

Programmabegroting 2019

Inhoudsopgave

1. Algemene en Financiële beschouwingen	3
2. Het programmaplan	7
Programma 1: Wonen en leven.....	8
Programma 2: Zorg	23
Programma 3: Werken	35
Programma 4: Bestuur	44
Programma 5: Financiën en grondexploitaties	53
3. De paragrafen.....	61
3.1 Lokale heffingen	62
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	75
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen	89
3.4 Financiering	100
3.5 Bedrijfsvoering.....	109
3.6 Verbonden partijen	117
3.7 Grondbeleid.....	138
4. Het overzicht van baten en lasten.....	140
4.1. Meerjarig overzicht van baten en lasten.....	141
4.2 Toelichting op de wijzigingen	142
4.3 Uitgangspunten	152
4.4 Overzicht van incidentele baten en lasten	155
5. De uiteenzetting van de financiële positie	157
5.1 Meerjarige balans.....	158
5.2 EMU saldo.....	160
5.3 Investerings.....	161
5.4 Reserves.....	165
5.5 Voorzieningen.....	170
5.6 Overlopende passiva, voortvloeiende uit rijks- en provinciale bijdragen.....	175
5.7 Financiering	179
6. Bijlagen	180
6.1 Overzicht van taakvelden per programma.....	181

1. Algemene en Financiële beschouwingen

Aan de leden van de Gemeenteraad van Hilversum,

Wie in Hilversum om zich heen kijkt, ziet: deze stad leeft! Hilversum is dan ook een geliefde plaats om in te wonen, werken en ondernemen. Maar we zijn er nog niet. Onderwerpen als veiligheid en duurzaamheid vragen onze aandacht. Net als het versterken van de economie, bereikbaarheid, het werken aan krachtige buurten en zorgen voor een (nog) socialer Hilversum. Dit college trad op 1 juni 2018 aan. In ons coalitieakkoord maakten we al duidelijk dat we vol energie aan de slag gaan met bovengenoemde onderwerpen. Die toon vindt u ook in deze begroting, met onze uitgewerkte ideeën voor 2019.

U gaf ons op 11 juli 2018 financiële kaders mee. Op basis daarvan hebben we de begroting gemaakt. Als product is de begroting verder verbeterd, door naast de politieke speerpunten ook de vaste taken van de gemeente te benoemen. Aan onze ambities zijn nu concrete bedragen gekoppeld. De wettelijk verplichte indicatoren zijn opgenomen, vooruitlopend op ons gesprek in het najaar op grond van motie 18/67 ('meetbare indicatoren') over het toevoegen van indicatoren. Zo kunnen wij samen beter sturen.

Investeren in de Hilversummers en Hilversum

Ons financieel perspectief is gunstig. Dat komt door ons degelijke financiële beleid van de afgelopen jaren en de goede economische vooruitzichten. Zonder te hoeven bezuinigen, investeren we verder in Hilversummers en Hilversum en kunnen we de stijging van woonlasten beperken. We zetten ons financiële beleid onverkort voort, om te zorgen dat latere generaties geen last hebben van de keuzes die wij nu maken.

De komende vier jaren kunnen wij zo'n €26 miljoen op exploitatiebasis besteden aan nieuwe uitgaven en investeringen voor de inwoners en de stad. Eerdere uitgaven betalen zich alweer uit. Zo heeft het centrum van Hilversum de laatste jaren een metamorfose ondergaan. Het Marktpllein is van een saai terrein omgetoverd tot een levendige plek. Ook andere plaatsen in het centrum zijn tot bloei gekomen. En het aanbod van culturele en sportieve evenementen is zo groot, dat Hilversum sinds kort een eigen Uitagenda heeft. Alles bij elkaar maakt dit Hilversum aantrekkelijk voor inwoners, maar ook voor mensen van buiten onze gemeente. Die aantrekkingskracht is terug te zien op de woningmarkt, waar meer vraag dan aanbod is. Daarom blijven wij de komende jaren woningen bouwen, maar alleen in binnenstedelijke gebieden. We willen dat Hilversum een groene gemeente blijft. Groen op allerlei gebieden, want duurzaamheid staat hoog op onze agenda. We willen nog steeds in 2040 aardgasvrij zijn en in 2050 klimaatneutraal.

Samenwerking is belangrijk voor deze gemeente. Dat doen we onder meer met onze buurgemeenten, de regio, (maatschappelijke) partners en ondernemers, maar vooral met inwoners. De afgelopen jaren heeft de gemeente extra ingezet op buurten en dat blijven wij doen. Buurtcoördinatoren hebben inmiddels hun kracht bewezen als schakel tussen de inwoners en het raadhuis. Ook in de toekomst blijven zij belangrijk. Dat geldt ook voor wijkcentra, die een grote rol spelen bij het welzijn van veel inwoners. Daarnaast is het van groot belang dat mensen zich veilig voelen in hun eigen buurt. In gesprekken met buurten proberen we te ontdekken wat er nodig is zodat mensen zich veilig voelen.

Hilversum is nog steeds dé plek waar het gebeurt op mediagebied. Wij zorgen dat dit in de toekomst zo blijft: het geeft ons niet alleen gezicht, maar ook verdere economische groei en werkgelegenheid. Die ambitie strekt zich ook uit naar de schoolbanken. Het is onze wens dat Hilversumse scholieren zich straks de meest mediawijze kinderen van het land mogen noemen. Bedrijven in de creatieve sector willen we extra stimuleren en ook andere ondernemers staan we graag bij met raad en daad. We ontwikkelen niet alleen een ondernemerssteunpunt, maar willen goed kijken naar wat nodig is, bijvoorbeeld voor de bereikbaarheid van de stad, cultuur, onderwijs en andere voorzieningen.

Politieke thema's voor 2019

De belangrijkste politieke thema's voor 2019 zijn duurzaamheid, economie en levendigheid, bereikbaarheid, het werken aan krachtige buurten en zorgen voor een (nog) socialer Hilversum. We gaan verder met ontwikkelingen die al in gang zijn gezet: het stationsgebied en de aanleg van de Hoogwaardige Openbaar Vervoerverbinding. En we gaan verder aan de slag met ontwikkelingen die op ons af zijn gekomen: de invoering van de Omgevingswet en de herindelingsprocedure van de provincie.

In 2019 werken we samen met inwoners en organisaties aan een **duurzaam Hilversum** en een klimaatadaptieve stad. Concreet leidt dat tot een energietransitieplan en een routekaart naar aardgasloze wijken.

Met onze **economische agenda** willen we werkgelegenheid behouden en creëren, in allerlei sectoren. Met eigenaren en bedrijven op onze belangrijkste werklocaties werken we samen aan doorontwikkeling van locaties en programma's waarin overheden, bedrijven en kennisinstellingen samenwerken. Doel is om Hilversum als vestigingslocatie voor bedrijven en ondernemers aantrekkelijk te houden. Hierbij hoort ook een levendige Mediastad. Concreet leidt dat tot een plan voor het Mediapark en een aanpak voor en met de mediasector. Ook voor het Arenapark en de Kerkbrink als 'mediacultuurcluster' komen we met uitgewerkte plannen. De doorontwikkeling van de citymarketingorganisatie zorgt voor meer levendigheid in de stad.

De **bereikbaarheid** van Hilversum houdt politiek, inwoners en bezoekers van Hilversum al jaren bezig. De houdbaarheid van ons Integraal Bereikbaarheidsplan loopt inmiddels op zijn eind. Door de komst van de Hoogwaardig Openbaar Vervoerverbinding, onze ambities voor 1.000 extra woningen, onze economische ambities en lopende projecten zoals het stationsgebied zullen we fundamenteel naar onze bereikbaarheidsopgave moeten kijken. In onze compacte stad in het groen is dat niet makkelijk, maar wel nodig. We doen in 2019 verschillende onderzoeken, op weg naar een bereikbaarheidsplan voor 2020.

Krachtige buurten en een (nog) socialer Hilversum gaan ook over krachtige inwoners met gelijke kansen. In plaats van namens, gaan wij meer mét bewoners, maatschappelijke partners en bedrijven doen. De beweging is 'van zorg naar welzijn'. Buurtgericht werken is hierbij het sleutelwoord. Wij luisteren naar wat bewoners willen en wat er nodig is in de wijk, ook op het gebied van veiligheid. Concreet doen we u in 2019 voorstellen over de beweging van zorg naar welzijn, onderwijskansenbeleid, minimabeleid, uitstroom en LHBTIQ-beleid.

In 2019 zetten we grote stappen in het voorbereiden van het invoeren van de **Omgevingswet**; de grootste Nederlandse wetswijziging. U maakt keuzes over de rollen van de gemeente, inwoners en initiatiefnemers in ruimtelijke ontwikkelingen. Verschillende pilots helpen ons om dit concreet te maken. Concreet krijgt u voorstellen over de ambitiebepaling voor de implementatie, de pilot Gebiedsagenda 1221 (Sporzone) en een eerste versie van de Hilversumse Omgevingsvisie.

Op onze **regionale agenda** staat in 2019 in ieder geval een voorstel over de Veiligheidsregio (business case fusie). Verder verwachten wij dat de provincie Noord-Holland u om een reactie vraagt over een ontwerp herindelingsbesluit voor de fusie Hilversum/Wijdemeeren

Bij veel van deze plannen gaat het ook over de rol die de gemeente heeft bij het behalen van resultaten voor en in de stad. Die rol verschilt per opgave, variërend van regelgevend en handhavend tot netwerkpartner, facilitator of zelfs toeschouwer. Het gaat ons er steeds om waar en hoe wij als lokale overheid op een goede manier en vanuit het algemeen belang kunnen bijdragen aan een buurtgericht, duurzaam, veilig en levendig Hilversum. Wij zijn er in ieder geval van overtuigd dat de unieke kwaliteit van de gemeente het in verbinding brengen van mensen en organisaties is. Zowel bij het oplossen van problemen, als bij het pakken van kansen. En we zijn ons bewust dat in samenwerkingsverbanden niet alleen de gemeente de koers en het tempo bepaalt.

Gunstige ontwikkeling lasten voor inwoners en ondernemers

In deze begroting investeren we in Hilversummers en Hilversum én beperken we de stijging van lasten voor inwoners (onroerend zaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing) en ondernemers. Dat doen we door twee berekeningswijzen te veranderen.

Als eerste laten we de spaarvoorziening voor rioleringen niet verder groeien, maar boeken we de voorziening af tegen bestaande kapitaalslasten. Dat betekent voor huishoudens een lagere rioolheffing. Daarnaast passen we de OZB-systematiek zo aan, dat we bij een uitbreiding van Hilversum met bijvoorbeeld een wijk(je) of in een buurt de OZB laten toenemen. Tot nu toe deden we dat niet en vingen we extra kosten voor bijvoorbeeld wegen, groenonderhoud en onderwijshuisvesting binnen de begroting op. Dit nieuwe uitgangspunt past beter bij het beginsel 'eerlijke verdeling van lasten'.

Ons uitgangspunt voor de woonlasten was dat deze niet meer mogen stijgen dan het inflatiepercentage (2,4%). Door deze berekeningswijze blijven we daar ruimschoots binnen. Voor meerpersoonshuishoudens in een koopwoning nemen de woonlasten in 2019 toe met 1,47%. Voor kleine huishoudens is de stijging 1% of minder. Eenpersoonshuishoudens, die een woning huren, gaan zelfs iets minder betalen (-0.82%). Mooi nieuws voor onze inwoners!

Wij stellen u voor de parkeertarieven voor straatparkeren te handhaven op het niveau van 2018 en de tarieven voor de eerste bewonersparkeervergunning en eerste zakelijke parkeervergunning te verlagen met 50%. Zo gaat een bewonersparkeervergunning in het centrum van 150 euro naar 75 euro en in de buitenschil van 60 euro naar 30 euro per jaar. De markttarieven kunnen we met 6% verlagen, bovenop de eerdere verlaging van het woensdagtarief van 11%.

Overige financiële keuzes

In lijn met uw motie M18/71 "Prudent financieel beleid" hebben we de risico's en tekorten uit voorgaande jaren op het gebied van WMO en Jeugd concreet in de begroting verwerkt:

- Bij de WMO zien we structurele overschrijdingen van het budget voor maatwerkvoorzieningen en begeleiding volwassenen en bij vervoersvoorzieningen en hulpmiddelen. Ook ontvangen we al enkele jaren minder eigen bijdrage WMO dan geraamd. Daarbovenop houden we vanaf nu ook rekening met de landelijke invoering van het abonnementstarief WMO, waardoor de inkomsten

aan eigen bijdragen nog verder zullen afnemen. In totaal begroten we daarom voor de WMO 2 miljoen euro extra in 2019, aflopend naar 1,5 miljoen euro in 2022.

- Op het uitvoeringsbudget Jeugd voorzien we dat een deel van het tekort in 2017 structureel van aard is. Tegelijkertijd gaan we directer schakelen met huisartsen om goedkopere vormen van ondersteuning in te zetten. Dit leidt er toe dat we 1,2 miljoen euro extra ramen voor Jeugd, aflopend naar 600.000 euro in 2022.

Ten slotte noemen we hier een aantal budgetten uit de begroting die afwijken van uw financiële kader van 11 juli 2018:

- de inzet van extra handhavers (BOA's) voor extra bouw- en woningtoezicht is naar voren gehaald (al in 2019);
- middelen voor de uitladder zijn gedeeltelijk naar voren gehaald (€ 25.000 naar 2019);
- extra middelen voor sport opgenomen in de meerjarenraming vanaf 2020 (€ 185.000,- oplopend naar € 385.000,-);
- middelen voor Smart City getemporiseerd;
- middelen voor de gemeentelijke herindeling getemporiseerd;
- extra geld voor cultuur t.b.v. het Metropole orkest (€ 160.000,- in 2019 en 2020);
- structureel geld voor LHBTIQ beleid (€ 100.000 in 2019 en 2020, € 50.000 voor de jaren daarna);
- extra geld beschikbaar te stellen voor het vervangen van de toplaag van het geluidsreducerend asfalt (€ 617.000,- in 2019).

Als we kijken naar de ontwikkeling van onze schulden, verwachten wij eind 2019 € 168,6 miljoen aan langlopende leningen. Dit is € 2,2 miljoen lager dan de verwachte beginstand van begin 2019 (170,8 mln). Het risicoprofiel van onze leningen is laag. In deze prognose zijn verdere investeringen in het stationsgebied nog niet voorzien, omdat u hierover nog besluiten moet nemen. In een nieuwe reserve stationsgebied gaan we hiervoor 'sparen'.

Het begrotingsaldo voor 2019 is €251.000,- voordelig. Ook voor 2020 (€ 251.000,-), 2021 (€ 629.000,-) en 2022 (€ 506.000,-) is het saldo voordelig. Dit geeft ruimte aan uw politieke debat en voor aanvullende voorstellen.

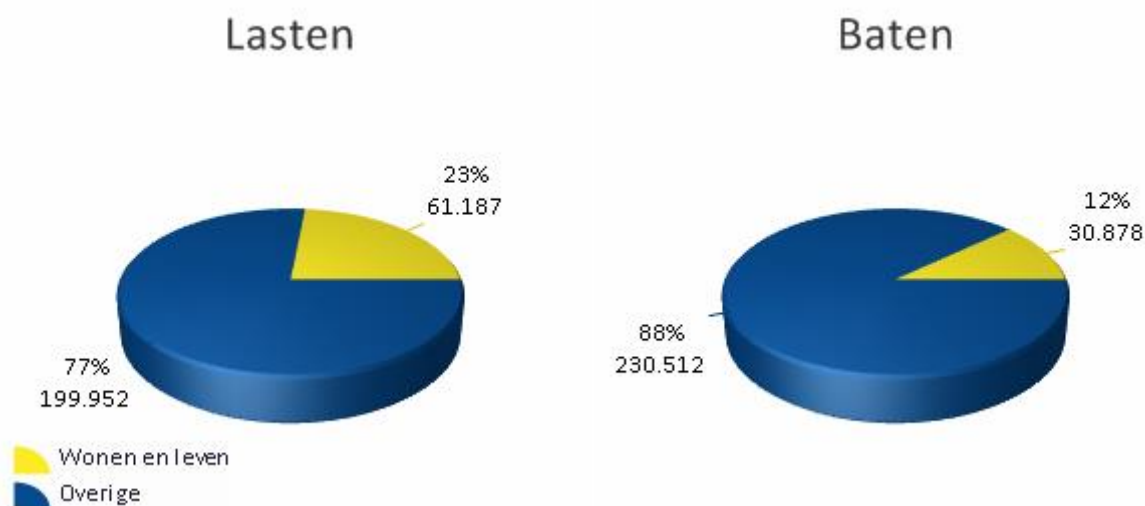
Tot slot

Met het motto van het coalitieakkoord in gedachten, kunnen we niet anders zeggen dan: aan de slag voor een buurtgericht, duurzaam, veilig en levendig Hilversum! Wij kijken met plezier uit naar de begrotingsraad van 14 november 2018.

Het college van Burgemeester en Wethouders,
 Pieter Broertjes
 Karin Walters
 Wimar Jaeger
 Floris Voorink
 Jan Kastje
 Angelika Pelsink
 Annette Wolthers
 Arno Scheepers
 Dick Emmer

2. Het programmaplan

Programma 1: Wonen en leven

Betrokken partijen

Voor het realiseren van onze ambities werken wij met veel partijen samen. Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties.

Hieronder staan de belangrijkste betrokken partijen binnen het programma Wonen en leven:

Omgevingsdienst Flevoland Gooi en Vechtstreek (OFGV) (verbonden partij)

Provincie Noord-Holland - Regio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij) en omliggende gemeenten

- Erfgoedorganisaties
- Woningcorporaties
- Culturele organisaties
- Sportverenigingen
- Sportservice Noord-Holland
- Goois Natuur Reservaat (GNR) (verbonden partij)
- Grondstoffen- en Afvalstoffen Dienst (GAD)
- Stichting Centrum Hilversum
- Uitvaartstichting Hilversum
- (commerciële) vastgoedpartijen
- Huurdersorganisaties
- Provincie Noord-Holland
- Provincie Utrecht
- Busvervoerders (Connexxion, Syntus)
- ProRail
- Rijkswaterstaat

Kaderstellende nota's

Bodem, water, riolering

- Gemeentelijk Rioleringsplan (2015-2020)
- Keur AGV 2011, inclusief bijbehorende en/of later vastgestelde Vrijstellingen en Beleidsregels
- Structuurvisie Ondergrond (landelijk, 2015)

Milieu en duurzaamheid

- Visie 'Hilversum Klimaatneutraal 2050' (2012)
- Uitvoeringsprogramma: Duurzaam Hilversum 2016-2020 (2016)
- Dierenwelzijnsbeleid Hilversum (2016)
- Regionaal Uitvoeringsplan Huishoudelijk afval 2015-2020 (2016)
- Actieplan Geluid (2013)
- Provinciale Milieuverordening (tranche 8)

Bereikbaarheid

- Structuurvisie Hilversum 2030 (2013)
- Geïntegreerd parkeerbeleid (2008)
- Vastgestelde parkeernormen, beleidsregels parkeren, parkeerbijdrageregeling (2009)
- Parkeerverordening Hilversum (2014)
- Structuurvisie Verkeer en Vervoer 2030 (2016)
- Herziening laadpalenbeleid (2015)
- Parkeernota Hilversum 2017

Groen en begraafplaatsen

- Nota Impuls voor extra groen in Hilversum (2016)
- Groenbeleidsplan 2030 (2013) Wonen
- Structuurvisie Hilversum 2030 (2013)
- Lokale Woonvisie Hilversum 2016-2020 (2016)
- Regionale Woonvisie Regio Gooi en Vechtstreek 2030 (2016)
- Regionale Huisvestingsverordening Gooi en Vechtstreek (2015)

Openbare ruimte

- Visie Hilversum Buiten (2004)
- Handboek Beheer Hilversum Buiten (2009)

Mooie stad

(Lasten: € 7.948 Baten: € -3.229)

Opgave van de stad

Hilversum is een compacte stad, gelegen in een oase van groen. Om die waardevolle positie te behouden bouwen wij alleen binnen de bebouwde omgeving. Daarbij zoeken we constant naar de juiste balans tussen ruimte voor wonen en ruimte voor werken. Hilversum is een gewilde woonstad. Er is een grote vraag naar woningen, met name in het sociale en het middeldure huursegment. Hilversum blijft daarom de komende jaren bouwen en spreekt ook regiogemeenten aan op het realiseren van woningbouw. Tegelijkertijd zijn we ook een gemeente waar gewerkt wordt. Om bedrijvigheid een impuls te geven jagen we een groot aantal ruimtelijke opgaven aan, zoals de spoorzone, het stationsgebied, Crailo, MediaPark en Arenapark.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
035	Ja	Gemiddelde WOZ-waarde (maal duizend euro)	264 (2017)	Geen streefwaarde	CBS
036	Ja	Nieuw gebouwde woningen, aantal per 1.000 bestaande woningen	5,5 (2017)	6,1	Gemeente Hilversum (BAG)

Ambitie met activiteiten

1. Ruimtelijke ordening

Samen met inwoners, bedrijven en instellingen een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit bereiken en in stand houden en hierbij zo veel als mogelijk te werken in de geest van de op handen zijnde Omgevingswet

Activiteiten

- Omgevingsvisie: In 2019 stellen we een Omgevingsvisie 1.0 op, dit is een abstracte visie op het niveau van de stad. Een kort en bondig vergezicht “wat voor stad willen we op termijn zijn” waarin een aantal strategische keuzes voor de toekomst zijn gemaakt. Deze visie vertalen we daarna, met de samenleving, op gebieds- en/of themaniveau door.
- Het schetsen van een visie op de verdeling van woon- en werklocaties in de stad.
- Koersbepaling van het Omgevingsplan aan de hand van pilotprojecten zoals: de Spoorzone, het omgevingsplan NW-Villagegebied en het experiment Geluid.

- Vormgeven van een bouwsteen Gezondheid In Omgevingswet. We stellen vast hoe c.q. in welke vorm we gezondheid integraal mee gaan nemen in ontwikkelingen binnen het fysieke domein.
- Integraal vormgeven van de planvorming rondom een aantal grote gebiedsontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld Stationsgebied en Crailo.

2. Wonen en bouwen

Samen met marktpartijen en corporaties het bouwen en vernieuwen van de stad. Waarbij de gemeente een stimulerende rol heeft om dit mogelijk te maken.

Activiteiten

- Stimuleren van de uitbreiding van de woningvoorraad om te komen tot de gewenste 1000 woningen voor één- en tweepersoonshuishoudens (zowel voor jongeren als ouderen).
- Inzetten op het minimaal op peil houden van de sociale woningvoorraad en het verhogen van het aanbod van middenhuur.
- Het ruimte bieden aan nieuwe woonvormen (o.a. voor ouderen en jongeren).
- Het opbouwen van een lokale samenwerkingstafel met woningcorporaties en marktpartijen voor het realiseren van de bouwopgaven.
- Nieuwe (regionale) huisvestingsverordening opstellen en vaststellen.
- Mede uitvoering geven aan het project senioren Wooncoach en daarmee bijdragen aan het goed wonen van senioren en doorstroming op de sociale huurmarkt.
- Uitvoering geven aan (leges) omgevingsvergunning.
- Uitvoering geven aan bouw- en woningtoezicht.
- Uitvoering geven aan basisregistratie adressen en gebouwen (BAG).

3. Begraafplaatsen en crematoria

De Uitvaartstichting exploiteert alle gemeentelijke begraafplaatsen en het crematorium in Hilversum. De gemeente stuurt op een hoog serviceniveau van begraven cremeren en op het behoud van de monumentale uitstraling van de begraafplaatsen. Sturingsmogelijkheid heeft de gemeente via de Raad van Toezicht en de begroting en jaarrekening van de Uitvaartstichting.

Activiteiten

- Eigenarenonderhoud aan de gebouwen op de begraafplaatsen.
- Vervangen van tijdelijke huisvestingsoplossingen op Zuiderhof.
- Aanvang asbestsanering gemeentelijke begraafplaatsen na besluitvorming in 2018.
- Afronden administratieve achterstanden en op orde brengen van papieren archief.

Levendige stad

(Lasten: € 11.277 Baten: € -1.960)

Opgave van de stad

Een levendig, divers en bruisend Hilversum maakt de stad aantrekkelijk. De uitdaging is om de goede ingeslagen weg verder uit te bouwen. Een hoge kwaliteit van de culturele en sportieve voorzieningen zorgt voor een prettig woon- en leefklimaat. Zij vormen samen met de evenementen een belangrijke factor voor het vestigingsklimaat. Evenementen vergroten de bekendheid van Hilversum en zorgen voor ontmoeting. Het aantal evenementen neemt toe, waarbij het centrum de centrale plek van beleving is. Op regionaal niveau zetten we ons in om meer toeristen richting Hilversum te trekken. Hiervoor ligt samenwerking op het niveau van de Metropoolregio Amsterdam

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
020	Ja	Aandeel niet sporters in de gemeente	48,0% (2016)	45,0%	RIVM

Ambitie met activiteiten

1. Sportbeleid en activering

De gemeente wil dat zo veel mogelijk inwoners bewegen en/of sporten. Het is belangrijk dat er in Hilversum voldoende toegang tot laagdrempelige sportvoorzieningen is voor alle lagen van de bevolking. Vitale sportverenigingen, beweegprogramma's voor specifieke doelgroepen en buurtsport zijn voor Hilversum belangrijk. Sportevents brengen levendigheid in Hilversum en dragen bij aan een goed sportklimaat.

Activiteiten

- Het actief ondersteunen van de sportverenigingen om ze te helpen bij het verbeteren van de organisatiekracht en de openclubgedachte.
- De inzet van sportparkmanager(s) voor meer verenigingen op één sportpark onderzoeken om sportverenigingen concreet te helpen bij het onderhoud, andere verenigingstaken en betere bezetting van de sportaccommodaties met nieuwe doelgroepen.
- Inzet van buurtsportcoaches in buurten in samenwerking met verschillende organisaties om iedereen in beweging te krijgen en te houden.
- Actief bijdragen om samen met andere partijen het sportnetwerk te continueren, bijvoorbeeld door de organisatie van Sportontmoeting Hilversum en het sportoverleg met besturen van grote sportverenigingen.

- Ondersteunen van grote (inter)nationale en lokale sportevenementen, zoals Melkhuisje Masters en Hilversum City Run.
- Nieuwe initiatieven in 2019 krijgen de ruimte. Bijvoorbeeld: de Arenapark Obstaclerun en het Gooisch Streethockey Festival.

2. Sportaccommodaties

Sportaccommodaties dienen goed onderhouden en in voldoende mate aanwezig te zijn. Bij de sportaccommodaties waarvoor de gemeente verantwoordelijk is, wordt het beheer en onderhoud, afgestemd met de sportverenigingen. Daar waar mogelijk kunnen op wens van sportverenigingen bepaalde taken worden overgenomen. Voor niet gemeentelijke sportaccommodaties kunnen sportverenigingen zich aansluiten bij de Stichting Sportinvesteringsfonds Hilversum om tegen goede voorwaarden een lening aan te gaan om investeringen mogelijk te maken. De gemeente staat voor de stichting garant.

Activiteiten

- Onderzoek naar de toekomst van zwembad de Lieberg.
- Verkenning van de overdracht van een deel van het beheer en onderhoud bij de sportvereniging(en) op sportpark Anna's Hoeve en sportpark Berestein.
- Aanbesteden van binnensportaccommodaties (sporthallen, sportzaal en zwembad).
- Onderhoud van sportvelden van de gemeenten volgens vastgesteld meerjarigonderhoudsplan.
- Onderhouden van trapveldjes zoals het Cruyff Court. Nieuwe initiatieven voor trapveldjes in buurten worden blijvend ondersteund.

3. Culturele activiteiten, instellingen en educatie

Culturele activiteiten zijn gericht op het vergroten van de levendigheid en het versterken van de identiteit van Hilversum als stad van media, muziek en architectuur. Culturele instellingen, op professioneel en amateurniveau, zijn daarin van vitaal belang. De gemeente ondersteunt culturele instellingen, maar vraagt daarvoor een duidelijke bijdrage aan de identiteit van de stad.

Activiteiten

- Ondersteuning van amateurverenigingen aan de hand van het nieuwe subsidiestelsel dat beloont op prestatie in plaats van een vaste subsidie toekent. Prestaties zijn:
 - o Bijdragen aan identiteit van de stad.
 - o Verbinding met andere terreinen, zoals het sociaal domein.
 - o Geven van publieke optredens.
- Nieuwe culturele instellingen met het nieuwe subsidiestelsel verleiden tot aanvraag.
- Landelijke culturele instellingen zoals Beeld & Geluid en Het Muziekcentrum van de Omroep meer betrekken bij de stad.
- Scholen worden gestimuleerd om cultuureducatie en mediawijsheid te bevorderen. Hiertoe continueren we het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit.

- Stimuleren programmatische samenwerking tussen de door gemeente gesubsidieerde instellingen Dudok Architectuur Centrum, Vorstin, Museum Hilversum, Globe, bibliotheek, Filmtheater en het Grafisch Atelier.
- Bevorderen van de toeristische aantrekkelijkheid.

4. Musea

De gemeente heeft een initiërende en faciliterende rol als het gaat om het verbinden van media en cultuur in de stad, passend bij de identiteit van Hilversum als Mediastad. Het omvormen van de Kerkbrink tot cultuurcluster zorgt voor een levendiger plein in het centrum van de stad. Het streekarchief dient in de tijd van digitalisering uit te groeien tot een robuuste en stabiele archieforganisatie

Activiteiten

- Museum Hilversum voortzetten met nadruk op haar mediacultuurprofiel en verbinding met andere instellingen, zoals Beeld & Geluid.
- Haalbaarheidsonderzoek naar Kerkbrink cultuurcluster.
- Ontwikkelen scenario's voor toekomst streekarchief.
- Begeleiding en beoordeling van onderzoek naar archeologie bij bestaande gebouwen.

5. Cultureel erfgoed

Het cultuurhistorisch erfgoed van Hilversum is één van de identiteitsdragers van de stad. De gemeente heeft een regierol bij het beschermen en toekomstbestendig maken van het monumentenbestand samen met de eigenaren van de monumenten. Toekomstbestendig betekent ook dat er ruimte moet zijn voor het herontwikkelen en herbestemmen van monumenten.

Activiteiten

- Visievorming samen met eigenaar van Zonnestraal om waarde voor inwoners en bezoekers te vergroten.
- Beschermen en behouden van het volledige cultureel erfgoed in Hilversum, met in 2019 specifieke aandacht voor post 1965 erfgoed zoals de televisietoren.
- Cultureel erfgoed in totale stad in beeld brengen in het licht van grote gebiedsontwikkelingen zoals de Spoorzone en vooruitlopend op de aanstaande Omgevingsvisie.
- Digitaal beschikbaar stellen van informatie over erfgoed via website.
- Basisregistratie Adressen en Gebouwen en monumentenkader aan elkaar koppelen.
- Actief en structureel communiceren met eigenaren van monumenten over verduurzamingsmogelijkheden en voorwaarden voor herbestemming.
- Continueren van het revolverend restauratiefonds voor monumenten.
- Continueren van kleine subsidies aan monumenten voor kleinere ingrepen, waaronder verduurzaming.

6. Lokale media en bibliotheek

Cultuurdragers zijn voor de Mediastad van groot belang. De gemeente ondersteunt bijvoorbeeld de bibliotheek en denkt na over haar toekomst als onderdeel van een groter cultuurcluster. Er wordt toegewerkt naar een lokale omroep die als voorbeeld dient voor lokale omroepen binnen en buiten de Mediavalley.

Activiteiten

- Bibliotheek toegankelijk houden voor de inwoners van Hilversum.
- Toekomst van de bibliotheek bezien naast de ontwikkelingen in het cultuurcluster Kerkbrink.
- Inzetten op ontwikkeling tot één lokale omroep, met participatie van burgers en bedrijven en het aangaan van publiek-private samenwerkingsverbanden.

Bereikbare stad

(Lasten: € 18.269 Baten: € -6.669)

Opgave van de stad

Hilversum is door haar centrale ligging en goede verbindingen met de rest van Nederland een gewilde plaats om in te wonen en te werken. Daardoor is de mobiliteit in en om de stad relatief groot. Een goede bereikbaarheid is aan de ene kant essentieel om de economische vitaliteit op peil te houden, aan de andere kant zorgt de toenemende verkeersdruk ervoor dat deze in gevaar kan komen. De bereikbaarheid van Hilversum is daarom een blijvend aandachtspunt. Hilversum wil een goed bereikbare stad zijn voor voetgangers, fietsers, trein- en busreizigers en automobilisten. Verkeersveiligheid heeft hierbij onze grootste aandacht. De opgave van de stad is om zowel bereikbaarheid van buiten als de bereikbaarheid in de stad zelf te verbeteren. Er zijn verschillende knelpunten zoals de bereikbaarheid van het Media Park. Daarnaast zullen we de komende jaren te maken krijgen met de aanleg van de HOV-verbinding en de onderdoorgang in de Oosterengweg.

Ambitie met activiteiten

1. Verkeer en vervoer

Verbetering van de bereikbaarheid van Hilversum, verkeersveiligheid, de doorstroming van het verkeer en de bereikbaarheid van het centrum. Ook zetten wij in op de bevordering van het fietsverkeer en het gebruik van het openbaar vervoer.

Activiteiten

- Start van de grote werkzaamheden voor HOV in 't Gooi waaronder de werkzaamheden aan de onderdoorgang Oosterengweg, de busbaan en natuurbrug.
- Onderzoek doen naar aanpassing verkeerssituatie bij de Kleine spoorbomen.
- Stimuleren van elektrisch vervoer door het uitbreiden van het aantal laadpalen –ook bij gemeentelijke voorzieningen waar veel mensen komen- en het stimuleren van elektrische stadsdistributie.
- Stimuleren fietsgebruik en openbaar vervoer.
- Verkenning naar de realisatie van een OV-nachtverbinding met Utrecht en Amsterdam.
- In samenwerking met de OV partners het verbeteren van efficiëntie, klantvriendelijkheid en duurzaamheid van het openbaar vervoer door innovatie en het uitvoeren van pilots. Bijvoorbeeld verkenning naar de realisatie van een snelle en directe OV-verbinding tussen station Hilversum en de werklocaties Media Park en Arenapark.
- Verkenning van de mogelijkheden tot verplaatsing van het perron van station Sportpark.
- Realisatie van snelfietspaden binnen de regio Gooi en Vechtstreek.
- Faciliteren van de verkeerscampagne 'Veilig naar school'.
- Faciliteren van het verkeersexamen op scholen.
- Onderzoek doen naar het voortzetten van de gedragscampagne 'Hilversum fietst'.

- Bestaande Verkeersregelinstallaties omschakelen naar intelligente-verkeersregelinstallaties (i-VRI).
- Start verbetering toegankelijkheid van alle bushaltes binnen de gemeente voor minder validen.
- Voorbereiden van de openbaar vervoer concessie waarvan de Provincie Noord-Holland eigenaar is.
- In stand houden van en het verder verleden van de openbare verlichting.
- Gefaseerd vervangen van geluidsreducerend asfalt op de buitenring, waarbij rekening wordt gehouden met de bereikbaarheid van Hilversum.
- Aanleg, reconstructie en onderhoud van de openbare ruimte in de breedste zin van het woord, en waar nodig maatregelen nemen vanuit de structuurvisie om de situatie verkeersveilig te maken.
- In stand houden van de verkeersmaatregelen binnen de gemeente (verkeersborden, verkeersregelinstallaties, bewegwijzering en straatmeubilair ten behoeve van verkeersregulering).
- In stand houden van de civieltechnische kunstwerken (onder andere inspectie, beheer en onderhoud van bruggen en tunnels).
- Uitvoeren van de gladheidsbestrijding conform het Gladheidsbestrijdingsplan.
- Uitvoeren van de straatreiniging conform het handboek Hilversum Buiten.
- Reguleren, faciliteren en uitvoeren van werkzaamheden ten behoeve van de gemeentelijke ondergrondse infrastructuur.
- Verlening van vergunningen voor het reguleren van de openbare ruimte.
- Verlening van vergunningen voor het tijdelijk plaatsen van voorwerpen op de openbare weg.
- Actualisatie van de handboeken Visie, Inrichting en Onderhoud.

2. Parkeren

Een evenwichtige parkeerbalans, bereikbaar en leefbaar houden van de buurten en een effectiever gebruik van beschikbare parkeerplaatsen.

Activiteiten

- Realisatie van twee inpandige fietsenstallingen.
- Handhaving van de huidige parkeertarieven met uitzondering van de 1e parkeervergunningen voor inwoners en bedrijven, die worden verlaagd.
- Mogelijke uitbreiding van gereguleerd parkeren op initiatief van en in overleg met buurtbewoners.
- Onderhoud van open en gesloten parkeervoorzieningen waarbij bij de vervanging van verouderde installaties rekening wordt gehouden met innovaties.
- Verlening van parkeervergunningen en –onthefingen.
- Aanschaf van parkeerautomaten en bebording.

Duurzame stad

(Lasten: € 23.694 Baten: € -18.400)

Opgave van de stad

Hilversum is al een groene gemeente, maar staat voor een grote uitdaging om in de komende jaren nog groener te worden. Dat betekent, groen in letterlijke zin: het beschermen en uitbreiden van het groen dat de gemeente rijk is. Maar het betekent ook groen in figuurlijke zin: de duurzaamheidsopgave. We moeten de energietransitie versnellen om uiterlijk in 2040 afscheid te nemen van het aardgas. Deze grote klus klaart de gemeente niet alleen. Alle inwoners, ondernemers en instellingen zijn nodig. Dat betekent dat we nu beginnen met een planning waarin staat hoe en wanneer we de wijken aanpakken. De gemeente wil het goede voorloper geven door snel grote stappen te zetten in het klimaatneutraal maken van de eigen organisatie.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
033	Ja	Aantal kg huishoudelijk restafval per inwoner	199 kg (2017)	106 kg (2020)	CBS
034	Ja	Percentage hernieuwbare elektriciteit	0,7% (2016)	14% (2020)	RWS

Ambitie met activiteiten

1. Duurzaamheid en milieubeheer

De gemeente voert regie op beleid als het gaat om milieubeheer. De Omgevingsdienst Flevoland Gooi & Vechtstreek is de verbonden partij die de uitvoering voor rekening neemt. De gemeente houdt toezicht op deze samenwerking.

Activiteiten

- Opstellen van een energietransitieplan en een routekaart aardgasloze wijken.
- Onderzoeken van de mogelijkheden om in regionaal verband een energiedienstenbedrijf te initiëren.
- Voor een klimaatneutrale organisatie: verduurzamen vastgoed en gezond en circulair aanbesteden.
- Financieel aanvullen van de duurzaamheidsfondsen voor bewoners en maatschappelijke organisaties en start pilot gebouw gebonden financiering.
- Aanspreken van bedrijven en organisaties op hun rol in de energietransitie en dit opnemen als randvoorwaarde bij partners die door de gemeente worden gefinancierd.

- Stimuleren van elektrisch vervoer door het uitbreiden van het aantal laadpalen en het stimuleren van elektrische stadsdistributie.
- Uitvoeren jaarplan Duurzaam Hilversum 2019.
- Samen met Hilversumse partners uitvoeren van de Green Deals: media, kantoren, HilverZon, elektrische deelauto's Hilversumse Energie Transitie (HET) en Eco-schools.
- Stimuleren van energietransitie door initiatieven van inwoners zelf via onder meer de Hilversum100.
- Onderzoek naar nieuwe manieren van luchtkwaliteit meten, bijvoorbeeld via slimme lantaarnpalen (Smart City).
- Het bodeminformatiesysteem actualiseren en 80 locaties op verontreiniging onderzoeken.
- Afronding van de prioriteitenlijst als het gaat om geluidshinder.
- Sturen op de prestaties van de verbonden partij OFGV, die een aantal milieutaken voor de gemeente uitvoert.
- Energieaudits bij bedrijven ter uitvoering van de landelijke wet Milieubeheer.

2. Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Hilversum is een groene stad, omringd door een prachtig natuur- en recreatiegebied. De gemeente heeft het doel de hoeveelheid binnenstedelijk groen op peil te houden en op plekken te vergroten. Groeninitiatieven uit buurten nemen alsmaar toe. De gemeente stimuleert deze betrokkenheid en biedt waar nodig begeleiding aan inwoners met groene plannen

Activiteiten

- Stimulering en ondersteunen van groenbeheer en onderhoud in buurten.
- Afronden project Groen in het centrum.
- Monitoren van de verbonden partij Goois Natuur Reservaat, die natuur- en recreatiewaarden in natuurgebieden vergroot.
- Onderhouden van verschillende groenniveaus op basis van Handboek beheer Hilversum buiten. Met altijd het streven naar participatie uit wijken en buurten.
- Actualiseren Groen beleidsplan en verduurzamen Handboek beheer Hilversum buiten.

3. Riolering

Het beheren en onderhouden van het riool is een omvangrijke gemeentelijke taak. Zeker nu klimaatverandering zorgt voor heftige buien en overstromingen en daarmee meer druk op het rioolstelsel. Een optimaal functionerend rioolstelsel met speciale aandacht voor klimaatadaptatie is ook in 2019 het uitgangspunt.

Activiteiten

- Vervangen van 6,5km in het rioolstelsel, als onderdeel van 65km vervangen tussen 2015 en 2025.
- Beheer en onderhoud van het rioolstelsel volgens het gemeentelijk rioleringsplan en verder onderzoeken welke rol klimaatadaptatie hierin speelt. Binnen de bestaande mogelijkheden wordt aan klimaatadaptatie ook direct gerealiseerd.
- Infiltratieveld Hilversum-Noord (4m diep, 35m lang) afronden om rioolstelsel minder te belasten.

- Bestrijden van en toezicht houden op overlast grond- en regenwater.
- Controleren en handhaven van gestort huiswater en drijfvuil oppervlaktewater.

4. Afval

De Grondstoffen en Afvalstoffendienst (GAD) Gooi & Vechtstreek voert namens de gemeente het verwijderen van afval uit. De gemeente houdt via de begroting van het GAD toezicht op een effectieve en efficiënte afvalinzameling. Daarmee worden de tarieven voor afvalstofheffing voor de inwoner zo laag en stabiel mogelijk

Activiteiten

- Sturen op de prestaties van de GAD.
- Innen van alle afvalstofheffing bij inwoners, deze kostendekkend maken, en vervolgens overhevelen aan de GAD.
- Toezicht houden op de inzameling van bedrijfsafval.

5. Economische havens en waterwegen

In stand houden en onderhouden van de huidige natte infrastructuur

Activiteiten

- Regulier onderhoud van waterkeringen en afwatering, waarbij bij de vervanging van waterkeringen rekening wordt gehouden met natuurvriendelijke oevers.
- Uitvoeren van de jaarlijkse onderhoudswerkzaamheden, met name baggerwerkzaamheden, conform het onderhoudsplan.
- In stand houden, onderhouden en bereikbaar houden van de binnenhavens en doorgaande waterwegen.
- Beheer en onderhoud van schutsluis 't Hemeltje en de vervanging van de technische installaties van de schutsluis.

Middelen

begrotingsjaar

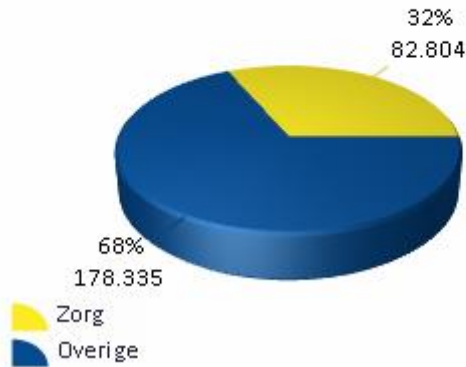
bedragen x € 1.000

Programma 1. Wonen en leven	2019	2020	2021	2022
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	729	722	721	721
8.1 Ruimtelijke ordening	2.902	2.423	1.968	1.962
8.3 Wonen en bouwen	4.316	4.130	4.049	3.936
Lasten thema Mooie stad	7.948	7.275	6.738	6.619
5.1 Sportbeleid en activering	765	1.011	1.017	1.117
5.2 Sportaccommodaties	2.698	2.646	2.734	2.733
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.863	3.951	3.704	3.902
5.4 Musea	1.337	1.326	1.317	1.315
5.5 Cultureel erfgoed	783	793	787	786
5.6 Media	1.831	1.538	1.536	1.535
Lasten thema Levendige stad	11.277	11.266	11.094	11.389
0.63 Parkeerbelasting	0	0	0	0
2.1 Verkeer en vervoer	14.607	13.896	13.490	13.600
2.2 Parkeren	3.662	3.627	3.639	3.604
Lasten thema Bereikbare stad	18.269	17.524	17.129	17.204
2.4 Economische havens en waterwegen	549	593	544	543
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.914	5.935	6.296	6.393
7.2 Riolering	6.433	6.323	6.486	6.528
7.3 Afval	7.924	8.358	8.341	8.340
7.4 Milieubeheer	2.874	3.149	3.111	2.578
Lasten thema Duurzame stad	23.694	24.359	24.778	24.383
Totaal Lasten	61.187	60.423	59.739	59.594

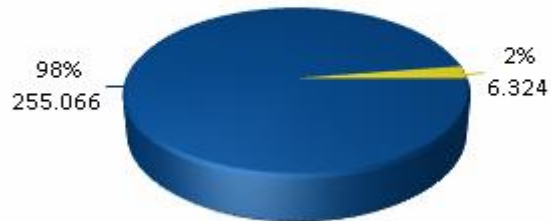
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	-792	-792	-792	-792
8.1 Ruimtelijke ordening	-13	-13	-10	-10
8.3 Wonen en bouwen	-2.423	-1.667	-1.661	-1.661
Baten thema Mooie stad	-3.229	-2.472	-2.464	-2.464
5.1 Sportbeleid en activering	-5	-5	-5	-5
5.2 Sportaccommodaties	-758	-758	-758	-758
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-828	-828	-828	-828
5.4 Musea	-323	-323	-322	-322
5.5 Cultureel erfgoed	-45	-44	-44	-44
5.6 Media	-1	-1	-1	-1
Baten thema Levendige stad	-1.960	-1.960	-1.957	-1.957
0.63 Parkeerbelasting	-4.145	-4.145	-4.145	-4.145
2.1 Verkeer en vervoer	-1.466	-690	-541	-541
2.2 Parkeren	-1.058	-1.058	-1.057	-1.057
Baten thema Bereikbare stad	-6.669	-5.892	-5.742	-5.742
2.4 Economische havens en waterwegen	-28	-28	-28	-28
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-357	-357	-356	-356
7.2 Riolering	-8.279	-8.243	-8.556	-8.690
7.3 Afval	-9.616	-9.956	-10.036	-10.265
7.4 Milieubeheer	-120	-475	-473	-18
Baten thema Duurzame stad	-18.400	-19.059	-19.449	-19.357
Totaal Baten	-30.257	-29.382	-29.612	-29.520
Saldo van baten en lasten	30.930	31.041	30.126	30.074
Mutatie reserves	-621	353	876	1.446
Resultaat	30.309	31.394	31.002	31.520

Programma 2: Zorg

Lasten

Baten

Betrokken partijen

Voor het realiseren van onze opgave werken wij samen met veel verschillende partijen.

Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties.

De belangrijkste betrokken partijen binnen het programma Zorg:

- Mantelzorgers en vrijwilligers
- Regio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij) en omliggende gemeenten
- Instellingen én professionals die ondersteuning bieden
- De diverse medische en zorgpartijen zoals huisartsen, ziekenhuis en zorgverzekeraar
- Onderwijsinstellingen
- Woningbouwcorporaties
- Netwerken in de stad: zoals kerken en verenigingen voor ontspanning, sport, welzijn en cultuur

Kaderstellende nota's

- Kadernota Sociaal Domein 2017-2021 (2017)
- Onderwijskansenbeleid 2018-2021 (concept 2017)
- Onderwijshuisvestingsbeleid en meerjarenplanning 2017-2024 (2016)
- Sterke Buurt: Buurtgericht Welzijn (2016)
- Ontwikkelagenda Passend Onderwijs 2014-2018

Verbindende stad

(Lasten: € 13.333 Baten: € -139)

Opgave van de stad

Hilversum wil bijdragen aan een gezonde en sociale samenleving voor alle inwoners. Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties wordt gewerkt aan sterke sociale buurten. Mensen voelen zich meer verbonden met hun buurt en leefomgeving. Buurtenbeleid is er op gericht om in te zetten op het gebied van verbondenheid, welzijn en preventie, met name voor mensen die het nodig hebben. Door meer ondersteuning in de buurt te organiseren, is contact maken laagdrempelig en versterken we de zelfredzaamheid en bestrijden we de eenzaamheid van mensen. Wijkcentra hebben een brede functie en in iedere wijk waar daar behoefte aan is, is dan ook een wijkcentrum. Hier kan men niet alleen terecht voor ondersteuning, maar er is ook gelegenheid voor ontspanning. De buurt bepaalt de programmering en daar waar nodig biedt de gemeente ondersteuning. Ondersteuning bieden we ook aan mantelzorgers, als vraagbaak, maar ook om richting te geven wanneer er specialistische hulp nodig is.

Ambitie met activiteiten

1. Samenkracht en burgerparticipatie

Stimuleren om meer voor elkaar te betekenen via sterke veerkrachtige netwerken in de wijken. Versterken van het zelfsturend vermogen van buurtnetwerken en de samenwerking met vrijwilligers.

Activiteiten

- Faciliteren van burgerinitiatief.
- Uitvoering geven aan uitvoeringsplan ontmoeting en ondersteuning in de wijken/ sterkere algemene voorzieningen in de wijk:
 - meer sociaal werk in de wijken,
 - verbeteren samenwerking op gebied van vrijwilligerswerk,
 - herkenbare ontmoetingscentra.
- Buurtcyclus doorlopen: Met inwoners en partners een continue proces van evalueren en verantwoorden vormgeven. Door in kaart te brengen wat de behoefte van de inwoners is, het analyseren van de resultaten en het inventariseren van ervaringen kan men adequate ondersteuning bieden.
- Verbinding zoeken met de bestaande netwerken in de stad, zoals kerken en verenigingen op het gebied van ontspanning, sport, welzijn en cultuur.
- Jaarlijks buurtactiviteitenplan (wijkagenda) samen met inwoners opstellen, uitvoeren, schouwen en koppelen met beleidsthema's.
- Het verkennen van de mogelijkheden op het vlak van het LHBTIQ-beleid.
- Uitvoering geven aan het project ketenaanpak statushouders.

- De ontwikkelingen binnen zorg, welzijn en buurten verbinden, met betrekking tot (hulp)vragen van inwoners door samenwerking tussen de toegang van het sociaal plein en de (maatschappelijke) organisaties in de buurt en wijk.
- Verdere leerervaringen op doen met het ontwikkelen en uitvoeren van de 'buurtpeilingen'.
- Vergroten burgerparticipatie.
- Versterken communicatie en dialoog met bewonersgroepen in de Hilversumse buurten.

2. Volksgezondheid

Het bevorderen van gezondheid. Inwoners van onze regio leven gemiddeld gezonder in vergelijking met inwoners van andere gemeenten in Nederland. Onze inzet is om deze gezondere levensstijl de komende jaren te handhaven. Nadruk ligt op het gezond opgroeien van de jeugd

Activiteiten

- Stimuleren dat professionals van het Sociaal plein en andere organisaties werken vanuit de huidige inzichten rondom Positieve Gezondheid.
- Faciliteren van de GGD en andere partijen om hun wettelijke basistaken in het kader van de gezondheid uit te voeren, mede door het vaststellen en uitvoeren van het Jaarplan Jeugd en Gezin 2018.
- Met behulp van de resultaten van beschikbare gezondheidspeilingen het beleid verder ontwikkelen.
- Stimuleren van sport en beweging, onder andere via aandacht voor buitenruimte (omgevingswet), in samenwerking met de huisartsen, continueren buurtsportcoaches.
- Continueren van Jongeren op gezond gewicht (JOGG) en uitbreiden naar meerdere wijken.
- Het Preventie- en handhavingsplan Jeugd en Alcohol wordt verder uitgevoerd.
- Versterken van de voorlichting, advisering en begeleiding van positief gezond gedrag bij jeugdigen en hun ouders.
- Samenwerking met huisartsen uitbreiden.
- De samenwerking tussen inwoners, vrijwilligers en professionals ondersteunen zodat de behoefte van inwoners, specifiek ouderen, en hun mantelzorgers gesignaleerd en opgepakt wordt.
- Bijdrage leveren aan een innovatief zorgpark.

Kansrijke stad

(Lasten: € 13.780 Baten: € -3.243)

Opgave van de stad

Ieder kind heeft het recht om gezond en gelukkig op te groeien, met dezelfde ontwikkelingsmogelijkheden. Hilversum wil bijdragen aan gelijke kansen voor ieder kind. Daar waar de basisvoorzieningen zoals peuterspeelzalen, onderwijs, sport, cultuur en gezondheidszorg niet voldoende zijn, bieden we aanvullende maatregelen. Door het bieden van ondersteuning, geven wij ouders een steuntje in de rug en de jeugd een grotere ontwikkelkans. Dit doen wij door de inzet van jeugdgezondheidszorg, opvoedondersteuning en een gezond onderwijsklimaat, maar ook het verkleinen van achterstanden door de inzet van extra taalonderwijs en vroegschoolse educatie.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
017	Ja	Absoluut verzuim, aantal per 1000 leerlingen	0,72 (2017)	0,70	DUO, Ingrado
018	Ja	Relatief verzuim, aantal per 1000 leerlingen	29,85 (2017)	28,0	DUO, Ingrado
019	Ja	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie, percentage deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,5% (2016)	1,5%	DUO, Ingrado
023	Ja	Kinderen in uitkeringsgezin, percentage kinderen tot 18 jaar	5,12% (2015)	Geen streefwaarde	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel

Ambitie met activiteiten

1. Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Bieden van gelijke ontwikkelkansen voor kinderen en volwassenen door stimuleren en faciliteren om gebruik te maken van de voorzieningen op het gebied van (voorschoolse en passende) educatie. En de samenwerking te intensiveren tussen (BO en VO) scholen, peuterspeelzalen, kinderopvang, jeugdzorg, sociaal plein, werkgevers en maatschappelijke organisaties in de buurt en wijk

Activiteiten

- Uitvoering geven aan het door de raad vastgestelde onderwijskansenbeleid en harmonisatie peuterspeelzalen.

- Evaluatie van het onderwijskansenbeleid conform afspraken met de raad.
- In samenwerking met de schoolbesturen opstellen van maatwerkplannen om de doorgaande leerlijn te borgen.
- Faciliteren van een goede overdracht tussen peuterspeelzalen, kinderopvang en het basisonderwijs door het oprichten van een overleg/regiegroep met alle betrokken instellingen.
- In samenwerking met de regiegroep een plan van aanpak opstellen waarin in ieder geval afspraken worden gemaakt op welke manier de doorgaande leerlijn wordt geborgd en hoe ouders betrokken worden.
- Ontwikkelen van een monitor om de voortgang en resultaten van het uit te voeren beleid te kunnen toetsen.
- Stimuleren ouders om gebruik te maken van peuterspeelzalen (voorschoolse educatie voorzieningen) in samenwerking met Jeugd en Gezin.
- Om de aansluiting tussen Passend Onderwijs en jeugdzorg goed te organiseren, is er het wettelijk verplicht overleg (OOGO) tussen onderwijs en gemeenten.
- Uitvoering geven aan de regionaal opgestelde ontwikkel agenda.
- In regionale samenwerking afstemmen en structurele afspraken maken over onderwijs-zorg combinaties.
- Ondersteunen van jeugdhulp/ jeugdzorg binnen MBO.
- Lokaal uitvoering geven aan het regionaal opgestelde uitvoeringsprogramma Match op Meedoen, waarin het tegengaan van jeugdwerkloosheid, de aanpak van voortijdig schoolverlaten (VSV- rijkssubsidie), reguliere leerplichttaken en de RMC taken (rijkssubsidie) zijn ondergebracht.
- Afstemming en structurele afspraken rondom de uitstroom van “kwetsbare jongeren” (VSO, praktijkschool).
- Extra inzetten op voorkomen van jeugdwerkloosheid door begeleiding van jongeren zonder diploma, opleiding, werk of inkomen die door het regionaal bureau leerlingzaken (RBL) worden aangedragen.
- Deelname aan coöperatie Productief Leren; plusvoorziening voor overbelaste jongeren.
- Uitvoering geven aan talentontwikkeling en maatschappelijke betrokkenheid door samenwerking met MBO, de maatschappelijke stage, Media Campus en volwasseneducatie, door:
 - MBO: Opstellen van een uitvoeringsagenda gemeente en MBO om de samenwerking te versterken,
 - Maatschappelijke stages: Jaarlijks realiseren van maatschappelijke stages voor 1000 leerlingen van 7 deelnemende VO scholen daarmee stimuleren van vrijwilligerswerk,
 - Media Campus: talentontwikkeling voor mediasector door uitwisseling en samenwerking te organiseren van mediabedrijven en scholen.
- Volwasseneneducatie: Inzetten op het beter herkennen van laaggeletterdheid
 - De consultants van het sociaal plein worden getraind op herkennen van laaggeletterdheid,
 - Op scholen en peuterspeelzalen meer aandacht vragen voor laaggeletterdheid, door pedagogisch medewerkers, leerkrachten en docenten,
 - Motiveren van inwoners om een taaltraject te starten en doorverwijzen.
- Uitvoering geven aan de nieuwe inkoopstelsel waarbij taalaanbieders meer vrijheid hebben om taaltrajecten in te richten.
- Monitoren wat de effecten zijn van taaltrajecten met betrekking tot werk, maatschappelijke participatie en het volgen van een opleiding.
- Leerlingvervoer: onderzoeken op welke manier het zelfstandig reizen van kinderen bevorderd kan worden.

2. Onderwijshuisvesting

Het bieden van voldoende duurzame, voldoende ruime en kwalitatief op orde zijnde huisvesting voor leerlingen in het primair, voortgezet, speciaal en internationaal onderwijs en stimuleren van multi-functioneel gebruik van de schoolgebouwen

Activiteiten

- Uitvoering geven aan het onderwijshuisvestingsprogramma 2019.
- Vaststellen van de staat van onderhoud van schoolgebouwen op basis van het wettelijk toetsingskader.
- Onderzoek doen naar de eventuele meerkosten van het onderhoud van monumentale schoolgebouwen.
- Onderzoek doen naar de consequenties van een upgrade van gymnastieklokalen.
- Verder uitwerken van het protocol renovatie schoolgebouwen versus vervangende nieuwbouw.
- Opstellen van een meerjarig uitvoeringsprogramma voor 'Frisse Scholen'.
- Verduurzamen van schoolgebouwen.
- Uitvoering geven aan de besluitvorming van de businesscases Internationaal onderwijs.
- Onderzoek doen naar de afschrijvingstermijnen van onderwijshuisvesting.
- Opstellen van een integraal huisvestingsplan voor de lange termijn, inclusief financiële consequenties, en inclusief de uitkomsten van de hiervoor genoemde onderzoeken en geformuleerde kaders en uitvoeringsmaatregelen.
- Actualiseren van de verordening materiële en financiële gelijkstelling.
- Actualiseren van de verordening voorzieningen huisvesting onderwijs.

3. Openbaar basisonderwijs

Uitvoeren van de wettelijke taak door het toezicht houden op het openbaar basisonderwijs op basis van het "Convenant extern toezicht op het openbaar primair onderwijs" dat gesloten is tussen de Gemeente Hilversum en STIP Openbaar basisonderwijs Hilversum

Activiteiten

- Zorgdragen voor informatievoorziening aan de gemeenteraad over de werkzaamheden en de financiële stand van zaken van Stip.
- Houden van twee maal per jaar van bestuurlijk overleg tussen de wethouder onderwijs en bestuur Stip Openbaar Onderwijs Hilversum ter beoordeling van de continuïteit van het openbaar onderwijs in Hilversum.

Ondersteunende stad

(Lasten: € 55.692 Baten: € -1.882)

Opgave van de stad

Hilversum wil zijn inwoners de ondersteuning bieden die zij nodig hebben. Het uitgangspunt is dat het voor iedereen belangrijk is om zelf de regie in handen te houden. Daar waar men hulp nodig heeft wordt bepaald wat de mogelijkheden zijn en bieden we indien nodig maatwerk. Dit start met goede dienstverlening en informatievoorziening vanuit het Sociaal Plein. Hier is persoonlijk contact belangrijk, maar ook de beschikbaarheid van e-diensten op een gebruiksvriendelijke website. Het is van groot belang om de afnemers van zorg duidelijk te informeren over datgene wat zij mogen verwachten, maar ook bij aanbieders van zorg beter te sturen op de gemaakte afspraken.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
022	Ja	Jongeren met een delict voor de rechter, percentage 12 t/m 21 jarigen	1,08% (2015)	1,00%	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
029	Ja	Jongeren met jeugdhulp, percentage van de jongeren tot 18 jaar	7,4% (2017)	7%	CBS
030	Ja	Jongeren met jeugdbescherming, percentage van alle jongeren tot 18 jaar	0,7% (2017)	0,6%	CBS
031	Ja	Jongeren met jeugdreclassering, percentage van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,2% (2017)	0,2%	CBS
032	Ja	Clënten met maatwerkarrangement WMO, aantal per 10.000 inwoners	640 (2017)	600	GMSD, CBS

Ambitie met activiteiten

1. Toegang

Laagdrempelige toegang organiseren, zo vroeg en dicht mogelijk bij inwoners, en in aansluiting op de behoefte van de inwoners.

Activiteiten

- De aansluiting van het Sociaal Plein op de voorzieningen in de wijken doorontwikkelen.
- Versterken van ontmoetingscentra (fysieke plekken) voor groepsactiviteiten.

- Onderzoek doen naar het verbeteren van de dienstverlening door toepassing van serviceformules. Serviceformules dragen bij aan het klantgericht, efficiënt en herkenbaar maken van gemeentelijke dienstverlening.
- Samenwerking met de specialistische zorg vormgeven.
- Versterken van de ondersteuning vrijwilligers.
- Versterken van ondersteuning door sociaal werkers (professionals).

2. Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

Zorgdragen voor de uitvoering van maatwerkvoorzieningen met als doel dat inwoners langer zelfstandig kunnen functioneren.

Activiteiten

- Het versnellen van de afhandeling WMO.
- Op basis van een indicatie worden voorzieningen getroffen (zoals: woningaanpassingen, hulpmiddelen en scootmobielen) waarmee uitvoering wordt gegeven aan de WMO.
- De beleidsregels en verordening worden indien nodig aangepast omdat er een wijziging in de berekening van de eigen bijdrage wordt doorgevoerd.

3. Maatwerkdienstverlening volwassenen

Bieden van een goed vangnet om de zelfredzaamheid van inwoners te stimuleren om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te kunnen blijven wonen en deel te nemen aan de samenleving

Activiteiten

- Bieden van individuele begeleiding.
- Bieden van huishoudelijke verzorging met signaleringsfunctie.
- Inzet van respijtzorg ten behoeve van mantelzorgers.
- Bieden van individueel vervoer.
- Eigen bijdragen; de beleidsregels en verordening worden zo nodig aangepast omdat er een wijziging in de systematiek van de eigen bijdrage wordt doorgevoerd.
- Deelnemen aan de regionale inkoop collectief vervoer.
- Inzet van en toezien op een rechtmatige verstrekking van de persoonsgebonden budgetten (PGB's).
- Op basis van huisbezoek en in overleg met de inwoner passende voorzieningen bieden.
- Inzet van schuldhulpverlening:
 - Om de inzet van bewindvoering te verminderen.
 - In beleid wordt het bieden van schuldhulpverlening op maat voor iedereen (preventief) meegenomen.

4. Geëscaleerde zorg volwassenen

Bieden van een veilige en beschermende woonomgeving waarin de zelfredzaamheid van inwoners wordt gestimuleerd om deel te kunnen nemen aan de samenleving. In lijn met het regionale beleidsplan Bescherming en Opvang kunnen inwoners met psychisch-sociale problemen 24 uren zorg krijgen in de wijk. Hierdoor komt er meer ruimte vrij in de beschermd wonen voorzieningen voor inwoners die dit het meeste nodig hebben.

Activiteiten

- Bieden van vrouwenopvang, aanpak huiselijk geweld (Veilig thuis).
- Bieden van beschermd wonen voor personen met psychische of psychosociale problemen.
- Bieden van een inloofunctie voor de GGZ doelgroep.
- Bieden van maatschappelijke opvang voor cliënten met een meervoudige problematiek, waaronder verslaving.
- WMO maatwerkdienstverlening en - maatwerkvoorzieningen bij opvang.
- Uitvoering geven aan de aanpak verward gedrag in de wijken.
- Uitvoering geven aan de aanpak terugdringen van huishoudelijk geweld.

5. Geïndiceerde jeugdzorg, vrijwillig en gedwongen

Zorgen voor een optimale en veilige ontwikkeling van kinderen en jongeren (tot 27 jaar)

Activiteiten

- Ouders, kinderen en jongeren steunen met advies en indien nodig en mogelijk met jeugdhulp op indicatie.
- Toekennen en monitoren van geïndiceerde jeugdhulp en –zorg (begeleiding, dagbesteding, pleegzorg, persoonlijke verzorging, kortdurend verblijf, jeugdhulp en GGZ –behandeling, dagbehandeling en verblijf-, huidige doelgroepenvervoer, jeugdzorg-plus, beschermd wonen voor 18-).
- Uitvoering casussen Veilig Thuis, Ondertoezichtstellingen, jeugdreclassering.
- Voortzetten van de aanpak overlastgevende jeugd.
- Uitvoering versterkte procesregie door jeugdconsulenten.
- Versterking en vergroting pleegzorg (tot 21 jaar).
- Versteving van vroeg signalering, advisering en laagdrempelige begeleiding, zoals extra inzet voor Jeugd en Gezin en jeugdwerkers.
- Afstemming en structurele afspraken met zorgaanbieders, Veilig Thuis en gecertificeerde instellingen zoals Jeugdreclassering en Jeugdbescherming.
- In gezamenlijkheid met 6 andere gemeenten nieuwe afspraken met gecertificeerde instellingen om de jeugdhulp te waarborgen en verstevigen.
- Effectmeting Veilig Thuis.
- Onderzoek naar de inzet en mogelijke regionale en lokale uitvoering van de landelijke agenda en opdracht “Zorg voor de jeugd”.
- Versteving zorgstructuren rondom onderwijs, zoals de inzet en begeleiding van jongeren met Productief Leren en Onderwijs Zorgarrangementen.

- Verstevinging samenwerkingsafspraken voor betere aansluiting zorgstructuren met partners, zoals Jeugd en Gezin, huisartsen, onderwijs, Veilig Thuis, welzijnspartners.
- Verbetering van overgangen tussen (laagdrempelige) zorg, zoals de uitvoering van de notitie van 18- naar 18+ ; soepele overgang naar volwassen worden.
- De samenwerking met de gecertificeerde instellingen, zoals Veilig thuis en Jeugdbescherming versterken.

Middelen

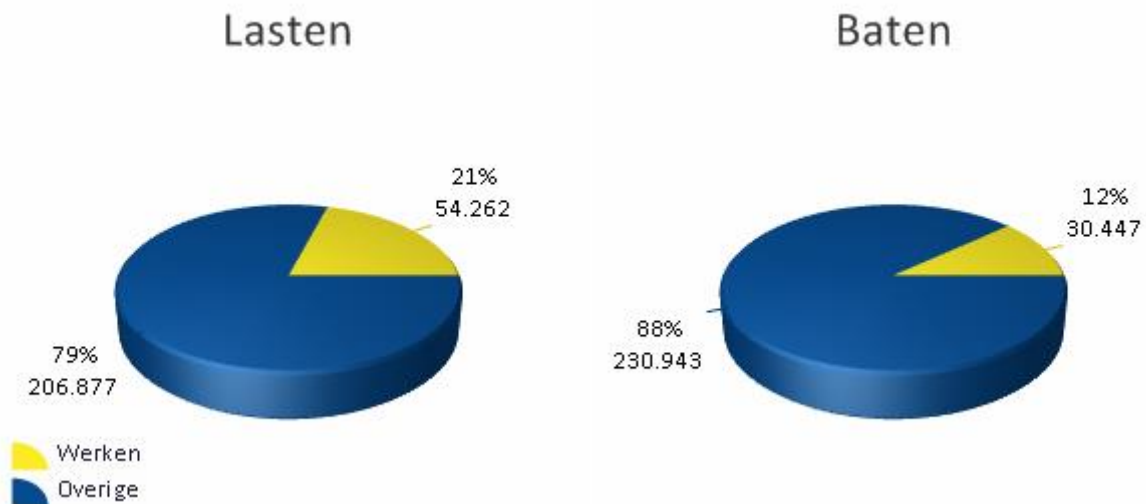
begrotingsjaar

bedragen x € 1.000

Programma 2. Zorg	2019	2020	2021	2022
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	10.471	8.852	8.792	8.785
7.1 Volksgezondheid	2.861	2.851	2.851	2.851
Lasten thema Verbindende stad	13.333	11.704	11.643	11.637
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	8.354	8.133	8.102	8.051
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	5.426	5.236	5.310	5.408
Lasten thema Kansrijke stad	13.780	13.369	13.411	13.459
6.2 Toegang	1.897	1.901	1.895	1.894
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.029	2.001	1.975	1.971
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	13.234	14.592	14.446	14.439
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	12.158	11.917	11.712	11.509
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	22.460	22.462	22.526	22.525
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	3.913	3.904	3.895	3.894
Lasten thema Ondersteunende stad	55.692	56.776	56.449	56.231
Totaal Lasten	82.804	81.848	81.504	81.327
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-139	-138	-136	-136
7.1 Volksgezondheid	0	0	0	0
Baten thema Verbindende stad	-139	-138	-136	-136
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	-112	-112	-112	-112
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-3.131	-3.131	-2.814	-2.814
Baten thema Kansrijke stad	-3.243	-3.243	-2.925	-2.925
6.2 Toegang	-2	-2	-2	-2
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-10	-9	-8	-8
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-565	-564	-561	-561

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	-8	-8	-6	-6
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-1.294	-1.294	-1.294	-1.294
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-3	-3	-3	-3
Baten thema Ondersteunende stad	-1.882	-1.880	-1.873	-1.873
Totaal Baten	-5.264	-5.261	-4.934	-4.934
Saldo van baten en lasten	77.540	76.587	76.570	76.393
Mutatie reserves	-1.060	0	0	0
Resultaat	76.480	76.587	76.570	76.393

Programma 3: Werken

Betrokken partijen

Voor het realiseren van onze opgave werken wij met veel partijen samen.

Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties.

De belangrijkste betrokken partijen binnen het programma Werken:

- Tomin (verbonden partij)
- Onderwijsinstellingen; vooral MBO, HBO en universiteiten
- Culturele organisaties
- Regio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij) en omliggende gemeenten
- Samenwerkingsverbanden als de Metropoolregio Amsterdam (MRA), de Economic Board Utrecht (EBU) en de Noordvleugel
- Media

Kaderstellende nota's

Ondernemende stad

- Mediavisie 2016-2019
- Centrumvisie (2015)
- Kenniscentrum Hilversum, Economische Visie 2007-2020 (2007)
- Programma Havenkwartier (2013)
- Programma Kerkelanden (2014)
- Programma Aanpak Leegstand (2012)
- Uitwerkingsnota Zorg, Economische kansen voor de zorg (2009)
- Uitwerkingsnota Arbeidsmarkt en Werkgelegenheid, Handen uit de mouwen (2008)
- Uitwerkingsnota Toerisme en Recreatie, Binnenpret en Buitenkansen (2008)
- Winkeltijdenverordening (2013)

- Horecakader (2017)
- Detailhandelskader (2017)

Werkende stad, sociale stad

- Uitvoeringsnota Transitie Sociaal Domein (juni 2014)
- De transformatie in het sociaal domein, oktober (2013)
- Meerjarenbeleidsplan Participatie (2015-2018)
- Verzamelverordening inkomensvoorzieningen Participatiewet (2016)
- Verordening Individuele Inkomenstoeslag (2016)
- Verordening Inburgering (overgangsrecht) (2013)
- Verordening Persoonsgebonden budget begeleid werken WSW gemeenschappelijke regeling Tomingroep (2008)
- Verordening cliëntenparticipatie WSW gemeenschappelijke regeling Tomingroep (2008)
- Beleidsregels re-integratie (2016)
- Beleidsregels waarschuwing en verwijtbaarheid (2014)
- Beleidsregels boete bij schending inlichtingenplicht (2016)
- Beleidsregels Inkeerregeling (2017)
- Beleidsregels terugvordering WWB, loaw en loaz, (2013)
- Beleidsregels terugvordering levensonderhoud Bbz (2011)
- Beleidsregels Inburgering (2013)
- Beleidsregels Schuldhulpverlening (2012)
- Beleidsnota Schuldhulpverlening aan (ex)-ondernemers (2009)
- Nota bijzondere bijstand, 2004, inclusief beleidsregels op onderwerp
- Beleidsregels Individuele Inkomenstoeslag (2016)
- Beleidsregel Individuele studietoelage (2016)
- Regeling Meedoen Hilversum (2016)
- Beleidsregel vergoeding eigen bijdrage kinderopvang (2013)
- Beleid krediethypotheek en pandrecht bijstand (2008)

Ondernemende stad

(Lasten: € 3.819 Baten: € -1.036)

Opgave van de stad

Hilversum wil een stad voor wonen en werken blijven. In de afgelopen jaren is de werkgelegenheid gedaald. De ambitie is om dit beeld te veranderen door kansen voor werkgelegenheidsgroei te pakken. Dat doen we door te investeren in de sectoren die in de Hilversumse economie sterk zijn: de creatieve sector, gezondheid en sport. Binnen deze sectoren simuleert de gemeente clustervorming, netwerken, innovatie en talentontwikkeling. We leggen een rode loper uit voor nieuwe bedrijvigheid. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat en goede werklocaties zijn daarvoor onmisbaar. Net als een uitstekende dienstverlening vanuit de gemeente aan grote bedrijven, de middelgrote en kleine bedrijven, en zelfstandigen. Bestaande werklocaties kunnen we versterken door in te zetten op een mix van werken, ontmoeten en onderwijs.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
014	Ja	Percentage functiemenging (verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen)	52,3% (2017)	52,0%	LISA
016	Ja	Vestigingen van bedrijven, aantal per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	149 (2017)	150	LISA
021	Ja	Banen, aantal per 1000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	802,6 (2017)	825	LISA

Ambitie met activiteiten

1. Economische ontwikkelingen

Het versterken van de Hilversumse en daarmee regionale economie door beter samen te werken met bedrijven, onderwijsinstellingen en andere overheden. De gemeente jaagt aan, initieert en faciliteert, waarna de regie ook bij andere partijen komt te liggen

Activiteiten

- Versterken van de rol van Hilversum in samenwerkingsverbanden die helpen bij economische versterking: Economic Board Utrecht; Metropoolregio Amsterdam; Gooi & Vechtstreek; Amsterdam Economic Board; G40.
- Opstellen uitvoeringsprogramma's voor versterking clusters media en gezondheid.
- Faciliteren van de doorontwikkeling van Media Perspectives.
- Ondersteunen van de stichting Stadsfonds bij evaluatie van het fonds en treffen voorbereidingen (verordening, uitvoeringsovereenkomst).
- Faciliteren convenant Centrummanagement.
- Onderzoeken naar over te dragen budgetten voor parkmanagement Havenkwartier en Kerkelanden.
- Faciliteren van de verbinding tussen ondernemers, specifiek de ontwikkeling van een ZZP-netwerk.
- Smart City platform verder ontwikkelen.
- Inzetten op innovatieve, technologische toepassingen ter versterking van het vestigingsklimaat.
- Het verbeteren van de dienstverlening aan ondernemers door het verlagen van de administratieve lastendruk.

2. Werklocaties

Het realiseren en behouden van voldoende, aantrekkelijke en levendige werklocaties, bestaande uit een mix van formele en informele werklocaties

Activiteiten

- Onderzoeken van de mogelijkheden tot doorontwikkelen van het Media Park.
- Doorontwikkelen van het Arenapark in nauwe samenwerking met alle stakeholders.
- Behouden en realiseren van voldoende toekomstbestendige werklocaties (formeel en informeel) in de Spoorzone en het daar omliggend gebied.
- Planvorming Crailo, specifiek het opstellen van het bestemmingplan, om zo snel als mogelijk bedrijvigheid op Crailo mogelijk te maken.
- Planvorming Kerkbrink, gericht op realisatie van een mediacultuurcluster rond het plein en een aantrekkelijk heringerichte openbare ruimte.
- Planvorming stationsgebied, gericht op het realiseren van een aantrekkelijk entree naar het centrum, een betere bereikbaarheid en een autoluwe Stationsstraat.

3. Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Beter faciliteren van bestaande, gevestigde bedrijven en meer nieuwe bedrijven en instellingen verleiden om zich in Hilversum te vestigen

Activiteiten

- Het ontwikkelen van een ondernemerssteunpunt.
- Strategisch accountmanagement naar grote bedrijven, groeiers en bedrijven die voorzien in lager geschoolde arbeidsplaatsen.
- Strategisch accountmanagement voor het aantrekken van nieuwe bedrijven en instellingen. Kansen liggen met name in de creatieve sector.

- Investeren in internationaal onderwijs.
- Aandacht voor de aansluiting van (laaggeschoolde) arbeid op de arbeidsmarkt via o.a. programma's zoals MakeITwork.

4. Economische promotie

Beter promoten van Hilversum (naar bewoners, bezoekers en bedrijven) en leuke, beter bezochte en bij het profiel van Hilversum passende evenementen

Activiteiten

- Het bevorderen van aantrekkelijke evenementen op meerdere plekken in de stad voor alle doelgroepen.
- Stimuleren van de verdere ontwikkeling van Hilversum Marketing als marketingorganisatie.
- Het bevorderen van toerisme door ons aan te sluiten bij het spreidingsbeleid van Amsterdam Citymarketing.
- Ondersteunen van de Dutch Media Week.
- Vaststellen van locatieprofielen voor evenementenlocaties en verwerken in bestemmingsplannen.
- Vernieuwen van de marktverordening om zo bij te dragen aan een aantrekkelijke, toekomstbestendige markt.
- Nieuwe aanbestedingen in buitenreclame, aansluitend bij de ontwikkelingen op die markt.

Werkende stad

(Lasten: € 10.431 Baten: € -168)

Opgave van de stad

Hilversum streeft naar een samenleving waarin iedereen naar eigen vermogen kan deelnemen aan de arbeidsmarkt. Niet iedereen kan op eigen kracht passende arbeid vinden om in hun inkomen te voorzien. Daar waar nodig ondersteunen we mensen in hun ontwikkeling en het bemiddelen naar passende arbeid. Daarvoor investeren wij in de samenwerking met werkgevers, de regio en het UWV. Mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt met de indicatie “beschut werk” krijgen extra begeleiding. Daarvoor regelen we in samenwerking met Tomin passende arbeidsplaatsen, ook binnen de gemeentelijke organisatie.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
024	Ja	Netto arbeidsparticipatie, percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	67,3% (2017)	68,0%	CBS
026	Ja	Werkloze jongeren, percentage 16 t/m 22 jarigen	1,1% (2015)	1,0%	Verweij Jonker Instituut - Kinderen in Tel
028	Ja	Lopende re-integratievoorzieningen, aantal per 10.000 inwoners van 15-64 jaar	188 (2017)	180	CBS

Ambitie met activiteiten

1. Begeleide participatie

De kansen op werk te verbeteren door begeleiding van inwoners en werkgevers naar/op werk naar eigen vermogen en waar nodig een goed vangnet bieden, zodat iedereen kan meedoen in de samenleving

Activiteiten

- Uitvoering geven aan de sociale werkvoorziening (Tomin).
- Uitvoering geven aan beschut werk volgens de participatiewet.
- Uitvoering geven aan dagbesteding op grond van de participatie wet.

2. Arbeidsparticipatie

De kansen op werk te verbeteren door begeleiding van inwoners en werkgevers naar/op werk naar eigen vermogen en waar nodig een goed vangnet bieden, zodat iedereen kan meedoen in de samenleving. Wanneer werk niet mogelijk is, mensen kansen bieden met sociaal werk en/ of vrijwilligerswerk

Activiteiten

- Inwoners begeleiden naar betaald werk en uitstroom uit de uitkering.
- Inwoners begeleiden naar een vorm van participatie in de Hilversumse samenleving indien betaald werk niet haalbaar is.
- Uitvoering geven aan de ketenaanpak statushouders met als doel deze te begeleiden naar werk.
- Het begeleiden van kwetsbare jongeren richting deelname aan het arbeidsproces, door aansluiting binnen onderwijs, werk en jeugd.
- Uitvoering geven aan de quotumwet: door mensen met een blijvende arbeidsbeperking te begeleiden naar een arbeidsplaats.
- Regionale werkgeversdienstverlening vanuit werkgeversservicepunt (WSP) samen met lokale uitvoering.

Sociale stad

(Lasten: € 39.762 Baten: € -28.793)

Opgave van de stad

Hilversum wil de mensen die het nodig hebben een (tijdelijk) financieel vangnet bieden. Dit doen wij door een inkomen te verstrekken wanneer men hier recht op heeft en daar waar nodig aanvullende inkomensondersteuning te bieden. Uitgangspunt bij het minimabeleid is dat wordt gekeken naar wat mensen nodig hebben om deel te nemen, zodat de kwaliteit van leven toeneemt en het beroep op sociale voorzieningen afneemt. De voorzieningen die wij bieden zijn een vangnet en zorgen ervoor dat werk moet lonen.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
027	Ja	Personen met een bijstandsuitkering, aantal per 10.000 inwoners	382 (2017)	369	CBS

Ambitie met activiteiten

1. Inkomensregelingen

Door begeleiding van inwoners en werkgevers, de kansen op werk naar eigen vermogen te verbeteren. Daar waar nodig bieden wij een goed vangnet, zodat iedereen kan meedoen in de samenleving.

Activiteiten

- Beperken instroom door het versterken van de poortbewaking en preventieve inzet.
- Rechtmatig verstrekken van Participatiewet-uitkeringen, IOAW, IOAZ, BBZ.
- Uitvoering geven aan de ca. 32 minimaregelingen.
- Uitvoering geven aan de landelijke regelingen waaronder de studietoelage, inkomenstoeslag, bijzondere bijstand.
- Herijken van het minimabeleid.
- Effecten van de evaluatie kind pakket meenemen in het herijken van het minimabeleid.
- Uitvoering geven aan het herijkte minimabeleid.
- Ontwikkelen van een kader voor de Hilversumpas.
- Onderzoeken mogelijkheden parttime ondernemerschap in relatie tot de participatiewet.
- Invoeren loondispensatie naar aanleiding van de verwachte wetswijziging.

Middelen

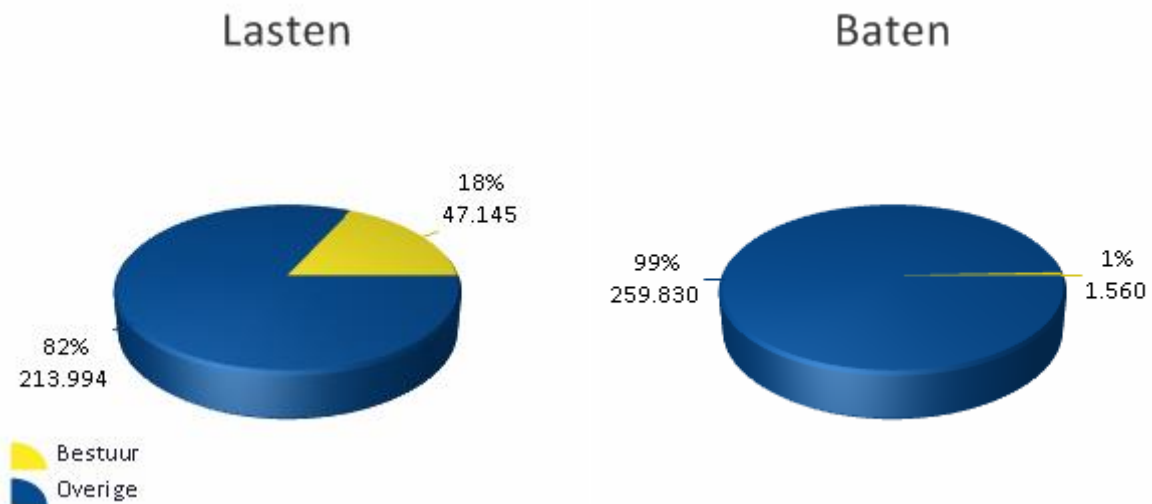
begrotingsjaar

bedragen x € 1.000

Programma 3. Werken	2019	2020	2021	2022
3.1 Economische ontwikkeling	2.573	2.836	2.721	2.918
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	159	109	109	109
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	276	272	268	268
3.4 Economische promotie	811	621	621	571
Lasten thema Ondernemende stad	3.819	3.838	3.719	3.866
6.4 Begeleide participatie	7.119	6.699	6.488	6.489
6.5 Arbeidsparticipatie	3.313	3.307	3.278	3.271
Lasten thema Werkende stad	10.431	10.006	9.766	9.760
6.3 Inkomensregelingen	39.762	38.676	37.465	37.452
Lasten thema Sociale stad	39.762	38.676	37.465	37.452
Totaal Lasten	54.012	52.520	50.950	51.079
3.1 Economische ontwikkeling	-444	-6	-5	-5
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	-592	-609	-609	-626
3.4 Economische promotie	0	0	0	0
Baten thema Ondernemende stad	-1.036	-615	-614	-631
6.4 Begeleide participatie	-1	-1	-1	-1
6.5 Arbeidsparticipatie	-167	-166	-163	-163
Baten thema Werkende stad	-168	-167	-164	-164
6.3 Inkomensregelingen	-28.793	-28.792	-28.786	-28.786
Baten thema Sociale stad	-28.793	-28.792	-28.786	-28.786
Totaal Baten	-29.997	-29.573	-29.564	-29.581
Saldo van baten en lasten	24.016	22.946	21.386	21.498
Mutatie reserves	-200	0	0	0
Resultaat	23.816	22.946	21.386	21.498

Programma 4:

Bestuur

Betrokken partijen

Voor het realiseren van de bestuurlijke opgave werken wij met veel partijen samen. Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties.

De belangrijkste betrokken partijen binnen het programma Bestuur zijn:

- Regio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij) en omliggende gemeenten
- Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek (verbonden partij)
- Politie en Openbaar Ministerie
- Veiligheidshuis
- Metropoolregio Amsterdam (MRA)
- Economic Board Utrecht (EBU)

Kaderstellende nota's

- Integraal veiligheidsplan 2015-2018
- Programmabegroting 2018 Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek
- Beleidsplan 2016-2019 Veiligheidsregio
- Landelijk Programma Digitale Overheid (Digitale Overheid 2017)
- Nota De Sterke Buurt (2016)
- Ontwikkelingsvisie Noordvleugel Utrecht (2015-2030)
- Metropoolregio Amsterdam Agenda (2016) / Economische Verkenningen MRA (2016)
- Regionale Samenwerkingsagenda RSA (2016)
- Uitvoeringsprogramma 2017-2018 Regionale Samenwerkingsagenda
- Actieagenda Economic Board Gooi en Vecht (2015)
- Agenda Economic Board Utrecht

Veilige stad

(Lasten: € 10.885 Baten: € -267)

Opgave van de stad

Veiligheid is een belangrijk thema voor de inwoners van Hilversum. Uitgangspunt is een leefbaar en veilig Hilversum met betrokken inwoners. Het gaat steeds over preventie, signaleren, interveniëren en handhaven. Een veilig Hilversum is ook een voorwaarde voor een levendig Hilversum. Een veilig Hilversum vraagt een integrale aanpak van criminaliteit, overlast en onveilige situaties. Dit betekent een heldere aansturing vanuit de gemeente met voldoende capaciteit en goede samenwerking met de veiligheidspartners. Hierbij hebben we ook oog voor de kostenbeheersing van de

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
006	Ja	Verwijzingen Halt, aantal per 10.000 jongeren	96 (2017)	85	Bureau Halt
008	Ja	Winkeldiefstallen, aantal per 1.000 inwoners	2,7 (2017)	2,5	CBS
009	Ja	Geweldsmisdrijven, aantal per 1.000 inwoners	5,3 (2017)	4,5	CBS
010	Ja	Diefstallen uit woning, aantal per 1.000 inwoners	3,9 (2017)	3,0	CBS
011	Ja	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte), aantal per 1.000 inwoners	6,3 (2017)	5,0	CBS

Ambitie met activiteiten

1. Crisisbeheersing en brandweer

Een effectief en efficiënt functionerende Veiligheidsregio. Het doel voor Hilversum is minder branden, minder schade en minder slachtoffers. Daarnaast zetten wij in op het vergroten van het bewustzijn en de zelfredzaamheid van inwoners en bedrijven met als doel het zoveel mogelijk voorkomen van incidenten.

Activiteiten

- Intensievere inzet van de wijkbrandweerman in het geven van voorlichting en advies, waarbij nadrukkelijk aandacht wordt besteed aan brandpreventie in gebouwen waar personen wonen die zichzelf niet of minder goed in veiligheid kunnen brengen.
- Inspecteren van de fysieke veiligheid van portiekflats in samenwerking met woningbouwcoöperaties en brandweer.
- Trainen van zorgprofessionals die bij inwoners ‘achter de voordeur’ komen met als doel het versterken van de brandveiligheid door het geven van voorlichting.
- Vergroten van de brandveiligheid van senioren en minder-zelfredzamen in samenwerking met de Veiligheidsregio door intensivering van de samenwerking tussen zorg en veiligheid in drie kritieke gebieden: Centrum, Zuid-Oost en Zuid/ Zuid-West.
- Voortzetten van de professionalisering van incidentbestrijding waarbij de aanbevelingen uit het inspectierapport “Inrichting repressieve brandweezorg” worden doorgevoerd.
- Inzetten van een breed pakket aan maatregelen om de bereikbaarheid van Hilversum te borgen en de dienstverlening van brandweer, politie en ambulancediensten in stand te houden.
- Aanleg van een tijdelijke calamiteitenroute wegens de aanleg van de HOV.
- Voortzetten van het treffen van voorbereidingen voor de verhuizing van de meldkamer naar Hilversum, door samenwerking met de meldkamer Flevoland en het verbeteren van de robuustheid van de virtuele samenvoeging.
- Het overhevelen van de mogelijkheid voor realistisch oefenen en vakbekwaam worden en blijven naar een geschikte alternatieve locatie wegens de sluiting van oefencentrum Crailo.
- Verkennen van een fusie met andere Veiligheidsregio’s.
- Operationeel uitvoeren van de visie op Bluswatervoorziening.
- Voorlichting blijven geven over risico’s.
- Preventieprojecten uitvoeren.
- Opstellen van risicoanalyses.
- Versterken van het Veiligheidsbureau.

2. Openbare orde en veiligheid

Een leefbare en veilige stad. Wij zetten daarbij in op de vergroting van het veiligheidsgevoel door middel van preventie, signalering en handhaving en zoeken daarbij de samenwerking op met interne en externe partners.

Activiteiten

- Intensiveren van de aanpak van ondermijning met als speerpunten de aanpak van witwassen, spilfiguren en drugshandel, en tevens de aanpak van mensenhandel.
- Intensiveren van de aanpak van jongerenoverlast door de integrale aanpak verder uit te breiden, met name richting preventie en vroegsignalering waarbij scholen, ouders en de buurt zo vroeg mogelijk worden betrokken.
- Intensiveren van de aanpak van drugscriminaliteit waarbij wij door willen gaan met de integrale aanpak tegen hennepsteelt, het bundelen van meldingen uit de samenleving en het sluiten van drugspannen door middel van het Damoclesbeleid.
- Realiseren van een sluitende aanpak voor personen met verward gedrag door middel van een persoonsgerichte aanpak met extra aandacht voor de zogenoemde top 60, waarbij sprake is van een optimaal functionerende bedrijfsvoering tussen veiligheid en zorg.

- Vergroten van bekendheid van de wijkagent door het geven van voorlichting, in aanvulling op de acties die reeds vanuit de politieorganisatie zelf worden gedaan om de bekendheid te vergroten.
- Investeren in een sterke samenwerking tussen BOA's en politie waarbij wordt ingezet op betere informatie-uitwisseling, oog voor persoonlijke veiligheid van BOA's en aangescherpte afspraken over de gevolgen van uitbreiding van bevoegdheden en uitrusting van BOA's.
- Effectiviteit en draagvlak vergroten van de gemeentelijke BOA's op het gebied van jeugd, drank en horeca, milieu en buurten door samenlevingsgericht handelen en participeren in wijkteams, zorgnetwerken en buurtoverleggen.
- Handhaving op fietsparkeren en het geven van voorlichting hierover.
- Toename van de inzet van BOA's in de openbare ruimte en bij evenementen.
- Verlengen van de driejaarlijkse overeenkomst met de regio voor inzet van BOA's voor controle op de naleving van de drank en horeca wet.
- Onderzoeken van de mogelijkheden naar voortzetten en uitbreiden van het project 'preventie woninginbraken'.
- Toepassen van bestuursdwang via de APV, waarbij de burgemeester de bevoegdheid heeft om zware woonoverlast aan te pakken op grond van de Wet aanpak woonoverlast.
- Onderzoeken van de mogelijkheden naar voortzetten en uitbreiden van cameratoezicht.

Dienstverlening aan de stad

(Lasten: € 2.255 Baten: € -1.055)

Opgave van de stad

De dienstverlening is het visitekaartje van de gemeente. De maatschappij ontwikkelt zich. Inwoners zijn zelfbewuster en mondiger geworden en er is sprake van toenemende zelfredzaamheid. Wij richten de dienstverlening hierop in. Daarbij richten wij ons op drie thema's: innovatie, het verder digitaliseren van de dienstverlening en het verbeteren van de efficiëntie van de dienstverlening. Om dit te realiseren richten wij ons op de volgende aspecten. Ten eerste het gemak voor de gebruiker: wij houden rekening met de digitaliserende samenleving, de gemeentelijke producten zijn vindbaar en toegankelijk en wij zijn bereikbaar voor onze doelgroepen. Ten tweede richten wij ons op betrokkenheid: onze medewerkers zijn klantgericht, gaan op zoek naar de vraag achter de vraag en durven af te wijken van de gebaande paden wanneer dat nodig is. Het derde aspect is open en helder: Wij zijn transparant over wat er van ons verwacht mag worden en wij streven er actief naar dit waar te maken. De gemeente is een lerende organisatie en staat open voor de meningen van onze inwoners, ondernemers en instellingen als het gaat om onze dienstverlening.

Ambitie met activiteiten

1. Burgerzaken

Het uitvoeren van de wettelijk taak op het gebied van burgerzaken waarbij wij in de dienstverlening, daar waar dat mogelijk is, zoveel mogelijk aansluiten op de wensen van de klant

Activiteiten

- Verzorgen klantcontact via internet, social media, telefonie, post en aan het loket.
- Verstrekking reisdocumenten, uittreksels, verklaringen omtrent gedrag, burgerzaken producten, omgevingsvergunningen, parkeervergunningen etc..
- Onderzoek doen naar het verbeteren van de dienstverlening door toepassing van serviceformules. Serviceformules dragen bij aan het klantgericht, efficiënt en herkenbaar maken van gemeentelijke dienstverlening.

Effectief en efficiënt bestuurde stad

(Lasten: € 33.968 Baten: € -188)

Opgave van de stad

Als bestuur geven wij het goede voorbeeld. Transparant, open en integer bouwen wij aan vertrouwen. Vertrouwen in en betrouwbaarheid van de lokale overheid is van groot belang in de samenwerking met inwoners, instellingen en bedrijven binnen Hilversum. Dit geldt evenzeer voor de samenwerking met andere overheden. Op die manier versterken wij de positie en identiteit van Hilversum.

De samenleving verwacht steeds meer een gelijkwaardige overheid die meedenkt. Dat betekent dat inwoners van de gemeente Hilversum behoefte hebben aan meer ruimte en verantwoordelijkheid en dat vraagt om een meedenkende rol van de gemeente. Tegelijkertijd verwacht de overheid steeds meer zelfredzaamheid bij de samenleving. Het is niet meer vanzelfsprekend dat de overheid alles regelt en bepaalt.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
001	Ja	Formatie, aantal fte per 1000 inwoners	6,3 (2017)	7,0	Eigen begroting/jaarrekening
002	Ja	Bezetting, aantal fte per 1000 inwoners	6,3 (2017)	7,0	Eigen begroting/jaarrekening
003	Ja	Apparaatskosten, kosten per inwoner	579 (2017)	564	Eigen begroting/jaarrekening
004	Ja	Externe inhuur, kosten als percentage van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	3% (2017)	4,7%	Eigen begroting/jaarrekening, zie par. Bedrijfsvoering
005	Ja	Overhead, percentage van totale lasten	10,6% (2017)	11,3%	Eigen begroting/jaarrekening

Ambitie met activiteiten

1. Bestuur

Hilversum heeft een open, transparant en integer bestuur dat in de samenleving staat. Het bestuur gaat het gesprek aan. Zowel met inwoners als met bedrijven en instellingen. Maar ook in regionaal en bovenregionaal verband. Het bestuur is laagdrempelig en benaderbaar en investeert in relevante relaties en netwerken. Er wordt gebouwd aan vertrouwen in en betrouwbaarheid van de lokale overheid

Activiteiten

- Vertegenwoordigen en positioneren van Hilversum in regionaal en bovenregionaal verband.
- Ambtelijke samenwerking aangaan met de gemeente Wijdereen op het onderdeel Administratie.
- Het organiseren van bijeenkomsten om te investeren in de relatie met inwoners, bedrijven, instellingen en andere overheden.
- Gereed hebben van een formulering van de nieuwe taken, rollen en verantwoordelijkheden van de raad en het college in relatie tot de Omgevingswet.
- Voornemen om alle declaraties van het bestuur op de gemeentelijke website te publiceren.

2. Overhead

Een organisatie die efficiënt en doelmatig werkt en kwalitatief hoogwaardig werk levert. De overhead richt zich op de eigen organisatie en biedt ondersteuning om de taken en primaire processen zo effectief mogelijk uit te voeren. Er wordt gewerkt aan het doelmatiger en verder digitaliseren van de bedrijfsvoering van de

Activiteiten

- Het verder ontwikkelen van het digitaal werken en vergaderen binnen het bestuur (Raad, College) en de organisatie. Mede gericht op het doelgerichter vergaderen met optimale inzet van automatiseringsmogelijkheden.
- Verbeteren van werkprocessen (minder stappen en afschaffen van controles welke geen waarde toevoegen).
- Voorbereidingen treffen voor het invoeren van het landelijk Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Overzicht van overhead

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2019 Saldo	Begroting 2020 Saldo	Begroting 2021 Saldo	Begroting 2022 Saldo
1. Personeel	21.453	20.898	20.453	20.374
2. Huisvesting & facilitair	4.968	4.663	4.663	4.663
3. ICT	2.508	2.508	2.508	2.508
4. Verbonden Partijen	0	0	0	0
5. Overig	496	452	452	452
Totaal	29.425	28.521	28.076	27.997

Toelichting bij: Overzicht van overhead

In het voorjaar 2016 zijn de financiële regels voor gemeenten gewijzigd. Eén van de nieuwe voorschriften is dat de kosten van **ondersteuning** van de primaire processen (overheadkosten) met ingang van de begroting 2017 centraal worden gepresenteerd in een apart overzicht en in een apart taakveld (taakveld 0.4). Dat gebeurt in dit programma Bestuur. Het doel van deze nieuwe regel is dat de raad een goed inzicht krijgt in de omvang van de overhead. Gemeenten kunnen op dit punt nu beter met elkaar vergeleken worden.

De bedragen in het overzicht hierboven zijn het **saldo** van overheadkosten en -opbrengsten, gesplitst naar onderwerp. In het overzicht van taakvelden per programma (financiële begroting) is een uitsplitsing naar opbrengsten en kosten te vinden. In de programma's Wonen en Leven, Zorg, Werken en Financiën en grondexploitaties zijn vanaf deze begroting geen overheadkosten meer verantwoord. Onder de overhead vallen onder meer de kosten van leidinggevenden, planning & control, personeel & organisatie etc.

Hoe de kosten van overhead worden meegenomen in tarieven als afvalstoffenheffing en rioolheffing, wordt toegelicht in de paragraaf lokale heffingen.

Middelen

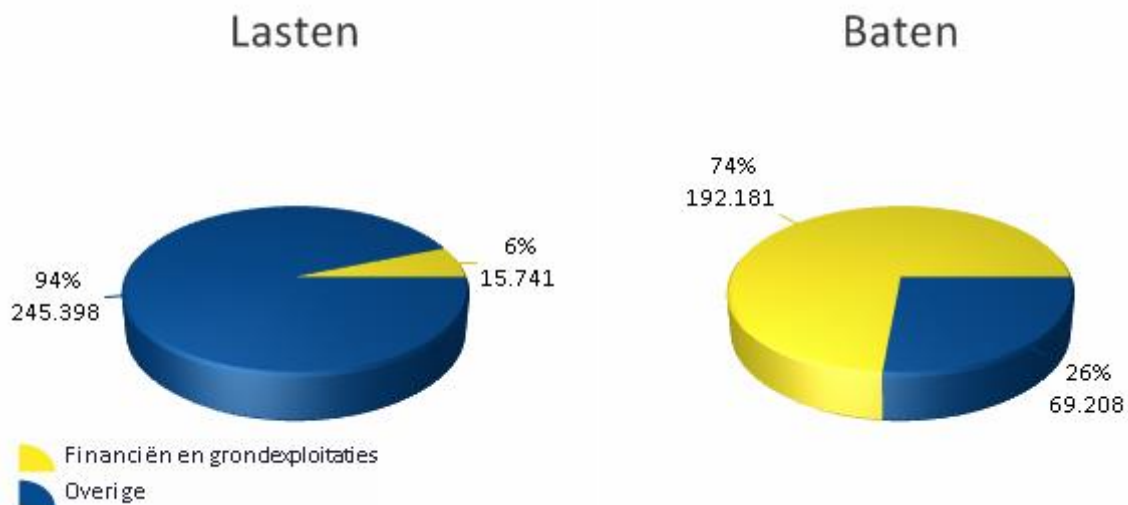
begrotingsjaar

bedragen x € 1.000

Programma 4. Bestuur	2019	2020	2021	2022
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	7.943	7.937	7.930	7.930
1.2 Openbare orde en veiligheid	2.942	2.993	2.950	2.992
Lasten thema Veilige stad	10.885	10.930	10.880	10.922
0.2 Burgerzaken	2.255	1.825	1.952	1.910
Lasten thema Dienstverlening aan de stad	2.255	1.825	1.952	1.910
0.1 Bestuur	4.356	4.245	4.238	4.062
0.4 Overhead	29.612	28.701	28.224	28.144
Lasten thema Effectief en efficiënt bestuurd stad	33.968	32.946	32.461	32.207
Totaal Lasten	47.107	45.700	45.293	45.039
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	-13	-13	-13	-13
1.2 Openbare orde en veiligheid	-254	-253	-250	-250
Baten thema Veilige stad	-267	-266	-263	-263
0.2 Burgerzaken	-1.055	-929	-936	-830
Baten thema Dienstverlening aan de stad	-1.055	-929	-936	-830
0.1 Bestuur	-1	-1	-1	-1
0.4 Overhead	-187	-179	-148	-148
Baten thema Effectief en efficiënt bestuurd stad	-188	-180	-148	-148
Totaal Baten	-1.510	-1.375	-1.348	-1.242
Saldo van baten en lasten	45.597	44.325	43.945	43.797
Mutatie reserves	-12	-12	-12	-12
Resultaat	45.585	44.313	43.933	43.785

Programma 5:

Financiën en grondexploitaties

Betrokken partijen

Voor het realiseren van onze opgave werken we met veel partijen samen.

Voor elk programma geldt dat we zoveel mogelijk samen optrekken met inwoners, ondernemers, bedrijven, instellingen en maatschappelijke organisaties.

De belangrijkste betrokken partijen binnen het programma "Financiën en grondexploitaties" zijn:

- Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) (verbonden partij)
- Vitens (verbonden partij)

Kaderstellende nota's

- Financiële verordening ex artikel 212 Gemeentewet (12 juli 2017)
- Nota grondbeleid (3 februari 2010)
- Verordening onroerende zaakbelasting (2018)
- Verordening precariobelasting (2018)
- Verordening hondenbelasting (2018)

Financieel gezonde stad

(Lasten: € 1.139 Baten: € -174.720)

Opgave van de stad

Door de positieve economische ontwikkeling verwachten wij de komende jaren extra ruimte te realiseren om nieuwe uitgaven en investeringen te doen, die Hilversum en haar inwoners ten goede komen. Gezonde gemeentefinanciën blijven het uitgangspunt, want alleen met een gezond beleid kan je goede en verantwoorde keuzes maken voor de toekomst. De afgelopen periode is een solide en transparant financieel beleid vastgesteld en gevoerd, wat wij op deze manier willen voortzetten. Wij houden alle reserves kritisch tegen het licht en bezien welke concrete investeringen en lasten kunnen worden gedekt uit reserves en voorzieningen.

Indicatoren

Nr.	Wettelijk	Indicator	Referentie waarde	Streef waarde	Bron
037	Ja	Demografische druk	71,6% (2018)	71,1%	CBS
038	Ja	Gemeentelijke woonlasten 1-persoons-huishoudens, in euro's	€ 635 (2018)	Stijgen met niet meer dan inflatie	COELO
039	Ja	Gemeentelijke woonlasten meer-persoons-huishoudens, in euro's	€ 748 (2018)	Stijgen met niet meer dan inflatie	COELO

Ambitie met activiteiten

1. Financiële huishouding

Wij hebben als uitgangspunt dat inkomsten en uitgaven in evenwicht zijn en dat er een gezonde verhouding is tussen inkomsten, bezit en schulden, waarbij structurele uitgaven niet met incidentele inkomsten worden gedekt. Hierdoor zijn we minder kwetsbaar voor de schommelende inkomsten, voornamelijk degene die we vanuit het rijk ontvangen. Als gemeente willen wij een buffer in stand houden om in slechte tijden nadelen op te kunnen vangen en dat in goede tijden de ruimte die ontstaat geïnvesteerd kan worden in de stad.

Activiteiten

- Middelen reserveren voor het stationsgebied.
- Beschrijven van beter meetbare prestatie indicatoren.
- Uitwerken van financiële kengetallen in samenwerking met de raad, waarop we gaan sturen.
- Reëel en structureel evenwicht van inkomsten en uitgaven.
- Doorlopend werken aan een flexibele en beïnvloedbare begroting.
- Beoordelen reserves en voorzieningen, mede om te bezien of deze kunnen dienen ter dekking van concrete investeringen.
- Sturen op een beheersbare schuldquote.
- Sturen op een weerstandsvermogen van minimaal 1,0.
- Evalueren van de Financiële verordening 2018.

2. Innen lokale belastingen en heffingen

Vanuit het beginsel 'de gebruiker betaalt' willen wij de gemeentelijke belastingen geleidelijk kostendekkend maken. Wij streven ernaar het totaal aan woonlasten met maximaal het inflatiepercentage te laten stijgen

Activiteiten

- Het verhogen van de kostendekkingsgraad van gemeentelijke belastingen.

Grondexploitaties en vastgoed

(Lasten: € 14.602 Baten: € -13.411)

Opgave van de stad

Grondexploitatie is bij uitstek een instrument om onze maatschappelijke doelen te realiseren zoals de realisatie van minimaal 1.000 woningen. Het vastgoed in eigendom van de gemeente houden wij op orde. Wij zien het hebben, onderhouden en exploiteren van vastgoed niet als een kerntaak van de gemeente. Wij toetsen jaarlijks nut en noodzaak van het aanhouden van vastgoed.

Ambitie met activiteiten

1. Beheer gebouwen en gronden

Vastgoed kan een belangrijke bijdrage leveren aan het verwezenlijken van de gemeentelijke ambities, maar voor de gemeente Hilversum is het eigendom en beheren van het vastgoed geen kerntaak. Het uitgangspunt is dat de markt in de vastgoed behoefte voorziet.

Activiteiten

- Onderhouden gemeentelijk vastgoed.
- Verhuren van de kernvoorraad van het vastgoed.
 - Beheer van panden in gebieden waarop een voorkeursrecht is gevestigd op basis van de Wet voorkeursrecht gemeenten.
- Verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed.
- Het verkopen van vastgoed dat we willen afstoten.
- Professionaliseren vastgoedbeheer met de basis op orde en uitwerken beleid vastgoedbeheer.
- Opstellen van vastgoed beleid.

2. Strategische gronden actief inzetten om de stad te versterken

Strategische gronden actief inzetten om de stad te versterken

Activiteiten

- Anna's Hoeve; alle gronden moeten zijn verkocht in 2019. Grondexploitatie loopt tot en met 2020.
- Egelshoek; grootste gedeelte van de herstructurering is gereed. Grondexploitatie loopt tot en met 2020.

- Stationsgebied; grondexploitatie wordt geopend. Verwerven van gronden.
- Crailo; intergemeentelijke grondexploitatie die gevoerd wordt via GEM BV.
- Circusterrein; uitvoeren van onderzoek naar de mogelijkheden van dit terrein, wat in de toekomst kan leiden tot een grondexploitatie.
- Onderzoeken van planontwikkeling voor toekomstige projecten.
- Initiëren van nieuw grondbeleid en bijbehorende instrumenten waarbij we rekening houden met de invoering van de omgevingswet.
- Ontwikkelen van instrumenten voor het toerekenen van bovenwijkse voorzieningen aan bouwgrondcomplexen.

Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2019 Saldo	Begroting 2020 Saldo	Begroting 2021 Saldo	Begroting 2022 Saldo
Gemeentefonds	-153.311	-158.376	-162.269	-166.122
Lokale heffingen	-20.891	-21.295	-21.908	-22.329
Financieringsfunctie	-1.105	-1.105	-1.105	-1.105
Dividend	-260	-260	-350	-350
Totaal	-175.567	-181.036	-185.632	-189.906

Toelichting bij: Overzicht van algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen heffen de tekorten op de begrotingsprogramma's Wonen en Leven, Zorg, Werken en Bestuur op.

Gemeentefonds

De ramingen van de uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn gebaseerd op de meicirculaire 2018. Het gaat om de algemene uitkering, de uitkeringen voor het sociaal domein, en een aantal aparte uitkeringen, die in hoofdzaak betrekking hebben op de oude taken binnen het sociaal domein, zoals de WMO huishoudelijke hulp.

Financieringsfunctie

Niet alle investeringen worden volgens planning uitgevoerd. Dat betekent dat de rente- en afschrijvingslasten meestal ook lager uitvallen. Wij houden hier altijd rekening mee door het opnemen van een stelpost en komen zo tot een reëlere benadering van de werkelijkheid.

Lokale heffingen

De opbrengsten uit Lokale heffingen bestaan uit de onroerende zaakbelasting, de precariobelasting en de hondenbelasting. Dit zijn algemene belastingen die naar vrije keuze van de gemeente kunnen worden ingezet. In de paragraaf Lokale heffingen wordt uitgebreid stilgestaan bij deze inkomstenposten.

Dividend

Het geraamde dividend is afkomstig van een tweetal verbonden partijen: De Bank Nederlandse Gemeenten en het waterleidingbedrijf Vitens. Hilversum is aandeelhouder in beide vennootschappen.

Verbonden partij(en) op dit thema: de BNG bank N.V.:

De Bank Nederlands gemeenten biedt publieke overheden en maatschappelijke instellingen op hen toegesneden dienstverlening, waaronder een eenvoudige toegang tot de geldmarkt. Dit verlaagt de kosten van maatschappelijke voorzieningen. De gemeente Hilversum profiteert hiervan: In directe zin, omdat Hilversum regelmatig zelf de geldmarkt op moet voor het dekken van haar financieringsbehoefte. Daarnaast ontvangt de gemeente als aandeelhouder van de Bank jaarlijks een dividenduitkering. Indirect, omdat Hilversumse maatschappelijke instellingen kunnen profiteren van de dienstverlening van De Bank, en deze daardoor een bijdrage levert aan het maatschappelijk rendement in Hilversum.

Verbonden partij(en) op dit thema: Het waterleidingbedrijf Vitens:

Het waterleidingbedrijf Vitens verzorgt de drinkwatervoorziening in Hilversum. Dit doet het bedrijf tegen zo laag mogelijke tarieven. De gemeente Hilversum ziet hier op toe, samen met de andere aandeelhouders uit de publieke sector. Daarnaast deelt Hilversum mee in de winst via een dividenduitkering.

Middelen

begrotingsjaar

bedragen x € 1.000

Programma 5. Financiën en grondexploitaties	2019	2020	2021	2022
0.5 Treasury	-1.085	-1.085	-1.085	-1.085
0.61 OZB woningen	617	600	586	583
0.62 OZB niet-woningen	507	500	424	423
0.64 Belastingen overig	663	655	648	647
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	0	0	0
0.8 Overige baten en lasten	437	4.895	9.139	13.242
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0
Lasten thema Financieel gezonde stad	1.139	5.566	9.712	13.810
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	868	950	1.483	1.481
8.2 Grond exploitatie (niet bedrijventerrein)	13.734	5.056	1.152	1.148
Lasten thema Grondexploitatie en vastgoed	14.602	6.006	2.635	2.629
Totaal Lasten	15.741	11.572	12.347	16.439
0.5 Treasury	-280	-280	-370	-370
0.61 OZB woningen	-10.785	-11.000	-11.219	-11.443
0.62 OZB niet-woningen	-9.284	-9.473	-9.867	-10.064
0.64 Belastingen overig	-1.060	-1.060	-1.059	-1.059
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-153.311	-158.376	-162.269	-166.122
Baten thema Financieel gezonde stad	-174.720	-180.189	-184.784	-189.058
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-925	-969	-1.014	-1.014
8.2 Grond exploitatie (niet bedrijventerrein)	-12.486	-10.697	-70	-70
Baten thema Grondexploitatie en vastgoed	-13.411	-11.666	-1.084	-1.084
Totaal Baten	-188.130	-191.855	-185.868	-190.142
Saldo van baten en lasten	-172.390	-180.284	-173.521	-173.703
Mutatie reserves	-4.051	4.793	0	0
Resultaat	-176.441	-175.491	-173.521	-173.703

3. De paragrafen

3.1 Lokale heffingen

3.1.1 Inleiding

De paragraaf lokale heffingen gaat zowel over de heffingen waarvan de besteding ongebonden is als over de heffingen waarvan de besteding wél gebonden is.

Ongebonden heffingen (OZB, Hondenbelasting en Precario)

Dit zijn heffingen waar geen specifieke dienst tegenover staat en waarbij de inkomsten ten gunste komen aan de algemene middelen. Er zijn geen (wettelijke) voorschriften waar wij aan moeten voldoen. Wel hanteren wij zelf als uitgangspunt de aanpassing van deze heffingen te baseren op de verwachte prijsstijging. In 2019 2,4%. In de periode 2020-2022 2%.

Gebonden heffingen (Riool- en Afvalstoffenheffing, Leges, Haven- en Marktgelden en Parkeerbelastingen)

Dit zijn de heffingen waar een specifieke dienst/levering tegenover staat. Tegenover bijvoorbeeld de rioolheffing staat dat de gemeente de riolering aanlegt en onderhoudt. Bij het bepalen van de gebonden heffingen mogen we niet meer kosten aan de heffing toerekenen dan de kosten die we maken voor de te leveren dienst. Aan de rioolheffing mogen we alleen kosten toerekenen die we maken voor het aanleggen en onderhouden van het riool. In welke mate de heffing de kosten dekt wordt uitgedrukt in kostendekkendheidspercentage.

Voor de gebonden heffingen hanteren we een aantal uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn niet altijd zonder meer met elkaar te verenigen. Het vinden van de juiste balans is dus steeds de opgave.

- Zo laag mogelijke tarieven

Dit uitgangspunt vullen wij in door onze tarieven te toetsen aan die van de rest van Nederland. Dit geldt met name voor de tarieven riool- en afvalstoffenheffing, die door Coelo, in samenhang met de OZB, voor alle gemeenten in beeld worden gebracht. Waar relevant toetsen wij aan de tarieven in de regio. Dit doen we bijvoorbeeld bij de marktgelden. We proberen niet teveel af te wijken van de gemiddelde tarieven, waarbij de opmerking past dat niet altijd te achterhalen is wat andere gemeenten wel/niet aan kosten in hun tarieven hebben meegenomen. Het laag houden van de tarieven vraagt ook iets van de mate van efficiency waarmee we onze taken uitvoeren. Periodiek moeten we daarom nagaan of hierin verbeteringen zijn aan te brengen.

- Een eerlijke verdeling van de lasten

Dit betekent dat we de kosten neerleggen bij de gebruikers die profijt hebben van de voorziening. Dit geldt in principe voor alle voorzieningen die wij leveren. De bekendste voorbeelden zijn de riolering en de afvalstoffenheffing. Wat “eerlijk” is, kan aan verandering onderhevig zijn, afhankelijk van de invalshoek die gekozen wordt. Wanneer voor de invalshoek duurzaamheid en milieu gekozen wordt, kan de uitkomst anders zijn, dan wanneer voor een financiële invalshoek wordt gekozen.

- Volledige kostendekking

Wij vinden het reëel dat de kosten van onze voorzieningen volledig via de tarieven worden gedekt. Voor meerdere tarieven geldt dat ze nu nog niet alle kosten dekken. De riool- en afvalstoffenheffing zijn hiervan de belangrijkste voorbeelden.

In de volgende hoofdstukken wordt ingegaan op:

- De lokale heffingen;
 - De lokale woonlastendruk; OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing
 - De overige ongebonden heffingen; hondenbelasting en precario
 - De overige gebonden heffingen; markt- en havengelden, parkeerbelastingen en leges
- Het kwijtscheldingsbeleid;
- De woonlasten in Hilversum vergeleken met de landelijke woonlasten.

3.1.2 Lokale heffingen

Bepalen overhead uurtarief

Een belangrijk onderdeel van de nieuwe BBV-regels is dat overheadkosten apart, via een voor alle tarieven te gebruiken verdeelsleutel, aan de kosten van een voorziening moeten worden toegerekend. In Hilversum gebeurt dat door middel van een standaardopslag op het uurtarief van de formatie, die belast is met de gemeentelijke heffingen. Die opslag is berekend door de totale overheadkosten te delen door het totaal aantal productieve uren van de gemeentelijke, personele formatie (fte's).

De opslag overhead per productief uur bedraagt in 2019:

Opslag overhead	2019
Geraamde overhead	€ 31.044.715
Geraamde formatie	428
Productieve uren per persoon	1.332
Totaal productieve uren	570.096
Berekende overhead per uur	€ 54,46

De woonlasten; *onroerende zaakbelastingen, rioolheffing en afvalstoffenheffing*

In het coalitieakkoord zijn voor de woonlasten als totaal twee uitgangspunten opgenomen. Ten eerste dat de stijging van het totaal aan woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) niet meer mag zijn dan de verwachte inflatie. Ten tweede is opgenomen dat we uitgaan van kostendekkende tarieven van de gebonden heffingen.

Voor 2019 is de verwachte inflatie 2,4% en voor de jaren daarna 2%. De stijging van de totale woonlasten moet dus beneden deze percentages liggen waarbij we kijken of er ruimte is om de afvalstoffen- en rioolheffing in kostendekkendheid toe te laten nemen. Beide waren in de begroting 2018 niet volledig kostendekkend (afvalstoffenheffing: 90% en rioolheffing: 96%).

Er is de komende jaren voldoende ruimte om de kostendekkendheid van beide heffingen toe te laten nemen teneinde per 2023 voor beide heffingen volledig kostendekkend te zijn. Dat het mogelijk is om de kostendekking van de riool- en afvalstoffenheffing toe te laten nemen terwijl de stijging van de totale woonlasten beneden de verwachte inflatie blijft komt door een wijziging in systematiek bij de rioolheffing. Wij hebben een spaarvoorziening opgebouwd met als doel per medio 2034 vervangingsinvesteringen rechtstreeks uit de rioolheffing te financieren. De opbouw van een dergelijke spaarvoorziening past echter niet bij de gedachte uit ons financieel beleid. Namelijk dat huidige generaties geen lasten moeten dragen waar alleen toekomstige generaties voordeel van

hebben. We stellen dan ook voor om met ingang van 2019 de spaarvoorziening nu al in te zetten om de kapitaallasten welke wij aan de rioolheffing toerekenen te kunnen laten dalen. Hierdoor kan de rioolheffing in 2019 met -7,35% dalen. Deze daling geeft ruimte om de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing te laten stijgen naar 96% zonder dat burgers dit onevenredig merken in hun totale woonlastennota.

Ook bij de berekening van de OZB zal een andere systematiek worden gehanteerd. Voorheen was de te genereren opbrengst leidend. Deze steeg met de inflatie en vervolgens werd teruggerekend wat het te hanteren OZB tarief moet zijn. Op deze wijze leidt bijvoorbeeld de uitbreiding van het aantal woningen en niet-woningen niet tot extra inkomsten. Uitbreidingen zoals Anna's Hoeve leiden echter in het algemeen wel tot extra voorzieningen in de stad: wegen, openbaar groen en onderwijshuisvesting.

Dit rechtvaardigt dat uitbreidingen leiden tot extra OZB inkomsten. Bij het opstellen van de begroting 2019 hebben we daarom als uitgangspunt genomen dat de betaalde OZB door eigenaren (woningen/niet-woningen) en gebruikers (niet-woningen) met de inflatie stijgt. Dit uitgangspunt heeft als gevolg dat bij uitbreidingen de OZB inkomsten toenemen. Tevens geeft dit uitgangspunt duidelijkheid naar de inwoners: als de gemeente stelt dat de OZB stijgt met inflatie, dan betaalt gemiddeld genomen een eigenaar van een huis ook dit inflatiepercentage meer.

Hieronder volgt een nadere toelichting op de onroerende zaakbelastingen, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Lokale woonlastendruk	B2018	B2019	meerjarenraming		
			2020	2021	2022
Onroerendezaakbelasting eigenaren	238,87	244,61	249,50	254,49	259,58
Rioolheffing	208,56	193,20	192,36	199,80	202,92
Afvalstoffenheffing (meerpersoonshuishouden)	285,36	305,76	316,44	318,96	326,16
Totaal	732,79	743,57	758,30	773,25	788,66
Procentuele wijziging voor woningeigenaren:					
* Eenpersoons huishouden		0,42%	1,69%	2,21%	1,94%
* Tweepersoons huishouden		0,99%	1,86%	2,08%	1,97%
* Meerpersoons huishouden		1,47%	1,98%	1,97%	1,99%
Procentuele wijziging voor huurders van woningen					
* Eenpersoons huishouden		-0,82%	1,49%	2,35%	1,90%
* Tweepersoons huishouden		0,22%	1,78%	2,12%	1,95%
* Meerpersoons huishouden		1,02%	1,97%	1,96%	1,99%

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

Woningen

De onroerende zaakbelastingen voor woningen is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen (2019: 2,4%, in de periode 2020-2022: 2%). Ondanks dat de OZB in 2019 met 2,4% zal stijgen, blijft de

stijging van de totale woonlasten (OZB, Afval en Riool) voor woningeigenaren beneden de verwachte inflatie.

Niet-Woningen (gebruikers)

De onroerende zaakbelastingen voor niet-woningen is ook gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen (2019: 2,4%, in de periode 2020-2022: 2%). Voor de gebruikers van niet-woningen stijgt de OZB dan ook met 2,4%.

Niet-Woningen (eigenaren)

Ook voor de eigenaren van niet-woningen is de onroerende zaakbelastingen gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen (2019: 2,4%, in de periode 2020-2022: 2%). Echter zal voor deze groep de OZB in 2019 dalen. Bij het opstellen van de begroting 2017 en 2018 was als uitgangspunt gehanteerd dat de gedeelde OZB inkomsten door leegstand bij gebruikers in het tarief voor de eigenaren verdisconteerd moest worden (in 2017: 50% van de leegstand en 2018: 100% van de leegstand). Dit uitgangspunt hanteren we nog steeds. Echter is in de berekening van de tarieven 2017 en 2018 voor eigenaren van niet-woningen een fout gemaakt bij het verdisconteren van de leegstand. Door deze fout is in 2017 en 2018 circa € 400.000 meer OZB inkomsten bij niet-woningen opgehaald dan aanvankelijk de bedoeling was. De gemaakte berekeningsfout herstellen we structureel en de teveel ontvangen OZB over 2017 en 2018 wordt in mindering gebracht in de tarieven 2019 en 2020. Hierdoor daalt de OZB voor deze groep met 5,5% in 2019. Hierbij wordt wel de opmerking gemaakt dat het tarief voor 2021 in procenten weer zal toenemen (meer dan de inflatie) omdat er dan geen teruggave (door middel van de verlaging van het tarief) is.

Ontwikkeling onroerende zaakbelasting

Omschrijving	2018	2019	Vershil t.o.v. 2018	%
Woningen				
Gemiddelde woningwaarde	263.658	284.751	21.093	
Onroerendezaakbelasting eigenaren	238,87	244,61	5,73	2,4%
Niet - woningen gebruikers				
Gemiddelde waarde	588.000	599.760	11.760	
Onroerendezaakbelasting gebruiker	1.027,82	1.052,58	24,75	2,4%
Niet –woningen eigenaren				
Gemiddelde waarde	588.000	599.760	11.760	
Onroerendezaakbelasting eigenaren	1.613,47	1.523,99	-89,48	-5,5%

Als in januari van het begrotingsjaar de aanslag wordt opgelegd, gebeurt dat op basis van de WOZ-waarde op het moment van de aanslag. Deze kan zowel naar boven als naar beneden afwijken van de waarde waarvan in deze begroting is uitgegaan.

Rioolheffing

Beleid

Bij het bepalen van de rioolheffing wordt geanticipeerd op een systeemwijziging. In het verleden werd rekening gehouden met de opbouw van een spaarvoorziening. Jaarlijks werd een bedrag

van meer dan €2 miljoen aan het tarief toegevoegd om de voorziening op te bouwen. Doel van deze voorziening was oorspronkelijk om op termijn (2034) de vervangingsinvesteringen rechtstreeks uit de jaarlijkse opbrengst van de rioolheffing te kunnen betalen. De spaarvoorziening is momenteel meer dan €40 miljoen. Vanuit de gedachte dat de huidige generatie niet de lasten zou moeten hebben waar alleen toekomstige generaties voordeel van hebben is het verder opbouwen van een spaarvoorziening niet langer wenselijk. Wij stellen voor om met ingang van 2019 de reeds opgebouwde spaarvoorziening in te zetten om een deel van de huidige vervangingsinvesteringen van onze balans af te boeken. Hierdoor ontstaat een voordeel in de kapitaallasten die doorwerkt in het riooltarief. Hierbij wordt ook voorgesteld om nieuwe investeringen niet langer te activeren maar in een keer ten laste te brengen van de rioolheffing. Dit maakt dat er geen nieuwe kapitaallasten meer ontstaan en dat de nog resterende kapitaallasten afnemen.

Door de wijziging in systematiek verlagen we de kosten die we toerekenen aan het riooltarief waardoor de mogelijkheid ontstaat de kostendekkendheid de komende jaren te vergroten. We hanteren voor 2019 nog een kostendekkendheid van 96% (zelfde als in 2018) maar laten deze jaarlijks met 1% toenemen en verwachten per 2023 volledig kostendekkend te zijn. Ondanks dat de kostendekkendheid toeneemt, daalt het riooltarief in 2019 met -7,35%.

Rioolheffing	2019	2020	2021	2022
Kosten exploitatie	2.436	2.436	2.436	2.436
Kapitaallasten	1.557	1.480	1.403	1.326
Straatreiniging	345	345	345	345
Oninbare vorderingen	75	75	75	75
Vervanging rioleringen	2.804	2.804	2.804	2.804
Inkomsten taakveld, excl. heffingen	-110	-110	-110	-110
Totaal lasten taakveld 7.2	7.107	7.030	6.953	6.876
<i>Toe te rekenen kosten via andere taakvelden</i>				
Kwijtscheldingen	575	575	575	575
Heffing en inning	71	71	71	71
Personeels- en organisatiekosten (overhead)	828	828	828	828
BTW	415	415	415	415
Totaal lasten via andere taakvelden	1.889	1.889	1.889	1.889
Totale kosten	8.996	8.919	8.842	8.765
Dekkingspercentage	96%	97%	98%	99%
Toe te rekenen kosten	8.636	8.651	8.665	8.677
Totale opbrengst	-8.636	-8.651	-8.665	-8.677
Opbrengst mutatie egalisatievoorziening	-400	-450	-150	-28
Opbrengst heffingen	-8.236	-8.201	-8.515	-8.649
Stand van voorziening per 31 december	628	178	28	0
Tarief	€ 193,20	€ 192,36	€ 199,80	€ 202,92
% verandering (t-1)	-7,35%	-0,42%	3,83%	1,58%

Afvalstoffenheffing

Beleid

Het verwijderen van ons afval is uitbesteed aan de Regio Gooi en Vechtstreek. De begroting van de Regio Gooi en Vechtstreek is bepalend voor de tarieven afvalstoffenheffing. In eerste instantie moet Hilversum via die begroting toezien op een efficiënte en effectieve afvalinzameling, om daarmee de tarieven afvalstoffenheffing voor de burger zo stabiel en laag mogelijk te houden.

Op rekeningbasis is er regelmatig sprake van overschotten. Vanwege het structurele karakter hiervan anticiperen wij daarop bij de bepaling van de hoogte van de tarieven afvalstoffenheffing. Dit is in lijn met een gerechtelijke uitspraak hierover. Daarnaast zetten wij de reserve in om de tarieven afvalstoffenheffing zo stabiel en laag mogelijk te houden.

In 2016 is onderzoek gedaan naar de kostendekkendheid van het tarief afvalstoffenheffing en is duidelijk geworden dat wij aanvullende kosten aan het tarief mogen toerekenen. De kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing wordt voor 2019 verhoogd naar 96% en zal hierna jaarlijks met 1% toenemen waarbij we verwachten vanaf 2023 volledig kostendekkend te zijn. Het verhogen van de kostendekkendheid maakt dat de afvalstoffenheffing 2019 ten opzicht van 2018 met 7,1% stijgt. Omdat de rioolheffing juist daalt in 2019 blijft de stijging van de totale woonlasten beneden de verwachte inflatiestijging.

Afvalstoffenheffing	2019	2020	2021	2022
Bijdrage GAD (regio G&V)	8.105	8.213	8.198	8.198
Verwachte teruggaaf GAD (jaarresultaat)	-629	-300	-300	-300
Straatreiniging	345	345	345	345
Oninbare vorderingen	75	75	75	75
Totaal lasten op taakveld 7.3	7.896	8.333	8.318	8.318
<i>Toe te rekenen kosten via andere taakvelden</i>				
Kwijtscheldingen	575	575	575	575
Heffing en inning	72	72	72	72
Personeels- en organisatiekosten	74	74	74	74
BTW	1.789	1.812	1.808	1.808
Totaal lasten via andere taakvelden	2.510	2.533	2.529	2.529
Totale lasten	10.406	10.866	10.847	10.847
Dekkingspercentage	96%	97%	98%	99%
Toe te rekenen lasten	9.990	10.540	10.630	10.739
Totale opbrengst	-9.990	-10.540	-10.630	-10.739
Opbrengst mutatie egalisatievoorziening	-300	-510	-520	-400
Opbrengst heffingen	-9.690	-10.030	-10.110	-10.339
Stand van de reserve per 31 december	1.589	1.079	559	159
Tarief 1 persoonshuishouden	€ 184,20	€ 190,68	€ 192,24	€ 196,56
Tarief 2 persoonshuishouden	€ 245,16	€ 253,80	€ 255,84	€ 261,60
Tarief meerpersoonshuishouden	€ 305,76	€ 316,44	€ 318,96	€ 326,16
% verandering (t-1)	7,13%	3,51%	0,80%	2,26%

Overige ongebonden lokale heffingen

Hondenbelasting

De hondenbelasting is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen (2019: 2,4%, in de periode 2020-2022: 2%). Gelet op de realisatie in de afgelopen jaren is een lichte stijging in de opbrengst geraamd. De geraamde opbrengst voor het jaar 2019 bedraagt € 510.000.

Precariobelasting

De precariobelasting is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsstijgingen (2019: 2,4%, in de periode 2020-2022: 2%). De geraamde opbrengst bedraagt voor het jaar 2019 € 312.000.

Overige gebonden lokale heffingen

Marktgelden

Beleid

Bij de begroting 2018 zijn met betrekking tot de marktgelden een aantal veranderingen doorgevoerd. Zo was na onderzoek gebleken dat meer kosten betrokken konden worden bij het bepalen van de tarieven en werd in de meerjarenraming toegegroeid naar volledige kostendeckking. Kostendeckende tarieven is nog steeds het uitgangspunt en de kostendeckkendheid zal de komende jaren dan ook toenemen waarbij het de verwachting is dat we vanaf 2023 volledig kostendeckkend zullen zijn. Voor de begroting 2019 en verder zijn de toe te rekenen kosten opnieuw bekeken. Er is nagegaan in welke mate ze zijn toe te rekenen aan het faciliteren van de markt. Dit heeft er toe geleid dat een aantal posten zijn verlaagd dan wel is het percentage aan doorbelasting verlaagd. In onderstaande tabel is aangegeven welke kosten wij toerekenen aan de markt, welk bedrag daar bij hoort en voor welk percentage wij deze doorbelasten in het tarief. Onder de tabel treft u een toelichting op een aantal kostensoorten.

bedragen x € 1.000

Soort kosten	Bedrag aan kosten	Percentage doorbelast in tarief	2019	2020	2021	2022
Kapitaallasten herinrichting Marktplaats (1)	51	29%	15	15	15	15
Personeels- en organisatiekosten	169	100%	162	162	162	162
Schoonmaak na afloop markt	101 incl. BTW	100%	101	101	101	101
Schoonspuiten Marktplaats (2)	21 incl. BTW	29%	6	6	6	6
Divers kleine uitgaven	3 incl. BTW	100%	3	3	3	3
Subtotaal kosten			287	287	287	287
Dekkingspercentage			80%	85%	85%	90%
Subtotaal kosten in tarief			230	244	244	258
Wijziging bouwfaserings herinrichting Marktplaats (3)	160	50% (verdeeld over 5 jaar vanaf 2018)	16	16	16	16
Totaal kosten in tarief			246	260	260	274
Promotie (4)	Apart tarief		17	17	17	17
Energie (5)	Doorbelast o.b.v. verbruik		9	9	9	9

(1) De Kapitaallasten zijn gebaseerd op een doelmatige herinrichting van het Marktpllein. De investering zou dan €1,5 miljoen bedragen. De werkelijke investering was hoger en is het gevolg van keuzes en wensen van de gemeenteraad (zoals een fontein) die voor een functionerende markt niet nodig zijn. Omdat de markt twee van de zeven dagen per week gebruik maakt van het marktpllein wordt 2/7^e deel (29%) van de berekende kapitaallasten doorbelast.

(2) Het schoonspuiten van het natuursteen gebeurt maandelijks. Naast de markt zorgen ook andere evenementen en regulier gebruik van het plein voor vervuiling. Omdat de markt twee van de zeven dagen per week gebruik maakt van het marktpllein wordt 2/7^e deel (29%) van de berekende kapitaallasten doorbelast.

(3) Tijdens de herinrichting van het marktpllein is op verzoek van de markt een wijziging aangebracht in de bouwfaserings waardoor de markt beter kon functioneren tijdens de herinrichting. Met de marktcommissie was afgesproken dat deze kosten (€160.000) in 5 jaar via het tarief worden doorbelast (ingående per 2018). Om de markt tegemoet te komen wordt voorgesteld deze kosten niet volledig maar voor 50% door te belasten in 5 jaar (vanaf 2018).

(4) Voor de promotiegelden wordt een apart tarief in rekening gebracht. Het bedrag dat hiermee door de gemeente wordt ontvangen wordt niet door de gemeente besteed maar door de markt zelf (via een promotiestichting).

(5) De energie lasten betreft een inschatting en wordt doorbelast op basis van werkelijk verbruik. Deze post is dan ook niet in het tarief verdisconteerd.

TARIEVEN	2019	2020	2021	2022
ZATERDAG				
Basis tarief	0,75	0,80	0,80	0,85
Opslag Wijziging Bouwfaserings	0,05	0,05	0,05	0,05
	0,80	0,85	0,85	0,90
Promotie tarief	0,05	0,05	0,05	0,05
WOENSDAG				
Basis tarief	0,65	0,70	0,70	0,75
Opslag Wijziging Bouwfaserings	0,05	0,05	0,05	0,05
	0,70	0,75	0,75	0,80
Promotie tarief	0,05	0,05	0,05	0,05

Parkeerbelastingen

Beleid

Er is sprake van een tweetal parkeertarieven. De tarieven voor straat-parkeren en voor vergunningen. Deze kunnen los van de kosten van de parkeerexploitatie worden bepaald. Daarnaast kennen wij de naheffingsaanslag parkeerbelastingen, die wordt opgelegd als iemand niet of niet genoeg heeft betaald voor straat-parkeren of een vergunning.

De parkeertarieven voor straat-parkeren passen we niet aan maar we handhaven die op het niveau van 2018. Voortvloeiend uit het coalitieakkoord 2018 -2022 worden de tarieven voor de eerste bewoners – en eerste zakelijke vergunning verlaagd met 50%

Het tarief voor de naheffingsaanslag is wettelijk gemaximeerd (in 2019 op € 62,70). De gemeente mag dit bedrag alleen naheffen als de kosten die de gemeente moet maken voor de handhaving hoger zijn dan de opbrengst van de naheffingsaanslagen. De gemeente mag dus geen winst maken op de naheffingsaanslagen.

Door de invoering van de digitale parkeervergunningen en het belparkeren zijn de opbrengsten voor straat-parkeren en vergunningen flink gestegen. De opbrengsten uit naheffingsaanslagen parkeerbelastingen zijn gedaald. Dit komt omdat het minder vaak voorkomt dat mensen geen of te weinig parkeerbelasting betalen. Doordat de opbrengsten van de naheffingsaanslagen dalen en de kosten van de handhaving gelijk blijven, zijn de kosten in Hilversum per naheffingsaanslag parkeerbelasting hoger dan het wettelijke maximale tarief. Hierdoor is het voorstel om voor 2019 het wettelijke maximum tarief van € 62,70 vast te stellen.

bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid naheffingen parkeren	2019	2020	2021	2022
Kosten taakveld, incl. omslagrente	774	774	774	774
Inkomsten taakveld, excl. heffingen	0	0	0	0
Netto kosten taakveld	774	774	774	774
-				
Toe te rekenen kosten via andere taakvelden				
- overige toe te rekenen kosten	49	49	49	49
- overhead incl. (omslag)rente	233	233	233	233
- BTW	114	114	114	114
Totale kosten	1.170	1.170	1.170	1.170
Opbrengst heffingen	-935	-935	-935	-935
Dekkingspercentage	79,9%	79,9%	79,9%	79,9%
Tarief naheffingsaanslag parkeren 2019	€ 62,70	€ 62,70	€ 62,70	€ 62,70

Leges

Beleid

De legesverordening bevat de tarieven voor een groot aantal gemeentelijke producten en diensten. Het gaat hierbij altijd om diensten waar mensen zelf om gevraagd hebben bij de gemeente. Voor de door de gemeente geleverde diensten kunnen leges in rekening worden gebracht. Bij de legesheffing worden de kosten die de gemeente maakt, verhaald op de aanvrager.

De verordening is opgedeeld in drie titels. In elke titel is een bepaalde categorie gemeentelijke producten ondergebracht. De wettelijke eis is dat kostendekking op het niveau van de verordening als geheel niet meer bedraagt dan 100%. De berekening per titel geeft inzicht in de mate van kostendekking per categorie producten en diensten. In enkele gevallen worden tarieven bij wet vastgesteld. Dit beperkt het aantal tarieven dat volledig kostendekkend kan zijn.

Voor de Omgevingsvergunning blijft het huidige tarief van 3,4 % van de bouwsom gehandhaafd. Een deel van de tarieven zijn wettelijk vastgesteld. In verband met de grote hoeveelheid verschillende tarieven verwijzen wij hiervoor naar de legesverordening.

Omschrijving	Lasten	Baten	Kostendekkenheid %
Algemene dienstverlening	1.895.656	1.019.318	53,8%
Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	3.225.750	2.543.000	78,8%
Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	113.842	56.000	49,2%
Totaal	5.235.248	3.618.318	69,1%

Havengelden

Beleid

De havengelden bestaan uit liggelden van woonboten en kadegelden voor vracht- en recreatievaart. Het overgrote deel is afkomstig van woonschepen. Van recreatievaart is nauwelijks meer sprake en ook het vrachtverkeer neemt af. Kostendekkende tarieven zijn niet haalbaar. De gemeentelijke tarieven zijn nu al vergelijkbaar of hoger dan de commerciële tarieven van de particuliere havens in de omgeving. Daarnaast bieden particuliere havens meer faciliteiten en toezicht. In verband met de grote hoeveelheid verschillende tarieven verwijzen wij hiervoor naar de verordening havengelden.

bedragen X € 1.000

Kostendekkendheid havengelden	2019	2020	2021	2022
Kosten taakveld, incl. omslagrente	594	641	594	594
Inkomsten taakveld, excl. heffingen	-25	-25	-25	-25
Netto kosten taakveld	569	616	569	569
- <i>Toe te rekenen kosten via andere taakvelden</i>				
- overige toe te rekenen kosten	3	3	3	3
- overhead incl. (omslag)rente	146	146	146	146
- BTW	33	33	33	33
Totale kosten	751	798	751	751
Opbrengst heffingen	19	19	19	19
Dekkingspercentage	2,5%	2,4%	2,5%	2,5%

Inkomsten uit lokale heffingen

In onderstaande tabel zijn de inkomsten uit lokale heffingen weergegeven

Omschrijving	Jaarstukken	bedragen X € 1.000				
		Begroting		meerjarenraming		
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ongebonden heffingen						
Onroerendezaakbelastingen	18.968	19.312	20.060	20.466	21.079	21.501
Hondenbelasting	514	508	510	510	510	510
Precariobelasting	281	309	312	312	312	312
Gebonden Heffingen						
Rioolheffing	8.745	8.760	8.236	8.201	8.515	8.649
Afvalstoffenheffing	8.749	8.896	9.690	10.030	10.110	10.339
Marktgelden	206	307	272	289	289	306
Opbrengsten parkeermeters en vergunningen	3.456	2.995	3.210	3.210	3.210	3.210
Opbrengsten fiscale parkeerheffingen	996	935	935	935	935	935
Leges omgevingsvergunningen	3.409	2.592	2.350	1.595	1.595	1.595
Leges burgerlijke stand (inclusief huwelijken/partnerschap)	160	202	170	168	168	168
Leges rijbewijzen/paspoorten/identiteitskaart	1.551	1.364	707	583	591	483
Leges gemeentelijke basisregistratie	169	202	149	149	150	152
Overige leges en heffingen	265	148	246	246	246	246
Totaal	47.469	46.530	46.847	46.694	47.710	48.406

3.1.3 Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente Hilversum biedt inwoners de gelegenheid kwijtschelding aan te vragen, als zij niet of met grote moeite in staat zijn om de lokale belastingen te betalen. Een inwoner komt niet zomaar in aanmerking voor kwijtschelding. Hiervoor geldt een aantal voorwaarden dat de gemeente toetst bij de behandeling van de aanvraag. De kwijtscheldingsverzoeken worden behandeld aan de hand van normen van de rijksoverheid en de relevante wet- en regelgeving voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. De door kwijtschelding misgelopen opbrengsten zijn verrekend in de tarieven.

De gemeente Hilversum verleent kwijtschelding voor de zogenoemde gebruikersheffingen: afvalstoffenheffing, rioolheffing en hondenbelasting. Bij de hondenbelasting geldt dit alleen voor de eerste hond binnen een huishouden. De belasting voor een tweede hond of meer komt nooit in aanmerking voor kwijtschelding.

Hilversum behandelt ook de kwijtscheldingsverzoeken voor de (waterschaps)heffingen van Waternet, wanneer het om inwoners van Hilversum gaat. Waternet vergoedt de kosten die de gemeente Hilversum hiervoor maakt.

Omschrijving	JS 2017	B 2018	B2019
Aantal kwijtscheldingsverzoeken (inclusief Waternet) waarvan:	3.655	3.250	3.250
Geheel toegekend	2.310	2.450	2.450
Gedeeltelijk toegekend	45	150	150
Afgewezen	594	650	650
Per 31 december in behandeling	706	0	0
Verzoeken afgehandeld binnen 6 maanden	81%	100%	100%
Totaalbedrag kwijtschelding	€ 1.041.628	€ 1.184.000	€ 1.184.000
Aantal beroepschriften	179	100	100
% ongegronde beroepschriften	23%	95%	95%
% afgehandelde beroepschriften binnen wettelijke termijn van 8 weken	100%	100%	100%

Tabel Aantal kwijtscheldingsverzoeken (inclusief Waternet)

3.1.4 Landelijke woonlastenvergelijking

Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) van de Rijksuniversiteit van Groningen vergelijkt periodiek onder andere de diverse lokale lasten met elkaar. Het COELO brengt hierover jaarlijks de 'Atlas van lokale lasten' uit, met daarin informatie over alle gemeenten in Nederland.

In 2018 neemt Hilversum een hogere positie in ten opzichte van 2017. De gemiddelde woonlasten voor woningeigenaren liggen in veel gemeenten rond het gemiddelde van € 721. In 71 procent van de gemeenten liggen de woonlasten tussen de € 600 en € 800. Voor Hilversum is dit voor 2018 € 748. Het overzicht van de gemeenten (nummer 1 heeft de laagste gemiddelde woonlasten) voor een meerpersoonshuishouden met daarin opgenomen de positie van Hilversum, ziet er als volgt uit.

Omschrijving	2016		2017		2018	
	rangorde	bedrag	rangorde	bedrag	rangorde	bedrag
Coelo Atlas overzicht van alle gemeenten						
Gemeente met de laatste lasten	1	539	1	487	1	505
Gemiddelde van alle gemeenten		723		723		721
Gemeente met de hoogste lasten	396	1.215	398	1.211	387	1.234
Gemeente Hilversum	166	727	166	731	203	748

De gemiddelde woonlasten voor woningeigenaren in Nederland voor 2018 bedraagt € 721 (Coelo 2018). Onze tarieven voor woningeigenaren voor 2018 zitten net boven dit gemiddelde. Of onze tarieven in 2019 weer rond het landelijk gemiddelde uitkomen, hangt af van de gemiddelde stijging. Deze ligt doorgaans gelijk met het inflatiecijfer.

De gemiddelde woonlasten voor huurders (riool- en afvalstoffenheffing) in Nederland bedraagt € 358 in 2018. Onze tarieven voor huurders voor 2018 liggen boven het gemiddelde. Het overzicht

van de gemeenten voor huurders met daarin opgenomen de positie van Hilversum, geeft het volgende beeld.

Omschrijving	2017		2018	
	rangorde	bedrag	rangorde	bedrag
Coelo Atlas overzicht van alle gemeenten				
Gemeente met de laatste lasten	1	58	1	34
Gemiddelde van alle gemeenten		364		358
Gemeente met de hoogste lasten	400	674	394	658
Gemeente Hilversum	318	484	337	494

Of onze tarieven voor huurders in 2019 dicht bij het gemiddelde uitkomen, hangt af van de gemiddelde stijging. Deze ligt doorgaans gelijk met het inflatiecijfer.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3.2.1 Inleiding

De paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (hierna aangeduid als paragraaf Weerstandsvermogen) is een door het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) voorgeschreven begrotingsparagraaf. De paragraaf bestaat uit de onderdelen 'Kengetallen' en 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'. Deze onderdelen lichten we hieronder toe.

3.2.2 Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen zes kengetallen worden opgenomen. De wetgever wil met deze kengetallen inzicht geven in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid (de mate waarin bij een tegenvaller financieel kan worden bijgestuurd) van de gemeente. De kengetallen geven aan over hoeveel financiële ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te dekken of op te vangen. De kengetallen moeten worden beoordeeld in samenhang met elkaar en met de financiële positie. De beoordeling geschiedt door het college (ministerieel besluit tot wijziging BBV, 5 maart 2016). Het rijk en de provincie (de financiële toezichthouder van de gemeente) beoordelen de kengetallen van de gemeente niet en stellen er dan ook geen normen voor op.

Ref.	Kengetal	Verloop van de kengetallen						Beoordeling
		JS2017	B2018	B2019	B2020	B2021	B2022	
1	netto schuldquote	78%	74%	78%	77%	83%	84%	goed
2	netto schuldquote gecorr. voor verstr. leningen	78%	74%	78%	77%	83%	84%	goed
3	solvabiliteitsratio	29%	26%	25%	26%	25%	26%	matig
4	grondexploitatie	5%	-1%	1%	0%	0%	0%	n.v.t.
5	structurele exploitatieruimte	0,3%	1,7%	0,7%	1,1%	1,3%	1,2%	goed
6	belastingcapaciteit	101%	101%	103%	105%	107%	109%	goed

De berekening van de kengetallen en de inrichting van de tabel waarin de kengetallen moeten worden getoond, zijn voorgeschreven in ministerieel besluiten (9 juli 2015 en 5 maart 2016). In het geval van de begroting moeten de kengetallen worden vermeld van het jaar waarop de begroting primair betrekking heeft, het voorafgaande begrotingsjaar, de laatste afgeronde jaarstukken en de drie jaren volgend op het begrotingsjaar.

Betekenis en beoordeling van de kengetallen

1. Netto schuldquote

Betekenis. De netto schuldquote vergelijkt de netto schuld met de jaarlijkse inkomsten van de gemeente. De netto schuld is de totale schuld (kortlopend en langlopend) minus de geldelijke bezittingen zoals banktegoeden en uitgeleend geld. Het percentage dat hieruit voortkomt, geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en aflossingen op de begroting.

Beoordeling. De VNG hanteerde tot nu toe een vergelijkbaar kengetal voor de beoordeling van de schuldenlast van gemeenten. Een score lager dan 100% beoordeelt de VNG als een normale schuld. De kengetallen voor 2019 en 2020 zijn nagenoeg gelijk aan het laatste bekende kengetal (78% in de jaarstukken 2017). Vanaf 2021 stijgt dit kengetal (verslechtering); dit is met name het gevolg van de extra investeringen (Arenapark, Spoorzone en mediapark), die nodig zijn om de economie en bereikbaarheid te verbeteren. Aangezien de schuld nog onder de 100% blijft, beoordelen wij de uitkomst van Hilversum als goed.

2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Betekenis. Dit kengetal verschilt maar op één, voor Hilversum ondergeschikt punt van het vorige: in dit kengetal worden uitgeleende gelden buiten beschouwing gelaten. Die komen immers normaal gesproken weer terug naar de gemeente. Bij een groot bedrag aan uitgeleende gelden zal het percentage lager/gunstiger uitvallen dan het percentage onder 1.

Beoordeling. Hilversum heeft geen grote bedragen uitgeleend, dus de uitkomst is vrijwel gelijk aan die van het eerste kengetal. Onze beoordeling is daarom hetzelfde, namelijk *goed*.

3. Solvabiliteitsratio

Betekenis. De solvabiliteitsratio geeft aan in welke mate het bezit van de gemeente is gefinancierd met eigen vermogen, of, anders gezegd, in welke mate het bezit is afbetaald. Het kengetal geeft aan of de gemeente, als de nood aan de man komt, met de opbrengst van de bezittingen haar schulden kan aflossen.

Beoordeling. De VNG hanteerde een vergelijkbaar kengetal voor de beoordeling van de schuldenlast van gemeenten. Een solvabiliteitsratio hoger dan 30% is volgens de VNG *normaal*, een ratio tussen de 20% en 30% geeft aan dat de schuld *hoog* is, en een ratio lager dan 20% betekent dat de schuld *zeer hoog* is. Afgezet tegen de VNG-norm kwalificeren wij de uitkomst als *matig*. Ten opzichte van begroting 2018 blijft dit kengetal nagenoeg gelijk.

4. Kengetal grondexploitatie

Betekenis. Dit percentage is de uitkomst van de vergelijking van de waarde van ons grondbezit met de jaarlijkse inkomsten van de gemeente en moet een idee geven in hoeverre de gemeente, indien zij schulden is aangegaan om grond aan te schaffen ten behoeve van grondexploitaties, in staat is deze schulden af te lossen.

Beoordeling. Hilversum sluit geen aparte leningen af voor de aanschaf van gronden. Aangezien we niet kunnen bepalen welk aandeel van onze leningen betrekking heeft op grondexploitaties en er dus geen relatie te leggen is met potentiële verkoopopbrengsten, beschouwen wij dit kengetal als niet van toepassing op de Hilversumse situatie. Aangezien de kengetallen 1 en 2 wel bruikbaar zijn en qua opzet vergelijkbaar zijn, brengt dit de algehele beoordeling (zie verderop) niet in gevaar.

5. Structurele exploitatieruimte

Betekenis. De structurele exploitatieruimte geeft aan in hoeverre de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van leningen) te dekken. Anders gezegd, een percentage van 0 of hoger geeft aan dat Hilversum geen structurele kosten dekt met incidentele inkomsten.

Beoordeling. Het kengetal is goed zolang het niet negatief is. Een negatief getal betekent immers dat structurele lasten ten dele met incidentele baten worden gedekt. Het gevaar daarvan is, dat als die incidentele inkomsten wegvallen, er een gat in de begroting ontstaat. Aangezien het Hilversumse kengetal positief is, kwalificeren we de uitkomst als *goed*.

6. Belastingcapaciteit

Betekenis. Dit kengetal geeft aan hoe de gemiddelde woonlasten in Hilversum zich verhouden tot de landelijk gemiddelde woonlasten. Tot de woonlasten worden gerekend de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Beoordeling. Voor 2019 ligt de uitkomst op 103%. Dat betekent dat de gemiddelde lasten in Hilversum om en nabij het landelijk gemiddelde (is 100%) liggen. Dit houdt in dat er weinig politieke ruimte is voor lastenverhoging (en dus voor dekking daaruit van tegenvallers of nieuw beleid). Aan het verloop in de jaren 2020 tot en met 2022 kan nu nog weinig betekenis ontleend worden. In dit kengetal worden het OZB-tarief, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing vergeleken met het landelijk gemiddelde. In onze tarieven houden wij rekening met inflatie, maar voor het landelijk gemiddelde gebruiken wij voor de jaren 2019 tot en met 2022 hetzelfde tarief, namelijk het laatste

bekende gemiddelde tarief uit 2018. Wij gaan bij de beoordeling uit van het begrotingsjaar 2019 en kwalificeren de uitkomst als *goed*.

Algeheel oordeel

Het BBV schrijft voor: “een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie” (sic). Volgens het besluit tot wijziging van de BBV (5 maart 2016) is het aan het college om die beoordeling te geven. Er zijn geen voorgeschreven normen voor de beoordeling. Ons college beoordeelt de “onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie” als *goed*, omdat vier van de vijf voor Hilversum relevante kengetallen die kwalificatie verdienen en daarnaast het weerstandsvermogen (zie hierna) en de meerjarenraming laten zien dat de gemeente Hilversum een robuuste financiële positie heeft.

3.2.3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de aanwezige en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen van de gemeente Hilversum beoordelen wij als uitstekend. In de volgende paragrafen leggen we uit hoe we tot deze waardering zijn gekomen. Eerst bespreken we het beleidskader omtrent risico's en weerstandscapaciteit. Vervolgens inventariseren we de risico's die de financiële positie kunnen bedreigen en brengen die samen in een risicoprofiel. Dan berekenen we de weerstandscapaciteit en ten slotte berekenen en beoordelen we het weerstandsvermogen.

Beleid met betrekking tot risico's en weerstandscapaciteit

Het beleidskader bestaat uit de door de Raad vastgestelde Financiële verordening gemeente Hilversum 2018. Doel van de gemeente Hilversum op het gebied van risico's is om te voorkomen dat elke tegenvaller invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau. Omdat tegenvallers leiden tot hogere lasten of lagere baten dan waarmee vooraf rekening is gehouden, rust het beleid op twee pijlers:

Ten eerste wordt er via de inrichting van het begrotingsproces voor gezorgd dat uitgaven die onvermijdelijk op de gemeente afkomen, tijdig in de begroting worden opgenomen. Daartoe worden ieder jaar in het kader van de opstelling van de begroting gemeentebreed autonome ontwikkelingen geïnventariseerd en beoordeeld op 'vermijdelijkheid'. Met algemene kostenontwikkelingen zoals loon- en prijsstijgingen wordt - in relatie tot de verwachte ontwikkeling van de algemene uitkering - in de meerjarenraming rekening gehouden via stelposten. Zo wordt voorkomen dat deze voorzienbare en kwantificeerbare ontwikkelingen leiden tot overschrijdingen van de begroting. In de tweede plaats worden mogelijke negatieve ontwikkelingen die te voorzien zijn en tot op zekere hoogte kwantificeerbaar zijn, maar waarvan onzeker is of ze zich zullen voordoen (risico's), in beeld gebracht in de paragraaf Weerstandsvermogen van de begroting of de jaarrekening. Dat kan leiden tot bijstelling van de hoogte van de algemene reserve.

Financiële tegenvallers kunnen leiden tot rekeningtekorten. Deze worden in eerste instantie opgevangen door de algemene reserve. Door de kans dat zich onvermijdelijke maar niet begrote uitgaven voordoen te verkleinen - op de wijze zoals bij (1) beschreven - verkleinen we het risico dat we een beroep moeten doen op de algemene reserve.

Risicoprofiel

Onder risico's verstaan we alle gebeurtenissen die je aan kunt zien komen met mogelijk negatieve financiële gevolgen – bijvoorbeeld hogere lasten of lagere baten - waarvan niet zeker is dat ze zich daadwerkelijk zullen voordoen. Of hoe groot de financiële gevolgen zullen zijn als ze zich voordoen. Vanwege deze onzekerheid is met deze gebeurtenissen nog geen rekening gehouden door het opnemen of aanpassen van budgetten in de begroting, het vormen van voorzieningen of bestemmingsreserves, of het afwaarderen van activa. Dit betekent dat als zo'n gebeurtenis daadwerkelijk optreedt, het financiële gevolg zich manifesteert als (a) een niet begrote uitgave, (b)

een hoger-dan-begrote uitgave, of (c) een lager-dan-begrote inkomst. In de wandelgangen noemen we dit een 'financiële tegenvaller'. Voor het samenstellen van het financiële risicoprofiel hebben we de risico's opgenomen, waarbij we uitgaan van de gegevens die bij het opstellen van deze begroting bij ons bekend zijn. Het gaat hierbij om de niet afgedekte risico's, dus risico's waar geen budget, afwaardering, voorziening, bestemmingsreserve of verzekering tegenover staat.

In overeenstemming met een advies van de Rekeningencommissie, kwantificeren we de gesignaleerde risico's steeds zo goed mogelijk. De kwantificering van de risico's bestaat uit een inschatting van enerzijds het bedrag dat met het risico gemoeid kan zijn, en anderzijds de kans dat het risico zich daadwerkelijk voor doet.

bedragen x 1.000

Ref.	Risico	Progr.	Kans	Risicobedrag		Benodigde weerstandscapaciteit	
				incid	struct	incid	struct
1	Gewaarborgde geldleningen sociale woningbouw	1 W&L	1%		4.000		40
2	Rechtstreekse borging van geldleningen	1 W&L	5%		2.500		125
3	Garanties op woninghypotheken	1 W&L	1%		1.700		17
4	Onderwijshuisvesting	2 Zorg	25%		12		3
5	Saldo inkomsten en uitgaven bijstand (BUIG)	3 Werk	20%		1.600		320
6	Herkeuringen WIA	5 Fin&Gr	5%	1.500		75	
7	Grondexploitaties	5 Fin&Gr	50%	1.301		651	
8	Algemene uitkering Gemeentefonds	5 Fin&Gr	25%		900		225
9	Jeugd	2 Zorg	50%	750		375	
10	WMO	2 Zorg	50%	750		375	
11	Asbest sanering begraafplaatsen	5 Fin&Gr	100%	200		200	
12	Sloop van het voormalig UWV pand	5 Fin&Gr	10%	762		76	
13	Crailo	5 Fin&Gr	P.M.	P.M.		P.M.	
14	Gemeentelijke herindeling	4 Bestuur	P.M.	P.M.		P.M.	
15	Juridisch geschil parkeertarieven parkeergarages	5 Fin&Gr	P.M.	P.M.		P.M.	
	Totaal			5.263	10.712	1.752	730

Toelichting op de onderdelen van het risicoprofiel

1. Gewaarborgde leningen sociale woningbouw

Programma: 1 (Wonen en leven)

Bedrag: € 4.000.000 structureel

Kans: 1%

Het WSW (Waarborgfonds Sociale Woningbouw) borgt voor rente- en aflossingsverplichtingen van leningen die corporaties afsluiten op de kapitaalmarkt om de sociale woningbouw in de gemeente te bevorderen. De gemeente Hilversum vormt samen met andere Nederlandse gemeenten en het Rijk een tertiaire achtervang voor de leningen.

Per ultimo 2017 was de stand van het door Hilversum geborgde deel € 402 miljoen (op een totaal voor Nederland van 80,5 miljard. (cijfers 2017)

De achtervang werkt als volgt; Eerst moeten de corporaties de eigen reserves aanspreken om verliezen te dekken. Daarna wordt het vermogen van het waarborgfonds aangesproken. Als het waarborgfonds onder een bepaalde omvang daalt, moeten rijk (50%), schadegemeenten (25%) en alle overige gemeenten (25%) het tekort aanvullen door het verstrekken van renteloze leningen aan het waarborgfonds, die worden terugbetaald zodra het vermogen van het waarborgfonds weer op peil is.

De met de renteloze leningen gemoeide rentederving komt ten laste van de kredietverstrekkers /gemeenten.

De kans dat aanspraak wordt gemaakt op de gemeentelijke achtervang is gering, maar kunnen invloed hebben op de gemeentelijke schuldpositie en de rentelasten van de gemeente. De gemeente zal moeten financieren met een langlopende lening waar rente over moet worden betaald. Het financiële risico wordt op 'laag' geschat.

Het risicobedrag van de via het WSW geborgde leningen schatten we op afgerond € 4,0 miljoen. De kans schatten we op 1%.

2. Rechtstreekse borging geldleningen

Programma: diverse

Bedrag: € 2.500.000 structureel

Kans: 5%

Het schuldrestant van de rechtstreeks door Hilversum geborgde leningen bedraagt per 31 december 2017 afgerond € 2,5 miljoen. Het gaat hier vooral (ook) om woningbouwleningen (circa € 1,4 miljoen) maar ook om andere geborgde leningen, zoals aan de bibliotheek, Stichting Kinderopvang, een tennisclub, de zweefvliegclub en voor de verbouwing van de Zout en zandbunker. Het risicobedrag is daarmee tevens € 2,5 miljoen. De kans van optreden schatten wij in op 5%.
Bedrag 5% maal € 2,5 miljoen is € 125.000.

3. Garantie op woninghypotheken

Programma: 1 (Wonen en leven)

Bedrag: € 1.700.000 structureel

Kans: 1%

Op 1 januari 1995 is de Nationale Hypotheekgarantie (NHG) ingevoerd. Gemeenten konden vóór die datum ook al garant staan voor hypotheek. Ook in Hilversum was dit het geval. Op basis van de jaaropgaven van financiële instellingen, komt het resterende bedrag op 31 december 2017 uit op € 1,7 miljoen. Als het gaat om spaarhypotheken, is het saldo van de lening verminderd met het opgebouwde spaartegoed. Omdat het om zeer oude leningen gaat (minimaal 20 jaar oud), gaan we er vanuit dat aan deze hypotheek geen 'onderwater' risico's kleven en dat het risico hierop daarom zeer beperkt is. De kans dat dit risico optreedt, schatten we daarom in op 1%.

4. Onderwijshuisvesting

Programma: 2 (Zorg)

Bedrag: € 12.000 structureel

Kans: 25%

In het Onderwijshuisvestingsbeleid en Meerjarenprogramma 2017-2024 (OHVB) zijn de ontwikkelingen in kaart gebracht op het gebied van onderwijshuisvesting voor de periode tot en met het jaar 2024, en de financiële consequenties daarvan. Dit gaat uit van een meerjarenraming op basis van een investeringsplafond. Dit investeringsplafond is teruggebracht van € 6,9 miljoen in 2012 tot € 3.350.000 per jaar in de periode 2016 tot en met 2020. En vanaf 2021 is het plafond teruggebracht tot € 2.680.000.

In het IHP zijn maatregelen opgenomen om ervoor te zorgen dat de benodigde investeringen binnen dit jaarlijkse investeringsplafond blijven. De gemeenteraad heeft op 16 december 2015 de nieuwe verordening Voorziening onderwijshuisvesting vastgesteld. Hierdoor zijn de grenzen voor medegebruik verruimd en de kans op uitbreiding verkleind. Toch blijft er een risico bestaan dat extra, niet-voorzien investeringen noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld door veranderingen in leerlinginstromen (vanwege wijzigingen in de instroom van statushouders en de groei van het internationale onderwijs), de aanbestedingsmarkt, gevolgen voor schoolgebouwen van de invoering van passend

onderwijs, onvoorziene kosten van asbestsanering, het monumentale karakter van schoolgebouwen of nieuw beleid van het Rijk.

Daarnaast zijn een aantal ambities (zie het in 2016 vastgestelde onderwijshuisvesting beleidsplan) nog niet financieel vertaald (OHVB). Dit betreft o.a.

- Duurzaamheid en frisse scholen
- Onderhoud gymzalen die in eigendom zijn bij het Primair Onderwijs
- Renovatie en levensduur verlengende maatregelen schoolgebouwen
- Hoe om te gaan met extra onderhoud aan scholen gehuisvest in monumentale schoolgebouwen

Bovenstaande is vertaald naar een risicobedrag ter grootte van € 12.000 aan kapitaallasten, welke is berekend op basis van een investeringsrisico van € 1.000.000. Vanwege het bijna gehalveerde investeringsplafond ten opzichte van de budgetten voor 2016, de groei in het leerlingenaantal in Hilversum, de verscherpte eisen in het Bouwbesluit en de recent aangetrokken bouwkosten, schatten we de kans in op 25%.

5. Saldo inkomsten en uitgaven bijstand

Programma: 3 (Werken)

Bedrag: € 1.600.000 structureel

Kans: 20%

In 2015 tot en met 2017 was het budget voor de BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten) ontoereikend en is gebruik gemaakt van de landelijke vangnetregeling. Voor tekorten op het BUIG-budget geldt een getrapte vergoeding, waarbij tekorten deels worden gecompenseerd door het Rijk. Door de landelijke vangnetregeling wordt het eigen risico beperkt. Voor 2019 betekent dat het nadeel voor de gemeente nooit hoger zal zijn dan € 2,6 miljoen.

In de begroting 2019 wordt uitgegaan van een tekort van € 1,0 miljoen. Daarmee is het doel om voor 2019 geen aanspraak te hoeven maken op de vangnetregeling. Het tekort (zonder vangnet) op de BUIG dient teruggedrongen te worden van € 3,9 miljoen in 2016 naar € 1,0 miljoen in 2019 en naar nul in 2020. Voor alsnog is de ambitie deze daling voort te zetten na 2020.

Om dit te bewerkstelligen wordt ingezet op het stimuleren van de uitstroom en het zoveel als mogelijk beperken van de instroom. We doen dit o.a. op basis van het uitvoeringsplan Werk. Het risico is aanwezig dat het tekort minder snel afneemt. Het maximale risico in 2019 is hierbij € 1,6 miljoen (Het verschil tussen het begrote tekort in 2019 (€ 1 miljoen) en het maximale risico (€ 2,6 miljoen)). Wij schatten in dat dit risico structureel is en de kans van voordoen 20%.

6. Herkeuringen WIA

Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)

Bedrag: € 1.500.000 incidenteel

Kans: 5 %

In het kader van de verscherpte herkeuringen WIA (voorheen WAO) loopt de gemeente een risico. Onbekend is of er nog (ex-)medewerkers van de gemeente Hilversum daadwerkelijk afgeschat gaan worden en zo ja, tegen welk percentage. Een lager percentage leidt tot extra lasten omdat de gemeente zelf de WW-uitkering of het wachtgeld betaalt. Vanwege de vele onzekerheden (aantal, leeftijd, inschaling, afschattingspercentage, huidige rechten op wachtgeld of WW, enz.) kunnen de werkelijke kosten aanzienlijk variëren. De grootste kans op afschattingen is geweest op het moment

van wetswijziging. Tot dusver hebben bij voormalige personeelsleden, die een WAO-uitkering hadden, geen daadwerkelijk afschrijvingen plaatsgevonden. Gezien de ervaringen bij andere gemeenten is er evenwel geen garantie dat er geen claims zullen binnen komen. Het risico blijft bestaan, omdat het UWV herkeuringen uitvoert. We schatten het maximale risicobedrag op € 1.500.000. We schatten de kans op 5%.

7. Grondexploitaties

Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)

Bedrag: € 1.301.000 incidenteel

Kans: 50%

Binnen de gemeente Hilversum worden de grondexploitaties jaarlijks geanalyseerd en geactualiseerd, omdat zich binnen grondexploitaties aanzienlijke risico's kunnen voordoen als gevolg van bijvoorbeeld marktontwikkelingen en saneringskosten. Voor alle verliesgevende grondexploitaties is een voorziening gevormd op basis van de in de Actualisering Grondexploitaties 2018 geraamde nadelige saldi. Het risico dat grondexploitaties nadeliger uitvallen dan voorzien is daarmee echter niet afgedekt. Vandaar dat de grondexploitaties tevens in de risicoparaagraaf aan de orde komen.

Voor de risicoanalyse met betrekking tot de grondexploitaties maken we onderscheid tussen enerzijds prijsrisico's, die voor alle grondexploitaties in gelijke mate gelden, en anderzijds de intrinsieke risico's van de afzonderlijke grondexploitaties.

Wat betreft de prijsrisico's: In de huidige markt is het moeilijk in te schatten hoe de prijzen zich in de nabije toekomst zullen ontwikkelen. Dit geldt zowel voor de baten- als voor de lastenkant. In de actualisering 2018 anticiperen wij op de marktomstandigheden door de baten en lasten met 2,0 % te laten stijgen. Dit doen wij op basis van de verwachtingen van:

- de consumenten-prijsindexen van het CBS (de verkoopcijfers van en de prijswijzigingen in de woningbouw);
- het Bureau Documentatie Bouwwezen (de kostenontwikkelingen van investeringen in vastgoed);
- de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM): verkoopcijfers en prijswijzigingen in de woningbouw;
- diverse informatiebronnen op het internet betreffende grond-, weg- en waterbouw.

Afgezet tegen het bovengenoemde uitgangspunt van 2,0% voor de lasten en 2,0% voor de baten schatten wij het risico van afwijkende prijsontwikkelingen als volgt in:

- 1% extra kostenstijging ad. € 73.000
- 1% opbrengstendaling ad. € 245.000

Het maximale risico van de mogelijke tegenvallers (de kostenstijging plus de opbrengstendaling) ligt daarmee op € 318.000 (€ 73.000 + € 245.000).

Voor wat betreft de intrinsieke risico's van afzonderlijke grondexploitaties:

Elke grondexploitatie heeft haar eigen specifieke risico's en kansen. Onderstaand schema geeft de inschatting daarvan voor alle grondexploitaties, waarbij we een vergelijking hebben gemaakt tussen de inschatting bij de nieuwste actualisatie (maart 2018) en de prognose voor 2019.

Bedragen x € 1.000

Vergelijking risico's in jaren	actualisatie maart 2018	prognose 2019	verschil	opmerking
Negatieve risico's (kans x gevolg)	671	983	312	verhoging negatieve risico's

Het bedrag aan risico's ter grootte van € 983.000 heeft betrekking op twee exploitaties:

Anna's Hoeve Bouwplan(€ 671.000)

Egelshoek (€ 312.000)

Als we alle risicobedragen van de afzonderlijke grondexploitaties en het risicobedrag van de prijsrisico's optellen, komen we op een totaal risicobedrag van € 1.301.000 (€ 318.000 + € 983.000). We schatten de kans op 50%.

8. Algemene Uitkering gemeentefonds

Programma: 5 (Financiën)

Bedrag: € 900.000 structureel

Kans: 25%

De hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds is afhankelijk van de Rijksuitgaven. Dit gaat op basis van het principe "samen de trap op en af". Meer rijksuitgaven betekent meer geld voor het gemeentefonds, minder rijksuitgaven betekent minder geld voor het gemeentefonds.

Komende jaren vindt een herijking plaats van de verdeling van de algemene uitkering. De nieuwe verdeling wordt voorzien in 2021. De Minister van Binnenlandse Zaken meldt in een brief aan de Tweede kamer dat met die herijking wordt gestreefd naar een globale verdeling die aansluit bij de verschillen in kosten van gemeenten en bij de verschillen in inkomsten die gemeenten zelf genereren.

In het kader van de herijking vindt er ook een onderzoek plaats of de huidige centrumfunctie voor de verdeling van de middelen uit de algemene uitkering nog voldoet. Daarnaast wordt de informatievoorziening over de geldstromen van het Rijk aan gemeenten en de informatievoorziening over de financiële positie van de gemeenten verbeterd. Er is een centrale database ontwikkeld waarvan de eerste versie deze zomer is gelanceerd. Er wordt ingezet op meer verspreiding van financiële kennis over de financiële verhoudingen.

Hoe groot eventuele herverdeeleeffecten voor Hilversum zullen zijn, is op dit moment niet te kwantificeren.

9. Jeugd

Programma: 2 (Zorg)

Bedrag: € 750.000 incidenteel

Kans: 50%

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de regelingen behorende bij de Jeugdwet. Deze regelingen hebben een open-einde-karakter. Rekeningcijfers kunnen als gevolg van diverse onzekerheden in positieve, maar ook in negatieve zin afwijken van de begrotingsramingen.

Voor de uitvoering van de jeugdwet constateren wij dat wij deze taken in 2017, in tegenstelling tot 2015 en 2016, niet binnen de aanwezige budgetten hebben kunnen uitvoeren. Ook voor 2018 en 2019 bestaat het risico dat het budget ontoereikend is. Ten behoeve van een meer realistische begroting hebben we in deze begroting 2019 het budget Jeugdzorg verhoogd en komt het budget 2019 overeen met de gerealiseerde kosten van de afgelopen jaren.

Blijvende risico's zijn:

- De toegang tot de jeugdzorg loopt niet alleen via het Sociaal Plein, maar ook via gemachtigde verwijzers zoals huisartsen, jeugdartsen, medisch specialisten en gecertificeerde instellingen, waardoor er minder grip is op de kosten van deze zorg.
- Afgelopen periode zijn de kosten binnen de jeugdwet jaarlijks gestegen. Het is onduidelijk of deze trend zich door zal zetten.

10. WMO**Programma: 2 (Zorg)****Bedrag: € 750.000 incidenteel****Kans: 50%**

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de regelingen behorende bij de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO). Deze regelingen hebben een open-einde-karakter. Rekeningcijfers kunnen als gevolg van diverse onzekerheden in positieve, maar ook in negatieve zin afwijken van de begrotingsramingen. De belangrijkste onzekerheden hebben betrekking op de te verwachten normale instroom en/of uitstroom. Wel verwachten we op termijn, een groeiend beroep op de individuele voorzieningen, omdat ouderen steeds langer zelfstandig thuis zullen blijven wonen.

Voor de uitvoering van de WMO constateren wij dat wij deze taken in 2017, in tegenstelling tot 2015 en 2016, niet binnen de aanwezige budgetten hebben kunnen uitvoeren. Ook voor 2018 en 2019 bestaat het risico dat het budget ontoereikend is. Ten behoeve van een meer realistische begroting hebben we in deze begroting 2019 het uitvoeringsbudget WMO verhoogd en komt het budget 2019 overeen met de gerealiseerde kosten van de afgelopen jaren.

Blijvende risico's zijn:

- In de per 1 januari 2018 vernieuwde verordening WMO zijn de eigen bijdrages voor begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf verlaagd naar de kostprijs van huishoudelijke hulp. Omdat de berekening van de eigen bijdrages is gebaseerd op de inkomens van cliënten is het onzeker wat het precieze financiële effect is van deze wijziging en het risico bestaat dat het effect groter is dan voorzien.
- het kabinet is voornemens om vanaf 2019 de eigen bijdrage -onafhankelijk van het zorggebruik, inkomen en vermogen- te maximeren via het zogeheten "abonnementstarief". Doel daarvan is om stapeling van eigen bijdragen bij een huishouden te voorkomen. Per saldo zullen de inkomsten uit eigen bijdragen dalen en de zorgkosten toenemen omdat het voor burgers financieel aantrekkelijker wordt bepaalde zorgproducten via de gemeente te organiseren. Vooralsnog is het onduidelijk of en hoeveel de zorgkosten zullen stijgen.
- het college heeft in januari 2018 het uitvoeringsplan 'ontmoeten en ondersteuning in de wijken' vastgesteld. Verondersteld wordt dat het plan de vraag naar zwaardere zorg zal doen laten dalen en zichzelf daarmee bekostigd (substitutie). Het risico bestaat dat deze substitutie niet of pas later plaats zal vinden.

Bovenstaande risico's zijn niet te splitsen in afzonderlijke componenten omdat het niet mogelijk is de gevolgen die zich gezamenlijk (kunnen) voor doen afzonderlijk te herkennen of inzichtelijk te maken.

11. Asbest sanering Noorderbegraafplaats en Bosdrift**Programma 1: Wonen en Leven****Bedrag: € 200.000 incidenteel****Kans: 100%**

Op de Noorderbegraafplaats en begraafplaats Bosdrift is asbest aanwezig in de afdekplaten van sommige graven, op het maaiveld en in de bodem. Op Zuiderhof is geen asbest aanwezig. Op de twee verontreinigde begraafplaatsen zal gesaneerd moeten worden. De omvang, kosten en tijdsindicatie van die saneringsopgave wordt nog onderzocht. Vanwege de onduidelijk over de kosten is het niet mogelijk een post op te nemen in de begroting. Een grove bandbreedte komt uit tussen de € 100.000 en € 200.000.

12. Sloop van het voormalig UWV pand**Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)****Bedrag: € 762.000 incidenteel****Kans: 10%**

De vernieuwing van het stationsplein wordt in gang gezet met de sloop van het voormalig UWV pand aan het Stationsplein 25. De sloopkosten worden geraamd op € 762.000 en zijn in het investeringsprogramma opgenomen. Op deze wijze kunnen we, als we te zijner tijd een grex openen voor de ontwikkeling van de grond, het krediet bij de grex betrekken. Hiervoor geldt dat er binnen 5 jaar nadat het krediet geactiveerd is, er een grex geopend moet zijn. Komt het niet binnen 5 jaar tot een grex, dan dient het krediet in één keer afgeschreven te worden. We achtte deze kans klein (10%) omdat de raad een visie op het stationsplein heeft vastgesteld waarin geen plaats is voor het bestaande gebouw. De tijdslimiet waarbinnen er een grex geopend moet worden, zorgt voor vermelding in deze risicoparagraaf.

13. Crailo**Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)****Bedrag: p.m.****Kans: p.m.**

In het raadsvoorstel Aankoop grond Crailo Noord en Zuid, zoals dat op 18 december 2017 aan de gemeenteraden van Gooise Meren, Laren en Hilversum is voorgelegd en op grond waarvan de drie gemeenteraden deze grondexploitatie inclusief toelichtingsdocument hebben vastgesteld (en daarmee het financieel kader voor de ontwikkeling en realisatie van Crailo) is de volgende tekst met betrekking tot de intergemeentelijk grondexploitatie opgenomen:

'In de Intergemeentelijke grondexploitatie Crailo d.d. 27 oktober 2017 is een raming weergegeven van de te verwachten kosten en opbrengsten, die in de komende jaren zullen ontstaan en wordt een financiële onderbouwing gegeven voor een financieel haalbare gebiedsontwikkeling. Hierbij zij opgemerkt dat de in de grondexploitatie opgenomen kosten en opbrengsten exclusief omzetbelasting zijn. Dit betekent dat in de uit de grondexploitatie voortvloeiende kasstroom geen rekening is gehouden met betaling versus terugvordering en/of compensatie van omzetbelasting.

Het project bevindt zich in de haalbaarheidsfase. De intergemeentelijke grondexploitatie is daarom globaal van aard en grotendeels gebaseerd op kengetallen. Het bijbehorende toelichtingsdocument geeft de uitgangspunten van de berekeningen weer en waar mogelijk per (hoofd-)post van de grondexploitatie een onderbouwing. Tevens is in het toelichtingsdocument een gevoeligheidsanalyse opgenomen op basis van de informatie die in dit stadium beschikbaar is. Voor een uitgebreide risicoanalyse is nader onderzoek nodig. Met de vaststelling van de intergemeentelijke grondexploitatie kunnen uitgaven gedaan worden, voor bijvoorbeeld de aankoop van de grond (betaling eind 2029), sloop van de aanwezige opstallen, sanering van het terrein en het opstellen van ruimtelijke plannen (o.a. een intergemeentelijk bestemmingsplan Crailo).

De intergemeentelijke grondexploitatie wordt gevoerd door de GEM Crailo B.V. De gemeenten gaan er vanuit dat kan worden volstaan met een intergemeentelijke grondexploitatie, zodat er geen eigen grondexploitaties hoeven te worden opgesteld en geopend. Mocht om fiscale redenen en/of regelgeving vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) toch een gemeentelijke grondexploitatie moeten worden geopend, wordt deze nog afzonderlijk aan u ter vaststelling voorgelegd.

De gemeenten Hilversum, Gooise Meren en Laren nemen het voormalige defensie terrein Crailo over van de provincie Noord-Holland voor een bedrag van € 33,2 miljoen. De overdracht van de gronden zal uiterlijk plaatsvinden op 31-12-2017. De volledige koopprijs wordt voldaan op 31-12-2029, waarbij

de gemeenten vrij zijn om (delen) eerder te betalen. De gemeenten zijn aan de provincie de eerste 6 jaar (2018-2023) een rente van 0% per jaar verschuldigd over het openstaande bedrag van de koopsom. De gemeenten zijn aan de provincie over de tweede 6 jaar (2024-2029) een rente van 0,4% per jaar verschuldigd over het openstaande bedrag van de koopsom.

De intergemeentelijke grondexploitatie kent – uitgaande van een rentepercentage en discontovoet van 2% – een beperkt positief saldo van € 1,2 mln. netto contant per 1-1-2018. Daarmee voldoet de intergemeentelijke grondexploitatie aan het vooraf gestelde uitgangspunt van een ten minste budgettair neutrale ontwikkeling. Afhankelijk van het uiteindelijke rentetarief waartegen GEM Crailo BV de benodigde financieringsmiddelen kan verkrijgen en het verloop van het project kan de intergemeentelijke grondexploitatie Crailo (verder) verbeteren of verslechteren. Partijen streven evenwel gedurende de gehele looptijd naar een ten minste sluitende grondexploitatie. Dit is ook de reden dat de grondexploitatie jaarlijks wordt geactualiseerd door GEM Crailo BV en door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van GEM Crailo BV wordt goedgekeurd.'

Risico-technisch is er een gevoeligheidsanalyse (conjuncturele risico's) opgesteld en een risico-analyse op hoofdlijnen. Wij wijzen erop dat in bovenstaande cursieve tekst is opgenomen, dat de intergemeentelijke grondexploitatie en daarmee de gevoeligheids- en risicoanalyse op hoofdlijnen vooralsnog globaal van aard is en is opgesteld op basis van kengetallen. In dit licht achten wij het verstandig de uitkomsten van de gevoeligheids- en risicoanalyse op hoofdlijnen vooralsnog als PM op te nemen in deze paragraaf Weerstandsvermogen. GEM Crailo BV is op 1 mei 2018 opgericht.

14. Gemeentelijke herindeling

Programma: 4 (Bestuur)

Bedrag: p.m.

Kans: p.m.

In opdracht van de provincie en de gemeenten is er een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. Op het rapport (d.d. november 2016) is een groot aantal reacties gekomen dat geen eenduidig beeld gaf over de te volgen koers ter versterking van de bestuurskracht. De provincie wil komen tot 3 gemeenten in de regio en heeft arhi-procedures gestart. Huizen, Laren en Blaricum gaan samen en Hilversum en Wijdmeren. Gooise Meren is recent ontstaan na een fusie.

Elk herindelingsontwerp wordt getoetst door de minister van BZK op draagvlak, interne samenhang, bestuurskracht, evenwichtige regionale verhoudingen en duurzaamheid (toekomstbestendig en krachtig autonoom). De risico's voor de gemeente Hilversum zijn gezien de lopende besluitvorming bij GS, vooralsnog niet te kwantificeren, zowel positieve financiële effecten (financiële prikkels door het Rijk, meer doelmatige uitvoering en betere voorzieningen) als negatieve financiële effecten (inefficiënties en daarmee ondoelmatige uitvoering en verslechtering huidige financiële positie). Daarom schatten we dit risico vooralsnog in als een PM.

15. Juridisch geschil parkeertarieven gemeentelijke parkeergarages

Programma: 5 (Financiën en grondexploitaties)

Bedrag: p.m.

Kans: p.m.

In het kader van de Wet Markt en Overheid (inwerkingtreding 2014) dient de gemeente de integrale kosten van haar economische activiteiten door te berekenen in de tarieven van de gemeentelijke parkeergarages. Dit geldt niet als de gemeenteraad vaststelt dat de economische activiteit plaatsvindt in het algemeen belang. Op 16 september 2015 heeft de raad van de gemeente Hilversum de exploitatie van de gemeentelijke parkeergarages Gooiland, Gooische Brink en Leeuwenhoekgarage aangewezen als economische activiteit die plaatsvindt in het algemeen belang volgens artikel 25h, vijfde en zesde lid van de mededingingswet.

Q-park exploiteert de commerciële parkeergarages Markt en Hilvertshof. Q-park is het niet eens met algemeen belang besluit van de gemeenteraad en vindt dat zij daardoor wordt geschaad in haar belangen. Q-park heeft daarom bezwaar aangetekend tegen het algemeen besluit van de gemeenteraad. Op 26 maart is het bezwaar van Q-park behandeld bij de rechtbank van Rotterdam.

De rechtbank heeft het beroep van Q-park bij besluit van 28 juni 2018 gegrond verklaard. Tegen dit besluit wordt een hoger beroep voorbereid waarbij in de tussentijd een aantal scenario's worden uitgewerkt naar tarieven en effecten op het parkeergedrag. De uitspraak op het beroep kan financiële gevolgen hebben.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit alle financiële middelen waarmee financiële tegenvallers gedekt kunnen worden. Dit betreft zowel incidentele (éénmalige) als structurele (jaarlijks terugkerende) middelen. Ook gaat het om zowel reeds beschikbare middelen (zoals de algemene reserve) als beschikbaar te maken middelen (bijvoorbeeld door verhoging van de OZB).

Onderstaand overzicht toont de verwachte weerstandscapaciteit. Van de vermelde reserves heeft alleen de 'algemene reserve' de functie om risico's op te vangen. De bestemmingsreserves hebben dat per definitie niet. Zij kunnen evenwel, als de algemene reserve tekort schiet, in geval van nood toch worden aangesproken.

Tabel: weerstandscapaciteit

bedragen x 1.000

	Incidenteel		Structureel	
Actueel	1. Algemene en bestemde reserves	77.745	2. Onvoorzien	150
			3. Nieuwe kansen	600
			4. Stelpost autonome ontwikkelingen	2.250
	<i>subtotaal Actueel Incidenteel</i>	<i>77.745</i>	<i>subtotaal Actueel Structureel</i>	<i>3.000</i>
Potentieel			5. Onbenutte belastingcapaciteit	11.993
			<i>subtotaal Potentieel structureel</i>	<i>11.993</i>
Totaal	<i>Totaal incidenteel</i>	<i>77.745</i>	<i>Totaal structureel</i>	<i>14.993</i>

Toelichting op de onderdelen van de weerstandscapaciteit

1. Algemene reserve en bestemmingsreserves

De algemene reserve heeft de functie van buffer voor het opvangen van risico's waarvoor geen maatregelen kunnen worden getroffen (bijvoorbeeld: afsluiten verzekering, instellen van een voorziening op de balans). De bestemmingsreserves zijn - zoals de term aangeeft - bestemd voor de diverse doelen waarvoor ze zijn ingesteld. Ze vormen (als onderdeel van het eigen vermogen) een weerstandscapaciteit die kan worden aangesproken in het geval dat de algemene reserve tekort schiet.

In het uitvoeringsbeleid 2018 is bepaald dat bij de begroting, waarbij men voor het bepalen van de weerstandscapaciteit uit kan gaan van de beginstand van de reserves of de eindstand, uit dient te worden gegaan van de laagste totaalstand. Voor de reserves is dit de stand per 31 december 2019; het geraamde totaal aan reserves bedraagt per 31 december 2019 € 77,7 miljoen.

2. Onvoorzien

Jaarlijks wordt in de begroting een post voor onvoorziene lasten opgenomen. Ten laste van dit budget mogen alleen uitgaven worden geboekt die voldoen aan de zogenoemde drie o's: onvoorzien, onontkoombaar en onuitstelbaar. Een deel van de tegenvallers kan dus met dit budget worden opgevangen. De post 'onvoorzien' in de programmabegroting 2019 en volgende jaren bedraagt structureel € 150.000.

3. Budget nieuwe kansen

In de nieuwe financiële verordening is de post 'Nieuwe kansen' opgenomen. De post 'Nieuwe kansen' mag alleen worden aangesproken voor incidentele uitgaven die het mogelijk maken om in te spelen op kansen die zich gedurende het jaar voordoen. Het college stelt hiervoor in de uitvoeringsafspraken stringente voorwaarden op.

4. Stelpost autonome ontwikkelingen

Voor het opvangen van autonome ontwikkelingen is in de meerjarenraming een stelpost geraamd die elk jaar € 1,5 miljoen hoger wordt. Binnen de horizon van deze programmabegroting – van 2019 tot en met 2023 – loopt de post op van € 0 (2019 is al benut) tot € 4,5 miljoen (2022). Dat is bij elkaar opgeteld € 9 miljoen. Daarmee wordt in de periode 2019-2022 gemiddeld een bedrag van € 2,25 miljoen toegevoegd aan de structurele weerstandscapaciteit.

5. Onbenutte capaciteit Onroerende zaakbelasting

De onbenutte OZB-capaciteit is het verschil tussen enerzijds de OZB-opbrengst bij het door de gemeente Hilversum vastgestelde tarief en anderzijds de opbrengst die zou worden behaald als de gemeente het tarief zou hanteren dat minimaal nodig is om in aanmerking te komen voor een aanvullende uitkering op basis van artikel 12 Fvw (Financiële verhoudingswet). Dit landelijke (voor alle gemeenten gelijke) 'artikel 12 normtarief' is een gewogen percentage op basis van de economische waarde van de drie categorieën belastingobjecten (woningen, niet-woningen eigenaren en niet-woningen gebruikers). Het normtarief wordt elk jaar door het rijk vastgesteld en bedraagt voor 2019 (meicirculaire 2018): 0,1905%.

Het gewogen percentage van de gemeente Hilversum, op basis van de door de gemeenteraad voor 2019 voorgestelde tarieven, is 0,1192%. Hilversum zit daarmee 0,0713% onder het normtarief. Wanneer dit verschil wordt vermenigvuldigd met de opgetelde economische waarde voor de drie categorieën – € 17,1 miljard – dan levert dit een onbenutte OZB-capaciteit van € 12,2 miljoen op.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de aanwezige en de benodigde weerstandscapaciteit. Zoals getoond in de risicoprofieltabel hiervoor, en in de tabel hieronder, bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit € 1,7 miljoen incidenteel en € 730.000 structureel. Zoals getoond in de weerstandscapaciteitstabel hiervoor, en in de tabel hieronder, bedraagt de aanwezige weerstandscapaciteit € 77,7 miljoen incidenteel en € 15,0 miljoen structureel. Dit betekent een incidenteel weerstandsvermogen van 44,4 en een structureel weerstandsvermogen van 20,5. Dit is het aantal keren dat de benodigde weerstandscapaciteit past in de aanwezige weerstandscapaciteit. Omdat de 'Overige risico's' niet gekwantificeerd zijn, is het bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit – en daarmee het weerstandsvermogen – enigszins geflatteerd. Tegelijkertijd is het verschil in benodigde en aanwezige weerstandscapaciteit zo enorm groot dat deze flatterende geen invloed heeft op het algemene beeld dat de gemeente Hilversum een buitengewoon goed weerstandsvermogen heeft.

Tabel: weerstandsvermogen

bedragen x 1.000

	aanwezige weerstandscapaciteit	benodigde weerstandscapaciteit	weerstands- vermogen	beoordeling
incidenteel	77.745	1.752	44,4	uitstekend
structureel	14.993	730	20,5	uitstekend
totaal	92.738	2.482	37,4	uitstekend

Om een 'algeheel weerstandsvermogen' te kunnen bepalen, moeten de incidentele en structurele cijfers bij elkaar worden opgeteld. Dat kan alleen als we bepalen hoe lang we, als dat nodig mocht zijn, mogelijke structurele tegenvallers willen laten drukken op incidentele weerstandscapaciteit. Het antwoord is: zo kort mogelijk, dus maximaal één jaar. Het is namelijk ongeschreven financieel beleid dat structurele tegenvallers in het eerstvolgende jaar meteen worden gecompenseerd met bezuinigingen. Dit voorzichtige en verantwoorde financiële beleid draagt er aan bij dat we de structurele weerstandscapaciteit zo min mogelijk aanwenden en om die reden qua omvang niet heel groot hoeft te zijn. Zoals de tabel laat zien, is het algehele weerstandsvermogen 37,4.

Hoe moeten we deze getallen waarderen? In het artikel 'Een norm voor het weerstandsvermogen' (B&G, oktober 2006) heeft Smorenberg een beoordelingstabel voor het weerstandsvermogen voorgesteld.

Tabel: beoordeling van het weerstandsvermogen

Categorie	Weerstandsvermogen	Beoordeling
A	>2	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	<0,6	Ruim onvoldoende

Aan de hand van deze beoordelingstabel vallen zowel het incidentele, het structurele als het algehele weerstandsvermogen van de gemeente Hilversum in de hoogste categorie en verdienen zij de beoordeling uitstekend. Ook voldoen wij aan de in de financiële verordening 2018 gestelde norm van 1,0.

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

3.3.1 Inleiding

De paragraaf “Onderhoud kapitaalgoederen” gaat over het onderhoud van kapitaalgoederen door de gemeente. De gemeente Hilversum investeert of onderhoudt kapitaalgoederen zoals wegen, water, openbaar groen, riolering en gebouwen. Deze paragraaf dient conform artikel 12, lid 2 van het Besluit Begroting en Verantwoording informatie te geven over het actuele beleidskader, het kwaliteitsniveau en de maatregelen waarmee een kapitaalgoed gedurende de levensduur op een bepaald kwaliteitsniveau wordt gehouden. De uitgaven voor onderhoud worden in de begroting opgenomen en/of er wordt voor onderhoud via de begroting een onderhoudsvoorziening opgebouwd. Voor een compleet beeld over de stand van zaken rondom kapitaalgoederen gaan wij in deze paragraaf ook in op de maatregelen die gaan over het investeren in kapitaalgoederen. Enkele voorbeelden zijn maatregelen voor het vervangen van een kapitaalgoed, het uitbreiden van een kapitaalgoed of de renovatie van een kapitaalgoed.

Met het onderhoud van- en de investeringen in- de kapitaalgoederen is een substantieel bedrag gemoeid. Bepalend voor de omvang van die budgetten is het gekozen kwaliteitsniveau en de vertaling daarvan naar de maatregelen die nodig zijn om dat kwaliteitsniveau te realiseren. Per soort kapitaalgoed legt de gemeente Hilversum het ambitieniveau, de bijbehorende maatregelen en de kosten vast in een meerjarig onderhoudsprogramma (MOP). De mate waarin wij één en ander periodiek actualiseren en inpassen in de begroting, is mede bepalend voor een gezonde en degelijke staat van de kapitaalgoederen. In het begrotingsjaar zelf beoordelen wij of de geplande werkzaamheden uit het MOP ook echt noodzakelijk zijn. Omgekeerd kan het voorkomen dat in een later jaar gepland onderhoud eerder moet plaatsvinden.

In het vervolg van deze paragraaf geven wij de ontwikkelingen in het beleid en de uitvoering weer voor het begrotingsjaar 2019 op de gebieden: wegen, riolering, water, openbaar groen, en gebouwen. Per onderdeel zijn de beschikbare uitgavenbudgetten voor het onderhoud en de investeringen in beeld gebracht.

3.3.2 Wegen

Beleid

In het Handboek Beheer Hilversum Buiten (vastgesteld in 2009), is het beleid voor het beheer en onderhoud van de wegen en de openbare verlichting binnen de gemeente Hilversum vastgelegd. In 2010 is in het kader van bezuinigingen het kwaliteitsniveau van de plus-gebieden in het handboek “Beheer Hilversum Buiten” teruggebracht naar het basisniveau.

Sinds 2015 werkt de gemeente Hilversum met een nieuw vervangingsprogramma voor de openbare verlichting in Hilversum in de vorm van duurzame led verlichting voor de zogenoemde armaturen. Het ambitieniveau van het programma onderhoud wegen van Hilversum is gebaseerd op een landelijk gehanteerd normenstelsel voor rationeel wegonderhoud. Voor de investeringen in wegen in 2019 houden wij rekening met een goede balans tussen het investeringsniveau en het kwaliteitsbeheer van de openbare ruimte. Het is van belang dat in het kader van veiligheid en leefbaarheid de kwaliteit van de openbare ruimte voor de korte en lange termijn gewaarborgd blijft. Daarnaast is er in 2007 een meerjarenprogramma onderhoud kunstwerken (bruggen en viaducten) opgesteld. Dit programma is de leidraad voor de investeringen in het onderhoud van kunstwerken. De uiteindelijke gemeten kwaliteit van de kunstwerken bepaalt of wij het programma volgen of daar gemotiveerd van afwijken.

Uitvoering onderhoud

De meldingen van klachten over het actuele onderhoudsniveau van wegen binnen de gemeente Hilversum lopen via de Meldingen Openbare Ruimte. De achterstand van de gemeente in het onderhoudsniveau bedraagt ongeveer zeven procent. Dit gemiddelde percentage is gebaseerd op metingen die gedaan zijn in 2013, voornamelijk in het onderhoud van open verharding (voetpaden). Landelijk wordt dit percentage als aanvaardbaar beschouwd.

Voor 2019 hebben wij (naast het lopende klein onderhoud) op de volgende locaties groot onderhoud gepland:

Het aanbrengen van een nieuwe asfaltdeklaag

- Steijnlaan (rijbaan)
- Trompenbergerweg/Tromplaan
- Trompenbergerweg
- 1ste Loswal (rijbaan)
- 2de Loswal (rijbaan)
- Witte Kruislaan (rijbaan en fietspad)
- Mussenstraat (rijbaan)
- Rotonde Larenseweg/Jan van der Heijdenstraat
- Kortehoefsedijk
- Buitenring Noord

Het aanbrengen van een asfalt slijtlaag en vullen scheuren (exacte straten nog niet bekend i.v.m. het ophalen van buurtagenda's):

- Boomberg Noord
- Trompenberg Noord
- Staatsliedenbuurt

Het herstellen van klinker- en tegelverharding rijbanen en voetpaden (exacte straten nog niet bekend i.v.m. het ophalen van buurtagenda's):

- Steijnlaan (voetpad)
- Olivier van Noortstraat (rijbaan en voetpad)
- Admiraal de Ruyterlaan (rijbaan)
- Mussenstraat (voetpad)
- Snelliuslaan (achterpad)
- Graaf Wichmanstraat (achterpad)
- Herenstraat (rijbaan en voetpad)
- Bosdrift (drempels)
- Willem Bontekoe (rijbaan)
- Arena park (busstation)

Uitvoering investeringen

In 2019 gaan wij op diverse locaties in Hilversum de wegen vernieuwen. Hierbij hebben wij zoveel mogelijk gekozen voor een integrale aanpak, door verhardingswerkzaamheden te combineren met rioleringswerken en investeringen in openbaar groen. Daarnaast wordt de dynamische afsluiting van het centrum vervangen.

De volgende wegen (vervolgfase uit 2018) worden vernieuwd:

- Boomberg
- Raadhuiskwartier fase 4

- Hyacintenlaan
- Noord
- Staatsliedenbuurt
- NW Villagebied

Van de volgende gebieden wordt de openbare verlichting vernieuwd, waarbij wij LED-verlichting installeren:

- Loosdrechtseweg
- Vreelandseweg
- Hollandselaan
- Julianalaan
- Wernerlaan
- Nassaulaan
- Eikbosserweg
- Rembrandtlaan
- Frans Halslaan
- Van Ostadelaan
- Vermeerlaan
- Pieter van de Hooghlaan
- Van der Helstlaan
- Gerard Doulaan
- Frans van Mierislaan
- Govert Flincklaan
- Ruysdaellaan
- Fabritiuslaan
- Diependaalse drift
- Gabriël Metsulaan
- Paulus Potterlaan
- Hobbemalaan
- Diependaalselaan
- Reestraat
- Vaartweg
- Jan van Goyenlaan

bedragen x € 1.000

progr	Wegen	jaarrekening 2017	begroting 2018	begroting 2019
1	Onderhoudslasten	3.661	3.673	4.165
1	Investerings	904	2.723	2.251
	Totaal	4.565	6.396	6.416

Relevante beleidsnota's

1. Visie Hilversum Buiten, (2004)
2. Meerjarenprogramma onderhoud kunstwerken (2007)
3. Handboek Beheer Hilversum Buiten (2009)
4. Duurzaam Hilversum 2016-2020

3.3.3 Riolering

Areaal

Tot de kapitaalgoederen van de riolering behoren alle openbare voorzieningen die aanwezig zijn voor de gemeentelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Het gaat om riolen, rioolgemalen, bufferbassins en bijkomende voorzieningen.

Beleid

Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) bevat de beleidsuitgangspunten voor de exploitatie van het riool en de financiële consequenties daarvan en beslaat steeds een periode van vijf jaar. Het GRP is geactualiseerd in 2015 en heeft betrekking op de periode 2015-2020. Het opstellen van een rioleringsplan berust op een wettelijke verplichting die is neergelegd in de Wet Milieubeheer.

Uitvoering onderhoud

Het onderhoud van het gemeentelijke rioolstelsel omvat onder meer het reinigen, ontstoppen en repareren van riolen en kolken, dagelijks beheer van rioolgemalen en het vegen van straten. Per jaar reinigen wij ongeveer 15% van het totale areaal aan riolen. De kolken worden twee keer per jaar geleege.

Daarnaast behoort ook het opsporen en zo mogelijk saneren van foutieve aansluitingen op het riool en het opsporen van onjuiste interne koppelingen tot het takenpakket van de gemeente. De dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers is een belangrijke, dagelijkse bezigheid.

Uitvoering investeringen

Jaarlijks wordt aan het gemeentebestuur een uitvoeringsprogramma voorgelegd waarin de vervangingsinvesteringen zijn opgenomen. In het GRP 2015-2020 is het beleid opgenomen om riolen die aan vervanging toe zijn te “relinen”. Bij het relinen wordt niet de hele buis vervangen, maar verstevigen wij de bestaande buis aan de binnenkant zodat deze daarna weer decennialang mee kan. De kosten hiervan zijn veel lager en daardoor kunnen we elk jaar meer kilometers riool aanpakken. Dit is dringend nodig omdat zo’n 60 kilometer riolering in slechte staat is. Het uitvoeringsprogramma betreft deels het relinen van de riolering, en deels het vervangen van de riolering. Riolen worden vervangen als riooltracés gewijzigd moeten worden, en/of op die plaatsen waar ook de openbare weg (verharding en bomen) in aanmerking komt voor onderhoud.

In 2019 zijn in de volgende wegen renovatieprojecten voor de riolering gepland:

- Boomberg 3e fase
- Raadhuiskwartier 4e fase
- Noord 3e fase
- Relinen 't Hoogt van 't Kruis
- Relinen en huisaansluitingen NW Villagebied
- Rioolgemalen
- Putdeksels Diependaalselaan

bedragen x € 1.000

progr	Riolering	jaarrekening 2017	begroting 2018	begroting 2019
1	Onderhoudslasten	1.235	1.327	1.316
1	Investeringen	-65	1.683	1.683
1	Toevoeging voorziening afboeking activa riolering	2.151	2.151	2.804
	Totaal	3.321	5.161	5.803

Relevante beleidsnota's

1. Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2020.
2. Uitvoeringsprogramma duurzaamheid 2012-2015

3.3.4 Water

Areaal

Het betreft de waterbodems en oeverbeschermingen van alle openbare oppervlaktewateren en vijvers in de stad. Daarnaast is de gemeente Hilversum eigenaar van het Hilversums Kanaal.

Baggeren is nodig om vaarwegen op diepte te houden voor de scheepvaart en voor overige waterpartijen. Via het baggeren waarborgt de gemeente Hilversum dat het water van de vaarwegen voldoende doorstroomt en verbetert de gemeente de waterkwaliteit.

Onderhoud waterbodems en beschoeiingen

Na het bijstellen van het vaarwegprofiel van het Hilversums Kanaal is nautisch baggeren van het kanaal niet meer nodig. Een rapport van adviesbureau ATMilieuAdvies (uit april 2013) bevestigt dat de actuele doorvaartdiepte voldoende is.

Het beheer van de overige stadswateren is op orde. Voor het beschermen van de oevers zijn rond en/of langs de meeste waterpartijen houten of stalen beschoeiingen aanwezig. Er zijn beperkte mogelijkheden tot preventief of curatief onderhoud van beschoeiingen. Er zijn beperkte bedragen beschikbaar voor klein onderhoud.

Uitvoering onderhoud (waterbodems en beschoeiingen)

Het accent ligt op het opheffen van calamiteiten. De omvang hiervan is niet op voorhand te kwantificeren. In 2019 is er geen structureel onderhoud aan waterbodems en beschoeiingen gepland.

Uitvoering investeringen (beschoeiingen en sluizen)

Het vervangen van beschoeiingen en onderhoud van sluizen geschiedt via het investeringsprogramma. In 2019 vervangen wij de 2^e fase van de beschoeiingen van het Hilversums Kanaal. Deze werkzaamheden lopen door tot 2020. Daarna komen vanaf 2021 de waterpartijen van het sportpark Loosdrecht en de Hilversumse Meent in beeld voor werkzaamheden die de beschoeiingen vervangen en de oevers beschermen. Van Sluis 't Hemeltje wordt de aandrijving vervangen.

bedragen x € 1.000

progr	Water	jaarrekening 2017	begroting 2018	begroting 2019
1	Onderhoudslasten	108	108	108
1	Investerings	102	702	877
	Totaal	210	810	985

3.3.5 Groen

Beleid

In het Handboek Beheer Hilversum Buiten (vastgesteld in 2009) en in het Groenbeleidsplan 2030 (vastgesteld in 2013) is het beleid voor het beheer en onderhoud van het openbaar groen en de bomen vastgesteld. In 2010 is in het kader van de bezuinigingen het kwaliteitsniveau van de plusgebieden in het handboek Beheer Hilversum Buiten teruggebracht naar het basisniveau, met uitzondering van het groen rondom het Raadhuis. De programma's omvatten zowel het beleid over het onderhoud als de investeringen voor (het inrichten) van het openbaar groen. De gemeente zoekt aansluiting bij de zonering-niveaus van het Handboek Beheer Hilversum Buiten. Op dit moment zijn de budgetten voor groen voldoende voor het onderhoud en de noodzakelijke renovatie.

Het beleid met betrekking tot bomen is vastgelegd in het Groenbeleidsplan en in het Handboek Beheer Hilversum Buiten. De ambitie van de gemeente Hilversum is een structureel gezond, divers bomenbestand. Om dit te bereiken, voert de gemeente jaarlijks een VTA inspectie uit. De resultaten neemt zij mee in het programma boomverzorging. Op dit moment zijn de budgetten voor bomen voldoende voor het onderhoud en de noodzakelijke renovatie.

De nota Impuls voor extra groen is in de Raad van 28 september 2016 voorgelegd. In deze nota zet de gemeente Hilversum in op zeven sporen en zoekt zij aansluiting met de ambities en maatregelen uit het groenbeleidsplan 2030. Voor één van die sporen heeft de Raad in januari 2016 een krediet van € 120.000 vrijgegeven voor het toevoegen van extra groen in het centrum.

Uitvoering onderhoud

Tot juli 2023 voert SBS, net zoals in de voorgaande jaren vanaf 2007 de onderhoudswerkzaamheden aan groen en bomen uit, conform het onderhoudsbestek groen. Voor sommige werkzaamheden is een bepaalde frequentie vastgesteld. Andere werkzaamheden toetsen wij op vooraf overeengekomen beeldkwaliteit.

Uitvoering investeringen

Bij het uitvoeren van investeringen wordt zoveel mogelijk gekozen voor een integrale benadering. Waar mogelijk stemt de gemeente de werkzaamheden aan het groen af met gelijktijdige werkzaamheden aan infrastructurele werken zoals: het vervangen afgeschreven wegen, rioleringswerkzaamheden en projecten. Het kan voorkomen dat wij grotere renovatiewerkzaamheden aan groen apart uitvoeren, omdat de levensduur van het groen niet altijd dezelfde is als die van riolen en andere infrastructurele voorzieningen.

In 2019 worden en op de volgende locaties het openbaar groen gerenoveerd en de bomen vervangen:

Plantsoenen:

- Plantsoen rond de Joodse Begraafplaats
- Plantsoen Rigelstraat
- Groenstrook langs de Lutherhofvijver

Daarnaast worden op de volgende locaties kastanjabomen vervangen vanwege de kastanjabloedingsziekte:

- Grasstrook Rietmeent tot Kruidenmeent (15x)
- Groenstrook tussen de Varenmeent en Klavermeent (5x)

- Jac. P. Thijssseplein (5x)
- Groenstrook Kamerlingh Onnesweg, ter hoogte van 55-67 (4x)

bedragen x € 1.000

progr	Groen	jaarrekening 2017	begroting 2018	begroting 2019
1	Onderhoudslasten	3.103	3.583	3.461
1	Investerings	102	151	151
	Totaal	3.205	3.734	3.612

Relevante beleidsnota's

1. Visie Hilversum Buiten, 2004
2. Handboek Beheer Hilversum Buiten, 2009
3. Groenbeleidsplan 2030 (vastgesteld begin 2013)
4. Duurzaam Hilversum 2016-2020

3.3.6 Kantoorgebouwen

Beleid

Voor het Raadhuis, het Stads kantoor, de 1^e Loswal en de kantoorvilla zijn door externe bureaus meerjarige onderhoudsplannen opgesteld (de zogenoemde MOP's). De gemeente actualiseert de MOP's ten minste eens in de vier jaar. Jaarlijks wordt voor de MOP's een vast bedrag gereserveerd waaruit wij alle toekomstige onderhoudslasten kunnen betalen.

De MOP's zijn onderverdeeld in een eigenaars- en een gebruikersdeel. In het najaar van 2018 worden de MOP's (en onderhoudsvoorzieningen) geactualiseerd en aan de raad voorgelegd. De financiële effecten daarvan zijn nog niet verwerkt in de begroting 2019 en verder.

Het eigenaarsonderhoud wordt gefinancierd uit de voorziening onderhoud stadskantoren. In 2019 wordt € 180.000 aan de voorziening onderhoud stadskantoren toegevoegd. Voor het dagelijkse/gebruikersonderhoud is voor de kantoorgebouwen een budget beschikbaar van € 450.000 en voor de locatie 1^e Loswal € 49.000.

Het verduurzamen van het eigen vastgoed waar de kantoorgebouwen deel van uitmaken, is een belangrijke opgave in ons duurzaamheidsbeleid. De maatregelen zijn uitgewerkt in de uitvoeringsprogramma's 2012-2015 en 2016-2020 en voeren wij momenteel uit.

Uitvoering eigenaars onderhoud/gebruikersonderhoud (dagelijks onderhoud)

Raadhuis Dudokpark 1

In januari 2017 is het MOP Raadhuis geactualiseerd. Het geactualiseerde MOP heeft een looptijd van veertig jaar (periode 2017-2056). Het MOP is een dynamisch document. Jaarlijks wordt aan de hand van een schouw bepaald wat wij dat jaar gaan uitvoeren en wat wij eventueel door kunnen schuiven naar latere jaren. Ook het naar voren halen van later geplande werkzaamheden komt voor, bijvoorbeeld vanuit het oogpunt van efficiëntie. Het geplande eigenaarsonderhoud voor 2019 bedraagt € 416.000 (inclusief btw) en bestaat voornamelijk uit onderhoud metaalwerken en werkzaamheden aan de veiligheidsinstallatie.

Het geplande dagelijkse onderhoud voor 2019 bedraagt € 208.000 (inclusief btw) en bestaat voornamelijk uit binnen schilderwerk en onderhoud aan de elektrische installaties.

Stadskantoor Oude Enghweg 23

Het stadskantoor is in 2009 opgeleverd. Op basis van het in 2015 opgestelde MOP bedraagt het geplande eigenaarsonderhoud voor 2019 € 21.000 (inclusief btw). Dit bestaat uit onderhoud van de lift- en de verwarmingsinstallatie. Het geplande dagelijkse onderhoud voor 2019 bedraagt € 155.000 (inclusief btw) en bestaat voornamelijk uit het onderhoud aan de gevelbekledingen.

Kantoorvilla Oude Enghweg 21

Op basis van het in 2015 opgestelde MOP bedraagt het geplande eigenaarsonderhoud voor 2019 € 3.000 (inclusief btw). Het geplande dagelijkse onderhoud voor 2019 is nagenoeg nihil.

Huisvesting 1^e Loswal

In 2018 is een MOP opgesteld voor de huisvesting van de Gemeentewerf. Het geplande eigenaarsonderhoud voor 2019 bedraagt € 13.000. Het geplande dagelijkse onderhoud is € 30.000. Dit bestaat uit diverse kleine onderhoudswerkzaamheden.

Huisvesting afdeling Werk, Inkomen en Zorg

Voor de huisvesting van de afdeling Sociaal Plein wordt een pand gehuurd aan de Wilhelminastraat. Het geplande dagelijkse onderhoud bestaat uit diverse kleine onderhoudswerkzaamheden en bedraagt € 10.000. Het huidige huurcontract van de locatie Wilhelminastraat loopt tot 1 januari 2022.

Uitvoering investeringenVervanging noodstroomaggregaat

Het huidige aggregaat voldoet niet meer aan de eisen. Vervanging is noodzakelijk om de kosten van de serverruimte te reduceren (mede vanuit duurzaamheidsoverwegingen).

Bouwkundige aanpassingen

In 2019 worden diverse bouwkundige aanpassingen gedaan. In het kader van ARBO-wetgeving worden veiligheidsmaatregelen getroffen voor schoonmaakwerkzaamheden aan de gevels en ramen van het raadhuis en het stadskantoor. Bovendien worden aanpassingen gedaan om de toegankelijkheid te verbeteren voor minder validen in het raadhuis en zal een rookvoorziening binnen de tuin architectuur worden getroffen.

Andere bouwkundige aanpassingen zijn gepland om de werkplekken efficiënter in te richten voor projectmatig werken. Daarnaast zal een efficiëntere herschikking plaatsvinden van de soft services zoals multifunctionele printers, drankautomaten en voorraadkasten.

bedragen x € 1.000

progr	Kantoorgebouwen	jaarrekening 2017	begroting 2018	begroting 2019
5	Onderhoudslasten (raadhuis, stadskantoor, kantoorvilla)	161	422	450
5	Onderhoudslasten (locatie Loswal)	51	49	49
5	Investeringen		575	705
5	Toevoeging voorziening onderhoud	406	406	180
	Totaal	618	1.452	1.384

Relevante beleidsnota's

1. Meerjaren onderhoudsplannen Raadhuis (2017) en Stadskantoor (2015)
2. Uitvoeringsprogramma duurzaam Hilversum 2012-2015
3. Duurzaam Hilversum 2016-2020

3.3.7 Onderwijshuisvesting

Beleid

Onderwijshuisvesting is een wettelijke taak voor de gemeente. Voor nieuwbouw en het uitbreiden van de onderwijshuisvesting stelt de gemeente investeringsbudgetten beschikbaar. Via het investeringsprogramma legt de gemeente vast welke investeringsbudgetten er in de komende vier jaar voor onderwijshuisvesting beschikbaar zijn. Het investeringsbedrag is in 2019 nog niet toebedeeld aan specifieke projecten. In de raad van december worden de kredieten voor onderwijshuisvesting ter vaststelling aangeboden. Het dagelijkse onderhoud, en het levensduur verlengend onderhoud van de scholen zijn taken van de schoolbesturen. De schoolbesturen hebben de mogelijkheid om te investeren in het verduurzamen van de schoolgebouwen. De kosten voor het verduurzamen van de schoolgebouwen zijn voor het schoolbestuur. De gemeente biedt wel een duurzaamheidslening aan voor het bestaande (maatschappelijke) vastgoed. De maatregelen zijn uitgewerkt in het programma Duurzaam Hilversum 2016-2020.

Voor het onderhoud van de gymlokalen in het primair onderwijs is een onderhoudsvoorziening ingesteld om de kosten van het geplande onderhoud gelijkmatig over tien jaren te spreiden. Aan deze voorziening wordt jaarlijks een bedrag toegevoegd om de gymzalen op het vereiste niveau te houden/krijgen. In 2019 is dat een bedrag van € 125.000. Het beschikbare budget voor onderhoud is gebaseerd op een meer jaren onderhoudsplan dat wij elke vier jaar actualiseren.

In het najaar van 2018 worden de meerjarige onderhoudsplannen (en onderhoudsvoorzieningen) geactualiseerd en aan de raad voorgelegd. De financiële effecten daarvan zijn nog niet verwerkt in de begroting 2019 en verder.

Uitvoering onderhoud

In het meer jaren onderhoudsplan zijn in 2019 voor de volgende gymzalen werkzaamheden gepland:

- Actualiseren van de meerjarige onderhoudsplannen van alle gymlokalen

Uitvoering investeringen

Voor 2019 zijn de onderwijsinvesteringen nog niet concreet gepland. In de loop van 2018 bleek dat de bouwkosten flink zijn verhoogd. De VNG adviseert daarom om vanaf 2019 de normkosten met 40% te verhogen. In de financiële paragraaf van het coalitieakkoord is daarmee rekening gehouden en de investeringsbedragen zullen vanaf 2019 ook daadwerkelijk met 40% worden opgehoogd. Een deel van de investeringsruimte 2019 zal wel nodig zijn om de tekorten op de bouwplannen uit 2018 op te kunnen vangen.

bedragen x € 1.000				
progr	Onderwijshuisvesting	jaarrekening 2017	begroting 2018	begroting 2019
2	Investerings	1.613	3.355	2.094
2	Toevoeging voorziening onderhoud	125	125	125
	Totaal	1.738	3.480	2.219

Relevante beleidsnota's

1. Onderwijshuisvestingsbeleid (OHVB) en –meerjarenplanning 2017-2024
2. Verordening Voorzieningen Huisvesting Onderwijs Hilversum 2016
3. Onderwijs huisvestingsprogramma 2019
4. Meer jaren onderhoudsplan gymlokalen t.b.v. primair onderwijs (2015-2034)
5. Duurzaam Hilversum 2016-2020

3.3.8 Overig maatschappelijk vastgoed

Beleid

De gemeente bezit buitensportaccommodaties en panden voor sociale, culturele en welzijnsdoeleinden, sporthallen (incl. zwembad), kinderopvang, begraafplaatsen, parkeergarages en panden. Het noodzakelijk onderhoud wordt beschreven in een meer jaren onderhoudsplan (MOP) voor de periode 2015-2024. Met dit plan richt de gemeente zich op het sober en doelmatig in stand houden van het maatschappelijk vastgoed. Om de onderhoudslasten gelijkmatig over de jaren te verdelen, hebben wij een onderhoudsvoorziening ingesteld. Hieraan voegen we in 2019 een bedrag van € 665.000 toe.

In het najaar van 2018 worden de MOP's (en onderhoudsvoorzieningen) geactualiseerd en aan de raad voorgelegd. De financiële effecten daarvan zijn nog niet verwerkt in de begroting 2019 en verder.

Het bezit van maatschappelijk vastgoed is een kerntaak van de gemeente. Op basis van strategische, juridische en financiële overwegingen wordt jaarlijks door het College van B&W bepaald welke objecten de gemeente de komende jaren af kan staan.

Het verduurzamen van het eigen vastgoed is een belangrijke opgave in het duurzaamheidsbeleid. De maatregelen hebben wij uitgewerkt in de twee uitvoeringsprogramma's 2012-2015 en 2016-2020. Deze plannen voert de gemeente momenteel uit.

Uitvoering onderhoud

In het MOP zijn in 2019 onder andere voor de volgende panden werkzaamheden gepland.

Panden Kinderopvang

- Augustinushof 61a, De Speeldoos, schilderwerk
- Eikbosserweg 166, Bink Hilversum + De Mallemolen, schilderwerk

Panden Sociaal Cultureel Werk

- Edisonstraat 47, regulier onderhoud
- Noorderweg 96, regulier onderhoud

Sportgebouwen

- Sportzaal De meent, onderhoud noodverlichtingsinstallatie
- Sporthal Dudok Arena, onderhoud waterinstallatie en sanitair en mechanische en natuurlijke ventilatie
- Sportcomplex De Lieberg, vervangen van de zwembad- en luchtinstallatie (afhankelijk van ontwikkelingen m.b.t. nieuwbouw)
- Dudoktribune, schilderwerk

De hiervoor benodigde budgetten worden rechtstreeks uit de voorziening gehaald en drukken niet op de exploitatie. Alleen ten behoeve van het onderhoud kunst is een exploitatiebudget opgenomen.

Panden begraafplaatsen/crematorium

Met ingang van 1-8-2016 is de exploitatie en het beheer van de begraafplaatsen/crematorium overgedragen aan de Stichting Begraafplaatsen en Crematorium Hilversum. De gemeente blijft eigenaar van de panden en daarmee verantwoordelijk voor het eigenaarsonderhoud. De MOP's voor zowel begraafplaats Zuiderhof/crematorium als voor de Noorderbegraafplaats zijn in juni 2017

geactualiseerd voor de periode 2017-2036. In het MOP is in 2019 regulier onderhoud gepland voor de Noorderbegraafplaats, Zuiderhof en de locatie op de Bosdrift.

Parkeergarages

In het MOP is in 2019 met name onderhoud gepland aan de parkeergarage Gooiland voor de vaste verkeersvoorzieningen (vervanging van de slagboominstallatie en vervanging van de kaartlees/geef- en betaalautomaten en het datasysteem). Daarnaast is onderhoud gepland voor de mechanische- en liftinstallatie.

Panden

Het betreft hier voornamelijk regulier onderhoud.

Uitvoering investeringen

Met ingang van 2014 zijn de vervangingsinvesteringen voor buitensportaccommodaties in het investeringsprogramma opgenomen. Wij vervangen de lichtmasten op sportpark Loosdrecht. Wij nemen de bezorgdheid (diverse uitzendingen van televisieprogramma Zembla) over de gezondheid en veiligheid van kunstgrasvelden bijzonder serieus. Ondanks het feit dat het RIVM eind 2016 heeft onderzocht (en gerapporteerd) dat het veilig is om te sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat zoeken wij in samenspraak met de clubs en experts naar alternatieven voor het ingestrooide rubbergranulaat. Het gaat dan om kunstmatige rubbersoorten die aan de strenge consumenteneisen voldoen (TPE en EPDM). In 2019 vervangen wij het kunstgras van veld 13 op sportpark Berestein. Verder vervangen wij de toplaag en onderbouw van veld 3 op Anna's Hoeve en renoveren wij het honkbalveld 9 op sportpark Loosdrecht.

Vanaf 2019 wordt de vervanging van speelgelegenheden in het investeringsprogramma opgenomen (en niet meer uit de voorziening betaald). De dotatie aan de voorziening onderhoud maatschappelijk vastgoed is daardoor structureel verlaagd met € 182.000.

bedragen x € 1.000

progr	Overig maatschappelijk vastgoed	jaarrekening 2017	begroting 2018	begroting 2019
1	Investeringen ov maatschappelijk vastgoed (sport)	168	832	666
1	Investeringen ov maatschappelijk vastgoed (speelgelegenheden)			152
1	Investeringen duurzaamheidsmaatregelen	106		
1	Investeringen Zonneweide Anna's Hoeve	196		
1	Toevoeging voorziening onderhoud maatsch vastgoed	1.090	1.022	665
1	Onttrekking voorziening onderhoud maatschappelijk vastgoed	-535		
3	Toevoeging groot onderhoud parkeergarages	215	142	142
1	Investering aanp begraafpl/crematorium Zuiderhof	210		
1	Toevoeging voorz groot onderhoud begraafplaatsen	101	101	101
	Totaal	1.551	2.097	1.726

Relevante beleidsnota's:

- Meerjarenonderhoudsplan maatschappelijk gemeentelijke gebouwen (panden sociaal, cultureel, welzijn, sporthallen (incl. zwembad), kinderopvang, begraafplaatsen, parkeergarages en panden van de voormalige afdeling grondzaken (2015-2034)
- Meerjarenonderhoudsplan buitensportaccommodaties (2015-2034)

3.4 Financiering

3.4.1 Inleiding

Naast het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) stelt ook de wet Financiering Decentrale Overheden (wet FIDO) een financieringsparagraaf verplicht.

Tevens is in artikel 212 van de gemeentewet voorgeschreven dat de raad een financiële verordening vaststelt.

Vanaf 1 januari 2018 is de “financiële verordening gemeente Hilversum 2018” van kracht.

In de financiële verordening zijn regels opgenomen inzake de doelstellingen en de te hanteren richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie.

De hoofduitgangspunten daarbij zijn dat de risico's worden geminimaliseerd en dat de kosten zo laag mogelijk gehouden worden. In de financieringsparagraaf in begroting en rekening wordt ingegaan op de actuele situatie rond de dekking van de financieringsbehoefte in het betreffende jaar.

3.4.2 Beleid

De gemeente hanteert het systeem van totaal financiering. Dit houdt in dat voor de gemeentelijke organisatie als geheel de financieringsbehoefte c.q. het financieringstekort bepaald wordt; er wordt dus niet voor iedere investering of grondexploitatie apart geleend. Alle rentebaten en -lasten worden verzameld in het taakveld Treasury en daarna toegerekend aan de gemeentelijke producten op basis van de zogenoemde omslagrente. Voor de begroting 2019 is deze bepaald op 1,4%. (2018: 1,4%)

3.4.3 Dekking financieringstekort

De financieringsbehoefte wordt bepaald door het verloop van verschillende kasstromen: de kasstromen vanuit de exploitatie, het investeringsplan, de grondexploitaties en de kasstromen m.b.t. de leningen. Deze kasstromen lopen niet altijd synchroon. Daarom is het nodig om de ontwikkeling van de liquiditeit in de gaten te houden, en wanneer nodig, geld te lenen.

Op basis van de reguliere begroting 2019, het investeringsprogramma voor 2019, de uitvoering van de grondexploitaties in 2019 (op basis van de actualisatie 2018), en de aflossingen op langlopende leningen in 2019 is de financieringsbehoefte voor 2019 berekend op € 16 miljoen.

Met een beginstand per 1 januari 2019 van € 170,8 miljoen, aflossingen van € 18,2 miljoen in 2019 en een bedrag van nieuw aan te trekken leningen ad € 16 miljoen komt daarmee de stand van de langlopende leningen eind 2019 uit op afgerond € 168,6 miljoen. Dit is € 2,2 miljoen lager dan de geraamde beginstand van begin 2019.

(zie ook de bijlage: Staat van langlopende geldleningen zoals opgenomen in de uiteenzetting van de financiële positie § 7.7).

Op basis van de meerjarenraming is tevens een prognose van de langlopende schuldpositie opgesteld, zie § 5.4.10.

3.4.4 Renterisico's, kasgeldlimiet en renterisiconorm

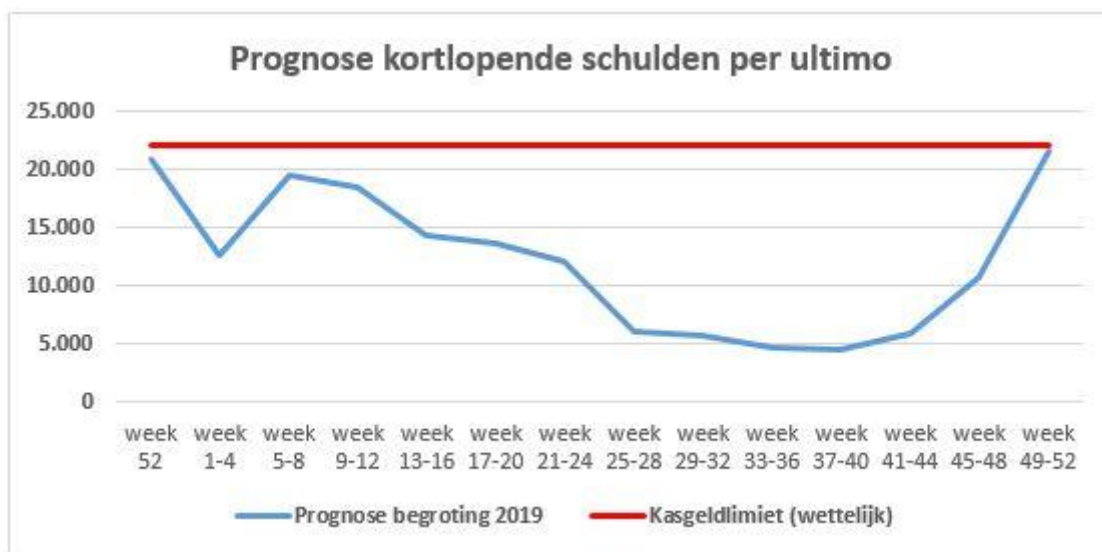
Bij het risicobeheer op de gemeentelijke financiering wordt onderscheid gemaakt in kortlopende financiering en langlopende financiering. Kortlopende financiering (ook wel vlottende schuld genoemd) heeft betrekking op leningen met een looptijd korter dan één jaar.

Leningen met een looptijd langer dan één jaar vallen onder de langlopende financiering.

Renterisico's op korte financiering (kasgeldlimiet)

Om het renterisico te beperken is de omvang van de korte schuld wettelijk, conform de Wet Fido, gelimiteerd tot 8,5% van het begrotingstotaal van een gemeente (= kasgeldlimiet). Deze grens is gesteld om te voorkomen dat een te groot gedeelte van het financieringstekort met kortlopende middelen (vaak goedkoop) wordt gedekt. Kortlopende financiering kent een relatief groot renterisico: Bij korte looptijden moeten bestaande leningen vaker worden vervangen met steeds opnieuw de onzekerheid over het actuele rentepeerl op het moment van aantrekken van de nieuwe lening. Voor het jaar 2019 bedraagt de kasgeldlimiet 8,5% maal € 261 miljoen is € 22,2 miljoen. Aangezien het tarief voor de korte rente lager is dan het tarief voor de lange rente, wordt de kasgeldlimiet optimaal benut.

Op basis van de reguliere exploitatie, de te verwachten investeringen, de uitvoering van de grondexploitaties in 2019 en mutaties in de langlopende leningen zal de korte schuldpositie in 2019 naar verwachting het volgende beeld laten zien.

Figuur 4.1 (Bedragen maal € 1.000)

In de loop van het jaar toont de stand van de korte schuldpositie een wisselend beeld. Dit beeld wordt vooral veroorzaakt door de ontvangsten van de woonlasten die voornamelijk in de maanden februari t/m mei zijn geconcentreerd en de uitkering uit het BTW-compensatiefonds die begin juli aan de gemeente wordt uitgekeerd. De grootste uitgaven vinden plaats in de maanden januari en december. Naar verwachting zal in januari de kasgeldlimiet worden overschreden en zal er een langlopende lening worden afgesloten om met de stand van de kortlopende schulden onder de kasgeldlimiet te kunnen blijven.

Renterisico's op langlopende financiering (renterisiconorm)

Langlopende financiering wordt aangetrokken als het wettelijk maximum voor de kortlopende schuld (kasgeldlimiet) is bereikt.

De maximale omvang van aan te trekken langlopende leningen is gekoppeld aan de renterisiconorm. Deze norm geeft het maximaal te lenen bedrag aan dat per jaar onderhevig mag zijn aan rentewijzigingen. De renterisiconorm bevordert de spreiding van de aflossingen van de langlopende leningen en daarmee de renterisico's over de jaren.

De renterisiconorm is 20% van het begrotingstotaal.

Voor het jaar 2019 bedraagt de renterisiconorm 20% maal € 261 miljoen is € 52,2 miljoen.

Bij het aantrekken van langlopende financieringsmiddelen wordt de looptijd en het aflossingsritme zodanig gekozen, dat het renterisico onder de daarvoor voorgeschreven norm blijft.

Leningen met een gelijkmatig aflossingsritme verdienen daarbij de voorkeur.

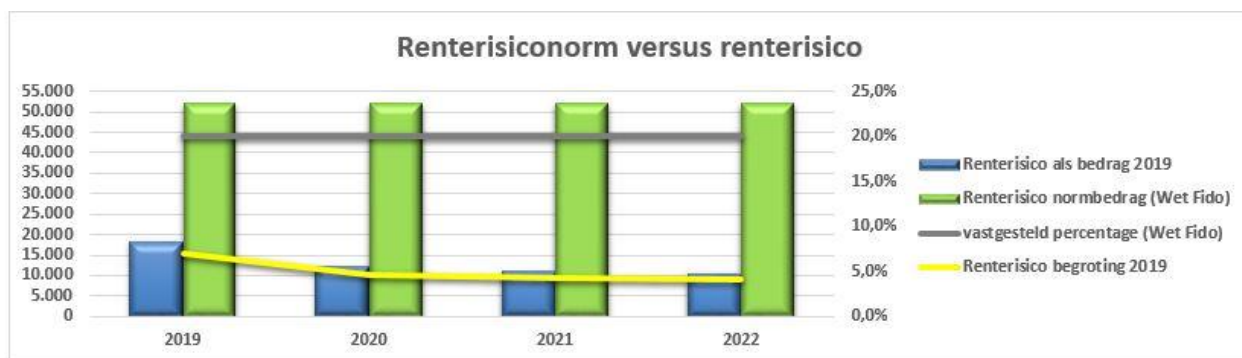
Naast de renterisiconorm wordt er gekeken naar de meerjarige financieringsbehoefte. De looptijd van nieuwe leningen wordt hierop afgestemd.

	Renterisiconorm en renterisico's van de langlopende schuld per 1 januari 2019 t/m 2022, op basis van de portefeuille per 31 december 2018.	2019	2020	2021	2022
1	Begrotingstotaal	261.138	261.138	261.138	261.138
2	vastgesteld percentage (Wet Fido)	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 x 2)	52.228	52.228	52.228	52.228
4	Risico vaste schuld herfinanciering (aflossingen)	18.245	12.130	10.997	10.530
5	Ruimte onder risiconorm (3-4)	33.983	40.098	41.231	41.698
6	Risico als percentage 4/1	7,0%	4,6%	4,2%	4,0%

Tabel 4.1 Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1.000)

De bedragen genoemd onder 4 zijn de bedragen die in de jaren 2019 t/m 2022 moeten worden afgelost op de lening portefeuille zoals die bestaat per 1 januari 2019.
(zie ook tabel 4.2)

In figuur 4.2 is tabel 4.1 grafisch in beeld gebracht.

Figuur 4.2 (bedragen x € 1.000)

Uit bovenstaande tabel 4.1 en figuur 4.2 blijkt dat de risiconorm in 2019 niet overschreden gaat worden.

Tevens blijkt dat ook de komende jaren geen overschrijding van de renterisiconorm wordt verwacht. Het huidige renterisico is aan te merken als laag ten opzichte van de wettelijke norm van 20%.

3.4.5 Profiel huidige leningenportefeuille

Het totaalbedrag aan langlopende leningen per 1 januari 2019 is geraamd op € 170,8 miljoen, verdeeld over 32 leningen. De rentepercentages variëren tussen de 0,0% en 4,715%.

In de vorige paragraaf is uitgelegd dat Hilversum ruim binnen de rente risiconorm blijft.

Dit komt omdat het aflossingspatroon van de bestaande leningenportefeuille voldoende gespreid is.

Hilversum heeft slechts 1 lening waarvan de rente tussentijds zal worden herzien (renteconversie).

Bij dit type leningen is het renterisico het grootst, maar binnen de portefeuille van Hilversum is deze van ondergeschikt belang. In onderstaande figuren wordt de samenstelling van onze leningenportefeuille samengevat voor wat betreft looptijden en rentepercentages per 1 januari 2019.

Figuren 4.3 & 4.4 Bedragen maal € 1.000.

Uit figuur 4.3 blijkt dat het grootste deel van de lening schuld per 1 januari 2019 (103,422 mln.) gebaseerd is op een oorspronkelijke looptijd 25 jaar.

Uit figuur 4.4 blijkt dat het grootste deel van de lening schuld per 1 januari 2019 (47,632 mln.) gefinancierd is tegen een rentepercentage tussen de 4% en 5%. Het gewogen gemiddelde rentepercentage van de lening schuld per 1 januari 2019 is 2,53%.

Gevoeligheidsanalyse

Tabel 4.1 in paragraaf 5.4.4 geeft onder meer informatie over de aflossingen op onze bestaande leningen in de jaren 2019 t/m 2022. De tabel hieronder geeft aan wat, uitgaande van herfinanciering van deze aflossingen (met andere woorden: de schuld neemt niet toe of af), de financiële gevolgen zijn als het rentepercentage waartegen herfinanciering plaatsvindt 1% hoger wordt dan de geraamde 1,8% zoals vermeld in paragraaf 5.4.8. (Deze bedragen verdubbelen bij een 2% hoger rentepercentage dan geraamd en worden ze drie keer zo hoog bij een 3% hoger rentepercentage dan geraamd.)

Aflossingen op huidige portefeuille	aflossings- bedrag	hogere rentelasten per 1% rentestijging			
		2019	2020	2021	2022
Herfinanciering aflossingen 2019 tegen 1% hoger dan geraamd	18.245	182	182	182	182
Herfinanciering aflossingen 2020 tegen 1% hoger dan geraamd	12.130		121	121	121
Herfinanciering aflossingen 2021 tegen 1% hoger dan geraamd	10.997			110	110
Herfinanciering aflossingen 2022 tegen 1% hoger dan geraamd	10.530				105
Totale extra rentelasten (indicatief) bij een rentestijging van 1% ten opzichte van het geraamde rentepercentage 2019 van 1,8%.		182	303	413	518

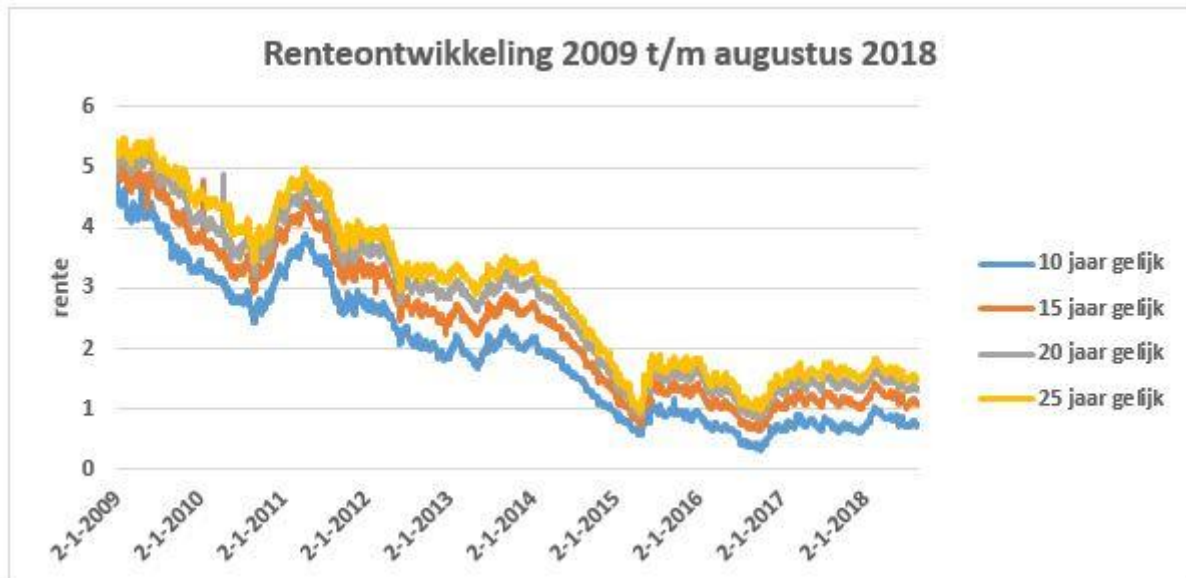
Tabel 4.2 Extra rentelasten bij herfinanciering (bedragen x € 1.000)

3.4.6 Rente

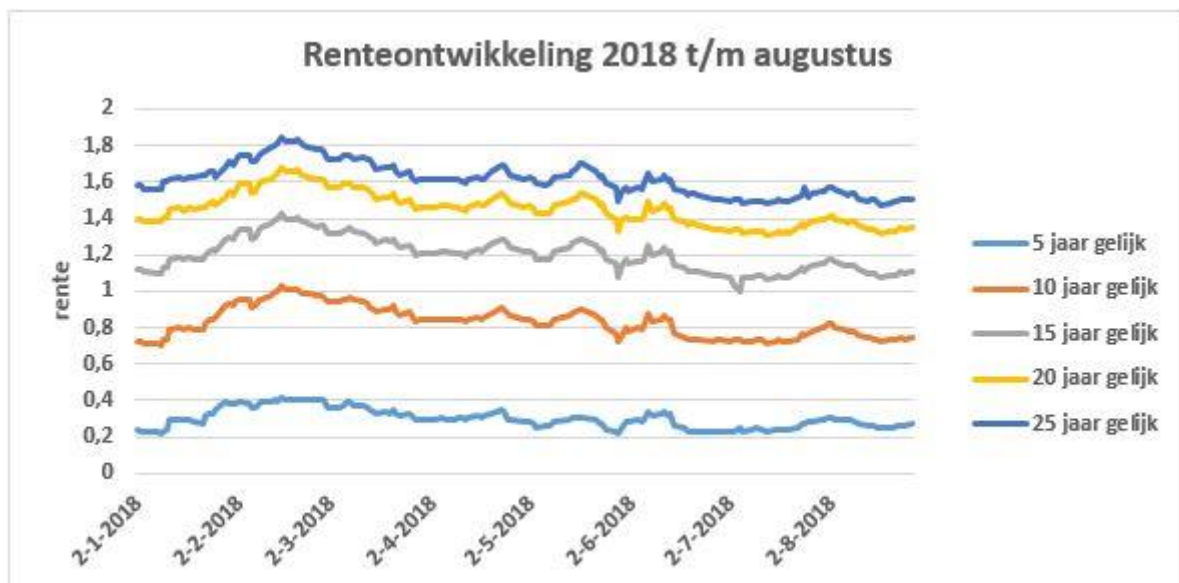
De rentelasten worden zowel bepaald door de omvang van de schuld als door het rentepeil. Het doen van betrouwbare voorspellingen over de renteontwikkeling is niet eenvoudig. Een groot aantal factoren is hierop van invloed, zoals bijvoorbeeld de ontwikkeling van de economische groei. Sinds 2009 wordt de rente sterk beïnvloed door de schuldenproblematiek en de economische crisis in Europa. Zowel de korte rente als de rente voor langlopende leningen zijn op dit moment nog steeds relatief laag.

3.4.7 Renteontwikkeling

Het jaar 2018 kenmerkt zich door lage tarieven van zowel de korte als de lange rente. Gedurende het jaar 2018 zien we dat de tarieven voor langlopende leningen vrijwel stabiel blijven.

Figuur 4.5 Historische Renteontwikkeling 2009-2018

Figuur 4.6 Renteontwikkeling 2018

De BNG Bank, onze huisbankier, en andere financiële instellingen voorzien dat; "Het monetaire beleid van de ECB blijft zeer ruim. De effectenaankopen zullen na september 2018 verder worden verminderd, maar de officiële tarieven blijven onveranderd. De lange rentetarieven lopen in de komende 12 maanden naar verwachting wat op."

Op basis hiervan is ingeschat dat langlopende financiering in 2019 kan worden aangetrokken tegen een rentetarief van 1,8 % bij een looptijd van 25 jaar.

3.4.8 Rentelasten

In de begroting 2019 gaan we ervan uit dat de gemeente lang geld zal kunnen aantrekken tegen 1,8% (begroting 2018 2,0%) uitgaande van een looptijd van 25 jaar en tegen 0,05% (begroting 2018 0,15%) voor kort geld met een looptijd < 1 jaar. (Onder kort geld valt de rekening courant positie bij de BNG.)

Onderstaand staatje geeft een overzicht van de te verwachten rentelasten.

In 2019 bedragen deze € 4,272 miljoen.

De rentelasten worden via een rente omslagpercentage verdeeld over de programma's.

Het rente omslagpercentage komt voor 2019 uit op 1,4% (2018: 1,4%).

Rentelasten	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2018
Rente gespecificeerd naar:			
- Rente van bestaande langlopende leningen	4.804	4.353	3.979
- Rente van nieuw aan te trekken leningen	184	320	288
- Rente van kortlopende financieringsmiddelen	5	20	5
Totaal	4.993	4.693	4.272

Tabel 4.3 Lasten financieringsfunctie (bedragen x € 1.000)

De rentelasten van de langlopende leningen worden jaarlijks lager omdat gedurende het jaar relatief dure leningen worden afgelost. De herfinanciering vindt momenteel plaats tegen lagere rentetarieven (prognose 1,8%) dan het gewogen gemiddelde rentepercentage van de huidige leningen, 2,53%.

Rentetoerekening 2019		
a	Externe rentelasten over korte en lange financiering	4.272
b	Externe rentebaten	-20
c = a + b	Totaal door te rekenen externe rente	4.252
d1	Rente die toegerekend moet worden aan grondexploitatie	-63
d2	Rente projectfinanciering die aan betreffend taakveld moet worden toegerekend	
e = c + d1 + d2	Saldo, door te rekenen externe rente	4.189
f1	Rente eigen vermogen	0
f2	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)	0
g = e + f1 + f2	De aan taakvelden (programma's inclusief overhead) toe te rekenen rente	4.189
h	De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-4.861
i = g + h	Renteresultaat op het taakveld treasury	-672

Tabel 4.4 doorbelasting rente aan taakvelden (bedragen x € 1.000)

De gemeente kiest er voor, conform de aanbevelingen van het BBV, geen rente over het eigen vermogen te berekenen.

Het rentepercentage van de aan de taakvelden toe te rekenen rente is naar boven afgerond op 1,4%. Omdat het omslagpercentage iets hoger is dan het berekende omslagpercentage wordt er meer rente toegerekend aan de taakvelden dan de werkelijke externe rentelasten en ontstaat er op het taakveld Treasury een voordelig renteresultaat voor 2019 van € 672.000.

Rente grondexploitatie en disconteringsvoet

De commissie BBV stelt dat de rente die toegerekend mag worden aan de grondexploitatie moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

De doorberekening aan de grondexploitatie geschiedt dan in de verhouding tussen het vreemde vermogen en het totale vermogen.

Deze berekening op basis van de door de commissie BBV voorgeschreven formule leidt tot een afgerond rentepercentage van 2,0%.

De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde wordt voor alle gemeenten gelijk gesteld aan het maximale meerjarig streefpercentage van de Europese Centrale Bank voor de inflatie binnen de eurozone.

Op dit moment bedraagt dit percentage 2%.

3.4.9 Dividend

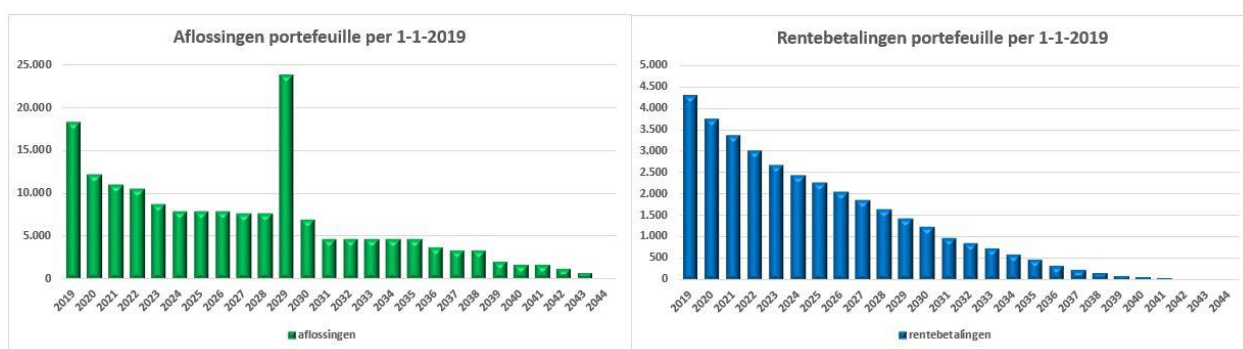
De gemeente Hilversum is aandeelhouder van de BNG Bank N.V. en Vitens N.V..

Als aandeelhouder ontvangt de gemeente jaarlijks dividend.

In de begroting 2019 is een totaal te ontvangen bedrag aan dividend opgenomen van € 260.000.

3.4.10 Prognose langlopende schuld

In figuur 4.7 worden de rente en aflossingsverplichtingen voor de komende jaren weergegeven op basis van de huidige lening portefeuille per 1 januari 2019.

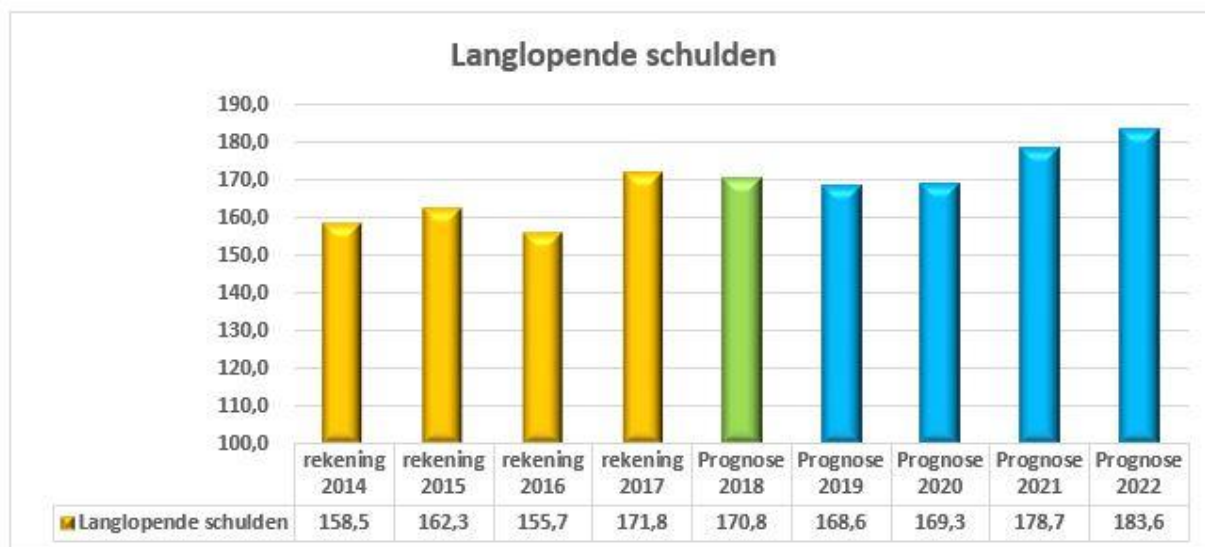

Figuur 4.7 Rente en aflossingen (bedragen x € 1.000)

Uit de grafiek blijkt dat de aflossingsverplichtingen in 2019 € 18,2 miljoen is. In 2020 daalt de aflossingsverplichting naar € 12,1 miljoen om vervolgens verder te dalen. In 2029 is er een aflossingsverplichting van € 23,7 miljoen, deze wordt veroorzaakt door de aflossing van de lening aan de provincie Noord-Holland ad € 16 miljoen. Het betreft de uitgestelde betaling van de koopsom Crailo aan de Provincie Noord-Holland.

Vanzelfsprekend zullen er ook in en na 2019 nieuwe leningen worden aangetrokken. Deze leningen leiden vanzelfsprekend tot nieuwe rente- en aflossingsverplichtingen, deze zijn in de grafieken **niet** opgenomen.

De prognose van de langlopende schuld is opgesteld op basis van de meerjarenraming van de begroting 2019, inclusief het Investeringsprogramma 2019 -2022, de prognose van het verloop van de grondexploitaties in de jaren 2019-2022 (conform actualisatie grondexploitaties 2018) en de kasstromen met betrekking tot de mutaties in de lening portefeuille.

Figuur 4.8 Prognose langlopende schuld (bedragen x € 1 miljoen)

De langlopende schuld blijft zich t/m 2020 rond een bedrag van € 170 miljoen te bewegen. Vanaf 2021 wordt een schuldenstijging verwacht in verband met extra investeringen zoals die in het coalitieakkoord zijn opgenomen.

Stationsgebied

Binnen de gemeente worden plannen ontwikkeld voor het Stationsgebied.

Hieronder wordt een indicatie gegeven van de schuldontwikkeling als het Stationsgebied wordt ontwikkeld. Het gaat om een uitgaventotaal van ongeveer € 42 miljoen.

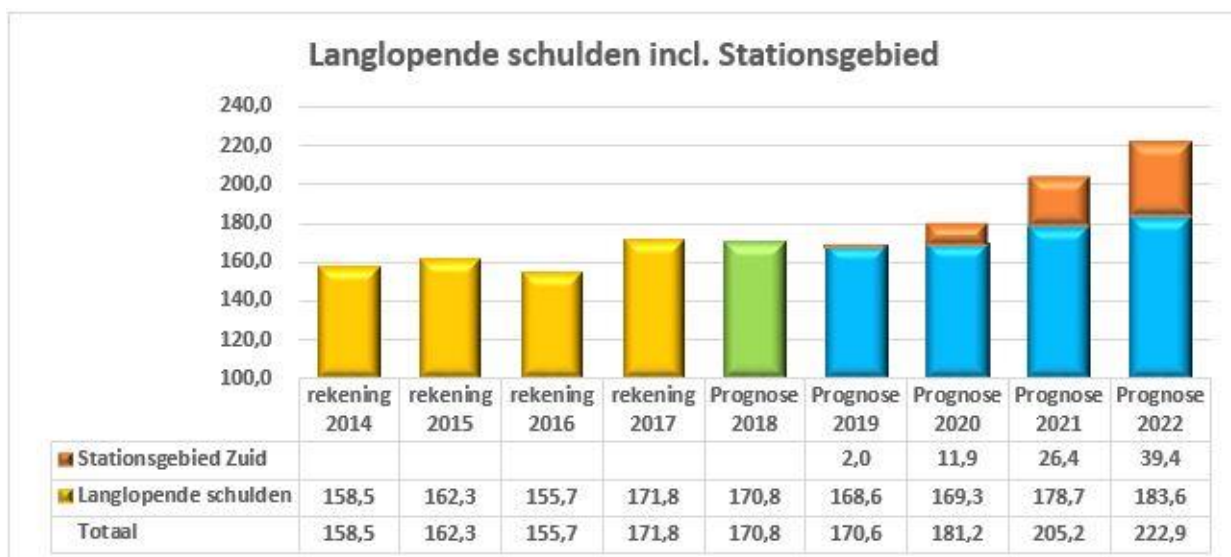
De aankoop van het Gak gebouw heeft reeds plaatsgevonden voor een bedrag van € 5 miljoen in 2016 en maakt daarom deel uit van de jaarrekeningcijfers van 2016.

Uitgangspunt is de volgende fasering;

Fasering Stationsgebied	2018	2019	2020	2021	2022	Totaal
Investerings	1	2	10	15	14	42

Tabel 4.5 Uitgaven stationsgebied (bedragen x € 1 miljoen)

De investeringen in het Stationsgebied doen de langlopende leningschuld extra groeien vanaf 2019 t/m 2022 zoals hieronder grafisch is weergegeven.

Figuur 4.9 prognose inclusief Stationsgebied (bedragen x € 1 miljoen)

De leningschuld als gevolg van de ontwikkeling van het Stationsgebied bedraagt eind 2022 ruim € 39 miljoen.

Ook andere ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op de schuldpositie, en daarmee de financiële gezondheid, van Hilversum zoals weergegeven in de financiële kengetallen in de § weerstandsvermogen.

3.5 Bedrijfsvoering

3.5.1 Inleiding

Deze paragraaf beschrijft hoe we invulling geven aan de bedrijfsvoering van onze organisatie. Een goede bedrijfsvoering is een basisvoorwaarde om de doelstellingen voor de gemeentelijke organisatie te behalen. In de programma's is vooral beschreven *Wat* we willen bereiken en *Wat* we daarvoor gaan doen. In deze paragraaf geven we vooral aan *Hoe* we de dingen gaan doen en waarom we dat zo doen.

In 2018 is met input van medewerkers en managers een organisatievisie ontwikkeld. Die is ontstaan in gesprekken en vervolgens in meerdere slagen tot een visietekst gemaakt.

Met elkaar verbonden en goed geregeld

Onze organisatie staat met twee benen stevig in de samenleving. Open en nieuwsgierig aan de ene kant, robuust en betrouwbaar aan de andere kant. We kiezen bewust voor de juiste rol in elke situatie en zijn realistisch in de afspraken die we maken. We verbinden ons met elkaar, met ons bestuur en met de wereld om ons heen.

Veranderende samenleving

In onze steeds complexere maatschappij is er **één** constante en dat is de verandering.

De samenleving is continu in beweging. Het aantrekken van de economie, digitalisering, de mondigheid van inwoners en een toename in diversiteit van de bevolking zijn voorbeelden van factoren die tot continue beweging leiden.

Twee benen

De samenleving vraagt nadrukkelijk om een actieve en flexibele overheid. We moeten goed kunnen luisteren, netwerken en onderhandelen. En rechtmatig en betrouwbaar zijn. Flexibel, creatief en oplossingsgericht en bewaker van het publiek belang. Improviseren en tegelijkertijd werken in een bureaucratische organisatie, die ook vraagt om voorspelbaar handelen. Op twee benen dus. Met elkaar zijn we een organisatie die de bureaucratie vertegenwoordigt maar ook netwerkpartner is. Die vernieuwend en efficiënt is.

Doen wat nodig is

Het is belangrijk dat we bij ieder vraagstuk een driehoek maken tussen onze eigen professionaliteit, de opgave die voorligt en de gemeente brede context. Wat het juiste is, zal per vraagstuk en situatie verschillen. Doen wat nodig is. Denkend vanuit de brede organisatie context. Hier zullen we ons als professionals verder in gaan ontwikkelen. Eigenaarschap en lef zijn hierbij belangrijk. Leren van de ervaring die we opdoen. Daar waar het kan samen met de mensen en organisaties waarmee we samenwerken. Goed luisteren en verdiepen in de (achterliggende) wens of behoefte van de ander is daarbij essentieel. In verbinding met onze gesprekspartners. Het streven is dat iedere medewerker van de gemeente het gesprek binnen en buiten de gemeentelijke deuren kan afsluiten met: "Graag gedaan".

Souplesse en solide

Om de medewerkers de ruimte te geven om te experimenteren, flexibel te zijn en te leren, is een organisatie nodig die souplesse combineert met een solide basis. Een solide basis is nodig voor de processen die wel voorspelbaar en herhalend zijn. En er moet ook ruimte zijn voor creativiteit en maatwerk. Daarnaast komen we onze afspraken na en leggen we uit waarom iets wel of niet kan. Open en transparant communiceren is belangrijk.

Slimme stad

We maken ruim gebruik van moderne technologie. We stellen onze data zo veel mogelijk beschikbaar en maken van Hilversum stap voor stap een 'slimme stad'. Via diverse media houden we contact met iedereen. De waarde van persoonlijk contact blijft echter heel belangrijk en voorwaardelijk om echt met elkaar verbonden te zijn. Omdat de veranderingen snel gaan, werken we met scenario's. Als dat effectief is, doen we dat samen met onze partners. Zo kunnen we eerder signalen uit de samenleving oppikken en vertalen in ons handelen en/of ons beleid.

Collega's werken bij ons vanwege de dynamiek, uitdagingen en kansen die Hilversum biedt en die je in de organisatie kunt terugvinden. We willen open en samenwerkingsgericht werken, onze huisvesting draagt hier steeds meer aan bij.

Deze organisatievisie geeft richting aan hoe er wordt gewerkt binnen de ambtelijke organisatie, in het primaire proces maar ook hoe bedrijfsvoering hier aan ondersteunend is. Dat betekent ook doorontwikkelen van de bedrijfsvoering. Met als verder weg liggend doel echt van buiten naar binnen werken aan een buurtgericht, duurzaam, veilig en levendig Hilversum. En waar medewerkers en managers met plezier werken en trots halen uit de bijdragen die zij direct of indirect leveren aan Hilversum.

Het vervolg van deze paragraaf bestaat uit twee delen. Eerst worden beleidsmatige onderdelen genoemd vanuit de BBV: Personeel (HRM), Informatievoorziening en informatiebeheer, organisatie-ontwikkeling, interne beheersing, gemeentelijke samenwerking, Financiën, Communicatie en Huisvesting & facilitair

Vanaf paragraaf 8 geven we de cijfermatige informatie die de financiële verordening van onze gemeente voorschrijft:

1. de omvang, opbouw en ontwikkeling van het personeelsbestand en de loonkosten;
2. de kosten van inhuur derden;
3. de kosten van huisvesting en automatisering;
4. de budgetten voor de raad, de griffie, de rekenkamer en de accountant

3.5.2 Personeel

Medewerkers zijn het kapitaal van de organisatie en investeren in mensen is de manier om de organisatie verder te professionaliseren. Naast de reguliere inzet van ontwikkel- en opleidingsmogelijkheden hebben in 2019 alle medewerkers, leidinggevend en het college de training Morele Oordeelsvorming gevolgd. Aanleiding voor deze opleiding is de in 2018 vastgestelde vernieuwde gedragscode voor ambtenaren. Feitelijk is het training in het omgaan met dilemma's. Er wordt geoefend met een methode die helpt het morele kompas aan te scherpen en dilemma's bespreekbaar te maken om zo tot een afgewogen keuze te komen. Een hulpmiddel om de twee-benige werkwijze handen en voeten te geven.

Op 1 januari 2020 treedt de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) in werking. Het private arbeidsrecht wordt van toepassing op de arbeidsverhouding tussen de ambtenaar en zijn werkgever. Van alle overheden en dus ook de gemeente Hilversum wordt als werkgever verwacht dat op personeelsgebied de interne regelingen en procedures hierop worden aangepast. De voorbereidingen hiervoor zijn gestart. In 2019 zal dit verder vorm krijgen door bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van een personeelshandboek, communicatie naar alle betrokkenen en het opleiden van de medewerkers die verder uitvoering moeten geven aan de gewijzigde wet en regelgeving.

De gemeente heeft als werkgever een verplichting om bij te dragen aan de participatie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. In 2017 hanteerden wij als norm het plaatsen van tenminste 2 medewerkers vanuit het doelgroepenregister. Deze norm is, met het plaatsen van 4 medewerkers in 2017, ruim gehaald. Voor 2018 hanteren wij een norm van 10 medewerkers. Hiermee voldoen we

aan het uitbreiden van het aantal garantiebanen. Vanuit de Wet Banenafpraak is voor een gemeente met de omvang van de gemeente Hilversum de richtlijn om in 2019 18 medewerkers vanuit het doelgroepenregister te plaatsen. Onze ervaring over de periode 2017-2018 leert ons dat de plaatsing en begeleiding veel aandacht en tijd vraagt. Begeleiding in het werk, begeleiding om uitval te voorkomen. Als het aantal plaatsingen meer wordt vraagt dit dus ook meer begeleiding. Het ziekteverzuim in de ambtelijke organisatie bedroeg in 2017 4,4%, onder onze norm van 5,0% en ruim onder het gemiddelde van alle Nederlandse gemeenten (5,4%). Echter, terwijl het landelijk gemiddelde is gedaald ten opzichte van 2016 (-0,2 procentpunt), is het bij Hilversum gestegen (+0,6 procentpunt). Het ziekteverzuimpercentage wordt bepaald door verschillende factoren, waarvan sommige op korte termijn te beïnvloeden zijn (bijvoorbeeld werkdruk verminderen door inhuur van externen en het *leaner* maken van bedrijfsprocessen), sommige op langere termijn (verjonging van het personeelsbestand) en sommige niet (verzuim door de jaarlijkse griep epidemieën). Voor 2019 houden we vast aan de norm van 5,0%.

3.5.3 Informatie & Automatisering

De informatiesamenleving ontwikkelt zich razendsnel. Belangrijkste kracht hierin is de zich snel ontwikkelende informatie- en communicatietechnologie (ICT). Ook Hilversum ontwikkelt zich tot een data-gedreven, data genererende, data (her)gebruikende en data-publicerende organisatie. Die data kan onder strikte condities van privacy en Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) met de partners in de stad en in de keten worden uitgewisseld en verrijkt. Ontwikkelingen als de Virtuele Stad (een publieke dataplatform met gegevens van zowel de gemeente als andere organisaties en instellingen, en de mogelijkheid om die gegevens te combineren), en de *smart city* (informatietechnologie en het 'internet der dingen' gebruiken om de stad te beheren en te besturen) gaan in hoog tempo door. De gemeente wil voor haar beleid steeds meer gebruik maken van slim gegenereerde gegevens over de buitenwereld, zoals sensordata. Deze ontwikkelingen maken dat steeds hogere eisen worden gesteld aan de in de gemeente aanwezige informatiesystemen en de samenhang daartussen. Om een goede gesprekspartner te kunnen zijn van ontwikkelaars van producten die data omzetten naar informatie, maar ook ten behoeve van de doorontwikkeling van de e-dienstverlening en andere publieksdiensten, zal de gemeente de komende jaren moeten investeren in *know how*, het eigen hardware platform en de ontwikkeling van standaarden ('centrale datastrategie'). De toenemende data vraag en IT complexiteit maakt het nodig dat er een betrouwbare automatisering is om continuïteit van de bedrijfsvoering (geen uitval van systemen) te waarborgen. Daarbij zijn moderne technische condities (hardware, rechten en koppelingen) nodig zodat de data veilig en bedrijfszeker wordt opgeslagen en dat het bestuur en organisatie in staat stelt om als keten zo efficiënt, flexibel en effectief te werken. Dit leidt tot lagere kosten en betere dienstverlening aan de burger. Er is een kwalitatieve sprong nodig van 'componentgerichte' investeringen naar een hyperconverged infrastructure. Kortgezegd komt dit er op neer dat we straks niet meer een systeem hebben voor telefonie, een systeem voor het draaien van applicaties, een systeem voor gegevensopslag, enzovoort. Deze bestaande componentenstructuur brengt steeds meer problemen met zich mee, zoals kwaliteitsverschillen, technisch onderhoud/expertise en personele inzet. Daarnaast is in 2020 een groot deel van de nu draaiende systemen "end of life and support". Om een moderne datagedreven organisatie te willen zijn, zetten we in 2020 de stap naar een integraal hardwarestelsel waarin functies als telefonie, data-opslag, enzovoort, in één totaaloplossing worden aangeboden en de datatransitie aan kan. Om de stap in 2020 te kunnen zetten, is het nodig de oorspronkelijk geplande investeringen over de periode 2019-2021 te herschikken (concentratie in 2020) en te verhogen van € 865.000 naar € 1,5 miljoen (zie het Investeringsprogramma in deze begroting). Met ICT investeringen en innovaties wordt ook samengewerkt met Gooise Meren en met partners in de stad (zie 5.5.4, onder 'Gemeentelijke samenwerking').

Eind 2018 start de gemeente een aanbesteding voor een nieuw personeelsinformatiesysteem. Hierbij wordt niet alleen aandacht besteed aan informatievoorziening, maar ook aan de andere bedrijfsvoering aspecten, met name de procesinrichting (zie 5.5.4, onder 'Interne beheersing'). Daarbij is er speciale aandacht voor *lean*, *agile* en *papierloos* werken.

3.5.4 Organisatie

Organisatieontwikkeling

De visie “Twee-benigheid: Verbonden en goed geregeld” die samen met management en medewerkers is ontwikkeld, wordt steeds meer geladen in de praktijk. Wij zetten met de organisatieontwikkeling in op het internaliseren van deze visie en daarmee op het duurzaam ontwikkelen van de ambtelijke organisatie. Hier wordt in een plan van aanpak verder vorm en inhoud aan gegeven. Concrete mijlpalen zijn onder andere managementbijeenkomsten (2-3 per jaar) waar organisatiebrede ontwikkelingen aan bod komen en er gezamenlijk wordt gebouwd aan onze aanpak en werkwijze. Daarnaast worden er zeepkistsessies voor medewerkers gehouden en wordt het management gefaciliteerd om de gewenste ontwikkeling ook met de teams op te pakken. De doorontwikkeling van de organisatie is gestoeld op veranderprincipes waarbij eigenaarschap en leren vanuit de praktijk rode draden zijn. Er wordt gemonitord welke experimenten, nieuwe werkwijzen en pilots effectief zijn om de beoogde resultaten te behalen, het lerend vermogen te vergroten en elkaar te inspireren. Ontwikkelingen vanuit bijvoorbeeld de implementatie van de Omgevingswet, het steeds meer buurtgericht werken en de verschuiving in het sociaal domein van zorg naar welzijn zijn feitelijk de aanjagers om ons werk twee-benig op te pakken, “verbonden” met de inwoners en “goed geregeld” vanuit het publiek belang.

Interne beheersing

‘Goed geregeld’ betekent onder meer dat de gemeente Hilversum de interne beheersing op orde heeft. Dat wordt steeds belangrijker, door de toenemende maatschappelijke behoefte aan transparantie, zorgvuldigheid in besluitvorming, en bescherming van privacy, en de zich steeds sneller ontwikkelende hacktechnieken die de veiligheid van onze informatie bedreigen. De stijgende eisen worden geborgd in wetgeving, zoals aanpassingen van het BBV (financiële control) en de introductie van de AVG (informatiebeveiliging en privacy).

Om de grip op onze besluitvormingsprocessen, financiële processen, en andere bedrijfsprocessen te verstevigen, maken we gebruik van de web-based applicatie *Key Control Dashboard*. Hierin is met ingang van 2019 voor de belangrijkste processen vastgelegd welke controles er dienen plaats te vinden.

Op het gebied van informatieveiligheid en privacy wordt in 2019 de lijn van 2017 en 2018 voortgezet. We zijn goed op weg om ons te kunnen houden aan de uiteindelijke 300 normen van de Baseline Informatieveiligheid Gemeenten (BIG) en aan de aangescherpte vereisten op het gebied van privacy onder de AVG. Het toezicht vindt plaats volgens de verplichte ENSIA-systematiek en wordt uitgeoefend door een Functionaris Gegevensbescherming en een *privacy en security officer*. Eventuele incidenten worden geregistreerd en er wordt beoordeeld of en hoe herhaling kan worden voorkomen. Het bewustzijn onder de medewerkers wordt op niveau gehouden met *workshops* en *mystery guests*.

Gemeentelijke samenwerking

De provincie Noord-Holland wil de bestuurskracht in de regio versterken. Op het moment dat deze begroting geschreven wordt (zomer 2018), bereidt de provincie een herindelingsontwerp voor. Ten aanzien van Hilversum richten zij zich op een fusie met Wijdmeren, als tussenstap naar één gemeente voor de Gooi en Vechtstreek. De lopende (ARHI)procedure is met een half jaar verlengd door de provincie. De provincie ziet 1 januari 2021 als eerst haalbare fusiedatum.

In 2017 zijn we met Gooise Meren gaan samenwerken op ICT-gebied. Bij de samenwerking staan twee doelen centraal: (1) betere borging van de continuïteit (‘goed geregeld’) en daardoor betere

dienstverlening aan de burgers ('verbonden'), en (2) kostenbesparing. We zijn in 2017 begonnen met een gezamenlijke frontoffice (servicedesk en werkplekbeheer). In 2018 onderzoeken we ook welke andere mogelijkheden voor samenwerking er nog zijn. Bij aanbestedingen voor hardware en software trekken we steeds meer gezamenlijk op en hanteren waar mogelijk dezelfde standaarden. Ook wisselen we steeds meer kennis uit.

Samenwerken in netwerken en met externe partners

De gemeente zet zowel bestuurlijk als ambtelijk in op een actieve bijdrage in netwerken, met een duidelijke 'brengen' en 'halen' structuur. We investeren en maken gebruik van deze investering ten behoeve van de samenleving. Daarbij versterken de netwerken onze eigen regio en kunnen we gezamenlijk optrekken naar provincie, Rijk en Europa. We maken deel uit van de Metropool regio Amsterdam (MRA), de Economic Board Utrecht (EBU) en zijn recent toegetreden tot het netwerk van de G40 van middelgrote gemeenten.

Het G40-stedennetwerk is het netwerk van 40 (middel)grote steden in ons land, die elkaar vinden in de stedelijke vraagstukken waar de leden van het netwerk voor staan. Het belangrijkste doel van het G40-stedennetwerk is het behartigen van de gezamenlijke belangen van de G40-steden op diverse beleidsterreinen richting kabinet, Eerste en Tweede Kamer en ministeries.

De verschillende beleidsterreinen zijn binnen het netwerk ondergebracht in drie pijlers; de Sociale Pijler, de Pijler Economie en Werk en de Fysieke Pijler. Iedere pijler heeft een werkprogramma. Daarnaast heeft het G40-stedennetwerk ook een belangrijke rol waar het gaat om kennisuitwisseling. Het netwerk biedt een breed platform voor kennisuitwisseling tussen de steden onderling zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau en geeft ruimte aan kennisdeling met partners op de diverse beleidsterreinen van het netwerk.

Het stedennetwerk zoekt zowel in de belangenbehartiging als in de kennisuitwisseling samenwerking met andere partijen, zoals de VNG, de G4, het IPO en Platform31.

3.5.5 Financiën

De actualisatie van de formele kant van het financiële beleid, in juli 2017 ingezet met de vaststelling van een nieuwe financiële verordening, wordt in 2018 afgerond met het vaststellen van het financiële uitvoeringsbeleid (door het college) en de concernbrede ambtelijke afspraken (vast te stellen door de gemeentesecretaris). De implementatie loopt door in 2019, want het nieuwe beleid vereist een andere manier van denken en handelen van raad, college en ambtelijk apparaat. In 2019 zal, na de totstandkoming van de jaarstukken 2018, het financiële beleid worden geëvalueerd met de raad. De centrale vraag daarbij zal zijn, of de raad het gevoel heeft financieel voldoende aan het stuur te zitten, en wat daarvoor eventueel nog nodig is.

3.5.6 Communicatie

Hoogwaardige externe communicatie is cruciaal voor onze verbondenheid met individuele inwoners en samenleving. In 2019 zal de ontwikkeling die in 2018 is ingezet op het gebied van interne en externe communicatie, worden voortgezet.

Externe communicatie is veelomvattend: van het afhandelen van klachten tot het gebruik van *social media*. Begin 2018 heeft het college een nieuwe klachtenprocedure vastgesteld, gebaseerd op de visie van de Nationale Ombudsman. Deze procedure vereist een andere manier van denken en handelen van medewerkers die klachten afhandelen. Die verandering kost tijd; daarom zal hier in 2019 nog veel aandacht aan worden gegeven. Nog fundamenteeler is het *voorkomen* van klachten en het bevorderen van de tevredenheid van inwoners over hun bejegening.

Goede communicatie draagt bij aan het ophalen van wat er leeft in de samenleving (buitenwereld naar binnen brengen) en het betrekken van inwoners bij de gemeente. We willen als gemeente steeds meer (gespreks)partner zijn voor inwoners, ondernemers en instellingen en horen wat er

speelt in de directe leefomgeving van mensen. We gaan de dialoog aan en werken samen waar dat kan. Daarnaast monitoren we onder meer via sociale media wat er leeft in de samenleving en spelen daar waar nodig op in.

3.5.7 Huisvesting & Facilitair

Hilversum kent sinds jaar en dag een sober en doelmatig huisvestingsbeleid. Bij onze ambities past duurzame huisvesting, met efficiënt gebruik van ruimte en middelen en een gezonde werkomgeving. Vanuit werkgeversperspectief is het ook van belang huisvesting te bieden die bijdraagt aan samenwerking en flexibiliteit. Op dit moment heeft de gemeente vier belangrijke locaties voor zowel dienstverlening aan burgers als werkplekken voor ambtenaren en bestuur. Deze huisvesting voldoet niet aan de duurzaamheidsambities van het college. Er is behoefte aan een visie op de huisvesting. Waar nodig zullen arbo-eisen en duurzaamheidseisen als leidraad voor de ontwikkeling worden genomen.

3.5.8 Formatie (FTE)

Gemeente-onderdeel	toegestane formatie in fte primaire begroting 2018	verschil in fte 2019 t.o.v. 2018	toegestane formatie in fte primaire begroting 2019	begrote salarissen, sociale lasten en andere kosten personeel in dienst	Ref
Organisatie o.l.v. gem.secr.	591,5	37,5	629,0	48.460	1
College	5,0	1,5	6,5	1.101	2
Raad	37,0	0,0	37,0	842	
Griffie en Rekenkamer	5,0	1,0	6,0	565	3
Totaal gemeente	638,5	40,0	678,5	50.968	

Bedragen (5^e kolom) in duizenden euro's.

Ad 1. De toename in de ambtelijke organisatie onder de gemeentesecretaris bestaat voornamelijk (29 fte) uit de omzetting van een deel van het WINST-budget naar (tijdelijke) fte's. De overige 8 fte betreft versterkingen bij de buurtcoördinatoren, openbare orde & veiligheid, business control, HRM en informatievoorziening.

Ad 2. De toename bij het college wordt veroorzaakt door de uitbreiding van het aantal wethouders per 11 juli 2018.

Ad 3. Deze toename betreft een formatie-uitbreiding bij de griffie, die al in 2017 is ingegaan.

3.5.9 Personeelskosten

Gemeente-onderdeel	salarissen, sociale lasten en andere kosten personeel in dienst	salarissen en sociale lasten voormalig personeel	Kosten t.b.v. tijdelijke inhuur personeel	Totale personeelskosten	Ref
Organisatie o.l.v. gem.secr.	48.460	437	2.004	50.901	1
College	1.101	308		1.409	2
Raad	842			842	
Griffie en Rekenkamer	565			565	
Totaal gemeente	50.968	745	2.004	53.717	

Bedragen in duizenden euro's.

Ad 1. Op deze regel ziet u de begrote personeelskosten van de ambtelijke organisatie die het college ondersteunt. Deze kosten worden via een verdeelsleutel verdeeld over de taakvelden. Ten behoeve van de financiële sturing worden deze personeelskosten echter als één budget behandeld. Zoals met

uw raad is afgesproken in de financiële verordening, lichten wij u in middels een raadsinformatiebrief (of een voorstel tot wijziging van de begroting) als we op een budget een over- of onderschrijding van € 250.000 of meer verwachten. Voor de personeelskosten van de ambtelijke organisatie betekent dit, dat wij u inlichten als we verwachten dat die onder de € 50.650.000 of boven de € 51.150.000 gaan uitkomen. Ook in de jaarstukken 2019 zal over de personeelskosten van het apparaat in zijn geheel verantwoording worden afgelegd. Waar nodig zal hiervoor vanuit de programmaverantwoording verwezen worden naar de paragraaf bedrijfsvoering.

De kosten van ingehuurd personeel (€ 2 mln) betreffen niet de totale inhuurkosten die te verwachten zijn in 2019, maar alleen de kosten die zijn geraamd op de hulpkostenplaats. Dit zijn tijdelijke budgetten voor de uitbreiding van personeel ten behoeve van werkzaamheden die naar hun aard structureel zijn, maar qua omvang fluctueren, zoals het verstrekken van uitkeringen en Wmo-indicaties. De kosten van inhuur van personeel ten behoeve van incidentele werkzaamheden, zoals projecten, worden direct op de taakvelden geraamd en verantwoord (zie onder '10. Kosten ingehuurd personeel').

De kosten van voormalig personeel betreffen voornamelijk WW-lasten.

Ad 2. De kosten van voormalig personeel betreffen wachtgelden voor voormalige wethouders.

3.5.10 Kosten ingehuurd personeel

Inhuur	begrote lasten	indicator BBV	10%-richtlijn H'sum	ref
Begroot op de hulpkostenplaats voor personeelskosten	2004			
Begroot op de taakvelden	385			
Totaal begrote inhuur	2389	4,7%		1
Totaal begrote inhuur, excl. WINST en werk voor derden	312		0,7%	2

Bedragen (kolom 2) in duizenden euro's.

In deze tabel ziet de u de kosten van het inhuren van personeel, *voor zover daar bij het maken van de begroting al aparte budgetten voor zijn aangemaakt*. We vermelden deze cijfers omdat we gedurende het begrotingsjaar en in de jaarstukken 2019 verantwoording afleggen over de werkelijk gemaakte inhuurkosten, en het BBV voorschrijft: 'rekening volgt begroting'. *Op begrotingsbasis zeggen de cijfers echter weinig*; ze zijn geen goede voorspeller van de werkelijk te verwachten kosten van inhuur. We kunnen er van uitgaan dat de inhuurkosten in de realisatie veel hoger zullen zijn dan de hierboven aangegeven cijfers. Dit impliceert niet dat de inhuur ook tot overschrijdingen zal leiden. Het uitgangspunt is en blijft dat er alleen wordt ingehuurd als er voldoende budget is – zij het inhuurbudget, salarisbudget of materieel budget.

Toelichting bij de referenties:

Ad 1. Op grond van het BBV zijn wij verplicht in de begroting en jaarstukken een indicator te publiceren met betrekking tot de inhuurkosten. De voorgeschreven berekening is: de totale inhuurkosten, gedeeld door de som van de totale inhuurkosten en de kosten van het eigen personeel. Deze indicator wordt dus anders berekend dan onze eigen richtlijn – zie de tabel hieronder.

Ad 2. Het college houdt de in 2015 afgesproken richtlijn van 10% aan. In deze richtlijn zijn de inhuurkosten verdisconteerd ten behoeve van de bedrijfsvoering (moeilijk vervulbare vacatures, payroll in proefperiode, vervanging zieken) en de inhuur ten behoeve van programma's en projecten, maar niet de inhuur in het kader van WINST en werk voor derden (vergelijk de collegebrief van 4 juni 2018). Hierdoor is de rekenkundige teller anders dan bij de verplichte BBV-indicator. Ook de noemer is anders waardoor de verhoudingsgetallen volstrekt verschillende uitkomsten geven. De tabel hieronder legt de rekenkundige verschillen tussen de BBV-indicator en de 10%-richtlijn uit.

Tabel: toelichting berekening BBV-indicator inhuur en 10%-richtlijn

verhoudingsgetal	BBV-indicator	10%-richtlijn
teller (getal dat gedeeld wordt)	totale inhuurkosten, <i>inclusief</i> WINST en werk voor derden	totale inhuurkosten, <i>exclusief</i> WINST en werk voor derden
noemer (getal waarmee gedeeld wordt)	totale personeelskosten, <i>inclusief</i> inhuurkosten	totale personeelskosten, <i>exclusief</i> inhuurkosten

3.5.11 Kosten van huisvesting en automatisering (ICT)

Exploitatielasten in paragraaf bedrijfsvoering	geraamde lasten
Huisvesting	2.568
ICT	2.143

Bedragen in duizenden euro's.

De huisvestingskosten bestaan voor ongeveer de helft uit kapitaallasten (afschrijving en rente) van de eigen panden (raadhuis, stadskantoor, kantoorvilla Oude Enghweg 21, gemeentewerf) en van een investering in het gehuurde pand op de Wilhelminastraat. De andere helft betreffen onderhoudslasten van de eigen panden, de huur van de Wilhelminastraat, en kosten van energie, belastingen (OZB, rioolheffing e.d.) en verzekeringen.

De ICT-kosten bestaan uit kapitaallasten, onderhoudskosten, licentiekosten, de kosten van aanschaf en vervanging van kantoorhardware (clientcomputers, monitors, toetsenborden e.d.) en e-dienstverlening.

3.5.12 Budgetten te behoeve van de raad en de ondersteuning van de raad

soort budget	geraamde lasten
vaste vergoedingen raadsleden en fractie-assistenten	842
budget fractievergoedingen	16
griffie	499
rekenkamer	146
budget accountantskosten	125
overige kosten raad en raadsondersteuning	87
totaal	1.715

Bedragen in duizenden euro's.

In dit overzicht ziet u de kosten van de raad en de ondersteuning van de raad. De kosten van de griffie betreffen zowel de personeelslasten als het materiële budget. De kosten van de rekenkamer betreffen zowel de personeelslasten als het onderzoeksbudget.

3.6 Verbonden partijen

3.6.1 Inleiding

De paragraaf verbonden partijen bevat de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen alsmede een lijst van de verbonden partijen. Deze lijst wordt als volgt onderverdeeld.

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. vennootschappen en coöperaties;
3. stichtingen en verenigingen;
4. overige verbonden partijen;

Per verbonden partij wordt ten minste de volgende informatie opgenomen:

- a. de wijze waarop de gemeente een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
- b. het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
- c. de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- d. de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
- e. de eventuele risico's van de verbonden partij voor de financiële positie van de gemeente.

De prestaties van de verbonden partijen zijn *niet* in deze paragraaf beschreven, maar in de programma's. In de *programma's* is de informatie opgenomen over de doelstellingen, de beoogde maatschappelijke effecten, de wijze waarop gestreefd wordt deze effecten te bereiken, en de betrokkenheid hierbij van de verbonden partijen.

3.6.2 Visie op verbonden partijen

Het beleid van de gemeente Hilversum inzake verbonden partijen is vastgelegd in twee nota's: de *P&C-nota Verbonden partijen* (2008) en *Sturen op verbonden partijen* (2013).

De gemeente Hilversum kent geen beleid dat duidelijke voorwaarden stelt waaronder de gemeente samenwerkt met andere organisaties in het algemeen, onder welke voorwaarden een bepaalde vorm van samenwerking wordt gekozen, onder welke voorwaarden de gemeente deelneemt aan een verbonden partij, en onder welke omstandigheden aan een bepaald type verbonden partij, of een bepaalde inrichting van een verbonden partij, de voorkeur wordt gegeven. Of de gemeente samenwerkt, in welke vorm, en onder welke voorwaarden, wordt per situatie afzonderlijk beoordeeld. Dit gebeurt op basis van de merites van de zaak zelf.

Op welke aspecten we als gemeente moeten letten, is – althans als het om samenwerking in de vorm van een verbonden partij gaat – geregeld in de *P&C-nota Verbonden partijen* (2008). Deze nota stelt enkele vragen die de gemeente moet beantwoorden voordat ze het besluit neemt om aan een verbonden partij te gaan deelnemen:

1. Wordt door deelname een publiek belang gediend? Welk belang is dat?
2. Kan dit publieke belang ook zelfstandig door de gemeente worden verwezenlijkt? Zo ja, wat zijn de voordelen en nadelen van verwezenlijking via een verbonden partij?
3. Kan aangetoond worden dat de voordelen van deelname groter zijn dan het standaardbezwaar van verlies aan bestuurlijke grip?
4. Wat zijn de financiële risico's, en hoe wegen die op tegen de voordelen van deelname?
5. Is er keuze mogelijk met betrekking tot de rechtsvorm van de verbonden partij, en zo ja welke vorm verdient de voorkeur?

De nota spreekt een 'in principe voorkeur' uit voor de samenwerkingsvorm '*gemeenschappelijke regeling*', en stelt dat de vertegenwoordiging van de gemeente in verbonden partijen 'niet aan ambtenaren moet worden overgelaten.'

De samenvatting van de wettelijke regels en de voorschriften voor begroting en jaarstukken in deze nota zijn achterhaald door de BBV wijzigingen per 1 januari 2018.

De nota *Sturing op verbonden partijen* (2013) heeft als doel 'de sturingsmogelijkheden van raad en college van B en W op de huidige verbonden partijen te verbeteren.' Hiervoor zijn tien verbeterpunten geformuleerd, waaronder:

- 'sturen en controleren op financiën én prestaties (is geleverd conform afgesproken prestaties?)';
- 'waar dit nu nog onvoldoende inzichtelijk wordt gemaakt, in gesprek te gaan met de verbonden partij over de opname van duidelijk geformuleerde doelen, prestaties en prestatie-indicatoren in de begroting en de jaarrekening';
- 'tijdens de begrotingsbehandeling te bepalen op welke onderwerpen college van B&W en/of de raad de komende tijd wil (mee)praten'.

In de nota *Sturing op verbonden partijen* (2013) is voorzien dat de effectiviteit van de in de nota aangegeven maatregelen na twee jaar wordt geëvalueerd.

3.6.3 Beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen

Hiervoor hebben wij aangegeven dat in de nota *Sturing op verbonden partijen* (2013) is voorzien dat de effectiviteit van de in de nota aangegeven maatregelen na twee jaar wordt geëvalueerd. Dit is nog niet gebeurd. Dit heeft te maken met het voornemen van de Rekenkamer Hilversum om onderzoek te doen naar dit onderwerp. De resultaten van dit onderzoek kunnen namelijk meegenomen worden bij de evaluatie en mogelijke aanpassing van deze twee nota's.

De Rekenkamer Hilversum heeft in 2017 het onderzoek naar samenwerkingsverbanden uitgevoerd. Het onderzoek is gericht op de grip van de gemeente Hilversum op samenwerkingsverbanden en in het bijzonder de rol van de raad bij aansturing en controle van deze verbanden. De Rekenkamer heeft een totaaloverzicht gemaakt van de huidige samenwerkingsverbanden. 11 daarvan zijn meer gedetailleerd beschreven en vier verbanden zijn aan de hand van een verdiepend casusonderzoek verder uitgewerkt. In het rapport heeft de rekenkamer onder andere in kaart gebracht wat de kosten en baten zijn en welke mogelijkheden tot sturing en controle de raad op deze samenwerkingsverbanden heeft. Het rapport van de Rekenkamer geeft diverse aanbevelingen om de raad in staat te stellen om zijn grip op deze samenwerking te verbeteren. Het rapport is gepresenteerd aan de raad op 14 februari 2018 en wordt in het derde kwartaal van 2018 behandeld in de raadscommissie. Op basis van die discussie en de besluitvorming van de raad (26 september 2018), zullen verbetermogelijkheden ingezet worden om de sturing te verbeteren.

De beleidsvoornemens van de gemeente Hilversum voor de individuele verbonden partijen zijn vervat in de doelen die hieronder en bij de programma's beschreven zijn. Daarnaast hebben wij, zowel voor onze eigen organisatie als de verbonden partijen, aandacht voor een doelmatige en doeltreffende besteding van financiële middelen. Praktisch vertaald moeten de begrotingsbudgetten goed zijn onderbouwd en moet die onderbouwing actueel zijn. Niet goed onderbouwde budgetten (zogenaamde beukennoten) moeten vrijvallen of beschikbaar komen voor andere ambities. Dit heeft onze continue aandacht in de contacten met diverse verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regeling

Omgevingsdienst Flevoland en Gooi en Vechtstreek

Bestuurlijke deelname van de gemeente De wethouder met vergunningverlening en handhaving in portefeuille, heeft zitting in het algemeen bestuur. De verdeling van de stemmen geschiedt naar rato van de omvang van de ingebrachte taken en derhalve naar rato van de financiële bijdrage. Door de volledige doorvoering van de kostprijsystematiek wordt onze inbreng in 2019 inclusief indexering 2,17% van het totaal aantal stemmen. Ons belang kan groter of kleiner worden door onze eigen inbreng te veranderen of doordat andere deelnemers hun inbreng vergroten of verkleinen. Indien de asbesttaken in 2019 structureel ondergebracht worden, zal Hilversum in het algemeen bestuur ongeveer 3,5 % van het totaal aantal stemmen hebben.

Partners De provincies Flevoland en Noord-Holland, en de gemeenten Almere, Blaricum, Dronten, Gooise Meren, Huizen, Laren, Lelystad, Noordoostpolder, Urk, Weesp, Wijdmeren, Zeewolde.

Doel en openbaar belang De Omgevingsdienst (OFGV) verricht een aantal door het rijk verplichte activiteiten voor de gemeente, waaronder het verlenen van omgevingsvergunningen, het toezicht houden en het handhaven, allemaal op het gebied van milieu. Verder kan de OFGV adviserende, ondersteunende en uitvoerende werkzaamheden verrichten op het gebied van milieu. Tot slot verzorgt de OFGV de uitvoering van programma's en projecten voor de deelnemers, waaronder het ontwikkelen en het handhaven van een gemeenschappelijk uitvoerend milieubeleid, het leveren van milieutechnische kennis, en het uitvoeren van onderzoek en metingen.

	2018	2019
Financiële belang van de gemeente	€ 230.289	€ 427.828
Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Toelichting	Op basis van de kostprijsystematiek nemen we in 2018 deel voor 2,08%. Daarnaast zijn twee meerwerkopdrachten voor 2018 verleend: Asbesttaken en het Besluit bodemkwaliteit bij de A27. Eind 2018 wordt de uitvoering van de asbesttaken geëvalueerd met de OFGV en besloten of en hoe we dit structureel inbrengen per 1 januari 2019. Voor 2019 is met het bedrag van € 427.828 rekening gehouden met ongewijzigde voortzetting van de meerwerkopdracht voor asbest als structurele taak. De begroting van de OFGV voor 2019 moet daarop nog worden aangepast. De in de begroting 2019 van het OFGV opgenomen algemene bijdrage van onze gemeente bedraagt € 247.828.	
	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 875.000	€ 875.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 4.053.154	€ 4.053.154

Toelichting**Relevante
beleidsinformatie**

De OFGV gaat voor de gestelde kwaliteitscriteria 2.1. Deze zijn vastgelegd door het AB in december 2014 en bedoeld om de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (de VTH – taken) te professionaliseren en de kwaliteit in de organisatie te borgen. Daarnaast is het van toepassing zijn van de kwaliteitscriteria 2.1 vastgelegd in de Verordening VTH van de gemeente Hilversum. De kwaliteitscriteria hebben betrekking op de robuustheid van de organisatie, de professionaliteit van de medewerkers en de kwaliteit van de uit te voeren taken. Uitvoering hiervan blijft onder de aandacht van Hilversum en wordt eens per vier maanden besproken met de OFGV.

Risico's

De vrije beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 625.000. De benodigde weerstandscapaciteit komt uit op € 247.500. Dit betekent dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is voor de gesignaleerde risico's. Gelet op de komst van de Omgevingswet is het van belang goed te monitoren of de OFGV aan de kwaliteitscriteria 2.1 blijft voldoen.

Programma

1. Wonen en leven

Website

www.ofgv.nl

Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek

Bestuurlijke deelname van de gemeente Statutaire vestigingsplaats is Hilversum. Het algemeen bestuur bestaat uit de burgemeesters van de deelnemende gemeenten. De burgemeester van Hilversum maakt deel uit van en is voorzitter van het dagelijks en het algemeen bestuur. Het bestuur beslist bij meerderheid van stemmen. Hilversum heeft 1 van de 7 stemmen in het algemeen bestuur.

Partners De gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemerren.

Doel en openbaar belang

- Het voorbereiden op crises en rampen en het organiseren van de crisisorganisatie. Deze taken worden gezamenlijk uitgevoerd door de brandweer, politie, GHOR en bevolkingszorg.
- Het instellen en in stand houden van een brandweer. De belangrijkste taak van de brandweer is het voorkomen, beperken en bestrijden van branden en gevaren bij ongevallen (anders dan brand).
- Het instellen en in stand houden van een geneeskundige hulpverleningsorganisatie (GHOR) in de regio. De GHOR coördineert de inzet van geneeskundige diensten tijdens rampen en grote ongevallen.
- Het instellen en in stand houden van een operationele organisatie voor bevolkingszorg. De belangrijkste taken van bevolkingszorg is het voorlichting van en op opvangen/verzorgen van de bevolking bij rampen en crises.
- Het in stand houden van een gemeenschappelijke meldkamer voor de brandweertaak, de geneeskundige hulpverlening, het ambulancevervoer en de politietaak.

	2018	2019
Financiële belang van de gemeente	€ 7.769.532	€ 7.927.658
Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Toelichting	Het begrotingstotaal bedraagt € 25 miljoen. De gemeente Hilversum draagt zo'n 39% van de kosten. In 2019 bedraagt de algemene bijdrage voor de Veiligheidsregio € 7.414.580. Daarnaast dragen wij voor de Bevolkingszorg een bedrag van € 124.734 bij en voor de huisvesting van een bedrag van € 388.344.	
	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 1.093.091	€ 1.023.091
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 15.414.852	€ 14.494.031
Toelichting		

Relevante beleidsinformatie	De Wet veiligheidsregio's verdeelt het Nederlandse grondgebied in regio's en verplicht elke regio een gemeenschappelijke regeling te treffen waarbij een openbaar lichaam wordt ingesteld als bedoeld in artikel 8 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De verdeelsleutel van de gemeentelijke bijdragen is geregeld in artikel 32 van de Gemeenschappelijke Regeling Veiligheidsregio Gooi en Vechtstreek 2015. Vervolgens bepaalt artikel 35 van deze regeling dat bij opheffing het algemeen bestuur een verdeling opstelt. Als verdeelsleutel voor de gemeentelijke bijdragen wordt dezelfde verhouding toegepast als bij de algemene uitkering uit het gemeentefonds aan de individuele gemeenten voor openbare orde en veiligheid voor brandweer en rampenbestrijding opgenomen bedragen. Dezelfde verdeling van financiële verantwoordelijkheid geldt ook bij een nadelig jaarresultaat, dat niet opgevangen kan worden met de eigen reserves.
Risico's	De deelnemende gemeenten dragen in een eventueel tekort bij op basis van het aantal inwoners. De mogelijke fusie met Flevoland belemmert een goede doorkijk op 2019 en verder. Eind 2018 ligt er een business case.
Programma	4. Bestuur
Website	www.vrgooienvechtstreek.nl

Regio Gooi en Vechtstreek		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	Op 21 maart 2018 is een nieuwe gemeenschappelijk regeling in werking getreden. Op basis van die regeling heeft ieder lid een gelijke stem. Dit betekent dat Hilversum dan 14% van de stemmen heeft. Een andere bepaling in de nieuwe gemeenschappelijke regeling is de positie van de voorzitter. Aan het algemeen bestuur wordt een onafhankelijk voorzitter toegevoegd: de burgemeester van de grootste gemeente. Dat betekent dat Pieter Broertjes voorzitter is. Als lid namens Hilversum zal een wethouder plaatsnemen in het algemeen bestuur. Wethouder Jaeger is benoemd door de gemeenteraad in deze functie. Wethouder Kastje is benoemd als plaatsvervanger. Verder wordt het algemeen bestuur uitgebreid met een lid namens de gemeente Eemnes wanneer het onderwerpen betreft die ook hen aangaan. Ook zij hebben een gelijke stem, wat het aandeel van Hilversum op 13% brengt.	
Partners	Gemeenten Blaricum, Gooise Meren, Huizen, Laren, Weesp, Wijdmeren en op specifieke taken ook gemeente Eemnes.	
Doel en openbaar belang	In de nieuwe gemeenschappelijke regeling is het doel als volgt ge(her)formuleert: Doel is de wenselijk geachte samenwerking tussen de gemeenten in Gooi en Vechtstreek en Eemnes zodanig vorm te geven dat de aan de Regio opgedragen taken doelmatig en doeltreffend worden uitgevoerd met behoud van de regie van de gemeenten onder waarborging van de betrokkenheid van gemeenteraden bij de regionale samenwerking.	
	2018	2019
Financiële belang van de gemeente	€ 27.796.929	€ 34.489.925
Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 0	€ 0
Toelichting	De bijdrage 2019 bestaat uit een bedrag van € 15.501.043 aan gemeentelijke bijdrage en het doorbetalen van € 18.988.882 aan middelen, die wij als centrumgemeente ontvangen.	
	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 13.321.000	€ 12.308.000
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 34.236.000	€ 32.946.000
Toelichting	De bedragen voor het eigen en vreemd vermogen zijn afkomstig uit de begroting 2019 van de regio Gooi en Vechtstreek.	

Relevante beleidsinformatie	De gemeenschappelijke regeling heeft een openbaar lichaam ingesteld als bedoeld in artikel 8 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De opheffing van de regeling en de ontbinding van het openbaar lichaam is geregeld in artikel 41 van de Gemeenschappelijke Regeling Regio Gooi en Vechtstreek. Hierin is bepaald dat bij opheffing een liquidatieplan vastgesteld wordt door het algemeen bestuur waarbij afspraken worden gemaakt over de vereffening van het vermogen. De verdeelsleutel van deze vereffening is gelijk aan de verdeelsleutel die is bepaald bij het aangaan van de diverse verplichtingen. In beginsel is dat op basis van het inwonersaantal. Deze zelfde verdeling van financiële verantwoordelijkheid geldt ook bij een nadelig jaarresultaat, dat niet opgevangen kan worden met de eigen reserves. Dat betekent dat in geval van schulden bij opheffing of tekorten bij de jaarrekening de gemeente Hilversum hiervoor voor ongeveer 35 % aansprakelijk is. De solvabiliteitsratio en het weerstandsvermogen van de Regio is echter nog voldoende, dus de kans hierop is klein.
Risico's	De financiële risico's van de Regio G&V zijn opgenomen in de Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van hun Programmabegroting 2019-2022. Op basis van deze risico's is de eigen ratio weerstandsvermogen met 1,01% voldoende.
Programma	4. Bestuur
Website	http://www.regiogv.nl

Werkvoorzieningsschap Tomingroep

Bestuurlijke deelname van de gemeente Namens Hilversum zit portefeuillehouder Jaeger in het Algemeen Bestuur (AB). Op grond van de eind 2017 vastgestelde Gemeenschappelijke Regeling Tomingroep 2017 is zowel de stemverhouding in het AB van de Tomingroep ('het Schap') als de financiële verhouding bepaald op basis van het aantal SW'ers per gemeente over de afgelopen 10 jaar. Het gaat hierbij om het aandeel in het eigen vermogen, de verdeling van dividend en een eventueel aanvullende verliescompensatie. Voor Hilversum is het voor 5 jaar vastgestelde aandeel 31,3%.

Partners De gemeenten Almere, Blaricum, Gooise Meren, Eemnes, Huizen, Laren, Weesp en Wijdemeren.

Doel en openbaar belang Het Werkvoorzieningsschap voert namens de deelnemende gemeenten taken uit in het kader van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) die gericht zijn op het aanbieden van aangepast werk aan mensen met een arbeidsbeperking.

	2018	2019
Financiële belang van de gemeente	€ 7,4 mln	€ 7,0 mln

Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 0,9 mln nadeel	€ 0,8 mln nadeel
---	------------------	------------------

Toelichting De jaarlijkse bijdrage is de rijksbijdrage WSW die Hilversum via de algemene uitkering ontvangt. De bedragen zijn gebaseerd op de meicirculaire 2018.

Het Schap heeft een 100% deelneming in Tomingroep BV. Het Schap en de BV hebben een meerjarige samenwerkingsovereenkomst afgesloten. In deze overeenkomst garandeert de BV aan het Schap een nulresultaat, en verklaart het Schap dat de SW-medewerkers bij de BV worden gedetacheerd. Het nulresultaat houdt in dat een negatief resultaat bij het Schap wordt gecompenseerd door een garantietoekenning door de BV. Het uiteindelijke resultaat van het Schap is daarmee in elk rekeningjaar minimaal € 0.

	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 1,9 mln	€ 1,9 mln
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 10,9 mln	€ 10,5 mln

Toelichting De bedragen voor eigen en vreemd vermogen zijn gebaseerd op begroting 2019 van de Tomingroep.

Relevante beleidsinformatie	In 2017 heeft het Algemeen Bestuur het besluit genomen om Tomin als inclusieve werkgever in deze regio de ruimte te geven om groei te realiseren in de BV zodat het subsidietekort in het Schap gecompenseerd kan blijven voor de toekomst, maar vooral ook om meer werkgelegenheid te kunnen realiseren voor mensen uit de hele doelgroep Participatiewet. Dit scenario is verwerkt in de begroting 2019 die daardoor een positief beeld laat zien, ook voor de langere termijn. De raad van Hilversum heeft hier 6-6-2018 een positieve zienswijze op geformuleerd. Wel geeft de raad duidelijk mee aan het AB dat men betrokken wil zijn bij besluitvorming vanaf het beeldvormend stadium en dat men behoefte heeft aan regie en sturing op dat proces. Dat betekent onder andere inzicht in de financiële structuur en in de aard van het eigen vermogen. Het eigen vermogen van Tomin BV bedraagt meer dan € 20 mln.
Risico's	De gemeente is 100% risicodragers voor haar aandeel (= het aantal werkdagen van de in de gemeente Hilversum wonende werknemers). Sinds 1 januari 2015 kunnen er geen mensen meer instromen in de WSW: het aantal WSW-ers vermindert door natuurlijk verloop. Het ministerie bouwt de bijdrage WSW (in participatiebudget) versneld af, waardoor er een steeds groter verschil ontstaat tussen de rijkssubsidie per medewerker en de werkelijke kosten per medewerker.
Programma	3. Werken
Website	www.tomingroep.nl

Vennootschap of Coöperatie

BNG Bank N.V.		
Bestuurlijke deelname van de gemeente	De gemeente Hilversum heeft 120.939 van de 55.690.720 aandelen en daarmee 0,2% van het stemrecht op de AVA (Algemene Vergadering van Aandeelhouders). De gemeente wordt op de AVA vertegenwoordigd door de wethouder Financiën.	
Partners	De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.	
Doel en openbaar belang	De BNG bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger en is het voor de gemeente mogelijk om op eenvoudige wijze toegang te krijgen tot de geldmarkt.	
	2018	2019
Financiële belang van de gemeente	€ 305.976	€ 170.000
Financieel resultaat van de verbonden partij	niet bekend	niet bekend
Toelichting	Hilversum bezit 120.939 aandelen, gewaardeerd tegen € 274.000. Het dividend uit jaar T wordt in jaar T+1 begroot en verwerkt. Het in 2018 uitgekeerde dividend bedraagt € 305.976 (raming € 120.000) en betreft de dividenduitkering van de BNG over 2017. Voor 2019 is een te ontvangen dividend van € 170.000 begroot. Een prognose van de financiële resultaten over 2018 en 2019 geeft de bank niet vrij. De BNG Bank emitteert leningen die beursgenoteerd zijn. Om die reden is de BNG Bank gehouden aan regels die de Autoriteit Financiële Markten (AFM) stelt aan het verstrekken van mogelijk koersgevoelige informatie. Het verstrekken van cijfers en verwachtingen over eigen vermogen en netto resultaat valt daar uitdrukkelijk onder. De BNG Bank gaat pas tot publicatie van de gerealiseerde resultaten over na behandeling van de door de externe accountant goedgekeurde jaarrekening en het voorstel tot winstuitkering door de Raad van Commissarissen (RvC). Het laatst bekende resultaat is de nettowinst na belastingen in 2017; deze was € 393 mln.	
	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
Eigen vermogen van de verbonden partij	niet bekend	niet bekend
Vreemd vermogen van de verbonden partij	niet bekend	niet bekend
Toelichting	De verwachte eindstanden 2018 en 2019 van het eigen en vreemd vermogen geeft de BNG niet vrij om dezelfde redenen als de prognose van de financiële resultaten niet wordt vrij gegeven. De laatst bekende stand van het eigen dan wel vreemd vermogen is de stand per 31-12-2017 bedroeg € 4,953 mld. respectievelijk € 135,0 mld.	

**Relevante
beleidsinformatie**

Risico's	Gering. De ratings van de BNG zijn respectievelijk Aaa bij Moody's, AAA bij Fitch en AA+ bij Standards & Poor's en zijn daarmee gelijk aan de ratings van de Nederlandse Staat.
Programma	5. Financiën en grondexploitatie
Website	www.bngbank.nl

Vitens N.V.

Bestuurlijke deelname van de gemeente Als aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA). De gemeente Hilversum heeft 89.569 van de 5.777.247 aandelen en daarmee 1,55 % van het stemrecht in de AVA.

Partners De aandelen van de N.V. zijn in handen van provinciale en gemeentelijke overheden.

Doel en openbaar belang Het statutaire doel van Vitens is de uitoefening van een publiek (drink)waterbedrijf, waaronder de winning, de productie, het transport, de verkoop en de distributie van water (statuten art 3 lid 1). Het doel van de deelname van Hilversum is het beïnvloeden van het beleid van Vitens, teneinde de prijs van water voor de Hilversumse burgers en bedrijven zo laag mogelijk te houden.

	2018	2019
Financiële belang van de gemeente	€ 127.188	€ 86.882
Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 20,5 miljoen	€ 14 miljoen
Toelichting	Hilversum bezit 89.569 aandelen met elk een verkrijgingsprijs van € 1. Op de gemeentelijke balans is de financiële deelname in Vitens daarom gewaardeerd op € 89.569. Het te verwachten resultaat over 2018 bedraagt € 20,5 mln. Het te verwachten dividend over 2018 (uit te betalen in 2019) bedraagt € 1,00 per aandeel. Het te verwachten resultaat over 2019 bedraagt € 14,0 mln. Het te verwachten dividend over 2019 (uit te betalen in 2020) bedraagt € 0,97 per aandeel.	
	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 537,1 miljoen	€ 552,9 miljoen
Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 1.240 miljoen	€ 1.294 miljoen
Toelichting	De bovenstaande prognose van het eigen en vreemd vermogen per 31-12-2018 en 31-12-2019 wordt door Vitens zelf verstrekt in een aparte opgave.	
Relevante beleidsinformatie		
Risico's	Geringe risico's. Het betreft een bedrijf met een monopolie op het gebied van drinkwater.	
Programma	5. Financiën en grondexploitaties	
Website	www.vitens.nl	

Coöperatie Parkeerservice U.A.

Bestuurlijke deelname van de gemeente	Hilversum is 1 van de 17 leden in de Algemene Leden Vergadering (ALV) en heeft daar 1 stem. Portefeuillehouder Bereikbaarheid en Parkeren neemt deel aan de ALV.	
Partners	Gemeenten Alkmaar, Alphen aan den Rijn, Amersfoort, Barneveld, Deventer, Gorinchem, Gouda, Hogeveen, IJsselstein, Lelystad, Nieuwegein, Nijkerk, Woerden, Zandvoort en Zeist en Parkeren Amersfoort B.V.	
Doel en openbaar belang	1. De Coöperatie heeft ten doel het bewerkstelligen van samenwerking tussen de Coöperatie en haar Leden op het werkgebied van de Coöperatie en het voorzien in de stoffelijke behoeften van de Leden van de Coöperatie door het sluiten van overeenkomsten van opdracht met de Leden ter zake van het bedrijf dat door de Coöperatie wordt uitgeoefend ten behoeve van de Leden op het gebied van het adviseren en leveren van diensten ter zake van garagebeheer, straatparkeerbeheer en straatparkeerhandhaving in het geografisch werkgebied van de Leden. 2. Als nevendoeel kan de Coöperatie andere belangen op het gebied van parkeren van haar Leden behartigen.	
	2018	2019
Financiële belang van de gemeente	€ 958.563	€ 1.071.524
Financieel resultaat van de verbonden partij		€ 225.465 nadelig
Toelichting	De jaarlijkse bijdrage is op basis van afgenomen producten. Het nadelige resultaat in 2019 wordt gedekt vanuit de algemene reserve.	
	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
Eigen vermogen van de verbonden partij		€ 1.399.655
Vreemd vermogen van de verbonden partij	geen	geen
Toelichting		
Relevante beleidsinformatie		
Risico's	De financiële stabiliteit is het afgelopen jaar toegenomen. Wel blijft er de komende twee jaar (2019 en 2020) een licht negatief resultaat begroot, mede als gevolg door twee vertrekkende leden. Binnen de algemene reserve is voldoende ruimte om deze te dekken. Vanaf 2021 wordt een positief resultaat verwacht door de toetreding van nieuwe leden (gesprekken met potentiële leden zijn al gaande) en door een grotere afname door bestaande leden.	
Programma	3. Werken	
Website	www.parkeerservice.nl	

Coöperatie Productief Leren

Bestuurlijke deelname van de gemeente	De gemeente Hilversum neemt deel aan de coöperatieve vereniging Productief Leren. De wethouder onderwijs heeft zitting in het bestuur en vertegenwoordigt daar de gemeente Hilversum.	
Partners	ROC van Amsterdam (MBO college Hilversum) , Qinas (namens Voortgezet Onderwijs) en gemeenten in de Regio Gooi- en Vechtstreek.	
Doel en openbaar belang	De coöperatie heeft tot doel het bieden van een geïntegreerde onderwijsvoorziening aan leerlingen die hun school vroegtijdig verlaten of dreigen te verlaten, door het in stand houden en verder ontwikkelen van het project "Productief Leren" in de regio Gooi- en Vechtstreek. De activiteiten zijn gericht op het voeren van de regie over onderwijs en zorg waardoor met de leerling wordt gewerkt naar een startkwalificatie en/of toegang tot de arbeidsmarkt. De coöperatie heeft verder tot doel de stad tot school te maken door ondernemers in de regio te betrekken opdat praktijkstages een prominente plaats hebben in het onderwijsprogramma. De coöperatie kan ook de maatschappelijke belangen van haar leden behartigen, zowel maatschappelijke, immateriële als ideële belangen.	
	2018	2019
Financiële belang van de gemeente	€ 120.000	€ 120.000
Financieel resultaat van de verbonden partij	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting	Deze bijdrage wordt vanuit de centrummiddelen VSV, die de gemeente Hilversum jaarlijks overdraagt aan de Regio Gooi en Vechtstreek, door de Regio Gooi en Vechtstreek aan de coöperatie verstrekt. De totale begroting van Productief Leren bedraagt naar verwachting circa € 0,8 mln. Het ROC van Amsterdam voert de financiële administratie van de coöperatie Productief Leren. De coöperatie heeft geen eigen financieel resultaat.	
	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
Eigen vermogen van de verbonden partij	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen van de verbonden partij	n.v.t.	n.v.t.
Toelichting	Het ROC van Amsterdam voert de financiële administratie van de coöperatie Productief Leren. De coöperatie heeft geen eigen noch vreemd vermogen.	
Relevante beleidsinformatie	Sinds 17 mei 2017 is Productief Leren een coöperatie waardoor voor deze Plusvoorziening het eigenaarschap is belegd bij de gemeentes in Gooi en Vechtstreek, het ROCvA en Qinas. De situatie verandert als de coöperatie zelf contracten gaat sluiten en verplichtingen aangaat. Dat is op dit moment nog niet het geval.	
Risico's	Productief Leren geldt als een zogeheten "verplichte Plusvoorziening". Als Productief Leren om welke reden dan ook niet blijft bestaan zullen we deze voorziening anders moeten vormgeven.	
Programma	2. Zorg	
Website	www.productiefleren.nl	

GEM Crailo BV

Bestuurlijke deelname van de gemeente GEM Crailo BV is opgericht op 1 mei 2018. De gemeenten Hilversum, Gooise Meren en Laren zijn de aandeelhouders van de BV (Hilversum 45%, Gooise Meren 45% en Laren 10%). De wethouders Financiën/Crailo vertegenwoordigen hun gemeente in de Algemene Vergadering (van aandeelhouders). De wethouders Ruimtelijke Ordering vertegenwoordigen hun gemeente in het Bestuurlijk Overleg.

Partners Gemeenten Gooise Meren en Laren

Doel en openbaar belang De Vennootschap heeft ten doel het ontwikkelen, realiseren en exploiteren van plangebied Crailo voor woningbouw en bedrijvigheid en het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

2018**2019**

Financiële belang van de gemeente

Financieel resultaat van de verbonden partij

Toelichting Het financieel resultaat van de verbonden partij vloeit voort uit de intergemeentelijke grondexploitatie, welke jaarlijks geactualiseerd zal worden.

Op het moment van opstellen van de begroting 2019 waren geen financiële cijfers bekend.

Stand per 31-12-2018**Stand per 31-12-2019**

Eigen vermogen van de verbonden partij € 1.000

€ 1.000

Vreemd vermogen van de verbonden partij

Toelichting Het volgestorte aandeelekapitaal van Gem Crailo BV bedraagt (oprichting 1 mei 2018) € 1.000. Het aantrekken van liquiditeiten in de vorm van uitbreiding van het eigen vermogen en/of het vreemd vermogen zal zijn basis vinden in een in het najaar van 2018 op te stellen financieringsplan.

Relevante beleidsinformatie

- Richtinggevend is het Ambitiedocument, dat door de gemeenteraden van de drie gemeenten is vastgesteld op 18 december 2017.
- Ten behoeve van de gebiedsontwikkeling hebben de gemeenteraden van de drie deelnemende gemeenten eveneens op 18 december 2017 de intergemeentelijke grondexploitatie vastgesteld, welke op 21 december 2017 is ondertekend.
- Op 19 december 2017 hebben de Colleges van B&W van de drie deelnemende gemeenten de samenwerkingsovereenkomst vastgesteld, waartoe GEM Crailo BV is te toegetreden op basis van de op 17 juli 2018 door de Colleges van B&W van de drie deelnemende gemeenten vastgestelde akte van toetreding.
- Op initiatief van de gemeenteraden is de Verordening voor de Radenadviescommissie opgesteld. Met de Verordening wordt beoogd de controlerende rol van de gemeenteraad in de realisatiefase van de Gebiedsontwikkeling Crailo te versterken.

Risico's	In de vergadering van 18 december 2017 is de raad geïnformeerd over de risico's. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is dit uitvoerig beschreven. In het najaar van 2018 zal omtrent de risico's van de intergemeentelijke grondexploitatie ook voor GEM Crailo BV als zelfstandige onderneming een risicoanalyse inclusief beheersmaatregelen worden opgesteld.
Programma	5. Financiën en grondexploitaties
Website	

Stichting of vereniging

Stichting Gooisch Natuurreservaat

Bestuurlijke deelname van de gemeente Het bestuur wordt gevormd door een afvaardiging van de participanten van het GNR plus een onafhankelijk voorzitter en twee onafhankelijke deskundigen. Samen hebben zij 20 stemmen te verdelen, waarvan Hilversum er 4 heeft. Hilversum wordt vertegenwoordigd door de wethouder Natuur & Groen.

Partners De participanten van het GNR zijn de gemeenten Amsterdam, Blaricum, Gooise Meren, Huizen, Laren en Naarden en de provincie Noord-Holland.

Doel en openbaar belang

1. De instandhouding van het natuurschoon in het Gooi door de verkrijging van de aldaar gelegen terreinen, ten einde deze ten eeuwigen dage ongeschonden als natuurreservaat te behouden, en
2. aan het publiek, door vrije toegang tot die terreinen onder eventueel te stellen bepalingen, het genot van dat natuurschoon te verzekeren.

	2018	2019
--	------	------

Financiële belang van de gemeente	€ 764.230	€ 850.970
--	-----------	-----------

Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 143.760 nadeel	€ 23.780 voordeel
---	------------------	-------------------

Toelichting

In 2019 bedraagt de bijdrage van Hilversum afgerond € 851.000 conform de begroting 2019 van het GNR. Daarnaast is in de gemeentelijke begroting 2019 op basis van de transparantieregeling rekening gehouden met een BTW teruggave van € 83.000. De nettobijdrage is zodoende € 768.000.

Zowel het nadeel in 2018 als het voordeel in 2019 zal verrekend worden met de algemene reserve.

	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
--	----------------------	----------------------

Eigen vermogen van de verbonden partij	€ 1.114.400	€ 1.138.200
---	-------------	-------------

Vreemd vermogen van de verbonden partij	€ 723.400	€ 634.400
--	-----------	-----------

Toelichting

De bedragen voor het eigen en vreemd vermogen zijn op basis van de begroting 2019.

Relevante beleidsinformatie

Een relevante ontwikkeling is de lopende verkenning door de participanten van de mogelijkheden om hun Samenwerkingsovereenkomst GNR te wijzigen. Deze overeenkomst gaat onder meer over wie de participanten zijn en hoe zij hun (financiële) bijdrage aan het GNR onderling verdelen. De raden en staten van de participanten zijn bevoegd om te besluiten over wijziging van de Samenwerkingsovereenkomst.

Risico's	In de begroting 2019 noemt de Stichting GNR o.a. de volgende risico's: • Stichting GNR is eigen risicodrager voor o.a. ww-verplichtingen van het personeel en het ziekteverzuim • Kostenoverschrijdingen en financiering van projecten. • Subsidieregeling Natuur en Landschap 2017 – 2022 (verantwoording) • Onderhoud vastgoed • Al dan niet van kracht blijven van de transparantieregeling BTW
Programma	1. Wonen en leven
Website	www.gnr.nl

Uitvaartstichting Hilversum

Bestuurlijke deelname van de gemeente De verantwoordelijke portefeuillehouder (beheer, vastgoed, grondexploitatie) is voorzitter van de Raad van Toezicht. Dit lid heeft een vetorecht ten aanzien van alle besluiten die in de Raad van Toezicht worden genomen. Verder bestaat de Raad van Toezicht uit een lid met bedrijfsvoeringskennis en een lid met funeraire kennis. Het bestuur van de stichting legt verantwoording af aan de Raad van Toezicht van de stichting. Daarmee wil de gemeente de kwaliteit van dienstverlening in het crematorium en op de begraafplaatsen aan haar burgers waarborgen en toezicht houden op de bedrijfsvoering van de stichting. De Raad van Toezicht geeft bovendien gevraagd en ongevraagd advies over de ontwikkeling van het crematorium en de begraafplaatsen in Hilversum. De stichting laat jaarlijks haar begroting en jaarrekening goedkeuren door het college.

Partners Niet van toepassing

Doel en openbaar belang De stichting heeft tot doel om het crematorium en de begraafplaatsen van de gemeente Hilversum op een professionele, efficiënte en effectieve wijze te exploiteren. Daarmee geeft het uitvoering aan een gemeentelijke plicht. De stichting is verantwoordelijk voor de uitvoering van de dagelijkse werkzaamheden en de volledige bedrijfsvoering en financiën waarbij het voorzien is in de behoefte aan begraven op minimaal gelijk kwaliteitsniveau tegen betaalbare tarieven als primaire doelstelling geldt.

	2018	2019
Financiële belang van de gemeente	geen	geen
Financieel resultaat van de verbonden partij	€ 75.100 nadelig	€ 61.500 voordelig
Toelichting	In 2016 heeft de financiële overdracht door de gemeente aan de Stichting plaatsgevonden. De stichting is daarna volledig verantwoordelijk voor de exploitatie van de gemeentelijke begraafplaatsen en het crematorium en voert dit uit voor eigen rekening en risico. De financiële resultaten in 2018 en 2019 zijn op basis van meerjarenbegroting 2018-2023.	
	Stand per 31-12-2018	Stand per 31-12-2019
Eigen vermogen van de verbonden partij	Nog niet beschikbaar	Nog niet beschikbaar
Vreemd vermogen van de verbonden partij	Nog niet beschikbaar	Nog niet beschikbaar
Toelichting	Een prognose van het eigen en vreemd vermogen per 31-12-2018 en 31-12-2019 is niet gegeven. De laatst bekende gegevens zijn per 31-12-2017. Het eigen vermogen was op dat moment negatief (€ 261.000) en de langlopende schulden hadden een hoogte van € 76.000.	
Relevante beleidsinformatie		

Risico's	Ondanks de positieve meerjarencijfers bij de stichting kunnen onvoorziene tegenvallende exploitatieresultaten van de Stichting een risico vormen voor de gemeente. Het risico voor de gemeente bestaat er uit dat gemeente het eigen vermogen en of de liquiditeitspositie van de beheersstichting moet versterken. Daarnaast zal in 2019 het plan rondom uitbreiding van huisvesting tot wasdom komen. Als de gemeente ervoor kiest om eigenaar te worden, zal hier een investeringsbudget voor moeten worden vrijgemaakt. De kapitaallasten kan de gemeente verdisconteren in de gebruikersvergoeding die het van de stichting krijgt.
Programma	1. Wonen en leven
Website	www.uitvaartstichtinghilversum.nl

3.7 Grondbeleid

3.7.1 Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht gemeenten om in de begroting en jaarrekening een paragraaf over het grondbeleid op te nemen. De paragraaf grondbeleid in de jaarrekening en begroting is in samenhang met de nota Grondbeleid, een belangrijk instrument voor het sturen, beheersen en controleren van het grondbeleid. In artikel 16 van het BBV is bepaald waaruit de verplichte paragraaf grondbeleid ten minste dient te bestaan. Kort gezegd geeft de gemeenteraad in de paragraaf grondbeleid van de programmabegroting aan, wat het te voeren grondbeleid het komende jaar is om de ruimtelijke doelstellingen/opgaven van de gemeente Hilversum te realiseren. In de paragraaf grondbeleid van de eerstvolgende jaarrekening wordt vervolgens gerapporteerd wat er is gerealiseerd en hoe dit zich verhoudt tot de aanvankelijke voornemens uit de begroting.

3.7.2 Grondbeleid in Hilversum

De raad heeft op 3 februari 2010 de nota Grondbeleid vastgesteld. Dit beleid is vastgesteld vanuit de behoefte aan meer consistentie en transparantie bij de besluitvorming over ruimtelijke projecten. Via deze nota maakt de gemeente Hilversum transparant op welke manier zij gebruikmaakt van het grondbeleid en de bijbehorende instrumenten. In de nota Grondbeleid houdt de gemeente rekening met de aanbeveling van de Rekenkamercommissie om een strategisch grondbeleid op maat te maken en daarbij een relatie te leggen met de ruimtelijke opgaven van de komende jaren. Tevens dient de nota als beleidskader voor het sturen en de controle van het grondbeleid. De nota Grondbeleid bevat keuzes met betrekking tot de volgende onderwerpen: het type grondbeleid (faciliterend met mogelijkheid voor selectief actief grondbeleid), het uitgiftebeleid, het grondprijnsbeleid, de risico's, het monitoren van grondexploitaties en de betrokkenheid van de raad. Daarnaast bevat de nota regels over de verliezen en winsten van grondexploitaties. Deze regels zijn gebaseerd op het voorzichtigheidsbeginsel.

Dit voorzichtigheidsbeginsel houdt in dat gemeentelijk vastgoed dat niet bijdraagt aan de gemeentelijke ambities wordt verkocht. Het college van B&W heeft vervolgens in januari 2017 besloten tot een gestructureerde verkoopstrategie, waardoor zij op de juiste momenten het verkoopproces kan sturen.

3.7.3 Uitvoering grondbeleid 2019

Rapportages

De gemeente Hilversum actualiseert jaarlijks de grondprijzen in overeenstemming met het geldende grondbeleid. De memo grondprijzen 2019 wordt u in december 2018 aangeboden. De jaarlijkse actualisatie grondexploitaties verwachten wij u, zoals gebruikelijk, voor het zomerreces aan te bieden.

Grondexploitaties

Per 1 januari 2018 is er één lopende grondexploitatie: Anna's Hoeve Bouwplan. Op basis van de actualisatie van de grondexploitaties 2018 (het Raadsbesluit van 6 juni 2018), is de verwachting dat deze grondexploitatie wordt afgesloten in 2020. In september 2018 is de grondexploitatie Egelshoek geopend. Voor deze verlieslatende grondexploitatie is een dotatie aan de voorziening planexploitaties gedaan van € 2.843.596. De stand van de voorziening was per 1 januari 2018 nihil, zodat deze dotatie tevens de beginstand per 1 januari 2019 vormt.

De gemeente Hilversum verwacht dat de nog lopende grondexploitatie, Anna's Hoeve, in 2020 met een positief resultaat van € 6.819.000 wordt afgesloten. In 2017 is bij de jaarstukken op grond van de verordening in het BBV een tussentijdse winst genomen van € 5.463.000. Er bestaat een kans dat over de winst op deze grondexploitatie vennootschapsbelasting betaald moet worden, al mogen verliesgevende en winstgevende grondexploitaties met elkaar verrekenend worden. Dit wordt momenteel onderzocht.

De gemeenteraden van Hilversum, Laren en Gooise Meren hebben op 18 december 2017 de Intergemeentelijke grondexploitatie Crailo vastgesteld.

Voor de samenwerking is op 1 mei 2018 een gezamenlijke privaatrechtelijke entiteit ingericht, GEM Crailo BV. De kapitaals-/risicodeelname voor de gemeente Hilversum, Gooise Meren, Laren bedraagt respectievelijk 45%, 45% en 10%. In 2018 is de gemeente Hilversum penvoerder tot het moment dat de Gemeenschappelijke Exploitatiemaatschappij Crailo een feit is. Nadat in 2018 de GEM is ingericht worden de gemaakte plankosten ingebracht in de grondexploitatie Crailo.

Ontwikkelingen

De volgende ontwikkelingen spelen in 2019:

- Anna's Hoeve; alle gronden moeten zijn verkocht in 2019. Grondexploitatie loopt tot en met 2020.
- Egelshoek; grootste gedeelte van de herstructurering is gereed. Grondexploitatie loopt tot en met 2020.
- Stationsgebied; grondexploitatie wordt geopend.
Verwerven van gronden.
- Crailo; intergemeentelijke grondexploitatie die gevoerd wordt via GEM BV.
- Circusterrein; uitvoeren van onderzoek naar de mogelijkheden van dit terrein, wat in de toekomst kan leiden tot een grondexploitatie.
- Onderzoeken van planontwikkeling voor toekomstige projecten.
- Initiëren van nieuw grondbeleid en bijbehorende instrumenten waarbij we rekening houden met de invoering van de omgevingswet.
- Ontwikkelen van instrumenten voor het toerekenen van bovenwijkse voorzieningen aan bouwgrondcomplexen.

Gronduitgifte: verkoop/ erfpacht

Wij verwachten in 2019 grond in Anna's Hoeve te verkopen. Deze verwachting komt voort uit de actualisatie grondexploitaties 2018. Wij verwachten in 2019 geen grond in erfpacht uit te geven.

Exploitatieplannen / anterieure overeenkomsten

De gemeente is in beginsel verplicht om bij het vaststellen van een bestemmingsplan een exploitatieplan vast te stellen. Hiervan kan een gemeente afzien als zij de door haar te maken kosten op een andere manier kan verhalen. Tot op dit moment heeft de raad van Hilversum nog geen enkel exploitatieplan vastgesteld. Bij alle betreffende bestemmingswijzigingen zijn of worden afspraken gemaakt met de betrokkenen over dit kostenverhaal.

Verkoop niet-strategisch bezit

Voor 2019 is er € 500.000 in de exploitatie verwerkt als winst op de verkoop van niet-strategisch bezit.

4. Het overzicht van baten en lasten

4.1. Meerjarig overzicht van baten en lasten

bedragen x € 1.000

	Rekening 2017			Begroting 2018			Begroting 2019			2020	2021	2022
Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
Programma's												
1. Wonen en leven	63.512	-35.353	28.159	67.624	-29.448	38.176	61.187	-30.257	30.930	31.041	30.126	30.074
2. Zorg	80.852	-6.420	74.431	80.574	-6.526	74.048	82.804	-5.264	77.540	76.587	76.570	76.393
3. Werken	55.918	-30.850	25.069	50.422	-28.795	21.627	54.012	-29.997	24.016	22.946	21.386	21.498
4. Bestuur	16.410	-2.351	14.058	17.259	-2.048	15.211	17.495	-1.323	16.172	15.804	15.869	15.801
Overhead	25.864	-724	25.140	31.157	-363	30.794	29.612	-187	29.425	28.521	28.076	27.997
5. Financiën en grondexploitatie	9.946	-15.129	-5.183	16.388	-15.051	1.337	16.676	-13.649	3.027	603	11.961	16.053
Algemene dekkingsmiddelen	-323	-22	-345	-805	-163.254	-164.059	-1.085	-174.482	-175.567	-181.036	-185.632	-189.906
Onvoorzien	0	-22	-22	150	0	150	150	0	150	150	150	150
Vennootschapsbelasting	0	0	0	-39	0	-39	0	0	0	0	0	0
Resultaat voor mutatie reserves	252.179	-250.130	2.049	262.731	-245.485	17.246	260.851	-255.158	5.693	-5.384	-1.493	-1.940
Reserves												
1. Wonen en leven	0	-256	-256	0	-2.680	-2.680	0	-621	-621	353	876	1.446
2. Zorg	0	-4.630	-4.630	0	-5.574	-5.574	0	-1.060	-1.060	0	0	0
3. Werken	300	-476	-176	250	-406	-156	250	-450	-200	0	0	0
4. Bestuur	75	-89	-14	125	-1.322	-1.197	38	-50	-12	-12	-12	-12
5. Financiën en grondexploitatie	679	-3.399	-2.720	3.501	-9.745	-6.244	0	-4.051	-4.051	4.793	0	0
Mutatie reserves	1.054	-8.851	-7.797	3.876	-19.727	-15.851	288	-6.232	-5.944	5.134	864	1.434
Resultaat na mutatie reserves	253.233	-258.980	-5.747	266.607	-265.212	1.395	261.139	-261.390	-251	-250	-629	-506

4.2 Toelichting op de wijzigingen

Begrotingsontwikkeling

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten 2019	Baten 2019	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021	Saldo 2022
Oorspronkelijke begroting 2018 - 2021	242.358	-242.954	-596	-2.915	-3.170	-3.170
Raadsbesluiten	43	750	793	848	691	691
Kadernota: Financieel beeld coalitieakkoord	6.510	-3.116	3.394	5.376	6.770	6.120
Financieel effect meerjarig perspectief	4.066	-7.657	-3.591	-4.524	-5.763	-4.679
Saldo na kadernota	252.977	-252.977	0	-1.215	-1.472	-1.038
Raadsbesluiten na kadernota	247	-110	137	137	137	137
Saldo na kadernota	253.224	-253.087	137	-1.078	-1.336	-902
Autonome ontwikkelingen	3.172	-3.581	-409	-113	-1.191	-3.407
Actualisatie bestaand beleid	4.743	-4.722	22	941	1.897	3.802
Wijziging Begroting 2019-2022	7.916	-8.303	-387	828	706	395
Totale wijziging	18.781	-18.436	345	2.665	2.540	2.663
Oorspronkelijke begroting 2019-2022	261.139	-261.390	-251	-250	-629	-506

Toelichting raadsbesluiten

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten 2019	Baten 2019	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021	Saldo 2022
Evenementenkalender 2017	50	0	50	0	0	0
Vorstin	-690	690	0	0	-170	-170
Dienstverlening parkeren	342	0	342	447	447	447
Winkeltijdenverordening	26	60	86	86	86	86
Regio GV 2018-05 tm 2018-09 en Begroting 2019	315	0	315	315	328	328
Totaal Raadsbesluiten	43	750	793	848	691	691
Kredietaanvraag Wet voorkeursrecht gemeente Koninginneweg	247	-110	137	137	137	137
Totaal Raadsbesluiten	290	640	930	985	827	827

Toelichting kadernota

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten 2019	Baten 2019	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021	Saldo 2022
Minimabeleid	600	0	600	600	600	600
Onderwijshuisvesting	100	0	100	100	100	100
Verbeteren kwaliteit ambtelijke organisatie	2.400	0	2.400	2.200	2.000	1.800
Uitbreiding wethouders	200	0	200	200	200	200
Duurzaamheid en groen	800	0	800	800	900	900
Evenementen en cultuur	150	0	150	300	450	650
Sport	0	0	0	300	400	500
Wonen	280	0	280	280	280	180
Buurtten	0	0	0	300	760	860
Onderwijs	0	0	0	100	450	550
Zorg en welzijn	650	0	650	550	350	250
Werk en inkomen	300	0	300	150	150	150
Werk en inkomen - BUIG	0	0	0	0	-1.000	-1.000
Bereikbaarheid en parkeren	380	0	380	580	400	600
Economie en werkgelegenheid	600	0	600	600	550	750
Organisatie en bestuur	400	0	400	0	0	0
Veiligheid	100	0	100	200	300	400
Omgevingswet	1.000	0	1.000	800	380	380
Vastgoed	-500	0	-500	-500	0	0
Reserve Stationsgebied	0	0	0	900	1.400	1.850
Financiën (inzet bestaande stelposten en spaarvoorziening riolering)	-950	0	-950	-1.700	-1.900	-2.200
Inzet algemene reserve	0	-3.116	-3.116	-1.384	0	-1.400
Totaal Kadernota	6.510	-3.116	3.394	5.376	6.770	6.120

Toelichting financiële effecten meerjarig perspectief

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Lasten 2019	Baten 2019	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021	Saldo 2022
RIB 2017-71 Septembercirculaire 2017	-154	138	-16	45	107	107
Raadsvoorstel OFGV begroting 2019	24	0	24	25	26	26
Financiële uitwerking raadsvoorstel grondexploitaties (actualisatie 2018)	3.030	-2.954	76	1.465	181	181
Verlaging dotatie algemene reserve a.g.v. actualisatie grondexploitaties 2018	0	0	0	-862	0	0
Raadsvoorstel Veiligheidsregio begroting 2019	214	0	214	215	215	215
Stelpost loon- en prijsindexatie Sociaal Domein	300	0	300	1.250	2.116	3.199

Stelposten autonome & nominale ontwikkelingen 2022	0	0	0	0	0	2.150
Effecten correctie financieel beleid	652	0	652	652	652	652
Meicirculaire 2018 (Kadernota 2018)	0	-4.841	-4.841	-7.314	-9.060	-11.209
Totaal Kadernota	4.066	-7.657	-3.591	-4.524	-5.763	-4.679

Toelichting op begrotingswijzigingen

Bedragen x € 1.000						
Omschrijving	Lasten 2019	Baten 2019	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021	Saldo 2022
Autonome ontwikkelingen						
01 Meicirculaire 2018 definitief	2.081	-3.802	-1.721	-2.244	-2.808	-4.510
In de kadernota 2018 zijn de voorlopige uitkomsten van de meicirculaire verwerkt. Bij RIB 2018-36 bent u over de definitieve uitkomsten geïnformeerd. De begroting wordt nu daarop aangepast.						
02 Stelposten autonome en nominale ontwikkelingen	-1.700	0	-1.700	-1.700	-1.700	-1.700
In de meerjarenraming van de begroting nemen we in elke jaarschijf stelposten op voor autonome ontwikkelingen (jaarlijks € 850.000) en voor de nominale ontwikkelingen (jaarlijks € 1,3 miljoen). De vrijval van deze stelposten dient (deels) ter dekking voor de in de begroting opgenomen aanmeldingen.						
03 Loonsomontwikkeling 2019	1.480	0	1.480	1.462	1.462	1.462
Verwerking loonsomontwikkeling op basis van de indexatie ter hoogte van 3%.						
04 Bijstellen uitvoeringsbudget Jeugd	1.200	0	1.200	1.000	800	600
Sinds de overdracht van zorgtaken naar de gemeenten per 1.1.2015 heeft de gemeente Hilversum de beschikbare budgetten gebaseerd op (de mutaties in) de door het rijk ontvangen middelen. T.a.v. de jeugdzorg is het (landelijk) beeld dat er tekorten zijn.						
05 Lagere eigen bijdragen WMO	0	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
De geraamde opbrengsten eigen bijdragen Maatwerkvoorzieningen zijn afgelopen periode niet gerealiseerd. Ten opzichte van de huidige meerjarenbegroting is het redelijk de raming met € 500.000 neerwaarts bij te stellen naar ruim € 1 miljoen. Een tweede neerwaartse bijstelling is aan de orde in verband met het voornemen van het kabinet om vanaf 2019 de eigen bijdrage onafhankelijk van het zorggebruik, inkomen en vermogen te maximaliseren, om stapeling van eigen bijdragen bij een huishouden te voorkomen (via het zogeheten "abonnementstarief"). Een eigen berekening toont aan dat rekening moet worden gehouden met een daling van de eigen bijdragen met nog eens € 500.000. Daarnaast bestaat een reëel risico dat het zorggebruik toeneemt. Voor deze tweede neerwaartse bijstelling van de eigen bijdragen én de mogelijke toename van de zorgkosten compenseert het rijk de gemeenten via (een stijging van) de algemene uitkering, waarbij het de vraag is of de compensatie voldoende is.						
06 Kapitaallasten 2019	-1.045	158	-887	-319	-247	-294
Het voordeel op de kapitaallasten in 2019 kent een aantal hoofdoorzaken. Enerzijds is de begrote betaalde rente door goedkopere herfinanciering van leningen € 421.000 lager. Daarnaast blijkt dat de restwaarde op gebouwen, zoals opgenomen in het financiële beleid, een groter voordeel oplevert dan waar tot nu toe van was uitgegaan. Ook wordt van een aantal investeringen verwacht dat ze later zullen worden afgesloten dan waar eerder van werd uitgegaan, dit veroorzaakt een verschuiving van de kapitaallasten naar latere jaren. Andere oorzaak van het afnemende voordeel in latere jaren is een toename van het Investeringsprogramma.						
07 Inkomsten parkeren	-82	-440	-522	-522	-522	-522
In 2017 waren de inkomsten aanzienlijk hoger dan begroot. Het ligt in de lijn der verwachting dat er vanaf 2019 structureel dezelfde inkomsten zullen worden gerealiseerd. De grootste groei is waarneembaar in het centrum (aantrekkelijke economie en een aantrekkelijk centrum). In totaal wordt jaarlijks € 440.000 aan extra inkomsten verwacht. Er is ook kritisch gekeken naar de lasten. De verwachting is dat er structureel minder wordt uitgegeven aan het onderhoud van de parkeermeterplaatsen als gevolg van het updaten van de automaten (2018/2019) voor contactloos betalen. De totale lasten dalen met € 82.000 per jaar.						

08 Bouwleges	0	-455	-455	0	0	0
Door de uitvoering van diverse projecten zijn de geraamde inkomsten voor 2019 verhoogd.						
09 Vervanging geluidsreducerend asfalt buitenring Hilversum	392	0	392	392	392	392
Op 7 december 2005 is het Integraal Bereikbaarheidsplan Hilversum e.o. (IBP) door gemeenteraad vastgesteld. Het realisatietraject van het IBP heeft gelopen van 2006 tot 2015. In de periode van 2008 tot 2011 is er op diverse wegvakken in de buitenring geluidsreducerend asfalt toegepast, het zogenaamde fluisterasfalt. In tegenstelling tot de gangbare asfaltmengsels die wij als top laag toepassen met een levensduur van 15 jaar heeft de top laag van fluisterasfalt een levensduur van 7 jaar. De top lagen van deze wegvakken zijn inmiddels economisch en technisch aan het eind van hun levensduur en aan vervanging toe. Bij de besluitvorming rondom het IBP is geen rekening gehouden met deze kortere levensduur van de top laag in relatie tot het exploitatiebudget voor beheer en onderhoud. Het vervangen van de top laag van de diverse wegvakken wordt over een periode van vier jaar gefaseerd uitgevoerd. Het totaal aan kosten is geraamd op €1.570.000. Dit komt neer verhoging van het exploitatiebudget van 392.500 per jaar voor een periode van 4 jaar. Het vervangen van top lagen valt onder groot onderhoud en niet onder investeringen.						
10 Opbrengst OZB	0	-363	-363	-373	-586	-1.007
Door een wijziging in de berekeningssystematiek van de OZB ontstaan structurele aanvullende inkomsten. Voor 2019 worden deze aanvullende inkomsten deels teniet gedaan omdat in 2017 en 2018 bij het bepalen van het tarief voor eigenaren van niet-woningen een fout is gemaakt bij het verdisconteren van de leegstand bij gebruikers van niet-woningen. Deze fout wordt hersteld en het teveel betaalde OZB over 2017 en 2018 wordt in mindering gebracht in de tarieven 2019 en 2020.						
11 Individuele begeleiding (Wmo)	343	0	343	343	343	343
Op grond van het gebruik van de afgelopen jaren is een verhoging van het budget (€ 343.000) individuele begeleiding (Wmo) nodig.						
12 Vrijval stelpost indexatie Sociaal Domein	-300	0	-300	-300	-300	-300
In het financiële beeld van het coalitieakkoord is een stelpost indexatie Sociaal Domein opgenomen. Met het actualiseren van de Wmo en Jeugdbudgetten kan de stelpost 2019 van € 300.000 vervallen.						
13 Statushouders	77	127	204	204	204	204
Anders dan voorgaande jaren wordt de rijksbijdrage voor het plaatsen van statushouders niet langer ontvangen via het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA), maar via de algemene uitkering. Hierdoor dient de geraamde opbrengst van het COA te komen te vervallen (€127.000). Daarnaast is het budget in de begroting niet langer toereikend voor het aantal statushouders. Op basis van 57 statushouders is het benodigde budget vanaf 2019 € 180.000 (stijging € 77.000).						
14 Terugdraaien inverdieneffect regionale samenwerking	167	0	167	167	167	167
Het inverdieneffect, waarbij de gedachte is dat er door samenwerking met de regio G&V, MRA, EBU (en nu ook G40) minder behoefte is aan ambtelijke inzet, is niet te realiseren. De samenwerking vergt juist meer inzet (deelname werkgroepen, overleggen, afstemming, etc.). Met deze wijziging wordt de bezuiniging ongedaan gemaakt. Daarnaast staat in het nieuwe coalitieakkoord benoemd dat we de samenwerking gaan intensiveren.						
15 Maatwerk- en vervoersvoorzieningen	150	0	150	150	150	150
Het structurele budget voor rolstoelen, vervoers- en woonvoorzieningen, en regionale vervoersvoorzieningen bedraagt totaal € 2,45 miljoen structureel. Op grond van afgelopen jaarrekeningen zal een verhoging van dit structurele budget van € 150.000 naar € 2,6 miljoen meer de realiteit te benaderen.						
16 Riool- en afvalstoffenheffing	-230	335	105	222	248	350
De kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing en rioolheffing is voor 2019 op 96% bepaald en zal hierna jaarlijks met 1% toenemen waardoor vanaf 2023 volledig kostendekkend verwachten te zijn. Het verhogen van de kostendekkendheid maakt dat de afvalstoffenheffing 2019 ten opzichte van 2018 met 7,1% stijgt. De rioolheffing daalt daarentegen met -7,35%. Deze daling bij een toenemende kostendekking is mogelijk doordat wordt geanticipeerd op een systeem wijziging waarin we niet langer een spaarvoorziening opbouwen. De reeds opgebouwde spaarvoorziening willen we nu inzetten om een deel van de vervangingsinvesteringen op onze balans af te boeken hetgeen een voordeel geeft in de toe te rekenen kapitaallasten. Dit sluit aan bij de gedachte uit het financieel beleid dat huidige generaties niet de lasten moeten dragen waar alleen toekomstige generaties voordeel van hebben. De inzet van deze spaarvoorziening was in de kadernota reeds als voordeel opgenomen en is nu verwerkt in de berekening van de nieuwe tarieven. De voordelige stelpost die in de kadernota was meegenomen wordt nu tegengeboekt omdat deze nu is doorberekend aan de tarieven. Deze tegenboeking leidt nu daarom tot een nadelig saldo.						

17 Opbrengst en afdracht leges	0	96	96	114	56	125
Op basis van het historisch verloop is een inschatting gemaakt van het aantal te leveren diensten, waarvoor leges geheven worden. De grootste wijzigingen betreffen de uitgifte van identiteitskaarten, paspoorten en rijbewijzen. Deze mutaties leiden tot aanpassing van zowel de opbrengsten leges als de lasten voortvloeiend uit de hiermee samenhangende afdrachten.						
18 Dwanginvordering en verhaal dwanginvordering	-20	109	89	89	89	89
De afgelopen jaren zijn de lasten voor dwanginvordering en de inkomsten als gevolg van verhaal dwanginvordering lager dan geraamd. De verwachting is dat dit een structureel effect is.						
19 Inkomsten rooivergunningen	0	-85	-85	-85	-85	-85
In de afgelopen 5 jaar werden er veel meer bomen gekapt dan waar rekening mee werd gehouden in de begroting. Conform de realisatie van de afgelopen 5 jaar, wordt dit nu structureel verwerkt.						
20 Areaaluitbreiding Anna's Hoeve	83	0	83	83	83	83
In oktober 2013 is het bestemmingsplan Woonwijk Anna's Hoeve vastgesteld. Het Definitieve Ontwerp is vastgesteld op 5 maart 2014, daarin wordt uitgegaan van een toename van de beheerkosten met € 263.231 per jaar. Eind 2018 is een deel van de woonwijk gereed, waardoor voor dat gedeelte ook onderhoud uitgevoerd moet worden.						
21 Wijziging systematiek waardering onroerende zaakbelasting	70	0	70	70	0	0
De Waarderingskamer controleert en beoordeelt gemeenten op de uitvoering van de Wet Waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Zij kan dwingende besluiten opleggen. Zij heeft het besluit genomen om met een overgangstermijn van vijf jaar (uiterlijk 1 januari 2022) alle gemeenten de woningen verplicht te laten taxeren op basis van de gebruiksoppervlakte. Dit sluit beter aan bij de door de overheid ingerichte basisregistraties (BAG). De waardering in Hilversum gebeurt nu nog op basis van inhoud. Om de overgang zorgvuldig te laten verlopen, is er een plan van aanpak opgesteld. Hierdoor is duidelijk geworden dat het noodzakelijk is om expertise in te huren.						
22 Minimabeleid	68	0	68	0	0	0
De kosten voor het minimabeleid zijn de afgelopen jaren gestegen, onder andere omdat de doelgroep steeds beter bekend is met de bestaande regelingen. In het coalitieakkoord 2018-2022 is dit onderkend en zijn structurele budgetten (€ 600.000 voor "minimabeleid" en € 150.000 voor "bewindvoering") opgenomen. Op basis van het huidige beleid en het huidige gebruik door de doelgroep wordt verwacht dat het structureel beschikbare budget (inclusief de nieuwe budgetten) per saldo toch nog onvoldoende zal zijn. In 2019 is een herijking van het minimabeleid gepland en zal een (neerwaartse) bijstelling van het beleid dus niet eerder dan in 2020 effect hebben. Daarom wordt er voor het jaar 2019 nog een tekort verwacht.						
23 Marktgelden	0	54	54	56	75	58
Voor de begroting 2019 en verder zijn de toe te rekenen kosten opnieuw bekeken. Er is nagegaan in welke mate ze zijn toe te rekenen aan het faciliteren van de markt. Dit heeft er toe geleid dat een aantal kostenposten zijn verlaagd dan wel is het percentage aan doorbelasting verlaagd. Deze verlagingen leiden tot lagere tarieven en daarmee tot lagere inkomsten dan reeds in de meerjarenbegroting was opgenomen.						
24 Bijstelling dividenduitkeringen Vitens en BNG	0	40	40	40	-50	-50
Op basis van informatie vanuit aandeelhoudersvergaderingen van Vitens en BNG moeten de ramingen van de dividenduitkeringen worden bijgesteld. Voor Vitens geldt dat zij te maken krijgen met het door het rijk vastgestelde maximaal te behalen rendement (hiermee was grotendeels al rekening gehouden in onze begroting vanaf 2019) . Daarnaast moet Vitens voor de jaren 2015 t/m 2017 de gerealiseerde overwinsten verdisconteren met de tarieven. Vitens geeft aan dat beide zaken een drukkend effect hebben op het verwachte resultaat 2018 en 2019 (en dus op uit te keren dividend aan Hilversum in de jaren 2019 en 2020). De BGN heeft besloten vanaf 2017 het uit te keren dividendpercentage te verhogen van 25% naar 37,5%. In combinatie met de gemiddelde winstuitkering van de BNG de afgelopen vijf jaren, is een bijstelling met € 50.000 vanaf 2019 gerechtvaardigd.						
25 Onderwijshuisvesting	150	-150	0	0	0	0
Als gevolg van landelijke ontwikkelingen (stijgende bouwkosten/ aangepaste VNG norm) dienen in 2019 de schoolgebouwen onderzocht te worden in relatie tot staat van onderhoud, monumenten, gymzalen, frisse en duurzame scholen etc. De kosten voor deze onderzoeken kunnen worden gedekt uit de reserve onderwijsgebouwen.						
26 Kabels en leidingen	100	-100	0	0	0	0
Voor het leggen van kabels en leidingen in gemeentegrond, moet een Nutsbedrijf of Telecombedrijf een vergoeding betalen aan de gemeente. Een deel van de vergoeding is bedoeld voor de reparatie van de bestrating boven de sleuf. Omdat de weg sneller aan vervanging toe is, wanneer er is gegraven in de straat, wordt er ook een degeneratievergoeding betaald. In de afgelopen 5 jaar waren er meer opbrengsten en meer kosten, dit wordt nu structureel verwerkt.						

38 Frictiekosten SBS	-300	0	-300	-300	-300	-300
In het contract met Tomin/SBS is een risico-indexering afgesproken voor personele lasten, betreffende medewerkers die in 2007 overgegaan zijn van de gemeente naar de Tomin/SBS. Een aantal medewerkers is inmiddels uit dienst, waardoor de frictiekosten zijn afgenomen.						
39 Masterplan Arenapark	240	0	240	0	0	0
De planvorming Masterplan Arenapark zal in 2019 een volgende fase in gaan. Een gedeelte van het in 2018 beschikbaar gestelde budget zal in 2018 niet worden benut en bij de opstelling van de jaarstukken 2018 worden overgeheveld naar 2019. Op basis van de kostenraming is in 2019 € 457.000 nodig, waarvan € 217.000 uit 2018 gedekt kan worden. Aanvullend is € 240.000 nodig ten behoeve van onder andere verkeerskundige onderzoeken.						
40 Bodemonderzoeken	195	0	195	0	0	0
De uitvoering van het convenant "Bodem en ondergrond 2016-2020" werd tot en met 2016 bekostigd uit ISV middelen. Bij de opstelling van de jaarstukken 2016 is besloten de (mede) hiervoor gereserveerde middelen ten gunste van de algemene reserve te laten vrijvallen. Voor de nog resterende onderzoeken die voor 2020 afgerond moeten zijn is € 195.000 noodzakelijk om de risico's van de diverse locaties in beeld te krijgen.						
41 Metropole Orkest	160	0	160	160	0	0
Het Metropole orkest heeft per 2019 ophoging van de subsidie van € 1.000.000 nodig om het voortbestaan te waarborgen. De weging van het orkest en de mogelijk daarmee gepaarde ophoging van de rijkssubsidie vanuit de Culturele Basis Infrastructuur (BIS) kan pas vanaf 2021. OCW en gemeente trekken samen op in het realiseren van een overbrugging voor 2019 en 2020. OCW streeft hierin naar een substantiële bijdrage per jaar. Maar vraagt ook bestuurlijke betrokkenheid op lokaal niveau in de vorm van een gemeentelijke bijdrage voor 2019 en voor 2020. Als tegenprestatie voor een gemeentelijke bijdrage wordt van het orkest een grotere lokale bijdrage gevraagd in de vorm van ondermeer educatie, concerten en openbaar toegankelijke repetities. De bijdrage van de gemeente kan voor € 90.000 gedekt worden uit de bestaande culturele budgetten, voor het overige bedrag van € 160.000 wordt hierbij extra budget gevraagd.						
42 Native rapport I-visie	150	0	150	0	0	0
De gemeente Hilversum wil met een goede i-functie de juiste vertaling maken naar de eigen organisatie met programma's als omgevingswet, Smart City en buurtgericht werken. Data gebruik, privacy eisen, informatieveiligheid en procesgericht werken worden belangrijker. Hiervoor is een extern bureau gevraagd voor een objectieve analyse: Het opgeleverde rapport over de i-visie heeft niet alleen impact op informatiemanagement maar de hele organisatie. Het is geen kwestie van (wel of geen) ambitie, maar een golf die op ons afkomt die onafwendbaar is. Uit het rapport blijkt dat er aanvulling nodig is van 8 fte structureel. In 2018 wordt een transitieplan opgesteld waarbij verder wordt bekeken wat nodig is en waaruit dit gedekt kan worden. Voor nu is er wel de vraag naar functies met urgentie voor de organisatie: - De Data scientist en Data steward (€ 160.000) welke worden gedekt uit materieel budget 'e-dienstverlening'. en een incidenteel inhuurbudget van € 150.000 om flexibel in te zetten op deze verandering, waarvoor geen dekking beschikbaar is. In 2019 zal verder duidelijk worden welke functies er nog meer ingevuld moeten gaan worden.						
43 Uitvoering welzijn en wijken basis op orde	0	0	0	164	0	0
Vanuit het uitvoeringsplan ontmoeting en ondersteuning in de wijken is geconstateerd dat voordat gestart kan worden met het bieden van collectieve voorzieningen, eerst de basis op orde gebracht dient te worden binnen het welzijnsveld. Om het welzijnsveld op orde te brengen is naar schatting € 650.000 nodig en dient de bezuinig vanaf 2020 ongedaan gemaakt te worden. In grote lijnen past dit binnen de gereserveerde middelen in het coalitie akkoord. Voor 2020 zijn additionele middelen nodig van € 164.000.						
44 Tomin dividend	0	-150	-150	-150	-150	-150
Vrijwel jaarlijks keert Tomin BV een dividend uit aan de gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningsschap Tomin. Het Werkvoorzieningsschap Tomin geeft dit dividend door aan de deelnemende gemeenten. In afgelopen jaren werden op grond van het voorzichtigheidsprincipe geen baten geraamd en kwam een eventuele uitkering als voordeel in het resultaat van Hilversum. Met ingang van 2019 worden deze inkomsten structureel begroot (€ 150.000).						
45 LHBTIQ beleid	100	0	100	100	50	50
Voor het vormen van actief beleid rondom LHBTIQ zoals benoemd in het coalitieakkoord is budget nodig. Voor het vormen van het beleid en de start van de uitvoering is € 100.000 nodig, vanaf 2021 kan dit worden bijgesteld naar € 50.000.						
46 Voorbereidingskrediet Stationsgebied	100	0	100	-100	0	0
In de meerjarenreeks voorbereidingskredieten Stationsgebied is het bedrag dat geraamd staat voor het jaar 2019 te laag en 2020 te hoog. Met deze herschikking wordt voorkomen dat er in 2019 te weinig budget beschikbaar is.						

47 Catering	97	0	97	0	0	0
Bij de nieuwe aanbesteding van het bedrijfsrestaurant is rekening gehouden met hoger dagelijks gebruik dan voorheen. De verwachting is dat er na de verbouwing van de kantine een verder toename van klanten zal ontstaan (€ 18.000). Er is een stijging van het aantal te organiseren evenementen en daarmee stijgen de kosten (€ 35.000). Daarnaast zijn de begrote budgetten voor de catering binnen de organisatie niet toereikend, dit als gevolg van het uitreiken van vitaliteitsfruit (€ 16.000), een gebaar-ista (€ 18.000), en het gebruik van rietsuikerbekers i.p.v. plastic bekens (€ 10.000).						
48 Expert Persoonsgerichte Aanpak	44	-137	-92	-92	-92	-92
In verband met het aanstellen van een expert Persoonsgerichte Aanpak) bij het Sociaal Plein is er extra budget nodig. Kosten voor een Persoonsgerichte aanpak (€ 50.000) werden eerder begroot binnen het budget Veilig Uitgaan als onderdeel van Openbare Orde en Veiligheid (OOV). Daarnaast ontvangt de gemeente van de Regio Gooi en Vechtreek een bijdrage van € 136.550 om de gemeentelijke regie te versterken (Beleidsplan Bescherming en Opvang 2017-2020, raad 10 mei 2017). Deze posten worden hierbij ingezet ter dekking van de formatie.						
49 Actieplannen geluidsbelastingkaarten	0	-72	-72	0	0	25
Voor het opstellen van geluidsbelastingkaarten is een reserve ingesteld. Gezien de geringe bedragen, die in deze reserve omgaan, stellen wij u voor deze op te heffen en het restant vrij te laten vallen. De eerstvolgende actieplannen zullen in 2022 en 2023 opgesteld worden. Wij stellen voor om in betreffende jaren hiervoor een budget van € 25.000 op te nemen.						
50 Onderhoud speelvoorzieningen	-67	0	-67	-67	-67	-67
Vanuit het MOP gebouwen, buitensportaccommodaties, speeltoestellen en gymzalen dat door de Raad is vastgesteld in november 2015 is tot en met 2018 ook het onderhoud betaald. Dit is niet volgens de voorschriften van de BBV. Daarom wordt het onderhoud opgenomen in de exploitatie. De vervangingskredieten worden opgenomen in het IP 2019-2022.						
51 Coördinatiefunctie en activiteitenbudget buurtsportcoaches	0	-63	-63	65	65	65
In het verleden hebben we van het Ministerie van VWS middelen ontvangen (€ 272.000) en deze zijn toegevoegd aan de reserve buurtsportcoaches. Deze middelen zijn afgelopen jaren ingezet voor de brede impuls combinatiefuncties/buurtsportcoaches. We willen hierop als gemeente de komende jaren blijven inzetten. Hiervoor is € 65.000 structureel budget nodig. De reserve kan in 2019 worden opgeheven, waardoor het restbedrag van € 63.000 vrijvalt						
52 Digitalisering en scannen archief	58	0	58	0	0	0
De aanbesteding van de multifunctionals medio 2018 zorgt voor een aanzienlijk voordeel (€ -55.000), wat wordt gebruikt om een deel van de opgenomen taakstellende bezuiniging op inkopen in te vullen. Daarnaast wordt er budget gevraagd voor de 3e tranche voor het project retrospectief scannen. In 2018 zijn de middelen voor de 1e en 2e tranche al beschikbaar gesteld. De 1e tranche is inmiddels aanbesteed, gegund en de 114 meter papieren bodem-milieu-bouw en personeelsdossiers zijn gedigitaliseerd. Parallel wordt een 2e tranche voorbereid en ter aanbesteding gepubliceerd met hierin ongeveer 50 meter aan de volgende papieren archieven (bodemdossiers, tekeningen, certificaten van tanksaneringen, begraafregisters, registers van geboorte, overlijden, huwelijken en echtscheidingen). Hiermee voldoet Hilversum aan een van de aanbevelingen van Archiefinspectie (bewerken en retrospectief scannen en Retrospectieve vervanging van papier naar digitaal) en daarmee aan de archiefwet. De derde tranche bestaat uit een inventarisatie van het fysieke en digitale archief waarna er veel in het zaaksysteem moet worden opgeslagen. Steekproefsgewijs wordt bepaald vanaf welk moment de kwaliteit voldoende is van de archivering in het zaaksysteem. Daarnaast wordt gekeken naar passende maatregelen voor het deel waarvan de kwaliteit onvoldoende is. Het overige fysieke over te dragen archief in de 3e tranche betreft ongeveer 167 meter. Hiervoor is een budget benodigd van € 50.000. Door de stijging van het aantal scans, die per klik worden betaald, stijgen deze lasten structureel met € 8.000.						
53 Werkplekinrichting / arbokosten	56	0	56	0	0	0
Naar aanleiding van interne verhuizingen (door met het uitblijven van flexwerken) en de her-locatie inrichting van magazijn/opslag in 2019 is incidenteel extra budget nodig (€ 40.000). Daarnaast wordt er een BHV programma geïmplementeerd waarmee de bezetting van de BHV'ers beter geborgd wordt en uren binnen de organisatie kunnen worden bespaard. Tot slot leidt een toename van het aantal beeldschermenbrillen en arbo onderzoeken vanuit de bedrijfsfysiotherapeut tot extra lasten (€ 14.000).						
54 Inbraakpreventie woningen	50	0	50	50	50	50
De afgelopen jaren (2016 en 2017) hebben we met de woningcorporatie De Alliantie en het Rijk samengewerkt aan verschillende projecten voor inbraakpreventieve verbeteringen van ca. 1.000 woningen van De Alliantie. Er zijn drie wijken (1215, 1216 en 1218) nog niet aangepakt, maar subsidie van het Rijk is niet meer mogelijk en het is nog niet bekend of andere woningcorporaties willen deelnemen. Gezien de successen willen we dat de mogelijkheid open blijft om de bewoners van Hilversum, die op eigen initiatief hun woningen (koop en huur) inbraak technisch willen verbeteren, te kunnen stimuleren en ondersteunen.						

55 Vervoersinkopen elektrisch rijden & fietsenpark	25	0	25	10	85	85
Medio 2018 zijn de eerste 4 auto's vervangen door elektrische wagens. Na afloop van het contract begin 2020 worden de overige 16 auto's ook vervangen. De leasekosten voor elektrische auto's liggen hoger dan de huidige benzine auto's (2019:15.000, vanaf 2020: 75.000). Daarnaast moeten ook aanvullende voorzieningen als het plaatsen van 8 extra laadpalen worden geraamd in 2019 (€ 45.000) om de overgang naar elektrisch rijden vanaf begin 2020 mogelijk te maken. Dekking voor de extra lasten in 2019 en 2020 zijn opgenomen in de kadernota onderdeel duurzaamheid. In verband met te weinig ruimte in de huidige fietsenstalling wordt er in een nieuwe stalling voorzien (€ 15.000). Deze zal door zowel de burgers als de organisatie gebruikt gaan worden het onderhoud hiervan kost € 10.000.						
56 Voertuigen en materieel	0	0	0	0	0	-112
De voertuigen die in 2021 worden aangeschaft zijn ten onrechte ook begroot in 2022. Het budget (€ 122.000) kan daarmee komen te vervallen De huif van aanhanger is aan het eind van de technische levensduur in 2022 en moet dan worden vervangen, deze kosten bedragen € 10.000.						
57 Grondexploitatie Egelshoek	2.131	-2.131	0	0	0	0
In september 2018 is de grondexploitatie Egelshoek vastgesteld door de Raad. Deze begrotingswijziging heeft betrekking op de budgettaire neutrale verwerking in de jaarschijven 2019 en 2020.						
58 HOV deelproject 9	920	-920	0	0	0	0
Onderdeel van de HOV overeenkomst met de provincie van januari 2014 is de uitvoering van deelproject 9 door Hilversum in opdracht van de provincie Noord Holland. Contract 9 betreft de werkzaamheden die voorafgaand aan de bouw van de onderdoorgang in de Oosterengweg uitgevoerd moeten worden op de omleidingsroutes voor het verkeer, in het bijzonder ook voor de nood- en hulpdiensten. Na afronding van de werkzaamheden worden de kosten verrekend met de ontvangen voorschotten. De totale kosten bedragen 1.345.000 waarvan 300.000 in 2018.						
59 Sanering railverkeerslawaaï	-355	355	0	0	0	0
Voor de sanering van railverkeerslawaaï ontvangen wij middelen van het Rijk. Het betreft hier het plaatsen van minischermen. In de begroting was uitgegaan van structurele lasten en baten ad € 455.000. Omdat fase 1 ondertussen afgerond is en de uitvoering van fase 2 (HOV) niet eerder gepland staat dan in 2020/2021 als onderdeel van het project HOV in het Gooi, passen we de raming hierop aan. In 2019 houden wij nog wel rekening met een bedrag van € 100.000 voor de onderzoekskosten van fase 3. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de uitvoeringskosten zullen zijn, zodat deze nog niet in de raming zijn opgenomen.						
60 Budgettaire neutraal bijstellen budgetten BUIG	919	-919	0	0	0	0
Gemeenten ontvangen een gebundelde uitkering (BUIG) om daarmee de uitkeringen in het kader van de Participatiewet te financieren. Deze wijziging betreft een technische wijziging, waarbij het begrote (maximale) tekort op de BUIG ongewijzigd blijft. De lasten en de baten worden met € 919.000 opgehoogd om hiermee aan te sluiten bij het uitvoeringsplan 'Aan het werk'. Daarnaast wordt het budget op een stelpost toegevoegd aan het budget uitkeringen.						
61 Regionale omroep	100	-100	0	0	0	0
In 2019 zijn er hogere lasten voor de ontwikkeling van lokale naar regionale omroep. Deze extra lasten worden gedekt uit de reserve.						
62 Restauratiesubsidie raadhuis	42	-42	0	0	0	0
Door de rijksdienst voor het cultureel erfgoed wordt vanaf 2017 tot en met 2022 een jaarlijkse bijdrage verstrekt van € 42.244 voor het restaureren van het raadhuis. De lasten en baten worden nu vanaf 2019 tot en met 2022 in de raming opgenomen.						
63 Beeldende kunst 2019-2023	38	-38	0	0	0	0
Aansluitend op het aanstellen van de stadsdichter willen wij plekken creëren voor poëzie in de openbare ruimte (6 gedichten in totaal). Daarnaast is nog niet van alle burgemeesters die in de burgemeestersgalerij zijn tentoongesteld (niet zijnde de oorlogsburgemeesters) een geschilderd portret beschikbaar. De komende 5 jaar wordt van nog 5 burgemeesters de aanwezige foto vervangen door een schilderij. Het gaat om jaarlijks één schilderij, waarvoor een opdracht wordt uitgezet bij verschillende lokale kunstenaars. De kosten worden gedekt uit de reserve beeldende kunst.						

64 Promoten van werelderfgoed Zonnestraal	33	-33	0	0	0	0
Na het positieve besluit vanuit het ministerie van OC&W over de voordracht voor de UNESCO werelderfgoedlijst moet het management dossier worden opgesteld en het indieningsdossier definitief worden gemaakt. De komende jaren zal in samenhang met de eigenaren de visie op het landgoed verder worden ontwikkeld en uitgevoerd. Het gaat hierbij ook om het ruimtelijk kader herijken (bestemmingsplanherziening). Daarnaast is budget nodig om het Landgoed Zonnestraal te promoten en de bekendheid ervan bij Hilversummers en internationale toeristen te vergroten. Het landgoed Zonnestraal kan een belangrijke toeristische waarde vervullen ook vanuit de toeristische spreidingsdoelstellingen binnen de MRA door haar unieke waarden met betrekking tot architectuur, geschiedenis en ligging in het landschap. Het aanvullende budget voor 2019 (€ 33.000) wordt onttrokken uit de reserve Landgoed Zonnestraal. De budgetten voor de daaropvolgende jaren (€ 100.000) worden gedekt uit de in het kadernota opgenomen bedragen voor Economie & werkgelegenheid.						
Totaal Actualisatie bestaand beleid	4.564	-4.790	-225	837	1.813	3.693
Overige verschillen	367	-37	330	143	123	148
Totaal Begroting 2019-2022	7.916	-8.303	-387	828	706	395

4.3 Uitgangspunten

In dit hoofdstuk zijn de uitgangspunten waarlangs de begroting 2019-2022 is uitgewerkt weergegeven.

We streven een Begroting na die aan de volgende uitgangspunten voldoet:

1. Concreet
2. Financieel gezond (positief begrotingssaldo)
3. Uitvoerbaar
4. Leesbaar voor burgers
5. Passend binnen wettelijke kaders

Omschrijving	Uitgangspunt
Lonen en pensioenpremie	3,00% (t.o.v. begroting 2018)
Prijsindexering (materiele budgetten en subsidies)	0,00% (t.o.v. begroting 2018)
Afvalstoffenheffing	7,13%
Rioolheffing	-7,35%
Marktgeden	Woensdag: -17,64% (-6.67% t.o.v. besluit marktgeden maart 2018) Zaterdag: -5,88%
Overige lokale leges, rechten en heffingen	2,4% (of conform het wettelijk vastgestelde tarief)
Rekenrentes	Investerings 1,40% Grondexploitaties 2,00% Voorziening grondexploitaties 2,00%
Algemene uitkering	Meicirculaire 2018
(Financiële) regels	BBV, Financiële verordening gemeente Hilversum 2018, Coalitieakkoord 2014-2018

Ontwikkelingen	Jaarstukken 2017 (1 januari)	Begroting 2018 (1 januari)	Begroting 2019 (1 januari)
Aantal inwoners*	88.888	89.100	90.226
Waarvan 0 t/m 19 jaar	20.098	20.205	20.447
Waarvan 20 t/m 64 jaar	51.949	51.991	52.664
Waarvan 65 jaar en ouder	16.722	16.954	17.115
Aantal uitkeringsgerechtigden (WWB -incl. WIJ-, BBZ, IOAW, IOAZ, Adreslozen)	2.000	2.098	2.200
Aantal werknemers werkvoorzieningsschappen	314	314	303
Aantal woonruimten	41.638	41.983	42.262

*Gemeentelijke registratie per 1 september 2018

Lonen

De berekening van de loonsom is gebaseerd op de in het Centraal Economisch Plan 2018 afgegeven verwachte stijging van de lonen. Hier wordt uitgegaan van een te verwachte loonstijging van 3%

Prijsindexering

Het Centraal Planbureau berekent doorlopend het Nationaal Consumentenprijsindex (CPI). Met deze indexering wordt een schatting gemaakt van de verwachte prijsstijging van producten en diensten. Het CPI voor 2018 is geraamd op 2,4%. De budgetten zijn niet verhoogd met dit percentage. Uiteraard heeft de organisatie wel getoetst of de budgetten toereikend zijn voor de geplande activiteiten, en zijn ze bijgesteld als dat onontkoombaar was. De noodzaak van een automatische prijsbijstelling vervalt hiermee. Hetzelfde geldt voor subsidies die wij verstrekken aan organisaties en instellingen. Ook hier moet het gesprek gevoerd worden over de te verwachten prestaties en de benodigde subsidies. Hierbij moet het niet vanzelfsprekend zijn dat de subsidie wordt verhoogd.

Afvalstoffenheffing, rioolheffing en marktgelden

Uitgangspunt voor de afvalstoffen- en rioolheffing en marktgelden is, het kostendekkender maken van het tarief. De afvalstoffenheffing en rioolheffing worden voor 96% kostendekkend. De afvalstoffenheffing stijgt met 7,13%, daarentegen daalt de rioolheffing met 7,35%. Voor de marktgelden komt de kostendeckering op 80%. Door een gewijzigde toerekening van kosten daalt het tarief in 2019 de woensdag met 17,64% (-6.67% t.o.v. besluit marktgelden maart 2018) en zaterdag met 5,88%.

Overige lokale leges, rechten en heffingen

Conform bestendig beleid stijgen de overige lokale leges, rechten en heffingen met het inflatiepercentage van 2,4% of conform het wettelijk vastgestelde tarief (bijvoorbeeld: rijbewijs, paspoort). In overeenstemming met de financiële verordening worden de tarieven jaarlijks door de raad vastgesteld (art 13).

Kostentoerekening

Ten behoeve van het bepalen van de kostendekkendheid van leges, rechten en heffingen wordt van de betreffende producten de kostprijs berekend. Volgens de nieuwe financiële verordening worden hierbij betrokken: (1) overheadkosten; (2) rente van ingezet vreemd vermogen; (3) bijdragen en onttrekkingen aan voorzieningen; (4) afschrijvingskosten van in gebruik zijnde activa.

Investerings

De kapitaallasten van voorgenomen investeringen zijn opgenomen in het investeringsprogramma 2019-2022. De rentelasten zijn berekend tegen een renteomslag van 1,4%.

De in de begroting opgenomen investeringen worden bij het vaststellen van de begroting door de raad automatisch geautoriseerd, tenzij de raad aangeeft dat hij voor bepaalde investeringen een apart raadsvoorstel wil (art 5 lid 3 Financiële verordening 2018).

Grondexploitaties

De rente die conform het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording toegerekend wordt aan grondexploitaties is het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille van de gemeente, naar verhouding vreemd vermogen/totaal vermogen. Voor 2019 is dit rentepercentage 2,0%.

Toekomstige verliezen op negatieve grondexploitaties zijn gedekt middels de voorziening negatieve grondexploitaties. Er wordt gewerkt met een rentetoerekening van 2,0%, conform het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording.

Algemene uitkering

Bij de beoordeling of er sprake is van een materieel sluitende (meerjaren)begroting wordt, voor wat betreft de algemene uitkering uit het gemeentefonds, uitgegaan van de meicirculaire 2018 en de daarin opgenomen uitkeringsfactoren en de laatste fase van de herijking van het gemeentefonds.

(Financiële) regels

Bij het opstellen van de begroting wordt uitgegaan van de financiële verordening gemeente Hilversum 2018 (vastgesteld 12 juli 2017), het BBV en het coalitieakkoord 2018-2022.

4.4 Overzicht van incidentele baten en lasten

bedragen x € 1.000

Thema	Omschrijving	begroting 2019			2020	2021	2022
		Lasten	Baten	saldo			
01.01	Invoering omgevingswet (kadernota 2018)	1000		1.000	800	380	380
	Leges Monnikenberg		-755	-755			
	Masterplan Arenapark	240		240			
	Bodemonderzoeken	195		195			
	Wonen (kadernota 2018)	100		100	100	100	
01.02	Poppodium Vorstin	170		170	170		
	vervanging sportveld 4 Anna's Hoeve	49	-	49			
	Beeldende kunst	38		38	37	4	4
01.03	Kleine Spoorbomen	70		70			
	Wagens en materialen			-	112	122	10
	Buurten initiatieven betaald parkeren	70		70			
01.04	Instandhouding bomenbestand			-		108	108
	Vervanging steiger schutsluis 't Hemeltje			-	47		
01.99	Geluidsbelastingkaarten		-72	-72			
	Beeldende kunst		-38	-38	-37	-4	-4
	Buurt sportcoaches		-128	-128			
	Nominatie landgoed Zonnestraal		-83	-83			
	Stationsplein (kadernota 2018)				900	1.400	1.850
	Programma 1: wonen en leven	1.932	-1.076	856	2.129	2.110	2398
02.01	Transformatie welzijn naar zorg	210		210			
02.02	Onderzoek schoolgebouwen	150		150			
	huisvestingsbijdrage IGBO (2015 t/m 2019)	39		39			
02.03	Zorg en Welzijn (kadernota 2018)	100		100	100		
	Werk en inkomen (kadernota 2018)	150		150			
02.99	Decentralisaties sociaal domein		-910	-910			
	Onderwijsgebouwen		-150	-150			
	Programma 2: Zorg	649	-1.060	-411	100	-	-
03.01	Bijdrage UPC/Ziggo		-438	-438			
	Lokale/ regionale media	290		290			
	Citymarketing	240		240			
	Media overige	181		181			
	Urban strategy framework/slimme lantaarnpalen	175		175	50		
	Voorbereidingskrediet Kerkbrink	50		50			
	Evenementenkalender	50		50			

03.02	Talentontwikkeling (Mediavisie 2016-2019)	330		330	330	
	Investeringsplan Sociaal Plein 2017-2020 (WINST)	600		600		
03.03	BUIG-budget (inkomensregelingen)	2.000		2.000	1.000	
	Minimabeleid	80		80	132	
03.99	Creatieve Sector	250	-250	-		
	Regionaal mediacentrum		-200	-200		
Programma 3: Werken		4.246	-888	3.358	1.512	-
04.02	Organisatie verkiezingen	340		340	140	140
04.03	Verbeteren kwaliteit organisatie (kadernota 2018)	600		600	400	200
	Digitalisering (Roadmap)	500		500	500	
	Organisatie en bestuur (kadernota 2018)	50		50	150	200
	Innovatie mediavisie	208		208		
	Samenlevingsgericht werken (burgerbegroting)	100		100		
	Catering personeel/restaurant/Barista/fruit	97		97		
	Wachtgelduitkering oud wethouders	78		78	78	
	Inhaalslag retrospectief scannen	50		50		
	Herlocatie magazijn/verhuizingen	40		40		
	Diverse Serviceportaal (printers/schoonmaak)	50		50		
	Porto verkiezingen	39		39		
	Energie/verzekering	29		29		
	Plaatsen extra laadpalen elektrisch rijden	45		45		
	Griffie (promotie verkiezingen)			-	25	
Programma 4: Bestuur		2.226	-	2.226	1.128	565
05.02	Inhuur wijziging systematiek WOZ	70		70	70	
05.03	Resultaat grondexploitaties				-6.819	
	Inhuur tbv grondexploitaties	116		116	74	
	Vastgoed		-500	-500	-500	
05.99	Algemene reserve		-4.051	-4.051	4.793	
Programma 5: Financiën		186	-4.551	-4.365	-2.382	-
Totaal <u>incidentele</u> lasten en baten		9.239	-7.575	1.664	2.487	2.675
Totaal lasten en baten begroting 2019		261.139	-261.390	-251	-250	-629
Totaal <u>structurele</u> lasten en baten begroting 2019		251.900	-253.815	-1.915	-2.737	-3.304
					-2.994	

Uit het overzicht blijken de structurele en incidentele baten en lasten. De provincie gebruikt onder andere het overzicht van overzicht van incidentele baten en lasten ter beoordeling van de financiële positie van de gemeente.

5. De uiteenzetting van de financiële positie

5.1 Meerjarige balans

	Prognose	Prognose	Prognose	Prognose	Prognose
Meerjarenbalans (Bedragen X € 1.000)	Beginbalans	Eindbalans	Eindbalans	Eindbalans	Eindbalans
ACTIVA	2019	2019	2020	2021	2022
Immateriële vaste activa	1.872	1.872	1.872	1.872	1.872
Materiële vaste activa	270.562	266.304	271.840	282.870	289.691
Financiële vaste activa	1.489	1.432	1.375	1.300	1.250
TOTAAL VASTE ACTIVA	273.923	269.608	275.087	286.042	292.813
Vorraden	16.425	15.519	16.119	16.119	16.119
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	27.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Liquide middelen (kas- en banksaldi)	21	21	21	21	21
Overlopende activa	4.100	4.000	4.000	4.000	4.000
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	47.546	44.541	45.141	45.141	45.141
TOTAAL	321.469	314.149	320.228	331.183	337.954
	Prognose	Prognose	Prognose	Prognose	Prognose
Meerjarenbalans (Bedragen X € 1.000)	Beginbalans	Eindbalans	Eindbalans	Eindbalans	Eindbalans
PASSIVA	2019	2019	2020	2021	2022
Eigen vermogen	83.688	77.745	83.129	84.243	86.305
Saldo Begroting	0	251	251	629	500
Voorzieningen	7.582	7.450	7.450	7.450	7.450
Vaste schulden met rentetypische looptijd > één jaar	171.248	169.003	169.697	179.161	183.999
TOTAAL VASTE PASSIVA	262.519	254.449	260.527	271.483	278.254
Netto vlottende schulden met rentetypische looptijd < één jaar	51.250	52.000	52.000	52.000	52.000
Overlopende passiva	7.700	7.700	7.700	7.700	7.700
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA	58.950	59.700	59.700	59.700	59.700
TOTAAL	321.469	314.149	320.227	331.183	337.954

(Bedragen maal € 1.000)

Toelichting bij: Meerjarige balans

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in het vernieuwde BBV voorgeschreven dat bij de uiteenzetting van de financiële positie een geprognosticeerde balans moet

worden opgenomen. Deze balans moet meerjarig zijn en geeft inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en de financieringsbehoefte. De presentatie van de geprognoseerde balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In de prognose zitten veel aannames omdat de toekomstige mutaties ongewis zijn. Het vertrekpunt is de jaarrekening 2017. Bij de prognose van de eindbalansen van de jaren 2019 t/m 2022 is rekening gehouden met de mutaties voortvloeiende uit:

- het investeringsprogramma 2019 - 2022
- actualisatie grondexploitaties 2018
- de mutaties in de reserves en voorzieningen

5.2 EMU saldo

Omschrijving	2018	2019	2020	2021	2022
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2018, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2019
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-14.865	-5.694	5.384	1.493	1.940
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	21.259	12.365	12.359	12.359	12.359
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	2.712	3.717	708	3.967	4.089
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	16.634	20.401	12.293	28.863	11.672
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4					
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord					
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie)					
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie		7.668	2.300		
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze met derden betreffen					
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten					
11 Verkoop van effecten: a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee	☐ ja ☒ nee
Berekend EMU-saldo	-7.528	-2.345	8.458	-11.044	6.716

Toelichting bij: EMU saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMI-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Van dit maximale tekort van 3% van Nederland is 2,6% voor de rijksoverheid en 0,4% voor de decentrale overheden. De EMU-systematiek werkt evenwel op een andere manier dan het baten-lastenstelsel dat decentrale overheden hanteren. Investerings en uitgaven die worden gedekt uit reserves tellen bijvoorbeeld niet mee in de uitkomsten van het baten-lastenstelsel, maar tellen wel door in het EMU saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Een negatief saldo betekent dat de uitgaven groter zijn dan de inkomsten.

Voor de gemeente Hilversum is dit het geval in de jaren 2018, 2019 en 2021. In de jaren 2020 en 2022 is het saldo positief.

5.3 Investerings

taak - veld		vastgesteld investerings programma	*- post	Investerings				afsc hr in jare n
				2019	2020	2021	2022	
	1. PROGRAMMA WONEN EN LEVEN			14.497	7.649	20.055	7.480	
2.1	vervangen openbare verlichting; armaturen 2019	ip 2019		371	93			15
2.1	Vervangen lichtmasten sportpark Loosdrecht	ip 2019		229				40
2.1	vervangen openbare verlichting; armaturen 2020	ip 2020			371	93		15
2.1	vervangen openbare verlichting; armaturen 2021	ip 2021				371	93	15
2.1	vervangen openbare verlichting; armaturen 2022	ip 2022					371	15
2.1	vervanging afgeschreven wegen 2019	ip 2019		1.697	848	283		50
	<i>Boomberg, aanvulling fase 3</i>			137	69	23		50
	<i>Boomberg, fase 4</i>			334	166	56		50
	<i>Noord, aanvulling fase 3</i>			243	122	40		50
	<i>Noord, fase 4</i>			541	271	90		50
	<i>Erfgooiersstraat</i>			45	22	8		50
	<i>NW Villagegebied</i>			300	150	50		50
	<i>Oosterengweg</i>			97	48	16		50
2.1	vervanging afgeschreven wegen 2020	ip 2020			1.697	848	283	50
2.1	vervanging afgeschreven wegen 2021	ip 2021				1.697	848	50
2.1	vervanging afgeschreven wegen 2022	ip 2022					1.697	50
2.1	wegwerkzaamheden bij rioleringen 2019	ip 2019		183	92	31		50
2.1	wegwerkzaamheden bij rioleringen 2020	ip 2020			183	92	31	50
2.1	wegwerkzaamheden bij rioleringen 2021	ip 2021				183	92	50
2.1	wegwerkzaamheden bij rioleringen 2022	ip 2022					183	50
2.1	vervangen dynamische afsluiting centrum	ip 2019	*	650				10
2.1	1000 woningen, aanpassen openbare ruimte	ip 2019	*	3.000				50
2.1	divers (w.o. auto te gast, fietspaden, van linschotentunnel)	ip 2021				4.500		50
2.1	arenapark	ip 2021				4.500		50
2.1	spoorzone	ip 2021				3.000		50
2.1	vervanging calamiteitenmaterieel	ip 2019		56				10
2.1	aanhanger met noodstroomaggregaat	ip 2022					100	10
2.1	verv. vri's Bosdrift, Vaartweg, v. Riebeeckw.	ip 2019		128				5
2.2	uitbreiding parkeerapparatuur	ip 2019		100				10
2.2	uitbreiding parkeerapparatuur	ip 2020			100			10
2.2	uitbreiding parkeerapparatuur	ip 2021				100		10
2.2	uitbreiding parkeerapparatuur	ip 2022					100	10
2.1	inrichting fietsenkelder	ip 2019		500				25
2.4	vervanging beschoeiing Hilversums Kanaal 2019	ip 2019		496	166			20
2.4	vervanging beschoeiing Hilversums Kanaal 2020	ip 2020			496	166		20
2.4	vervanging beschoeiing Hilversumse Meent	ip 2021				320	125	20
2.4	vervanging beschoeiing Hilversumse Meent	ip 2022					334	20
2.4	vervanging aanslaglijsten schutsluis 't Hemeltje	ip 2021				85		20
2.4	aandrijving en op afstand bestuurbaar schutsluis 't Hemeltje	ip 2019		381				20
5.2	vervanging toplaag en onderbouw, veld 3 Anna's Hoeve	ip 2017		73				10
5.2	vervangen kunstgras, veld 13, v.v. Altius op sportpark Berestein	ip 2019		310				10

5.2	vernieuwen toplaag aanloopstroken en rondbaan atletiekbaan	ip 2021			177		10
5.2	renovatie honkbalveld, veld 9 bij ASCH op sportpark Loosdrecht	ip 2019		54			10
5.7	speelvoorziening	ip 2019		152			10
5.7	speelvoorziening	ip 2020			257		10
5.7	speelvoorziening	ip 2021				150	10
5.7	speelvoorziening	ip 2022					164
5.7	renovatie groenvoorzieningen 2019	ip 2019		151	37		10
	Kamrad			40	10		10
	Arenapark groenstrook oost			64	16		10
	NW Villagebied, Rossini/Verdi plantsoen			32	8		10
	Mierenmeent			15	3		10
5.7	renovatie groenvoorzieningen 2020	ip 2020			151	37	10
5.7	renovatie groenvoorzieningen 2021	ip 2021				151	37
5.7	renovatie groenvoorzieningen 2022	ip 2022					151
7.2	GRP 2015-2020	ip 2019		1.683	841	280	
	Boomberg, aanvulling fase 3			144	72	24	
	Boomberg, fase 4			350	176	58	
	Noord, aanvulling fase 3			255	128	42	
	Noord, fase 4			568	284	95	
	Verschurenstraat / Van Dijkstraat			75	37	13	
	Oosterengweg			206	102	34	
	Huisaansluitingen Oude Amersfoortseweg			89	44	15	
	Gemalen			179	90	30	
	Af: verrekening ten laste van wegen			-183	-92	-31	
7.2	GRP 2015-2020	ip 2020			1.723	861	287
7.2	GRP 2015-2020	ip 2021				1.723	861
7.2	GRP 2015-2020	ip 2022					1.723
7.2	verv. Volvo Hoge Druk (BL-LD-75)	ip 2021				335	10
7.2	verv. VW crafter pick up (BZ-BP-16)	ip 2021				72	10
7.2	vervanging aanhanger adembeschermer	ip 2019		55			10
	doorloop reeds verleende kredieten voor 2018			4.228	594		
	2. PROGRAMMA ZORG			2.094	2.605	3.472	3.752
4.2	Gymzaal Oost	ip 2018			511		40
4.2	Bijdrage renovatie twee scholen	ip 2019		400	400		40
4.3	nog te verdelen middelen onderwijshuisvesting	ip 2019		1.694	1.694	3.472	3.752
	3. PROGRAMMA WERKEN			-	-	5.000	-
2.1	mediapark	ip 2021				5.000	40
	4. PROGRAMMA BESTUUR			2.510	1.289	336	440
0.4	vervanging audio visuele middelen	ip 2019		185			5
0.4	meubilair	ip 2019		410			10
0.4	meubilair	ip 2020			50		10
0.4	meubilair	ip 2021				50	10
0.4	bouwkundige aanpassingen	ip 2019		275			5
0.4	bouwkundige aanpassingen pantry's	ip 2020			70		5
0.4	e-dienstverlening	ip 2018		60	60		5
0.4	frontoffice CMS / KCC en intranet	ip 2017		200			5
0.4	vervanging midoffice componenten	ip 2020			200		5
0.4	bedrijfsvoering key2/pims	ip 2019		180			5
0.4	concern i&a; kernapplicaties 2021	ip 2021				140	5

0.4	concern i&a; kernapplicaties 2022	ip 2022				140	5
0.4	concern technische infrastructuur 2022	ip 2022				300	5
0.4	noodstroom aggregaat / herloceren MER	ip 2019		430			5
0.4	financieel pakket key2	ip 2020			180		5
0.4	modules burgerzaken/basisregistratie personen	ip 2019		180			5
0.4	omgevingswet	ip 2019		60			5
0.4	topdesk	ip 2019		100			5
0.4	applicatie basisregistratie (vicrea)	ip 2019		80			5
0.4	software defined infrastructure	ip 2019		50			5
0.4	software defined infrastructure	ip 2020			729		5
0.4	software defined infrastructure	ip 2021				146	5
0.4	telefooncentrale en kcc applicatie	ip 2019		300			5
	5. PROGRAMMA FINANCIËN EN GRONDEXPLOITATIES			1.300	750	-	-
8.2	verduurzamen gemeentelijke gebouwen	ip 2019	*	1.300			40
8.2	De Lelie herbouw	ip 2020			750		40
	TOTAAL INVESTERINGEN 2019-2022			20.401	12.293	28.863	11.672
	KAPITAALLASTEN (cumulatief)			1.417	2.156	3.376	3.859

Toelichting bij: Investerings

Het investeringsprogramma 2019-2022 bevat als basis de jaarschijven 2019 tot en met 2021 uit het IP 2018-2021 in de begroting 2018. Vervolgens zijn deze jaarschijven geactualiseerd naar aanleiding van nadien genomen besluiten, waaronder de investeringen zoals opgenomen in de kadernota financieel beeld coalitieakkoord 2018-2022. Bovendien zijn verschuivingen tussen de jaarschijven verwerkt en nieuwe aanmeldingen verwerkt.

De aanmeldingen voor de nieuwe jaarschijf 2022 bestaan in hoofdzaak uit de bekende bedragen die nodig zijn voor de uitvoering van bestaande meerjarige onderhoudsprogramma's voor onderwijs-huisvesting en openbare ruimte (wegen, riolering, groen, verlichting etc.). Ook zijn de gebruikelijke investeringen voor informatievoorziening en automatisering opgenomen.

Naast de investeringen wordt ook inzicht gegeven in de corresponderende posten. Deze posten hebben betrekking op de dekking van de kapitaallasten in de begroting.

Autorisatie investeringskredieten

Investeringskredieten maken via de kapitaallasten (rente en afschrijving) deel uit van de exploitatiebegroting. Bij de vaststelling van de begroting/meerjarenraming wordt tegelijkertijd de investeringskolom voor het komende jaar door de raad geaccordeerd. De financiële ruimte voor de investeringen is dan gereserveerd voor het komende jaar. Dit geldt niet voor alle investeringen. Bij het vaststellen van de begroting wordt ook bepaald voor welke investeringsvoorstellen het college op een later tijdstip naar de raad zal gaan voor de autorisatie van het krediet. Deze investeringen zijn in het investeringsprogramma met een sterretje gemarkeerd.

Als regel geldt dat (1) het bestedingsdoel (wat willen we bereiken), (2) de planning (deze is de basis voor de bestedingstermijn van het budget), (3) de onderbouwde financiële raming (de basis voor het begrote bedrag) en (4) het uitvoeringsplan (welke activiteiten zijn nodig) van investeringen helder moeten zijn. Voor investeringen op het gebied van het beheer (van bijvoorbeeld de openbare ruimte) is dit in de regel zo, omdat daar door de raad vastgestelde onderhoudsplannen onder liggen die

voorzien zijn van een uitvoeringsplanning. Investerings die niet aan deze voorwaarden voldoen worden geschrapt. Dit is een uitvloeisel van de zogenaamde beukennoten-wet.

5.4 Reserves

- = onttrekking en += toevoeging

€ x 1.000

Ref	omschrijving reserve	saldo begin 2019	toevoegingen begroot	onttrekkingen begroot	saldo einde 2019
1	Geluidsbelastingkaarten	72		-72	0
2	Afvalstoffenheffing (egalisereserve)	1.889		-300	1.589
3	Beeldende kunst	94		- 38	56
4	Buurtsportcoaches	128		-128	0
5	Nominatie landgoed Zonnestraal	83		-83	0
6	Stationsgebied	0			0
Totaal programma 1		2.266	0	-621	1.645
7	Onderwijsgebouwen	436		-150	286
8	Decentralisaties sociaal domein	910		-910	0
Totaal programma 2		1.345	0	-1.060	286
9	Creatieve Sector	151	250	-250	151
10	Regionaal mediacentrum	251		-200	51
Totaal programma 3		402	250	-450	202
11	Decentrale loonruimte	106	38		144
12	Transitie personeel	200		-50	150
Totaal programma 4		306	38	-50	294
13	Algemene reserve	79.369		-4.051	75.318
Totaal programma 5		79.369	0	-4.051	75.318
Totaal alle programma's		83.688	288	-6.232	77.745

1. Geluidsbelastingkaarten

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	72	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 72	2
Waarde per 31 december	-	

Referentie 1:

Het maken van geluidsbelastingkaarten én het opstellen en uitvoeren van actieplannen is een verplichting op grond van de Wet geluidhinder. Voor de eerste cyclus, afgerond in 2013, was een éénmalige subsidie ontvangen, die niet geheel besteed was. Het doel is de overgebleven middelen te besteden voor de tweede (5-jaarlijkse) cyclus, die eind 2016 is gestart.

Referentie 2:

In deze begroting laten we het restant vrijvallen. De lasten voor het opstellen van de volgende actieplannen zijn als exploitatiebudget opgenomen in de meerjarenraming (2022/2023).

2. Afvalstoffenheffing (egalisereserve)

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	1.889	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 300	2
Waarde per 31 december	1.589	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is het beschikbaar houden van niet bestede financiële middelen voor de egalisering van de tarieven afvalstoffenheffing in de komende jaren. De reserve is in het verleden vooral gevormd door meevallers in de uitgaven van de Gewestelijke Afvalstoffendienst.

Referentie 2:

Onttrekking aan de reserve wordt gebruikt om de tariefstijging afvalstoffenheffing stabiel te houden. Voor 2019 is een onttrekking begroot van € 300.000.

3. Beeldende kunst

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	94	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 38	2
Waarde per 31 december	56	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is het hebben van extra financiële middelen voor de uitvoering van projecten beeldende kunst, indien het structurele budget van € 22.000 in de exploitatiebegroting niet toereikend is.

Referentie 2:

Aansluitend op het aanstellen van de stadsdichter (conform cultuurbeleid Metrum) wil de gemeente Hilversum plekken creëren voor poëzie in de openbare ruimte. In totaal moeten zes gedichten komende jaren nog worden gerealiseerd. Ook wordt er van elke stadsdichter een dichtregel in de grond gerealiseerd.

Daarnaast is nog niet van alle burgemeesters die in de burgemeestersgalerij zijn tentoongesteld (niet zijnde de oorlogsburgemeesters) een geschilderd portret beschikbaar. De komende vijf jaar wordt van nog vijf burgemeesters de aanwezige foto vervangen door een schilderij; 1 schilderij per jaar. Voor deze schilderijen wordt een opdracht uitgezet bij verschillende lokale kunstenaars.

4. Buurtsportcoaches

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	128	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 128	2
Waarde per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is de financiering van de coördinatiefunctie en een activiteitenbudget voor de buurtsportcoaches. Het betreft de storting van overtollige middelen, die van het Ministerie van VWS ontvangen waren om gedurende de jaren 2014 tot en met 2020 in te zetten.

Referentie 2:

De middelen voor buurtsportcoaches zijn vanaf 2019 structureel in de exploitatie opgenomen, zodat deze reserve kan vrijvallen.

5. Nominatie landgoed Zonnestraal

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	83	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 83	2
Waarde per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is het opstellen van een nominatiedossier en het creëren van (inter)nationaal draagvlak om het proces van plaatsing van Landgoed Zonnestraal op de UNESCO Werelderfgoedlijst succesvol af te ronden.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2019 is een onttrekking geraamd van € 83.000 om de lasten in dit jaar te kunnen dekken. Vanaf 2020 is een structureel budget van € 100.000 opgenomen voor het promoten van werelderfgoed Zonnestraal.

6. Stationsgebied

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	-	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-	
Waarde per 31 december	900	

Referentie 1:

Het project Stationsgebied zal een sterke impuls geven aan de ontwikkeling van onze binnenstad. Het zorgt voor een betere entree naar de stad en verbetert de bereikbaarheid van het centrum. Dit project vergt echter grote strategische investeringen. Om dit te kunnen realiseren en uit het oogpunt van prudent financieel beleid, willen wij hiervoor sparen. Conform de Kadernota 2018 zullen in 2020 tot en met 2022 bedragen worden toegevoegd aan de reserve.

7. Onderwijsgebouwen

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	436	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 150	2
Waarde per 31 december	286	

Referentie 1:

Deze bestemmingsreserve had aanvankelijk het karakter van een beklemd reserve, gekoppeld aan de afschrijvingslasten op een deel van de investeringen in nieuwe schoolgebouwen. Bij de vaststelling van de jaarstukken 2011 door de gemeenteraad is deze omgezet in een reguliere bestemmingsreserve met een breder karakter.

Referentie 2:

In de begroting 2019 wordt een bedrag van € 150.000 aan de reserve onttrokken. Dit is ter dekking van de lasten van het onderzoek naar aanleiding van gewijzigde VNG normen.

8. Decentralisaties sociaal domein

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	910	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 910	2
Waarde per 31 december	-	

Referentie 1:

De bestemmingsreserve Decentralisaties Sociaal Domein dient als verzekering tegen de risico's die optreden bij de transitie en de transformatie in het kader van de drie grote decentralisaties in het sociale domein. Hiertoe heeft de gemeenteraad op 16 oktober 2013 deze bestemmingsreserve gevormd.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2019 is een onttrekking geraamd van € 910.000. Dit is dekking voor:

- de transformatie zorg en welzijn (€ 310.000 zie Kadernota 2017);
- het investeringsplan sociaal plein 2017-2020 (project WINST). Het betreft € 600.000 conform het raadsbesluit van 7 juni 2017.

9. Creatieve sector

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	151	1
Toevoegingen	250	2
Onttrekkingen	- 250	3
Waarde per 31 december	151	

Referentie 1:

De raad heeft op 26 juni 2013 het raadsvoorstel 'Nota Creatieve Sector Hilversum' vastgesteld. Deze nota bevatte niet alleen een doorontwikkeling (aanscherping van) het lopende activiteitenprogramma, maar tevens een gerichte intensivering.

Referentie 2

Met het vaststellen van de Mediavisie 2016-2019 is besloten de reserve Creatieve Sector voort te zetten en met ingang van 2017 gedurende de beleidsperiode jaarlijks € 250.000 in de reserve te storten.

Referentie 3:

De middelen worden conform de planning in de Mediavisie onttrokken en besteed aan de profilering van Hilversum Mediastad, het opbouwen van een netwerk gericht op kleine creatieve bedrijven, acquisitie, innovatieve projecten in samenwerking met de regio Gooi en Vecht, MRA en Utrecht en investeringen in media en onderwijs.

10. Regionaal mediacentrum

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	251	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 200	2
Waarde per 31 december	51	

Referentie 1:

Het doel van deze reserve is om de subsidie-afbouw te dekken en hervormingen van de lokale omroep tot een regionaal mediacentrum mogelijk te maken.

Referentie 2:

In 2019 wordt een bedrag van € 200.000 onttrokken om te besteden aan een innovatieve streekomroep. Deze heeft tot doel uit te zenden in Hilversum en later in de regio Gooi en Vecht.

11. Decentrale loonruimte

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	106	1
Toevoegingen	38	2
Onttrekkingen	-	
Waarde per 31 december	144	

Referentie 1:

Het doel van deze bestemmingsreserve is het voldoen aan de afspraken met het Georganiseerd Overleg dat de niet in enig jaar bestede middelen voor de decentrale arbeidsvoorwaarden worden gereserveerd voor toekomstige uitgaven op dit terrein. In de begroting is een structureel bedrag van 0,1 % van de loonsom (= € 38.000) opgenomen voor het decentrale arbeidsvoorwaardenoverleg. Aanwending van dit budget voor concernbrede activiteiten vindt plaats in het overleg met het Georganiseerd Overleg.

Referentie 2:

Het budget voor de decentrale loonruimte wordt aan de reserve toegevoegd.

12. Transitie personeel

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	200	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	-50	2
Waarde per 31 december	150	

Referentie 1:

Als onderdeel van de houdbaarheidsopgave (Kadernota 2015) was ingezet op een reductie van 25 formatieplaatsen via door- en uitstroom. Deze reductie is teruggedraaid naar 8 fte in de Kadernota 2017. Voor de kosten die het gevolg zijn van de nog resterende reductie en de daarbij behorende mobiliteit is de reserve transitie personeel ingericht.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2019 is een onttrekking geraamd van € 50.000.

13. Algemene reserve

omschrijving	bedrag	referentie
Stand per 1 januari	79.369	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 4.051	2
Waarde per 31 december	75.318	

Referentie 1:

Een algemene reserve is bedoeld als buffer (weerstandscapaciteit) voor het opvangen van financiële tegenvallers.

Referentie 2:

De totale onttrekking bedraagt € 4.051.000. Dit betreft dekking voor:

- de gevolgen van de actualisatie van het financiële beleid (€ 190.000 zie Kadernota 2017);
- de inrichting van woningen statushouder (€ 80.000 zie Kadernota 2017);
- inzet jaarrekeningresultaat 2017 (€ 3.116.000 zie kadernota 2018);
- financiële dekking voor de begroting 2019 (€ 665.000).

5.5 Voorzieningen

- = onttrekking/vrijval en + = toevoeging

bedragen x € 1.000

Ref	omschrijving reserve	saldo begin 2019	mutaties via exploitatie		directe onttrekking	saldo einde 2019
			toevoeging	vrijval		
1	Spaarvoorziening rioleringen	41.609	2.804		-44.413	0
2	Egalisatievoorziening rioleringen	1.028	-400			628
3	Onderhoud maatsch. vastgoed en o.s.	990	665		- 295	1.360
4	Onderhoud begraafplaatsen	435	101		- 33	503
	Totaal programma 1	44.062	3.170	0	-44.741	2.491
5	Frictiekosten GGD	18			- 13	5
6	Onderhoud schoolgebouwen	151	125		- 9	267
	Totaal programma 2	169	125	0	-22	272
7	Groot onderhoud parkeergarages	20	142		- 162	0
	Totaal programma 3	20	142	0	-162	0
8	Pensioenen wethouders	3.855	100		- 170	3.785
9	Onderhoud Raadhuis/Stadskantoor	1.084	180		-363	901
	Totaal programma 4	4.939	280	0	-533	4.686
11	Planexploitaties	2.844				2.844
	Totaal programma 5	2.844	0	0	0	2.844
	Totaal alle programma's	52.035	3.717	0	- 45.458	10.293

1. Spaarvoorziening rioleringen

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	41.609	1
Toevoegingen	2.804	2
Onttrekkingen	-44.413	3
Stand per 31 december	0	

Referentie 1:

Deze voorziening is in 1997 door de raad ingesteld om te zijner tijd (naar verwachting 2034) te komen tot een voorziening die dezelfde hoogte heeft als de boekwaarde van de activa. Deze voorziening zou dan gebruikt kunnen worden om alle activa in één keer af te boeken, waarna de situatie is bereikt dat de jaarlijkse investeringen in de riolering direct ten laste van de exploitatie kunnen worden gebracht (ideaalcomplex). De opbouw van een dergelijke spaarvoorziening past echter niet bij de gedachte uit ons financieel beleid. Namelijk dat huidige generaties geen lasten moeten dragen waar alleen toekomstige generaties voordeel van hebben. We stellen dan ook voor om deze voorziening al in 2019 in te zetten. Bij de berekening van de rioolheffing is hiermee reeds rekening gehouden.

Referentie 2:

Voor het begrotingsjaar 2019 is een toevoeging geraamd van € 2,8 mln.

Referentie 3:

De begrote toevoeging van € 2,8 miljoen voor 2019 wordt in hetzelfde jaar aan de voorziening onttrokken om de in 2019 gemaakte investeringen te dekken.

Daarnaast wordt het totaal saldo van de voorziening gebruikt om de activa riolering af te boeken. Ultimo 2018 is de totale boekwaarde van de activa riolering naar verwachting € 60 miljoen. Na de

inzet van de spaarvoorziening van € 41,6 miljoen resteert € 18,4 miljoen activa riolering. Deze € 18,4 miljoen wordt gedurende de resterende looptijd tot nul afgeschreven.

2. Egalisatievoorziening rioleringen

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	1.028	1
Toevoegingen	- 400	2
Onttrekkingen	-	
Stand per 31 december	628	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om de jaarlijkse resultaten van de exploitatie riolering te verrekenen. Bij jaarlijks te bepalen tarieven kunnen middelen uit deze voorziening vrij worden gemaakt, waarmee (gedeeltelijke) tariefsverhoging kan worden voorkomen.

Referentie 2:

Onttrekking aan de voorziening wordt gebruikt om de tariefstijging rioolheffing geleidelijk te laten doorgroeien naar het volledig kostendekkend zijn. Voor 2019 is een onttrekking begroot van € 400.000.

3. Onderhoud maatsch. vastgoed en o.s.

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	990	1
Toevoegingen	665	2
Onttrekkingen	- 295	
Stand per 31 december	1.360	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om in de toekomst adequaat onderhoud te kunnen plegen aan het maatschappelijk vastgoed en de speelvoorzieningen en daarmee schommelingen in de hoogte van de uitgaven op te vangen.

Referentie 2:

Het meerjarige onderhoudsprogramma is in september 2015 geactualiseerd en door de raad vastgesteld voor de jaren 2015 tot en met 2034. Op basis daarvan zal een bedrag van € 665.000 aan de voorziening worden toegevoegd. In het najaar van 2018 worden de meerjarige onderhoudsplannen (en onderhoudsvoorzieningen) geactualiseerd en aan de raad voorgelegd. De financiële effecten waren ten tijde van het opstellen van de begroting 2019 nog niet bekend en zijn daarom nog niet verwerkt.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2019 is een onttrekking geraamd van € 295.000 namelijk voor:

- sporthallen/sportterreinen	€ 87.000
- panden kinderopvang	€ 63.000
- panden welzijn en cultuur	€ 101.000
- panden overig vastgoed	€ 44.000

4. Onderhoud begraafplaatsen

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	435	1
Toevoegingen	101	2
Onttrekkingen	- 33	3
Stand per 31 december	503	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om in de toekomst adequaat onderhoud aan de begraafplaatsen te kunnen plegen en om schommelingen in deze uitgaven op te vangen. Door middel van jaarlijkse dotaties en onttrekkingen worden de meerjarige onderhoudskosten over de jaren gespreid zodat de jaarlijks vast te stellen tarieven niet teveel schommelingen ondervinden.

Referentie 2:

De toevoeging aan de voorziening bedraagt € 101.000 en is gebaseerd op de meerjarige onderhoudsplanning die in 2017 is geactualiseerd. In het najaar van 2018 worden de meerjarige onderhoudsplannen (en onderhoudsvoorzieningen) geactualiseerd en aan de raad voorgelegd. De financiële effecten daarvan zijn nog niet verwerkt in de begroting 2019.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2018 is voor de uitvoering van onderhoud aan de panden op de begraafplaatsen een onttrekking geraamd van € 33.000.

5. Fricatiekosten GGD

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	18	1
Toevoegingen	-	
Onttrekkingen	- 13	2
Stand per 31 december	5	

Referentie 1:

De gemeenteraad heeft deze voorziening op 21 december 2011 ingesteld. Het doel van deze voorziening is om de GGD financiële middelen te verschaffen ter dekking van de frictiekosten van de GGD voor de indertijd doorgevoerde bezuinigingen.

Referentie 3:

De afrekeningen van de regio ijlen een jaar na. Voor de afrekening 2018 is een bedrag van € 12.798 geraamd. De afrekening over 2019 zal in 2020 plaatsvinden, waarna de voorziening kan worden opgeheven

6. Onderhoud schoolgebouwen

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	151	1
Toevoegingen	125	2
Onttrekkingen	-9	3
Stand per 31 december	267	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening was in eerste instantie om in de toekomst adequaat onderhoud aan de schoolgebouwen te kunnen plegen en om schommelingen in deze uitgaven op te vangen. Per 1-1-2015 is het buitenonderhoud van de onderwijsgebouwen over gegaan naar de scholen. Vanaf 1 januari 2015 wordt alleen nog het onderhoud van de gymlokalen uitgevoerd.

Referentie 2:

Jaarlijks wordt € 125.000 toegevoegd aan de voorziening voor de gymlokalen. In het najaar van 2018 worden de meerjarige onderhoudsplannen (en onderhoudsvoorzieningen) geactualiseerd en aan de raad voorgelegd. De financiële effecten daarvan zijn nog niet verwerkt in de begroting 2019.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2019 is voor de uitvoering van onderhoud aan de gymzalen een onttrekking geraamd van € 9.000.

7. Groot onderhoud parkeergarages

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	20	1
Toevoegingen	142	2
Onttrekkingen	- 162	3
Stand per 31 december	0	

Referentie 1:

Het doel van deze voorziening is om in de toekomst te kunnen voorzien in het adequaat onderhoud van de gemeentelijke parkeergarages en om de schommelingen in deze uitgaven op te vangen.

Referentie 2:

Het meerjarige onderhoudsplan (MOP) is leidraad voor het technische- en bouwkundig onderhoud van de parkeergarages. Conform de MOP is € 142.000 aan de voorziening toegevoegd. Het MOP is in 2015 geactualiseerd en loopt tot en met 2034. In het najaar van 2018 worden de meerjarige onderhoudsplannen (en onderhoudsvoorzieningen) geactualiseerd en aan de raad voorgelegd. De financiële effecten daarvan zijn nog niet verwerkt in de begroting 2019.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2019 is voor de uitvoering van onderhoud vooralsnog een onttrekking geraamd van € 162.000.

8. Pensioenen wethouders

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	3.855	1
Toevoegingen	100	2
Onttrekkingen	- 170	3
Stand per 31 december	3.785	

Referentie 1:

In 2012 zijn de maximale verplichtingen voor de pensioenlasten van de (oud-)wethouders becijferd en via een voorziening afgedekt. Een deel van de verplichting wordt gedekt door een belegging bij Loyalis. Aan het eind van ieder jaar wordt het totaal van deze verplichting (gespaarde deel bij Loyalis en de gemeentelijke voorziening) geactualiseerd en verwerkt.

Referentie 2/3:

Voor het begrotingsjaar 2019 is een toevoeging geraamd van € 100.000. Op basis van de huidige gegevens zal aan het einde van het jaar dan nog een onttrekking van € 170.000 benodigd zijn.

9. Onderhoud Raadhuis/Stadskantoor

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	1.084	1
Toevoegingen	180	2
Onttrekkingen	-363	3
Stand per 31 december	901	

Referentie 1:

Ter dekking van het jaarlijks groot cyclisch onderhoud is een onderhoudsvoorziening ingesteld. Hiervoor is een meerjarige onderhoudsplan opgesteld dat periodiek wordt geactualiseerd. De beginstand is opgebouwd uit een deel gereserveerde bedragen voor latere duurdere jaren en anderzijds uit verschuivingen in de planning.

Referentie 2:

Het MOP is in 2017 geactualiseerd. Conform het MOP is € 180.000 aan de voorziening toegevoegd. In het najaar van 2018 worden de meerjarige onderhoudsplannen (en onderhoudsvoorzieningen) geactualiseerd en aan de raad voorgelegd. De financiële effecten daarvan zijn nog niet verwerkt in de begroting 2019.

Referentie 3:

Voor het begrotingsjaar 2019 is een onttrekking geraamd van € 345.000 voor onderhoudslasten voor het raadhuis en € 18.000 voor het stadskantoor.

10. Grondexploitatie

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	2.844	1
Toevoegingen	-	2
Onttrekkingen	-	3
Stand per 31 december	2.844	

Referentie 1:

Deze voorziening heeft als doel financiële dekking te bieden voor de verwachte saldi voor grondexploitaties met een nadelig resultaat. De voorziening is een optelsom van de contante waarden van deze saldi. Het huidige saldo betreft het nadeel van de grondexploitatie Egelshoek.

5.6 Overlopende passiva, voortvloeiende uit rijks- en provinciale bijdragen

- = onttrekking en + = toevoeging

bedragen x € 1.000

nr	omschrijving overlopend passivum	saldo begin	toevoegingen	onttrekkingen	saldo einde
1	Sanering railverkeerslawaaï	-	100	-100	-
2	Restaurantie raadhuis	-	42	-42	-
	Totaal programma 1 Wonen en leven	-	142	-142	-
3	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC)	-	623	-623	-
4	Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten (VSV)	-	317	-317	-
5	Onderwijsachterstandenbeleid (OAB)	-	1.438	-1.438	-
6	Volwasseneneducatie (WEB)	-	662	-662	-
	Totaal programma 2 Zorg	-	3.040	-3.040	-
	Totaal alle programma's	-	3.182	-3.182	-

1. Sanering railverkeerslawaaï

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	-	1
Toevoegingen	100	2
Onttrekkingen	-100	3
Stand per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze balanspost is het beschikbaar houden van middelen voor de uitvoering van de Wet geluidhinder (Wgh) voor zover deze betrekking heeft op lawaai veroorzaakt door treinverkeer. De Wet geluidhinder verplicht de gemeente om haar inwoners te beschermen tegen spoorweglawaaï. Omdat geluidssanering vaak zeer kostbaar is, draagt het Rijk (het ministerie van VROM) bij in de kosten. Het Rijk betaalt wat nodig is voor een sobere en doelmatige sanering. Eventuele meerkosten vanwege lokale ambities zijn voor rekening van de gemeente. Het plaatsen van de minischermen van fase 1 is in 2017 afgerond. De afrekening met het Rijk geschiedt in 2018. De uitvoering van fase 2 staat niet eerder gepland dan in 2020/2021 als onderdeel van het project HOV in het Gooi.

Referentie 2/3:

In 2019 verwachten wij zodoende alleen lasten voor het onderzoek naar fase 3, die gedekt kunnen worden door de daarvoor ontvangen subsidie.

2. Restauratie raadhuis

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	-	1
Toevoegingen	42	2
Onttrekkingen	-42	3
Stand per 31 december	-	

Referentie 1:

Op grond van een subsidieaanvraag voor het raadhuis (Dudokpark 1) is in het kader van het Besluit rijkssubsidieëring instandhouding monumenten 2013 (Brim 2013) door de rijksdienst voor het

Culturele Erfgoed een subsidie verleend. De totale subsidie bedraagt € 281.633. Het Restauratiefonds verstrekt als voorschot 90% van de subsidie over periode 2017 tot en met 2022. Dit komt neer op een jaarlijks bedrag van € 42.249 (in 2017) en € 42.244 voor de jaren 2018 tot en met 2022. Na afloop van de subsidieperiode doch vóór 30 april 2022 dient een financieel verslag, inspectierapport en prestatieverklaring ingediend te worden waarna de subsidie definitief zal worden vastgesteld. De resterende 10% zal dan worden uitbetaald.

Referentie 2:

In 2019 bedraagt de ontvangen subsidie € 42.249.

Referentie 3:

Het subsidiebedrag is volledig ingezet voor de instandhouding van het raadhuis ter dekking van de kosten die onder de subsidieregeling vallen.

3. Regionaal Meld- en Coördinatiepunt (RMC)

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	-	1
Toevoegingen	623	2
Onttrekkingen	-623	3
Stand per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze post is het beschikbaar houden van door het Rijk toegekende middelen in het kader van het Besluit Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC). Het doel van deze regeling is voorkomen dat jongeren van school gaan zonder startkwalificatie (d.w.z. minimaal een havo- of vwo-diploma, of een mbo-diploma op niveau 2). De middelen worden per kalenderjaar door het Rijk toegekend. Hilversum ontvangt als centrumgemeente de rijkssubsidie voor de hele regio. Niet bestede middelen dient de gemeente volledig aan het Rijk terug te betalen. De jaarlijkse verantwoording aan het Rijk vindt plaats via de zogeheten RMC-Rapportage.

Referentie 2:

Vanuit het Rijk wordt in 2019 een subsidie verwacht van € 623.000 ter uitvoering van het Besluit Regionale Meld- en Coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten (RMC).

Referentie 3:

De taken worden voor ons uitgevoerd door de Regio Gooi en Vechtstreek. De van het Rijk ontvangen middelen worden derhalve doorbetaald aan de regio Gooi en Vechtstreek en middels de begroting van de regio verdeeld over de regiogemeenten.

4. Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten (VSV)

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	-	1
Toevoegingen	317	2
Onttrekkingen	-317	3
Stand per 31 december	-	

Referentie 1:

Van het Rijk zijn extra middelen ontvangen met als doel de regionale aanpak van voortijdig schoolverlaten (VSV) structureel te borgen en te verbreden naar jongeren voor wie het halen van een startkwalificatie (tijdelijk) niet haalbaar is. Het wetsvoorstel beoogt dat alle jongeren van 12 tot 23

jaar zonder startkwalificatie optimaal worden ondersteund in het vinden van een passende plek dankzij een sluitend regionaal vangnet van partijen uit onderwijs, gemeenten, zorg en arbeid.

Referentie 2

Vanuit het Rijk verwachten wij € 317.000 te ontvangen ter uitvoering van de regionale aanpak van voortijdig schoolverlaten (VSV).

Referentie 3

De uitvoering van de VSV is vormgegeven in het uitvoeringsprogramma 'Match op meedoen'. De projectleiding voor 'Match op meedoen' is belegd bij de regio. De van het Rijk ontvangen middelen worden derhalve middels de begroting van de regio Gooi en Vechtstreek doorbetaald aan de regio.

5. Onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	-	1
Toevoegingen	1.438	2
Onttrekkingen	-1.438	3
Stand per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze post is het beschikbaar houden van middelen die de gemeente van het Rijk ontvangt in het kader van het Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid 2011-2014. Het doel van deze regeling is het verminderen van ongelijkheid in onderwijskansen. Kinderen met een taalachterstand of risico daarop, krijgen extra ondersteuning door VVE (voor- en vroegschoolse educatie) en schakelklassen. Middelen die de gemeente niet besteedt, moeten na afloop van de bestedingsperiode aan het Rijk worden terugbetaald. De bestedingsperiode is aangevangen in 2011 en zou in eerste instantie eindigen per 31 december 2014, maar is steeds verlengd.

Referentie 2:

Voor 2019 wordt vooralsnog verwacht dat er weer middelen beschikbaar worden gesteld voor Onderwijsachterstandenbeleid; het verwachte bedrag is € 1.438.000.

Referentie 3:

Ten behoeve van de besteding (grotendeels via VVE en scholen) is een onttrekking van eveneens € 1.438.000 geraamd.

6. Volwasseneneducatie (WEB)

omschrijving	Bedrag	Referentie
Stand per 1 januari	-	1
Toevoegingen	662	2
Onttrekkingen	-662	3
Stand per 31 december	-	

Referentie 1:

Het doel van deze post is het beschikbaar houden van middelen die de gemeente van het Rijk ontvangt in het kader van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB). Het doel van de regeling is het bestrijden van laaggeletterdheid bij volwassenen voor wie Nederlands de moedertaal is en bij allochtone volwassenen zonder inburgeringsplicht.

Referentie 2:

Dit bedrag verwachten wij als gemeente vanuit het Rijk te ontvangen ter uitvoering van de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB).

Referentie 3:

Deze middelen worden in overeenstemming met het regionaal educatieplan ingezet. In dit plan is aangegeven met welke taaltrajecten laaggeletterdheid onder inwoners wordt verminderd. Het programma heeft innovatieve projecten voor ogen gericht op de arbeidsmarkt, op het gezin en op de gezondheidszorg in de regio.

5.7 Financiering

Bedragen x € 1.000

Langlopende leningen	Stand leningen per 1-1-2019	Aflossingen 2019	Nieuwe leningen 2019	Stand leningen per 31-12-2019
Bank Nederlandse gemeenten	87.098	12.565		74.533
Nederlandse Waterschapsbank	17.600	1.000		16.600
Aegon	23.040	1.040		22.000
Nationale Nederlanden	8.400	400		8.000
Provincie Noord Holland	18.681	2.600		16.081
Provincie Noord-Brabant	12.000	480		11.520
Nog af te sluiten in 2018	4.000	160		3.840
Nieuwe leningen 2019			16.000	16.000
Totaal	170.819	18.245	16.000	168.574

Toelichting bij: Financiering

De staat van langlopende leningen geeft een beeld van de langlopende schuld (leningen met een looptijd > 1 jaar) per 1 januari 2019, de aflossingen op de leningen in 2019, de naar verwachting af te sluiten lening(en) in 2019 en de geraamde stand per 31 december 2019.

De prognose is gebaseerd op de begroting 2019, het investeringsprogramma 2019 en de geactualiseerde grondexploitaties 2018.

6. Bijlagen

6.1 Overzicht van taakvelden per programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Begroting 2019			2020	2021	2022
	Lasten	Baten	Saldo	Saldo	Saldo	Saldo
0.10 Mutaties reserves	0	-621	-621	353	876	1.446
0.63 Parkeerbelasting	0	-4.145	-4.145	-4.145	-4.145	-4.145
2.1 Verkeer en vervoer	14.607	-1.466	13.141	13.207	12.950	13.060
2.2 Parkeren	3.662	-1.058	2.604	2.570	2.582	2.547
2.4 Economische havens en waterwegen	549	-28	521	565	516	516
5.1 Sportbeleid en activering	765	-5	760	1.006	1.012	1.112
5.2 Sportaccommodaties	2.698	-758	1.940	1.888	1.976	1.975
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	3.863	-828	3.035	3.123	2.876	3.074
5.4 Musea	1.337	-323	1.014	1.004	995	993
5.5 Cultureel erfgoed	783	-45	739	749	743	742
5.6 Media	1.831	-1	1.830	1.537	1.535	1.535
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.914	-357	5.557	5.578	5.940	6.038
7.2 Riolering	6.433	-8.279	-1.845	-1.920	-2.070	-2.163
7.3 Afval	7.924	-9.616	-1.692	-1.598	-1.695	-1.924
7.4 Milieubeheer	2.874	-120	2.754	2.675	2.638	2.560
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	729	-792	-63	-70	-72	-72
8.1 Ruimtelijke ordening	2.902	-13	2.889	2.410	1.957	1.952
8.3 Wonen en bouwen	4.316	-2.423	1.893	2.464	2.388	2.275
Programma 1. Wonen en leven	61.187	-30.878	30.309	31.394	31.002	31.520

0.10 Mutaties reserves	0	-1.060	-1.060			
4.2 Onderwijshuisvesting	8.354	-112	8.241	8.021	7.990	7.939
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	5.426	-3.131	2.295	2.105	2.496	2.595
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	10.471	-139	10.332	8.714	8.656	8.650
6.2 Toegang	1.897	-2	1.895	1.898	1.893	1.892
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.029	-10	2.019	1.991	1.968	1.963
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	13.234	-565	12.669	14.028	13.885	13.878
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	12.158	-8	12.150	11.909	11.706	11.502
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	22.460	-1.294	21.166	21.168	21.232	21.232
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	3.913	-3	3.910	3.901	3.893	3.892
7.1 Volksgezondheid	2.861	0	2.861	2.851	2.851	2.851
Programma 2. Zorg	82.804	-6.324	76.480	76.587	76.570	76.393
0.10 Mutaties reserves	250	-450	-200			
3.1 Economische ontwikkeling	2.573	-444	2.129	2.831	2.716	2.913
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	159	0	159	109	109	109
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	276	-592	-316	-337	-341	-358
3.4 Economische promotie	811	0	811	621	621	571
6.3 Inkomensregelingen	39.762	-28.793	10.969	9.884	8.679	8.666
6.4 Begeleide participatie	7.119	-1	7.118	6.698	6.487	6.489
6.5 Arbeidsparticipatie	3.313	-167	3.146	3.141	3.115	3.108
Programma 3. Werken	54.262	-30.447	23.816	22.946	21.386	21.498
0.1 Bestuur	4.356	-1	4.355	4.244	4.237	4.061
0.10 Mutaties reserves	38	-50	-12	-12	-12	-12

0.2 Burgerzaken	2.255	-1.055	1.199	896	1.016	1.080
0.4 Overhead	29.612	-187	29.425	28.521	28.076	27.997
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	7.943	-13	7.930	7.924	7.917	7.917
1.2 Openbare orde en veiligheid	2.942	-254	2.688	2.740	2.700	2.742
Programma 4. Bestuur	47.145	-1.560	45.585	44.313	43.933	43.785
0.10 Mutaties reserves	0	-4.051	-4.051	4.793		
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	868	-925	-56	-20	469	467
0.5 Treasury	-1.085	-280	-1.365	-1.365	-1.455	-1.455
0.61 OZB woningen	617	-10.785	-10.168	-10.400	-10.633	-10.860
0.62 OZB niet-woningen	507	-9.284	-8.777	-8.973	-9.443	-9.641
0.64 Belastingen overig	663	-1.060	-396	-404	-411	-412
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	-153.311	-153.311	-158.376	-162.269	-166.122
0.8 Overige baten en lasten	437	0	437	4.895	9.139	13.242
8.2 Grond exploitatie (niet bedrijventerrein)	13.734	-12.486	1.247	-5.640	1.082	1.078
Programma 5. Financiën en grondexploitaties	15.741	-192.181	-176.441	-175.491	-173.521	-173.703
Totaal	261.139	-261.390	-251	-250	-629	-506